

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság jelentése a 2019-ben végzett tevékenységéről

**Kiskunsági
Nemzeti Park**

Ugró Sándor
igazgató

Kecskemét, 2020. június 19.

Jóváhagyom:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Felterjesztésre jóváhagyta: Ugró Sándor igazgató

Szerkesztette: Sipos Ferenc általános igazgatóhelyettes

A jelentés összeállításának legfontosabb közreműködői:

Bakró-Nagy Zsolt, Balázs Réka, Czitor Beáta, Csörögi Sándor, Csupor Csaba, Enyedi Róbert, Folberth Gergely, Gilly Zsolt, Gulyás Annamária, Hoksa Attila, Dr. Kapócs Réka, Dr. Kelemen András, Dr. Kovács Éva, Kőhalmi Fruzsina, Ludnai Tünde, Nagy Anett, Német László, Puskás Gabriella, Sági Tamás, Sipos Ferenc, Szabó Lajos, Szenczyné Medgyaszai Réka, Szöllősi Szabolcs, Tajti László, Ugró Sándor, Vatainé Csendes Ildikó,

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. Személyi állomány	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai	Hiba! A könyvjelző nem létezik. A
könyvjelző nem létezik.	
3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek (köztük a védett földtani alapszelvények és földtani képződmények)	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
3.1.2. „Ex lege” védett természeti területek	8
3.1.3. „Ex lege” védett természeti értékek (barlangok: kiépítések, műszaki beavatkozások, hasznosítási jelentések, dokumentációs tevékenységek, térképezések, állapotfelvetelek, kezelési tervek, nagyobb feltárások)	9
3.1.4. Natura 2000-területek	9
3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek	11
3.1.6. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei (köztük a földtani alapszelvények, földtani képződmények)	13
3.2. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek	14
3.2.1. Védett mesterséges üregek	
3.3. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek (erdőrezervátum, Nemzeti Ökológiai Hálózat)	14
3.4. Magas Természeti Értékű Területek	15
3.5. Területvásárlások, kisajátítások adatai (védeltségi szint helyreállítás, elővásárlási jog, pályázatok)	16
3.6. Saját vagyonkezelésű területek	16
4. Kutatás és monitorozás (saját, illetve más szervvel végeztetett)	19
4.1. Kutatás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)	19
4.2. Monitorozás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)	31
4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként	59
4.4. Jelentési kötelezettség	59
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység	60
5.1.A) Természetvédelmi kezelési tervek (meglévő, ill. 2017-ben elkészült)	60
5.1.B) Natura 2000 fenntartási tervek (meglévő, ill. 2017-ben készült)	61
5.2. Élőhely-fenntartás, kezelés (élőhelyek és területegységek szerinti bontásban)	62
5.2.1. Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások	62
5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése	64
5.3. Élőhely-rehabilitáció (helyszín, az élőhely típusa, forrása, kezdete, várható befejezése)	70
5.4. Fajmegőrzési tevékenységek (fajok és élőhelyek szerinti bontásban, feltüntetve a helyszínt)	70
5.4.1. A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások	70
5.4.2. Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése	70
5.4.3. Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése	73
5.5. Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek	73
5.6. Génmegőrzés	76
5.6.1. Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében (beleértve a hagyományos magyar kutyafajtákkal kapcsolatos tevékenységeket, illetve az igazgatóság által a különböző haszonállatfajokból és -fajtákból tartott nukleusz- és génmegőrzési állományokat)	76
5.6.2. Egyéb állatállomány, kezelésük	79
5.6.3. Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények esetében (az igazgatóság által fenntartott tájfajta gyümölcsös kertek, egyéb génmegőrző bemutató kertek, génmegőrzéshez kapcsolódó beruházások stb.)	79
5.7. Erdőterületek, erdőgazdálkodás	80
5.7.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek	80
5.7.2. Erdőrezervátum felmérésének főbb eredményei	80
5.7.3. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése	81
5.8. Vadászterületek, vadgazdálkodás	86
5.9. Halgazdálkodási vízterületek	90
5.9.1. Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek	93
5.9.2. Védett természeti területen található halastavak	93
5.10. Természetvédelmi mentőtevékenység	94
6. Tájvédelem	95
6.1. Egyedi tájértékek (településenkénti kimutatás, változások)	95
6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás	97
6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben	97
6.4. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások	97
7. Projektek (természetvédelmi, informatikai, turisztikai stb. projektek célja, előrehaladása, eredményei)	99

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	113
8.1. Az igazgatóság ügyiratforgalma	113
8.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés/belföldi jogsegély a hatóságok számára (természetvédelmi-, környezetvédelmi-, erdészeti-, földügyi hatóság, önkormányzat, MVH stb. bontásban)	113
8.1.2. Jelentési feladatok az FM számára: természetvédelmi szakmai főosztályok, költségvetési, HEO stb. bontásban	115
8.1.3. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés	115
8.2. Szabálysértés	116
1140	
8.4. Büntetőügyek	116
8.5. Polgári perek	116
9. Természetvédelmi Őrszolgálat	117
9.1. Alapadatok	117
9.1.1. Személyi feltételek	117
9.1.2. Technikai felszereltség	118
9.1.3. Polgári természetőrök	118
9.2. Feladatellátás	119
9.2.1. Hatósági feladatellátás	119
9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal	120
9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása	122
10. Költségvetés és vagyon	123
10.1. Kiadások (területkezelésre, védett természeti területek, nem védett Natura 2000-területek)	123
10.2. Bevételek	124
10.3. Vagyon	125
10.3.1. Befektetett eszközök	125
10.3.2. Forgóeszközök	126
10.4. Épületek	126
10.5. Eszközök	127
11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok	129
11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra	129
11.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok	129
11.1.2. Tanösvények	129
11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (pl. tájházak, arborétumok, geológia, barlangi bemutatóhelyek)	129
11.1.4. Erdei iskolai bázishelyek	130
11.1.5. Szálláshelyek	130
11.1.6. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények	130
11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások	131
11.2.1. Szakvezetési túrák, speciális túrák	131
11.2.2. Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények	131
11.2.3. Erdei iskolák, erdei óvodák	132
11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások	132
11.2.5. Kiadványok	135
11.2.6. Látogatóstatisztika	135
11.3. Társadalmi kapcsolatok	136
11.3.1. Nemzeti Parki Termék védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása	139
11.4. Tervezett fejlesztések (2018)	139
11.5. Együttműködési megállapodások	140
11.6. Fontosabb események	140
12. Közfoglalkoztatás	141
12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek	141
12.2. Elvégzett feladatok, eredmények	141
12.3. Tapasztalatok	141
12.4. Javaslatok	141
13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel	141
14. Belföldi és külföldi együttműködés	142
15. Ellenőrzés	143
16. Éves munka legfontosabb összefoglalása	144
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (munkaterv), a tervezett pályázatok ütemezése és megvalósítása	150

1. Bevezetés

Magyarország második legrégebbi nemzeti parkja és a természetvédelmi kezeléssel megbízott nemzeti park-igazgatóság már több mint négy évtizede szolgálja a Duna–Tisza köze szikes pusztáitól, szikes tavaitól, turjánvidéki vizes élőhelyeitől a homokbuckások élőhely-együttesein át az alsó-tiszai hullámtér legértékesebb részeiig terjedő természeti értékek, illetve a hagyományos állattartási módok megőrzését. Az igazgatóság természetvédelmi kezelőként ugyancsak gondoskodik a nemzeti park törzsterületén kívül eső, de a működési területén található további, természetvédelmi szempontból jelentős értékek (ex lege vagy egyedi jogszabály révén védett természeti területek, Natura 2000 területek, védett vagy fokozottan védett növény- és állatfajok) megőrzéséről, fennmaradásáról. Az ehhez szükséges tevékenységek közül kiemelkedő jelentőséget kapnak a tájban keletkező természetes vízkészletek megőrzéséért, a vízháztartási helyzet kedvezőbbé tételéért folytatott küzdelmek, a hajdani erdőssztyeppi élőhely-együttesek utolsó maradványainak – köztük a végletes fajszegénnyel fenyegetett nyílt és zárt homoki tölgyeseknek – fenntartásáért, a természetközeli erdőgazdálkodás és a fenntartható gyepgazdálkodás elterjesztéséért tett erőfeszítések, továbbá a természetes gyepek továbbra is intenzíven zajló feltörése elleni fellépés.

Az igazgatóság természetvédelmi kezelői tevékenységében kiemelt szerepet kap az európai uniós pályázati források minél teljesebb körű kiaknázása. Ahol a védelmi célok különösen indokolják, az igazgatóság igyekszik vagyonekezelésbe venni a legértékesebb területeket. Amennyiben a természetvédelmi kezelés csak aktív élőhelykezeléssel biztosítható, ott lehetőség szerint régi magyar háziállatfajtákat – főként magyar szürke marhát és bivalyokat – veszünk igénybe. Ahol a kezelés saját állatállománnyal nem oldható meg gazdaságosan és a természetvédelmi célok elérése más módon is biztosítható, az igazgatóság vagyonekezelésében lévő területek kezelésére földhaszonbérlet útján egyéni gazdálkodók vagy gazdasági szervezetek közreműködését veszi igénybe.

2. Személyi állomány

2019-ben az igazgatóság tevékenységi köreit az alábbi személyi állománnyal valósította meg.

Szakképzettség	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	Összesen
Kormánytisztviselő	0	20	90	110
Munka Törvénykönyv hatálya alá tartozó	16	21	1	38
Mindösszesen	16	41	91	148*

*Ebből EU-s projekt keretében foglalkoztatott: 18 fő

Munkatársaink alap-, közép- vagy felsőfokon beszélnek angol, német, olasz, orosz, szerb, francia, spanyol nyelven. Személyzeti állományunk nyelvismereti megoszlása:

Személyi állomány	fő/nyelvvizsgák száma
Kormánytisztviselő	59/75
Munka Törvénykönyv hatálya alá tartozó	1/1
EU-s projekt keretében foglalkoztatott szerződéses munkavállaló	7/7
Mindösszesen	67 fő/ 83 nyelvvizsga

A személyi állomány létszáma 2019. december 31. napján 148 fő volt. 2019-ben összesen 17 fő jogviszonya szűnt meg közös megegyezéssel, 5 fő jogviszonya a határozott időre létesített jogviszony lejáratá miatt, 1 fő jogviszonya a próbaidő alatti lemondással, 1 fő lemondással, 1 fő elhunyt. Az igazgatóság 20 fő kormánytisztviselővel és 5 fő munkavállalóval létesített jogviszonyt az elmúlt évben. Az elmúlt évben 7 fő kormánytisztviselő volt gyesen. Az

alkalmazottak javadalmazása a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénynek, a Munka Törvénykönyvének és a Közszolgálati Szabályzatnak megfelelően történt. Az elmúlt évben 2 fő részesült szolgálati elismerésben. A cafetéria-juttatások a törvényi előírások és belső szabályzat szerint valósultak meg. 2019-ben 1 fő kormánytisztviselő tett sikeres közigazgatási alapvizsgát és 1 fő közigazgatási szakvizsgát. A Föld Napja alkalmából munkája elismeréseképpen 2 fő kapott Miniszteri Elismerő Oklevelet, 1 fő Pro Natura emlékplakettet.

A nemzetipark-igazgatóságok részéről a védett természeti területek és a Natura 2000-területek természetvédelmi kezelése kapcsán **nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak** száma (fő)

1.1. Kormánytisztviselők – teljes munkaidőben (2019.12.31.)	10
1.2. Szerződéses munkavállalók – teljes munkaidőben	-
1.3. MTvK munkavállalók – teljes munkaidőben (2019.12.31.)	7
1.4. Kormánytisztviselők – részmunkaidőben (2019.12.31.)	27
1.5. Szerződéses munkavállalók – részmunkaidőben	-
1.6. MTvK munkavállalók – részmunkaidőben (2019.12.31.)	-
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	-
3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma összesen (fő); ebből:	1502
3.1 Turisztikai szolgáltatók	3
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	39
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	772
3.4. Egyéb	27

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai

3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek (köztük a védett földtani alapszelvények és földtani képződmények)

Működési terület (ha)	1 005 858 ha		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett ¹		
	Védett természeti terület	Száma (db)			Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti park	1	50 523,0000	12 778		(bővítés)	8 083,0	
Tájvédelmi körzet	3	26 833,0000	1 174		0	0	
Természetvédelmi terület	20	5049,3	228		6 (3 bővítés)	2731,7	
Természetvédelmi terület védőövezet	2	12,4					
Természeti emlék	3	3,86					
Védelemre tervezett földtani alapszelvények							
Védelemre tervezett földtani képződmények					1	0,9	
Összesen	29	82421,56			7	10815,6	

Az országosan védett természeti területek száma, kiterjedése az előző évhez képest nem változott. Új védett természeti terület nem került kihirdetésre. A Természetvédelmi Területek felülvizsgálata jelenleg is folyamatban van. 1. körben a Hajósi-kaszáló és löszpartok TT, valamint a Császártöltési Vörös-mocsár TT KVM rendelet kerül módosításra várhatóan 2020. évben.

Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal kihirdetett védett természeti területek

Név	Törzskönyvi szám	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)
KNP, Felső-kiskunsági-puszta	109/NP/74	11 851,24	1281,7449
KNP, Peszér-Adacsi-rétek	109/NP/74	5 797,70	
KNP, Fülöpházi-buckavidék	109/NP/74	2 104,60	
KNP, Kolon-tó	109/NP/74	3 057,93	28,9184
KNP, Bócsa-Bugac	109/NP/74	11 670,41	7143,2797
KNP, Orgoványi-rétek	109/NP/74	3 972,91	2214,1343
KNP, Felső-kiskunsági-tavak	109/NP/74	4 968,74	2109,5757
KNP, Mikla-puszta	109/NP/74	6 124,13	
KNP, Szikra és az Alpári-rét	109/NP/74	975,32	
Mártélyi tájvédelmi körzet	94/TK/71	2 276,12	
Pusztaszeri tájvédelmi körzet	122/TK/76	22 332,74	1174,2207
Körös-éri tájvédelmi körzet	330/TK/12	2 224,07	
Kiskőrösi-turjános tt.	221/TT/90	641,24	
Péteri-tavi Madárrezervátum tt.	124/TT/76	779,79	192,4236
Csolyospálosi földtani feltárás tt.	168/TT/78	1,16	1,1628
Kéleshalmi-homokbuckák tt.	121/TT/75	176,26	
Kunfehértói Holdrutás-erdő tt.	120/TT/75	116,36	
Császártöltési Vörös-mocsár tt.	219/TT/90	930,32	
Kiskunhalasi Fejetéki-mocsár tt.	251/TT/92	33,67	
Bácsalmási Gyapjasgyűszűvirág termőhely tt.	252/TT/92	3,89	
Csongrádi Kónya-szék tt.	291/TT/98	454,00	
Érsekalmi Hét-völgy tt.	288/TT/98	27,02	
Kunpeszéri Szalag-erdő tt.	289/TT/98	119,25	
Hajósi-homokpuszta tt.	290/TT/98	186,09	
Jászszentlászlói Kalmár-erdő tt.	300/TT/05	8,88	
Pusztaszeri Hétvezér emlékmű tt.	213/TT/90	4,34	
Pusztaszeri Fülöp-szék tt.	214/TT/90	41,65	
Hajósi-kaszáló és -löszpartok tt.	229/TT/90	123,53	
Pirtói-homokbuckás tt.	326/TT/12	591,31	34,2641
Szelidi-tó tt.	123/TT/76	652,54	
Bajai földikutya-rezervátum tt.	422/TT/17	114,252	
Bajai földikutya-rezervátum védőövezet	422/TT/17	10,1885	
Madarasi Marhajárás tt.	425/TT/18	43,76	
Madarasi Marhajárás védőövezet		2,1744	
Katymári téglavető földtani képződmény természeti emlék	380/TE/15	2,0438	
Madarasi téglavető földtani képződmény természeti emlék	384/TE/15	1,2389	
Öthalom földtani alapszelvény természeti emlék	389/TE/15	0,5755	

Védelemre tervezett természeti területek:

Terület	kiterjedés	Védetté nyilvánítás állapota
Bácsalmási gyapjas gyűszűvirág termőhelye természetvédelmi terület (bővítés)	27,6931 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez a kezelési tervdokumentáció felülvizsgálata és annak szakmai egyeztetése szükséges
Érsekalmi hét-völgy természetvédelmi terület (bővítés)	229,4035 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez a kezelési tervdokumentáció felülvizsgálata és annak szakmai egyeztetése szükséges
Gátéri Fehér-tó természetvédelmi terület	698,4474 ha	a kezelési terv területi egyeztetése megtörtént, a további egyeztetések lefolytatása érdekében a terv felülvizsgálata szükséges
Imrehegyi gyepek természetvédelmi terület	81,9114 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez kezelési tervdokumentáció készítése, annak szakmai egyeztetése szükséges
Kiskunsági nemzeti park (bővítés)	5 235,4187 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez kezelési tervdokumentáció készítése, annak szakmai egyeztetése szükséges
Kiskunsági nemzeti park (bővítés, 2. ütem)	2 847,8652 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez kezelési tervdokumentáció készítése, annak szakmai egyeztetése szükséges
Peszéri-erdő természetvédelmi terület	640,6354 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez a kezelési tervdokumentáció felülvizsgálata és annak szakmai egyeztetése szükséges
Tázlári homokbuckák természetvédelmi terület	1054,1674 ha	a területi egyeztetés megkezdéséhez kezelési tervdokumentáció készítése, annak szakmai egyeztetése szükséges
Összesen	10 815,5421 ha	

A védelemre tervezett területekben nincsen változás az előző évhez viszonyítva, nem történt kihirdetés.

3.1.2. „Ex lege” védett természeti területek

Ex lege védett természeti területek*	Egyedi hatósági határozattal lehatárolt ex lege védett természeti területek		Egyedi hatósági határozattal lehatárolásra váró ex lege védett természeti területek	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
lápok	25	4 596 ha	100	18 264 ha
szikes tavak	27	1 799 ha	193	12 945 ha
kunhalom	156	-	-	-
földvár	8	-	-	-
forrás	2	1,0994 ha	-	-
víznyelő	-	-	-	-

*Legutoljára 2014-ben frissített adatbázisból számított adatok, nem tartalmazzák az egyedi jogszabállyal (is) kihirdetett védett természeti területekre eső lápok és szikes tavakat (a darabszám az egymástól külön álló poligonok számát jelenti).

Kunhalmok és földvárak:

A Duna-Tisza közén napjainkban is folyamatosan zajlik a halmok és földvárak felmérése, felülvizsgálata és nyilvántartásba vétele. A 2000-es évekre felerősödő légi régészeti kutatások, a szisztematikus gyűjtőmunka és terepbejárás során rajzolódnak ki újabb és újabb lelőhelyek, eddigiekben szinte ismeretlen halmok és földvárak. 2019-ben is megvalósult az AM által koordinált és finanszírozott monitoring, így a

- **Kunhalmok**, mint ex lege védett természeti területek terepi állapotfelvetele, a természetvédelmi nyilvántartásban rendelkezésre álló felmérési adatok aktualizálása,

kiegészítése a következő településeken: Pálmonostora, Csanytelek, Tömörkény, Csongrád, Kiskunfélegyháza, Lakitelek.

- **Földvárak**, mint ex lege védett természeti területek terepi állapotfelvétele, a természetvédelmi nyilvántartásban rendelkezésre álló felmérési adatok aktualizálása: így a Pannóniát Dáciával (Lugio-Partiscum) összekötő egykori út, Baja és Tompa települések közötti szakaszán, valamint Csongrád, Kiskunfélegyháza, Lakitelek települések környezetében feltételezett erődök vizsgálata.

3.1.3. „Ex lege” védett természeti értékek (barlangok: kiépítések, műszaki beavatkozások, hasznosítási jelentések, dokumentációs tevékenységek, térképezések, állapotfelvételek, kezelési tervek, nagyobb feltárások)

Az igazgatóság működési területén a Tvt. definíciójának megfelelő barlang vagy víznyelő nem található.

3.1.4. Natura 2000-területek

Az igazgatóság természetvédelmi kezelésében álló (HUKN... kódnevű) Natura 2000-területek kiterjedése:

csak különleges madárvédelmi terület (kmt.)	58 833 ha
csak különleges természetmegőrzési terület (ktt.)	50 205 ha
kmt. és ktt. is egyben	71 307 ha
Összes Natura 2000	180 345 ha

Az igazgatóság működési területén található Natura 2000-területek kiterjedése (függetlenül attól, ki a természetvédelmi kezelő): 168 742 ha.

Natura 2000-területek	db	Érintett ha
Hatósági táblák kihelyezése	0	
Tanösvények száma	19	
Látogatóközpontok száma*	3	
Projektrel (KEHOP, LIFE+) érintett területek száma	21	168 742

*Tisza-völgyi bemutatóház, Naprózsa-ház, Szalakóta látogatóközpont

A projekt területek esetében a teljes működési területünket lefedő projekteket is figyelembe vettük („A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” - KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001; „A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával” - LIFE17 IPE/HU/000018; „A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának komplex fejlesztésével” - KEHOP-4.2.0-15-2016-00009), így az összesített Natura 2000 terület értéke szerepel működési területen belül.

Natura 2000 terület kódja és megnevezése	Kihelyezett tábla (db)	Területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont összesen (db)	Élőhely-rekonstrukció (ha)	Területet érintő projektek száma (db)*
HUKN10001, Felső-Kiskunsági puszták és turjánvidék		1	100 ha VEKOP-4.2.1-15-2016-00007	9
HUKN10002, Kiskunsági szikes tavak és az őrzégi turjánvidék		1		4
HUKN10004, Tisza Alpár-bokrosi ártéri öblözete		1		1
HUKN10007, Alsó-Tisza-völgy		3	4,5 ha LIFE13/NAT/HU/000081	4
HUKN10008, Balástya-Szatymaz környéki homokvidék				1
HUKN20001, Felső-Kiskunsági szikes puszta		1	100 ha VEKOP-4.2.1-15-2016-00007	4
HUKN2002, Peszéri-erdő				2
HUKN20003, Felső-Kiskunsági turjánvidék		1		2
HUKN20008, Déli-Homokhátság		2		1
HUKN20009, Felső-Kiskunsági szikes tavak és Mikla-puszta		1		3
HUKN20011, Fülöpházi homokbuckák		3		2
HUKN20015, Ágasegyháza-orgoványi rétek		1		1
HUKN20022, Kiskőrösi turjános				1
HUKN20024, Bócsa-Bugaci homokpuszta		1	10 ha PANNONSTEPPESS / HUSRB/1602/12/0065	4
HUKN20027, Péteri-tó		1		1
HUKN20028, Tisza Alpár-bokrosi ártéri öblözet		1		1
HUKN20031, Alsó-Tisza hullámtér				2
HUKN20032, Dél-Őrjég		2		1
HUKN20033, Érsekhalmanemesnádudvari löszvölgyek		1		
HUKN20035, Harkakötöny-kiskunmajsai homokbuckák		1		
HUKN30001, Csongrád-bokrosi Sós-tó				1
HUKN30002, Gátéri Fehér-tó				1
HUKN30003, Izsáki Kolon-tó		3		4

* A teljes működési területet lefedő, előbbieken jelzett három projekteken kívüli, és a 2019-ben megszüntetett támogatási szerződésük nélküli, szűkebb célterületű pályázati programok,.

3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek

A 3.1.4. fejezetben felsorolt Natura 2000-területeken túlmenően az igazgatóság működési területén található, természetvédelmi szempontból nemzetközi jelentőségű területek kiterjedése:

Nemzetközi jelentőségű vizes (Ramsari) terület	31 827 ha
MAB bioszféra-rezervátum*	111 451 ha
Biogenetikai rezervátum (Kolon-tó)	2 962 ha

*Magterület és pufferterület

MAB Bioszféra rezervátumok

A Kiskunsági bioszféra-rezervátum 2019-re 18 település külterületét (Kiskunlacháza, Apaj, Kunszentmiklós, Kunadacs, Szabadszállás, Kerekegyháza, Fülöpháza, Fülöpszállás, Ágasegyháza, Izsák, Soltszentimre, Csengőd, Páhi, Orgovány, Kaskantyú, Bócsa, Bugacpusztaháza, Bugac) foglalja magában. A MAB átmeneti zónája 27 956 hektárral bővült ebben az évben. 2019-ben az Igazgatóság gondozásában 500 példányban megjelent a „Kiskunsági bioszféra-rezervátum – alföldi táj ritka kincsekkel” című 128 oldalas kiadványa, mely bemutatja a bioszféra-rezervátumot alkotó települések legfőbb látnivalóit.

MAB Bioszféra-rezervátum	db	Érintett ha
Hatósági táblák kihelyezése*	0	
Tanösvények száma	11	
Látogatóközpontok száma**	1	
Projekttel (KEOP, LIFE+) érintett területek száma (11 projekt)	1	111 451

*Meglévő hatósági táblákhoz 10 db kiegészítő, MAB jelző tábla került kihelyezésre

** Naprózsa-ház

A projekt területek esetében a teljes működési területünket lefedő projekteket is figyelembe vettük (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001; LIFE17 IPE/HU/000018; KEHOP-4.2.0-15-2016-00009), így az összesített MAB-Bioszféra + átmeneti zóna terület értéke szerepel működési területen belül.

Ramsari területek

Mintegy 140 kilométernyi, a létesítésekor fennálló szerepét időközben elvesztő kisebb csatorna, árok és gát felszámolásával lényegesen javult a Felső-Kiskunsági szikes puszták Ramsari terület természetessége, hidrológiai állapota.

A Felső-kiskunsági szikes tavak Ramsari területen folytatódott a nagyléptékű hidrológiai átalakítást, az V. csatorna medrének áthelyezését előkészítő földvásárlás. A 2019-ben vásárolt, mintegy 64 ha földterülettel 390 ha-ra nőtt a projekt végrehajtása érdekében állami tulajdonba, KNPI vagyongazdálkodásba került földterületek kiterjedése. 150 egyed szarvasmarha beszerzésével a szikes gyepes élőhelyek – egyebek között kedvezőtlen nádasodás visszaszorítását célzó - természetvédelmi kezelésének feltételei is kedvezően változtak.

Nemzetközi jelentőségű vizes terület	db	Érintett ha
Hatósági táblák kihelyezése	0	
Tanösvények száma	7	
Látogatóközpontok száma	1	
Projekttel (KEOP, LIFE+) érintett területek száma	6	31827

A projekt területek esetében a teljes működési területünket lefedő projekteket is figyelembe vettük (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001; LIFE17 IPE/HU/000018; KEHOP-4.2.0-15-2016-00009), így az összesített Ramsari terület értéke szerepel működési területen belül.

Biogenetikai rezervátum

A Kolon-tó biogenetikai rezervátumban a közelmúlt jelentős vizes élőhelyrekonstrukcióját (nagy kiterjedésű nyíltvizes élőhelyek kialakítása) követően 2019-ben jövőbeli természetvédelmi fejlesztések előkészítése zajlott: új bemutatóhely, az ún. Kolon-tavi Fürkésző tervezési és engedélyezése; az állattartó telep korszerűsítésének tervezése és a szükséges közbeszerzések lefolytatása; tájidegen fafajú erdőállományok szerkezetváltásához szükséges tervezés, eszközvásárlások, közbeszerzések megvalósítása.

Biogenetikai rezervátum	db	Érintett ha
Hatósági táblák kihelyezése	0	
Tanösvények száma	3	
Látogatóközpontok száma	0	
Projekttel (KEOP, LIFE+) érintett területek száma (4 projekt)	1	2 962

A projekt területek esetében a teljes működési területünket lefedő projekteket is figyelembe vettük (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001; LIFE17 IPE/HU/000018), így a teljes Biogenetikai Rezervátum terület szerepel a táblázatban.

Az igazgatóság működési területe Európa-diplomás területtel, UNESCO-világörökségi területtel, illetve UNESCO-geoparkkal nem érintett.

Terület megnevezése	Kihelyezett tábla (db)	Területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont összesen (db)	Élőhely-rekonstrukció (ha)	Területet érintő projektek száma (db)*
Csongrád-bokrosi Sóstó Ramsari terület				1 LIFE13/NAT/HU/000081
Felső-kiskunsági szikes puszták Ramsari terület		1	100 ha VEKOP-4.2.1-15-2016-00007	5 VEKOP-4.2.1-15-2016-00007 KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 LIFE13/NAT/HU/000081 LIFE15/HU/000902 LIFE15 NAT/AT/000834
Felső-kiskunsági szikes tavak Ramsari terület		1		4 KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 LIFE12 NAT/HU/001188 LIFE13/NAT/HU/000081

				LIFE15/HU/000902
Kolon-tó Ramsari terület		3		4 KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 LIFE13/NAT/HU/000081
Mártély Ramsari terület			4,5 ha LIFE13/NAT/HU/000081	2 KEHOP-4.1.0-15-2016-00070 KEHOP-4.1.0-15-2016-00046
Pusztaszer Ramsari terület		2		3 KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 LIFE13/NAT/HU/000081 LIFE15/HU/000902
Kolon-tó biogenetikai rezervátum		3		4 KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 LIFE13/NAT/HU/000081
Kiskunsági bioszféra-rezervátum		11	10 ha PANNONSTEPPESS / HUSRB/1602/12/0065 100 ha VEKOP-4.2.1-15-2016-00007	11 KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 VEKOP-4.2.1-15-2016-00007 KEHOP-4.1.0-15-2016-00036 KEHOP-4.1.0-15-2016-00052 KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 LIFE12 NAT/HU/001188 LIFE13/NAT/HU/000081 LIFE15 NAT/AT/000834 LIFE18 NAT/HU/000799 PANNONSTEPPESS / HUSRB/1602/12/0065

* A teljes működési területet lefedő, előbbieken jelzett három projekteken kívüli, szűkebb célterületű pályázati programok, a megszüntetett támogatási szerződések nélkül.

3.1.6. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei (köztük a földtani alapszelvények, földtani képződmények)

Az igazgatóság működési területén két *földtani képződmény* (Csólyospálosi földtani feltárás, Császártöltési magaspart) országosan védett természeti terület részeként, további három természeti emlékként (Katymári téglavető földtani képződmény természeti emlék, Madarasi

téglavető földtani képződmény természeti emlék, Öthalom földtani alapszelvény természeti emlék) áll változatlanul természetvédelmi oltalom alatt.

3.2. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

3.2.1. Védett mesterséges üregek

Az igazgatóság területén védett mesterséges üreg nem található.

3.3. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

Erdőrezervátum-területek

Erdőrezervátum megnevezése	Kihirdető jogszabály	Magterület kiterjedése (ha)	Pufferterület kiterjedése
Nagybugaci ősbörökás Erdőrezervátum	10/2005. (V. 13.) KvVM rendelet a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő védett természeti terület erdőrezervátummá nyilvánításáról	75.8	173.6
Sasér Erdőrezervátum	16/2000. (VI. 26.) KöM rendelet a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról	19.6	18.2
Közös-erdő Erdőrezervátum	16/2000. (VI. 26.) KöM rendelet a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról	29	0
Összesen		124,4	191,8

Nemzeti Ökológiai Hálózat

1. táblázat (KNPI javaslati)

Típus	Kiterjedés
Magterület	177 785,89 ha
Ökológiai folyosó	80 759,7 ha
Puffer	23 099,56 ha
Összesen	281 645,15 ha

2. táblázat (Országos Területrendezési Terv /OTrT/ szerinti adatok)

Típus	Kiterjedés
Magterület	176 376,74 ha
Ökológiai folyosó	67 786,13 ha
Puffer	34 993,81 ha
Összesen	279 156,68 ha

Az igazgatóság működési területén az Országos Ökológiai Hálózat kiemelt térségi és megyei övezeteinek kijelölésének komplex felülvizsgálata befejeződött. Az 1. táblázat az Igazgatóság javaslatait tartalmazza, míg a 2. táblázat az új OTrT szerinti adatokat, amely a felülvizsgálat során történő módosítások 44%-át tartalmazza. Az 1. táblázat módosulhat évről évre, hiszen az önkormányzatok és a tervezők, a velük történő egyeztetések során javaslatot tehetnek a módosításra, aminek elfogadásáról dönt a természetvédelmi államigazgatás. A 2. táblázat adatai nem módosulnak a következő OTrT kihirdetéséig.

3.4. Magas természeti értékű területek (MTÉT)

Az MTÉT területek a Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjainak végrehajtására kijelölt és lehatárolt, kimagasló természeti értékű területek. E célprogramok a természetkímélő gazdálkodási módszerek alkalmazását támogatják a biológiai sokféleség, valamint a tájképi és a tájba illeszkedő kulturális (építészeti, történeti) értékek megőrzése érdekében.

A Magas Természeti Értékű Területeken a 2016-2020-as programozási időszakban elérhető előírások tartalmukban hasonlatosak a korábbi időszak célprogramjaihoz. A kötelezően választandó előírások részben átfednek a horizontális előírások előírásaival, ugyanakkor – tekintettel a speciális természetvédelmi célokra – azokon túlmenően további előírásokat tartalmaznak.

Az igazgatóság működési területén belül található MTÉT területek

Dunavölgyi-sík MTÉT	106897,09 ha
Homokhátsági MTÉT	120897,12 ha
Tiszavölgyi-sík MTÉT	43244,11 ha
Összesen	271038,32 ha

A Dunavölgyi-sík MTÉT Bács-Kiskun megye északi és Pest megye déli részén helyezkedik el, a régió nagy kiterjedésű szikes pusztáira és a Homokhátság nyugati peremén húzódó, lápi élőhelyekben gazdag vizes élőhelyfolyosóra, az ún. Turjánvidékre kiterjedően. A Homokhátsági MTÉT a Duna-Tisza köze legnagyobb természetföldrajzi tájegységének természetközeli állapotú homoki élőhelyegyütteseinek állapotát hivatott oltalmazni, a száraz homoki gyepektől a helyi mélyületekben még megmaradt vizes élőhelyekig, üde rétekgig. A Tiszavölgyi-sík MTÉT a Tisza jobb partján elterülő egykori, mentett ártéri, főként szikes területeket, továbbá hullámtéri élőhely-együtteseket érint.

A Magyar Államkincstár (MÁK) és a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) között 2019-ben érvényben lévő, „A 2014–2020-as programozási időszakra vonatkozó Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének, valamint a Natura 2000 gyepterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések intézkedésének végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről szóló” Együttműködési Megállapodás (DSZ/30-2019.) értelmében a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat 2019-ben is részt vett a MÁK koordinálásában zajló területi ellenőrzésekben.

Főbb változások a korábbi évekhez képest:

- 2019-ben a Natura 2000 gyepterületek után igényelhető kompenzációs kifizetések ellenőrzésében a KNPI őrszolgálat ismét részt vett szakértőként, ugyanakkor a VP-AKG(MTÉT) ellenőrzések száma rendkívül alacsony volt.
- A szakértői közreműködések díja ellenőrzésenként bruttó 50 000 Ft/ellenőrzés volt; a megállapodásban foglalt feladatok ellátására bruttó 5 000 000 Ft lett elkülönítve, azaz előzetesen 100 db ellenőrzés volt tervezett.

A 2019-es évben, a megállapodásban tervezett 100 db helyszíni ellenőrzésben való szakértői közreműködésnél jóval több esetben, 2020. február 28-ig összesen 145 alkalommal vett részt a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat a jogszabályban foglalt gazdálkodói kötelezettségek (JFGK 2,3), a Natura 2000 gyepterületek után járó kompenzációs kifizetések, valamint az agrár-környezetgazdálkodási program természetvédelmi szakterületet is érintő (MTÉT) kifizetéseinek ellenőrzésében. A megállapodástól való eltérés a MÁK ellenőrzéseinek

ütemezéséből ered, amit a KNPI rendszeresen jelez az Agrárminisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály, valamint a MÁK Helyszíni Ellenőrzési Főosztálya felé.

A 2019-es évben elvégzett szakértői közreműködések (28+46+71 db) elszámolására összesen 3 alkalommal került sor.

A MÁK által kezdeményezett helyszíni ellenőrzések szakértői közreműködések elszámolása során a KNPI összesen 7 250 000 forint értékben (145 alkalom) nyújtott be kifizetési kérelmet a MÁK felé, az elvégzett és kifizetésre benyújtott szakértői közreműködések elszámolása megtörtént.

3.5. Területvásárlások, kisajátítások adatai (védetség szint helyreállítás, elővásárlási jog, pályázatok)

Földterület-vásárlás	db	Területnagyság (ha)	Vételár
kisajátítás révén	1	14,9900	9 000 008 Ft
védetség szint helyreállítása	18	86,7837	113 988 007 Ft
elővásárlási jog révén saját forrásból	11	17,3959	17 750 000 Ft
pályázati (LIFE, KEHOP), uniós forrásból	6	49,4120	49 354 208 Ft
Együtt	36	168,5816	190 092 223 Ft

A földek összesített **átlagára kerekítve 1 127 600 Ft/ha, ez 225 100 Ft/ha** vételár-növekedést mutat az előző év átlagárához viszonyítva.

Kisajátítási eljárás

2019-ben pályázati forrásból indítottunk kisajátításokat, tekintettel arra, hogy a projekt célterületén belül kisebbséget alkotó tulajdonosokkal nem sikerült megegyezni az adásvételről, azonban a projekt megvalósítása szempontjából nélkülözhetetlen volt, hogy a terület a Magyar Állam tulajdonába kerüljön.

A védetség szint helyreállításáról szóló törvény hatálya alá tartozó mintegy 87 ha védett természeti területre kötöttünk 2019-ben szerződést, ami alapján ezek a területek ismét a Magyar Állam tulajdonába kerültek. Ennek köszönhetően a tömörkényi Csaj-tónál újra a Magyar Állam lett teljes mértékben a tulajdonos.

3.6. Saját vagyongazdálkodású területek

Az alábbi táblázat az Igazgatóság saját vagyongazdálkodású területeinek művelési ág szerinti megoszlását mutatja 2019.12.31-i állapot szerint:

művelési ág	összes vagyongazdálkodott terület (ha)	haszonbérbe (hasznosításba) adott terület (ha)	saját kezelésben lévő terület (ha)
legelő	27 491,23	18 904,03	8 587,20
rét	7 921,35	5 481,28	2 440,07
szántó	3 463,05	1 860,79	1 602,26
gyümölcsös	2,13	0,40	1,73
szőlő	6,56	0,58	5,98
halastó	1 246,02	2,28	1 243,74
kivett	7 524,14	1 012,52	6 511,62

nádas	3 047,33	754,26	2 293,07
erdő	6 807,22	0,00	6 807,22
fásított terület	65,81	41,09	24,72
Összesen:	57 574,83	28 057,24	29 517,60
Megoszlás (%):	100	48,73	51,27

Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő területei 2018. évhez képest 1164,18 ha-ral nőttek. A legelő, rét és halastó művelési ágú területek mutatnak növekedést az előző időszakhoz képest, valamint a fásított területek egy része átminősült erdővé.

Az Igazgatóság a vagyongazdálkodásában lévő területek 48,73 %-át (28.057,24 ha) földhaszonbérlet útján kezeli. A 2019-es gazdasági évben 646 db hatályos haszonbérleti szerződésünk volt. Az előző évhez képest a haszonbérbe adott területek nagysága csökkent 457,47 ha-ral. Ez azzal magyarázható, hogy a 2019. évben lejáratott haszonbérleti szerződések nem lettek újból kiadva, azokon az Igazgatóság gazdálkodott.

Az Igazgatóság a haszonbérbe adott területeken fokozott ellenőrzést végez, ezek során a következőket vizsgálja:

- a hasznosítási és természetvédelmi előírások betartását,
- a haszonbérlet területek állapotát,
- a nyertes pályázók pályázatában szereplő gazdálkodási tervben vállalt vállalásait betartását,
- a földhasználati bejelentkezésekre vonatkozó tényeket,
- a hatósági engedélyek meglétét,
- illetve átfogó ellenőrzések során a díjfizetési kötelezettség teljesítését.

A 2019-es év során 62 haszonbérletnél 132 db haszonbérleti szerződés átfogó és célellenőrzése valósult meg. Emellett a Természetvédelmi Őrszolgálat minden haszonbérbe adott területen rendszeresen helyszíni szemlét tart.

Az Igazgatóság az állami tulajdonú, vagyongazdálkodásban lévő területek több mint felén (51,27 %-án) saját hatáskörben, maga végzi az élőhely-fenntartási, természetvédelmi célú területkezelést a Természetmegőrzési Osztály és a Természetvédelmi Őrszolgálat közreműködésével. Igazgatóságunk 2019-ben 7286,5 ha területre igényelt egységes területalapú, illetve zöldítés támogatást, továbbá 90,5 ha termeléshez kötött szálalás fehérjetakarmány-növények támogatást. A termeléshez kötött anyatehén-támogatásban (átmeneti nemzeti és európai uniós támogatás) 1216 db magyar szürke szarvasmarha és magyar házi bivaly anyaállattal pályáztunk.

Ebből a pénzügyi forrásból az élőhelykezelésben nagy szerepet játszó magyar szürke szarvasmarha, magyar házi bivaly és a ló állományainak fejlesztését, az állatállomány takarmányozásához szükséges szálalás takarmány betakarítását és a kezelési tevékenységek elvégzéséhez szükséges mezőgazdasági gépállomány működtetését is finanszírozta az Igazgatóság.

Igazgatóságunk a LIFE12 NAT/HU/001188 számú „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című pályázat keretében, a területek természetvédelmi szempontú, magas szintű legeltetéséhez szükséges állatállomány szakszerű elhelyezése és ellátása érdekében, a projekt területen kialakított egy nyári szállásként működő karámrendszert. A projekt keretében 2019 tavaszán 150 egyed - magyar tarka fajtájú - szarvasmarha is beszerzésre került. A projekt forrásaiból vásárolta meg a KNPI az ún. izsáki 100-as telepet. Ennek megvásárlására azért került sor, mert szükség van az állatok téli elszállásolására alkalmas létesítményre is, ahol az állatok teletetése zajlik. A

takarmánytarolóból, 3 istállóból, mázsaházból, szociális lakásból álló telep mintegy 6,5 hektár területen helyezkedik el.

A SAPS támogatott területeink összesítése hasznosítási adatok szerint:

Állandó gyeplé (legeltetett)	5.522,0419 ha
Állandó gyeplé (kaszált)	1.185,7052 ha
Ideiglenes gyeplé (legeltetett)	30,9300 ha
Ideiglenes gyeplé (kaszált)	105,3874 ha
Kukorica	19,7000 ha
Évelő rozs	16,0312 ha
Édeskőmény	3,0000 ha
Tavaszi zab	43,1995 ha
Pihentetett terület	196,5692 ha
Lucerna	90,4631 ha
Füves lucerna	73,4867 ha

Az Igazgatóság a saját vagyionkezelésében lévő 11 db, náddal borított birtoktest nádaratását pályáztatta meg, melyből 6 birtoktest nádtermésének, mint lábón álló termésnek az adásvétele valósult meg. Fentieken túl egy meg nem pályáztatott területre vételi ajánlat érkezett, amelyet Igazgatóságunk elfogadott, s adásvételi szerződés kötött a nádtermésre.

Igazgatóságunk vagyionkezelésébe került 2018.05.17-én 670,893 ha halastó, nádas és erdő terület. A terület természetvédelmi kezelésére 2018. év végét követően ismét megbízási szerződést kötöttünk 2019.12.31-ig, az alábbiak szerint:

	Település, hrsz.	Alrészlet	Terület (ha)	Művelési ág	Tulajdoni hányad	Megnevezés	hrs. kiadott területe (ha)
1	Tömörkény 0172	a	103,5794	halastó	761474/1093666	III. tó	72,1177
2	Tömörkény 0190	a	50,3843	halastó	1/1	VI. tó	50,3843
3	Tömörkény 0191	a	64,4087	halastó	1/1	VII. tó	64,4087
4	Tömörkény 0137	a	120,1731	halastó	1/1	IX. tó	120,1731
összesen:			338,5455				307,0838

Nagy hangsúlyt helyezünk a védett területek fenntartására és gondozására, valamint az őshonos állatok tartására, mely egyaránt szolgálja a génmegőrzési és területfenntartási-kezelési célokat. Az Igazgatóság maga is biogazdálkodó, a Biokontroll Hungária Kft. minősítésével rendelkezik. A szalastakarmány-termelés és a háziállatok legeltetése a jelenlegi 7.311 ha-os biogazdálkodás alá vont területen valósul meg.

2019-ben a takarmány betakarításunk a következőképpen alakult:

megnevezés	betakarított / betárolt mennyiség (bála)	ebből vásárolt mennyiség (bála)
régi széna	22 011	9 000
lucerna széna	2184	1 000
lucerna szenázs	248	
rozs szenázs	23	
rozs széna	169	
szalma	3 040	2 577
kukoricaszár	3 724	3 724*

* 354 ha tarlót vásároltunk, és saját dolgozók végezték a betakarítást!

A korábbi évek takarmánykészletéhez képest a nagyobb mennyiség a betakarításnak kedvező száraz, hosszú őszi időjárásnak, valamint vásárlásnak tudható be. Az Igazgatóság saját vagyonkezelésű gyepterületeinek és állatállományának növekedésével egyidejűleg a téli takarmányszükséglet is folyamatosan növekszik, ezért a 2019. tavaszi-nyári aszály miatt kialakult takarmányhiányt 2019. év decemberében vásárlással enyhítette az Igazgatóságunk. A tárgyévben 1800 ha-on történt szalastakarmány-betakarítás saját munkaerővel, valamint 754 ha-on vállalkozóval. A szalastakarmány betakarítására az Igazgatóság gépparkjának további bővítése indokolt (KEHOP projekt folyamatban van).

4. Kutatás és monitorozás (saját, illetve más szervvel végeztetett)

4.1. Kutatás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

No.	Kutatási projekt tárgya	Kutató	Helyszín	Forrás	Forrás nagysága (ezer Ft)	Eredmény
1.	Pannon homoki gyepekhez kapcsolódó vizsgálatok	Bódis Judit („SITIUNG” Környezet- és Természetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Bt.)	Felső-Kiskunság	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	990 000	Szártalan csüdfű és borzas csajkavirág csírázási feltételeiről adatok 108 talajminta alapján.
2.	Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek vegetációdinamikai egységeinek azonosítása	Erdélyi Arnold egyéni vállalkozó	Peszéri-erdő	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	600 000	Az erdőssztyepp-tölgyes megújulási és szerkezet-átalakulási folyamatairól információk gyűjtése.
3.	Biotópfá és mikroélőhely vizsgálat a Peszéri-erdőben	Erdélyi Arnold egyéni vállalkozó	Peszéri-erdő	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	400 000	Holtfatérkép készítése 2700 adattal, 148 fás mikroélőhely adatrögzítése.
4.	Káposztási-erdő erdőkezelési koncepciójának kidolgozása	Krasznai Attila, Kovács Orsolya (Öko-Hang Bt.)	Káposztási-erdő	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	Koncepció kidolgozása, vízmegőrzésre és inváziós fásszárúak irtására is kiterjedően.
5.	Erdei mikroélőhelyek kataszterezése az Alsó-Tiszavölgyben	Albert András (KNPI)	Alsó-Tiszavölgy	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	90 000	Fekete nyárhoz és az inváziós parti szőlőhöz kötődő mikroélőhelyek térképezése, madárviláguk felmérése 16 erdőrésztben.
6.	Inváziós fásszárúak magbankjának vizsgálata	Erdélyi Arnold egyéni vállalkozó	Peszéri-erdő	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	500 000	Nyugati ostorfa, bálványfa, kései meggy és zöld juhar magbank-változásának vizsgálata különböző kezelések hatására, alapállapot-felvétel.
7.	Hüllőpopulációk lokális abundancia-viszonyait befolyásoló	Mizsei Edvárd (CSEMETE Egyesület)	Peszéradacsi-rétek	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	700 000	Háromféleképp kezelt 9 gyepi mintaterületen zöld gyík, fűrgye gyík, rákosi vipera

	tényezők vizsgálata					populációkról adatgyűjtés.
8.	Rákosivipera- védelmi Központ működtetése	Halpern Bálint, Péchy Tamás (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)	Kunpeszér	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	3 704 000	395 egyed a 2019. évi szaporulat.
9.	Rákos vipers védelmével kapcsolatos szakmai feladatok	Halpern Bálint (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)	KNPI teljes működési terület	TMF 407/10/2019 AM támogatás	2 646 000	Digitális gyűjteményes mű minden korábbi, viperával kapcsolatos publikációról; geoadatbázis minden korábbi észlelésről; a Bugacon 2019-ben kibocsátott viperák észlelési adatai.
10.	Kétéves hagyásfoltok rovartani jelentőségének vizsgálata	Dr. Tölgyesi Csaba (Kétágú Hegy Természetvédelmi és Kulturális Egyesület)	Izsák	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	A kétéves hagyásfoltok refúgiumhatása, szerepe áttelelő és peterakó helyként erősebb.
11.	Tisza ártéri Barci- rét élőhely- rekonstrukciójá- nak eredmé- ny- vizsgálata	Albert András (KNPI)	Mártélyi Tájvédelmi Körzet	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	45 000	Kiirtott gyalogakác állományok helyén legeltetéses és kaszálásos területkezelés összehasonlító vizsgálata, madárfajok kötődő élőhelyhasználatának vizsgálata
12.	Denevér élőhelyek kialakításának eredmény- monitorozása	Albert András (KNPI)	Alsó-Tisza hullámtér	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	45 000	Két denevértorony hatásának vizsgálata a környezetükben észlelhető denevérközösségre.
13.	Kolon-tavi mederkotrás vegetációra gyakorolt hatásának vizsgálata	Ábrám Örs (Futóhomok Természetvédelmi Egyesület)	Kolon-tó	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	Hínárszukcesszió adatokkal történő jellemzése 1997-2019 között, három mintaterületen.
14.	Felső-Kiskunsági ösgyepéken különböző kezelések és az abiotikus változások hatásainak vizsgálata	Dr. Tölgyesi Csaba (BIOM Oktatási és Természetvédelmi Bt.)	Peszéradaci- rétek	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	500 000	Négy mintaterületen mikrotopográfiai grádiens mentén a vegetáció transzekt-vizsgálata; 181 edényes növényfaj 8265 adata lett rögzítve.
15.	Nagyvad- legelésből kizárt területek növényzetének vizsgálata	Sipos Ferenc (KNPI)	Bócsa-Bugaci homokpuszta	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	400 000	A nagyvadak erdőszerkezetre gyakorolt hatása mindenütt kimutatható, az idősebb erdőállományokra gyakorolt hatás érdemi, de még tolerálható.
16.	Szelidi-tó vizminta elemzés	Fekete Andrea (Bácsvíz Zrt.)	Szelidi-tó	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	265 976	A tó vízpótlásához felhasználható, betározott vízkészlet

						vízminőségi analízise a pótlás tervezéséhez.
17.	Apaji vízügyi tanulmány	Nagy Tamás (Fett-Na terv Kft.)	Apaj	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	150 000	10 db talajvíz-monitorozó kút 8 éves adatainak feldolgozása.
18.	Erdőtervezéshez kapcsolódó adatgyűjtés	Dr. Bartha Dénes, Dr. Csiszár Ágnes, Haszonits Győző, Jóna Zoltán, Dr. Schmidt Dávid, Tiborcz Viktor, Dr. Zagyvai Gergely (Silva Naturalis Kft.)	Kiskunhalasi Erdőtervezési Körzet	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	2 000 000	Erdőtervezést támogató biotikai adatgyűjtés 280 erdőrészletben, 20 védett növényfaj 1759 előfordulási adatával, 10 ragadozó gallyfészek észlelésével, részletes erdőkezelési javaslatokkal.
19.	Pannon bennszülött tartós szegfű védelme LIFE pályázat fenntartási kötelezettségeinek támogatása	Dr. Mile Orsolya (KNPI), Gál Attila (Futóhomok Természetvédelmi Egyesület), Németh Anikó egyéni vállalkozó	Ásotthalom, Kiskunmajsa, Harkakötöny, Bócsa	NPTF 318/2019. sz. AM támogatás	1 827 000	A tartós szegfű állománydinamikáját befolyásoló környezeti tényezők vizsgálata, populációk egyedszámlálása, életmenet és generatív szaporodási sikeresség vizsgálata

Részletesebb információk a kutatásokról

Pannon homoki gyepkehez kapcsolódó vizsgálatok

Helyszine: Felső-Kiskunság. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** "SITIUNG" Környezet- és természetvédelmi tanácsadó és szolgáltató Bt. **Főbb eredményei:** 2019 nyarán négy különböző termőhely 54 pontján történt a korábbi szártalan csüdfű (*Astragalus exscapus*) és borzas csajkavirág (*Oxytropis pilosa*) magvetések helyszínein talajmintavétel; 54 furatból 108 talajmintát gyűjtöttek a kutatók a talaj felső két rétegéből. Az *Astragalus exscapus* és az *Oxytropis pilosa* csírázásának a felső talajrétegben magasabb a mész- és humusztartalom, valamint a nagyobb durva homok (1–2 mm és 0,5-1 mm) arány kedvezett.

Euro-szibériai erdőssztyepp tölgyesek (9110) vegetációdinamikai egységeinek azonosítása

Helyszine: Kunpeszér, Peszéri-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Erdélyi Arnold egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A célkitűzések a következők voltak: fásszerű fajonként azonosítani, hogy hol és milyen eréllyel (mekkora térléptékben, milyen számban) jelentkezik a megmaradó újulat, eredettől függően. A vizsgálatok során a kocsányos tölgy (*Quercus robur*) mintegy 500 egyede lett rögzítve (pozíció, mellmagassági átmérő), valamint a homoki erdőssztyepp további 26 fásszerű fajának mintegy 2000 előfordulási adata. A legfontosabb vizsgálati eredmények: a) a kocsányos tölgy esetében a többletvíz hatástól független termőhelyeken (buckatetők, buckaoldalok) a növekedési erély a várakozásoknak megfelelően viszonylag csekély (átlagosan kb. 18 év alatt haladja meg a 6 m-es magasságot a KST), azonban a megmaradó-túlélő újulat alapvetően vitális, így pl. a 9110* élőhely regenerációja napjainkban is megfigyelhető (minden veszélyeztető tényező ellenére); b) az erdőből fátlan gyep kialakulására nincsen terepi evidencia; c) a vegetációdinamikai történések általában egy vagy néhány egyed térbeli léptékén valósulnak meg (így pl. a 9110* élőhely regenerációja is a kis térléptékeken valósul meg rövidebb, emberi léptékben értelmezhető idő alatt); d) fajra jellemző, hogy az újulat szórt elegyben, csoportos vagy tömbös módon jelentkezik; e) kvalitatív szinten kimutatásra került,

hogy a vegetációdinamikában ismétlődő elősegítés figyelhető meg (repetitív facilitáció); f) az ültetvényszerű erdőgazdálkodásban hagyományosan alkalmazott erdőgazdálkodási beavatkozások a természetes erődinamikát nem hagyják érvényesülni.

Biotópfák és mikroélőhely vizsgálat

Helyszíne: Kunpeszér, Peszéri-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Erdélyi Arnold egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A holtfa felmérése az országos védettségű Szalag-erdőben (83 ha) történt, közel teljes területi fedésben (>95%). A Szalag-erdő erdőterületeit 25x25 m oldalhosszúságú rácsháló segítségével felosztottuk egyenlő felmérési egységekre (kvadrátokra). A kvadrátokban rögzítésre került a holtfák jellege, mennyiségi, korhadtsági foka, faja. A biotóp faegyedek a Peszéri-erdő nagy tömbjében (1003ha) kerültek rögzítésre ponttérképezéssel. A munka során a holtfatérképhez közel 2700 egyedi adatot sikerült gyűjteni, valamint 148 biotóp faegyed/ facsoport került rögzítésre.

Káposztási-erdő ex lege védett lápterület erdőkezelési koncepciójának kidolgozása

Helyszíne: Káposztási-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Öko-Hang Bt. **Főbb eredményei:** Az erdő vízellátási biztonságának fokozása érdekében az egyik fontos teendő a régi vízelvezető árok szakaszolása, folytonosságuk megszakítása, és legalább a torkolatai szakaszuk betemetése az erdőt átszelő csatorna mentén. A másik az 52-es főút hídjánál egy 50-70 cm-es fenékküszöb kialakítása, amelynek vízvisszatartó és talajvízszint-emelő hatása egyaránt lenne. Az erdő természetességének megőrzése érdekében fontos, hogy a jelenlegi, pár évtizedes, beavatkozástól mentes állapot minél tovább fennmaradjon. Az erdőtag nem faanyagtermelő rendeltetésű, így a természetes erdőfejlődés folyamatába beavatkozni indokolatlan. Inváziós fajként a nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*) van jelen, azonnali beavatkozást nem igényel a mennyisége, de kéreggyűrűzéssel érdemes gyéríteni.

Erdei mikroélőhelyek kataszterezése

Helyszíne: Alsó-Tisza-völgy. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Albert András (KNPI). **Főbb eredményei:** A hullámtéri élőhelyeken még jelentős számban fellelhető idős, őshonos fekete nyár (*Populus nigra*) faegyedek és a hozzájuk köthető mikroélőhelyek feltérképezése, valamint az inváziós parti szőlő (*Vitis riparia*) sűrű burjánzása által létrehozott mikroélőhelyek feltérképezése, az állatvilágra - elsősorban a madárvilágra - gyakorolt hatásuk felmérése egyidejűleg történt. 16 erdőrészletben (érintett terület: 41,2 ha) 28 élőhelyfolt parti szőlő fertőzöttsége lett felmérve. A különböző *Vitis riparia* fertőzöttségi szinteket reprezentáló 4, korábban kijelölt mintaterületen 128 biotikai adat került rögzítésre. Az ártéri madárközösség összetételére a *Vitis riparia* jelentős denzitású állománya kimutatható hatást gyakorol. A *Populus nigra* kataszterezés során 49 erdő-alsó részletben (érintett terület: 153,36 ha) 136 db, minimum 2 *Populus nigra* egyedet tartalmazó poligon (összterülete 6,12 ha) került lehatárolásra. A fekete nyárra általánosan jellemző, hogy csak nagyon kis területen alkot összefüggő állományokat. Megjelenésük inkább ligetszerű, elszórt kis csoportokban, legelőszegélyeken találkozunk velük. A sokáig jó egészségi állapotban fennmaradó egyedek elhelyezkedése jellegzetesen követi a hullámtér mikrodomborzati átmeneteit (fokok-, erek-, laposok partja, partélek, suvadások). A 136 rögzített poligonból csak 17 helyen volt *Populus nigra* újulat. 1002 db olyan faegyed lett azonosítva, amely a 6 fenotípusos jellemző közül legalább 2-ben a „tisztá” *Populus nigra* jellegzetességeit mutatja. Egyedi állapotjellemzés 319 db *Populus nigra* egyedre vonatkozóan készült el.

Inváziós fásszárúak magbankjának vizsgálata

Helyszíne: Kunpeszér, Peszéri-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Erdélyi Arnold egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A vizsgálat helyszínéül szolgáló Peszéri-erdőben a hazánkban meghonosodott inváziós fafajok közül négy okoz jelentős problémát: a nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), a mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), a kései meggy (*Padus serotina*) és a zöld juhar (*Acer negundo*). Az inváziós fafajok irtásakor a legnagyobb kihívást nem a látható egyedek előlése, hanem a következő néhány évben (illetve kora nyári/ tavasz végi kezelésekkor akár ugyanabban a vegetációs periódusban) bekövetkező tömeges csírázás jelenti. A magbank a kezelések során elkerülhetetlen talajbolygatások, és elsősorban a lombvesztés következtében hirtelen megnövekvő záródásihiány miatt fokozott mértékben aktiválódik. Ennél fogva a magtermő korú faegyedekkel jellemezhető térrészekben és környezetükben az irtási munkálatok utáni néhány évben minden esetben szükséges számolni az újulat kezelésével is. A részletesen vizsgált fajok esetében három különböző kezeléstípus került összehasonlításra háromszoros ismétlésben. Egy vizsgálati terület összesen 9 kvadrátból épül fel, azaz összesen 162 kvadrát folyamatos újra-felmérése történik (2 fafaj x 9 kvadrát x 3 ismétlés x 3 kezeléstípus = 162 kvadrát). A fő kezeléstípusok: egyszeri kezelés pufferzóna kialakítása nélkül; ismételt kezelés pufferzóna kialakítása nélkül; ismételt kezelés pufferzóna kialakításával. A felmérés időtartama 2019. 09. – 2022. 09. A vizsgálati összterület 10,12 ha. 2019 szeptember-októberében az első évi felmérés került megvalósításra. A 625 m²-es kvadrátokban az inváziós fajok magoncai (a kezelést megelőzően) 512 – 20311 db közötti mennyiségben fordultak elő. A kezelés erőforrásigénye (egyszeri kezelésre vetítve) a vizsgált fertőzöttségi szintű állományok esetében átlagosan 2 munkanap/625 m², azaz 1 munkaóra alatt kb. 35-40 m²-nyi területen végezhető el a magoncok eltávolítása (első körben). Vizsgálatunk folytatásával a következő években a magbankból fejlődő magoncok számának alakulását (csírázás, túlélés) számszerűsíteni fogjuk, jelenleg erre csak hipotéziseink vannak. Feltételezzük azt, hogy a bálványfa magbankja viszonylag hamar (3-4 éven belül) majdnem teljesen kimerül, és a magok 90%-a a kezelés (záródáscsökkenés) kialakulását követően azonnal kicsírázik. A nyugati ostorfa esetében ennél hosszabb idővel számolunk (és a zoochor propagáció miatt folyamatos, bár a helyben magot termő anyafák maghozamánál kisebb mértékű beáramlással is számolni szükséges). Figyelembe véve a Peszéri-erdő (és más alföldi erdők) rendkívül magas fertőzöttségi szintjét és a fertőzöttség magas fokú térbeli varianciáját, a magbank kezelésére differenciált megoldások jöhetnek szóba. Javasolt a magtermő korú egyedeket tartalmazó, természetvédelmi szempontból értékes állományrészek szelektív kezelése (szelektív, vegyszeres előlés és a magbankból fejlődő egyedek kézi eltávolítása), a nem értékes állományok esetében a teljes talajelőkészítés lehet a leghatékonyabb megoldás (ha a környező területekről a beáramlást meg lehet akadályozni).

Hüllőfajok populációinak lokális abundanciaviszonyait befolyásoló tényezők vizsgálata

Helyszíne: Peszéradacsi-rétek. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** CSEMETE Egyesület. **Főbb eredményei:** A kutatás célja a hüllőfajok finomléptékű előfordulási, illetve abundancia-viszonyait befolyásoló vegetációs szerkezeti elemek vizsgálata a Peszéradacsi-réteken, a hüllőpopulációk lokális abundancia-viszonyainak meghatározása, valamint a gyephasználat vegetációs szerkezetre és hüllő abundanciára gyakorolt hatásának vizsgálata. A terepi felmérés során három kaszáló, három kaszáló-legelőváltó és három legelő gyephasznosítású területen lettek felmérve 1 - 1 hektár területű mintavételi kvadrátok. A kvadrátokban 10 méterenként hexagonális elrendezésben került rögzítésre négy vertikális vegetációs szerkezeti jellemző (levélfelület, gyep magasság, hajtás magasság, magassági diverzitás); és ismételt mintavételekkel lettek meghatározva a hüllők előfordulási helyei és a populációk abundanciája. A fürge gyík átlagos denzitása 29,4±13,7 egyed/ha, a zöld gyík átlagos denzitása 27,6±9,9 egyed/ha, a rákosi vipera átlagos denzitása 13,4±5,6 egyed/ha volt.

A vertikális vegetációszerkezeti jellemzők szignifikánsan meghatározzák, és becsülhetővé teszik a vizsgált hullőfajok finom léptékű előfordulását és abundanciáját. A kaszáló és kaszáló-legelőváltó hasznosítás szignifikánsan csökkentette, a legelő hasznosítás pedig növelte a fűge gyík és a rákosi vipera denzitását, míg a zöld gyík esetében nem volt szignifikáns hatása a hasznosításnak. Az élőhelykezelésekkel a gyepek fajkompozícióját csak korlátozottan lehet befolyásolni, azonban a gyepek vertikális szerkezetét rövidtávon is hatékonyan lehet alakítani, ezért a célállapot meghatározásánál javasolt a könnyen mérhető vertikális vegetációszerkezeti jellemzők alkalmazása. A vizsgálat alapján a kaszáló és kaszáló-legelőváltó gyephasznosítást kerülni kell azokon a gyepeken, ahol a természetvédelmi cél a hullőfajok számára elégséges vagy kedvező feltételek megteremtése.

Rákosivipera-védelmi Központ működtetése

Helyszíne: Kunpeszér, Rákosivipera-védelmi Központ. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület. **Főbb eredményei:** A Rákosivipera-védelmi Központ 2019-es működése során ismét sikeresen szaporodott a faj. 38 nőstény egyed 395 élő kisvipérát hozott a világra, így már 3288 vipera köszönhet világra jöttét a programnak. A telelés megkezdés előtt (október vége) 257 egyed volt életben. A született 395 állatból az eltelelésig 138 állat (35%) tűnt el, ami alátámasztja a terráriumok átépítésének sürgős indokoltságát. A terráriumok és a telep területéről a ragadozók kizárására tett intézkedéseknek köszönhetően jelentősen csökkent a regisztrált eltűnések és elhullások száma. A ragadozók kizárásán túl a terráriumok karbantartásában és rendszeres gondozásában a KNPI munkatársai is közreműködtek. 2019-ben 383 fő látogatta meg csoportosan vagy egyéni bejelentkezéssel a telepet, ez az előző évhez képest némi csökkenést jelent.

Rákosi vipera védelmével kapcsolatos szakmai feladatok

Helyszíne: KNPI működési területe. **Forrása:** TMF/407/10/2019 sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Halpern Bálint (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület). **Főbb eredményei:** Az MME szakemberei által készített összes eddigi írásos, a rákosi vipera kiskunsági populációival kapcsolatban létrejött publikációt (jelentések, kutatási jelentések, cikkek, egyéb írások) tételjegyzékkel ellátott gyűjteményes műbe rendező, digitális adatbázis lett kialakítva. Az egyes elemeket jellemző kulcsszavakkal látták el, illetve a szerző(k) neve, valamint a cím alapján kereshető az állomány. Szintén feldolgozásra kerültek az MME szakemberei által előállított kiskunsági rákosi vipera észlelési adatok, amikből egy 629 észlelési adatból álló geoadatbázis készült. A Rákosivipera-védelmi Központban eddig született egyedek leszármazási viszonyait feltüntető Microsoft Access adatbázis készült. A 2019 nyarán, Bugacon kibocsátott 25 rákosi vipera egyedre vonatkozó mérési adatok, észlelések és kapcsolódó megfigyelések szintén adatbázisba lettek rendezve. A kibocsátásokat követő bejárások során rákosi vipérát nem sikerült észlelni.

Kétéves hagyásfoltok rovarügyi jelentőségének a vizsgálata

Helyszíne: Izsák. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kétágú Hegy Természetvédelmi és Kulturális Egyesület. **Főbb eredményei:** Kaszálás előtt nincs szignifikáns hatása egyik hagyásfolt típusnak sem (egyéves, illetve kétéves hagyásfoltok) a vizsgált ízeltlábúakra (nem tér el érdemben a közösség a rendszeresen kaszált területétől). Kaszálás után azonban szignifikáns pozitív refúgiumhatás tapasztalható, és ez jelentősebbnek tűnik a kétéves hagyásfoltok esetén. Valószínűsíthetően a téli és tavaszi időszakban nagyobb jelentősége lehet a kétéves hagyásfoltoknak, mint áttelelő és peterakó helyeknek. Rövidtávon a kétéves hagyásfoltoknak az ízeltlábú-együttesekre gyakorolt negatív hatása nem mutatható ki, feltételezhető viszont, hogy strukturáltabb növényzetük illetve avarszintjük kedvezőbb áttelelési lehetőségeket kínál. A két kaszálási típus nem tért el egymástól a pollinátoroknak

nyújtott virágzó növények gazdagsága szempontjából sem tavasszal, sem pedig ősszel, a kaszálást követően. Javasolható a kétéves hagyásfoltok alkalmazása a területen, amennyiben természetvédelmileg kedvezőtlen hatás (nádasodás, inváziós fajok előretörése stb.) nem tapasztalható.

A Tisza ártéri Barci-rét élőhely-rekonstrukció eredmény-monitorozása

Helyszíne: Mártélyi TK, Barci-rét. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Albert András (KNPI). **Főbb eredményei:** A Mártélyi Tájvédelmi Körzet területén 2009/10. folyamán KEOP projekt keretében megvalósuló élőhely-rekonstrukcióra került sor. Gyepként nyilvántartott, korábban legeltetéssel hasznosított, majd évekig felhagyott, és gyalogakáccal (*Amorpha fruticosa*) erősen benőtt területek lettek megtisztítva (mechanikai módszerekkel) az idegenhonos fásszárú növényzettől. Ezt követően - a rekonstrukció óta folyamatosan- a területkezelés kétféle módon valósul meg: egyik területen kaszálás, a másikon legeltetés és kaszálás zajlik. Mind a részbeni legeltetés, mind a kizárólagos kaszálás alkalmas a gyalogakác visszaszorítására. Ugyanakkor a kaszálás homogenizáló hatású, és csak abban az esetben elég hatékony eszköz, ha évente kétszer kerül sor a terület kaszálására, viszonylag korai (júniusi) első kaszálással. A területet előntő tiszai áradás esetén a lekaszálható területrészt csökken, a többi kiszáradás után vágható le. Amennyiben haris költsége valószínűsíthető a területen (szintén előntés után várható), a kaszálás kezdete augusztus 1. utánra tolódik. Az összegyűlt adatokból 27 madárfaj élőhelyhasználatára vonatkozóan is készült elemzés.

Denevér élőhelyek kialakítása - eredmény-monitorozás

Helyszíne: HUKN20031 Alsó-Tisza hullámtér Natura 2000 terület. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Albert András (KNPI). **Főbb eredményei:** Hullámtéri környezetben 2 db denevér-torony épült meg, 2018 óta monitorozás folyik annak megállapítására, hogy a tornyok milyen hatást gyakorolnak a szabadban észlelhető denevérpopulációkra. A felmérés érdekében 2x2 db, egyenként 500 méter hosszú transzekt lett kijelölve. Páronként az egyik közepén helyezkedik el a vizsgálandó denevér-torony, a kontrollként kijelölt másik transzekt egyik pontja sincs közelebb a toronyhoz, mint 2000 méter. A transzektken az adatgyűjtés napnyugta után, Magenta Bat5 Mk4V ultrahang detektorral, 30 perces időtartamban, több (2-3) ponton történt. 2019-ben 7 időpontban került sor adatgyűjtésre, 27 biotikai adat lett rögzítve. A jelenlegi és korábbi felmérések során összesen 9 taxon jelenlétét sikerült kimutatni, 2019-ben 5 taxon észlelésére került sor. Esetenként / transzektenként 1-6 faj volt kimutatható. A 2019. évi felmérés alapján az észlelt fajok számára és az előfordulás gyakoriságára nem volt kimutatható hatással a denevér-tornyok közelsége. A KNPI megbízása alapján 2019 végén (novemberben) a területen álló mindkét denevér-torony belső átalakításon esett át. A módosítások hatása 2020-ban lesz felmérhető.

A Kolon-tavon történt természetvédelmi célú mederkotrás vegetációra gyakorolt hatásainak nyomonkövetése

Helyszíne: Izsák, Kolon-tó. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Futóhomok Természetvédelmi Egyesület. **Főbb eredményei:** A Kolon-tavon végrehajtott vizes élőhely rehabilitációk területein, a beavatkozások hatására bekövetkezett élőhely változások elemzése történt meg a projekt során. Az elemzés egyes időpontjai: 1997 (alapállapot), 1999, 2006, 2011, 2015, 2019. Az elemzés mintaterületei: Öreg-víz, Tókás, Nagy-víz. Az alapállapothoz viszonyítva a terület vízháztartásának javulása miatt a nem tűzegképző nádasok (B1a) fokozatosan alakultak át tűzegképző nádasokká (B1b). Az élőhely-rehabilitációk során a B1a/B1b nádasokban tavi élőhelyek (U9) alakultak ki, melyek a természetes fejlődésük során lápi hínárosokká (A24) és láptavakká (U9Nláp) alakulnak át.

Felső-Kiskunsági ősgyepéken a különböző kezelések és az abiotikus változások hatásainak vizsgálata

Helyszíne: Peszéradacsi-rétek. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** BIOM Oktatási és Természetvédelmi Bt. **Főbb eredményei:** Négy mintaterületet lett kijelölve hosszú távú ökológiai monitorozás céljából, ezek kiterjedt, monoton mikrotopográfiai grádiens fednek le, nyílt vagy félig zárt homoki gyeptől indulva és láp- vagy mocsárréteken, illetve még nedvességigényesebb növényközösségekben végződve. Az egyes területeken három párhuzamos, 25 m hosszúságú transzekt mentén folytak adatrögzítések. A szelvények mentén egymással érintkező, 1x1 m-es kvadrátokban cönológiai felvételeket készült, összesen 300. A vizsgálat során 181 edényes növényfaj 8265 rekordja lett rögzítve. A felvételek alapállapot jellemzésére szolgáltak, a hosszú távú ökológiai monitorozás során minden terület egyik szelvényén legelészkiállítás, egy másikon fokozott biomassza eltávolítás, a harmadikon az eddig is alkalmazott mérsékelt legeltetés lesz az alkalmazott kezelés. Ebben a terepi kísérletes elrendezésben vizsgálhatóvá válik a kezelési intenzitás és az eltérő nedvességi viszonyok interaktív hatása a térség természetvédelmileg igen értékes gyepek közösségei számára, ami elősegíti a jövőbeli, esetlegesen a klímaváltozást is adaptívan figyelembe vevő gyepterület optimalizálását.

Nagyvad-legelésből, illetve haszonállat legeltetésből kizárt területek növényzetének részletes felmérése természetes erdőfelújulás lehetőségének, illetve természetvédelmi kezelés hatásának vizsgálata céljából

Helyszíne: Bugac, Bócsa. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Sipos Ferenc (KNPI). **Főbb eredményei:** Bugacon két db, Bócsán egy db 50x50 méteres kerítés létesítésével hoztunk létre kizárásos kísérlethez parcellákat 7 évvel ezelőtt (2019-re ezek egy része megrongálódott, ezért javításukat is beiktattuk ebben az évben). Az alapállapotfelvételt követően 2019-ben volt a második ismételt felmérés. A legfontosabb cél a fásszárú növények állománydinamikájának, a borítási viszonyaikban bekövetkezett változásoknak a jellemzése volt, a fásszárú növényfajokról korábban rögzített borítási adatok teljes mintaterületre vonatkozó szakértői visszaellenőrzése segítségével. Ökológiai és természetvédelmi tanulságok: A vad tevékenysége szignifikánsan alakítja az erdő szerkezetét. A bekerített területen a gyepszint összesített biomasszája nagyobb, bár fajkészletében nincsenek olyan fajok, amik kívül ne lennének megtalálhatók. A fásszárú növények terjedésének dinamikája a gyepszintben (magoncok) és cserjeszintben egyaránt sokkal intenzívebb a kerítésen belül, mint kívül. Kívül még azon növények fiataljai is gyakran erősen rágottak, amiket később már nem fogyaszt intenzíven a vad, pl. kései meggy (*Padus serotina*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*). A vadlegelés a legfiatalabb korban hat leginkább a területen növő fa- és cserjefajokra. A vad hatása nélkül egyértelműen jóval sűrűbb cserjeszint tenyészne a vizsgált erdők alatt. A bekerített területen megindult a cserjeszint záródása. A vad hatása térben nem homogén a külső mintaterületeken sem, függ a megközelítési lehetőségektől, vadcsapásoktól való távolságtól. A vadhatás erőssége – nem csekély intenzitása ellenére – nem tűnik olyan mértékűnek, mint a középhegységi, lényegében csupasz aljú, üde szálerdőkben. Más lenne vadhatás nélkül az erdő szerkezete, de ez elsősorban mennyiségi eltérésekben nyilvánul meg, nem minőségiekben. Ha ez indokoltnak tűnik, bekerítéssel egy-két évtized alatt, minden további beavatkozás nélkül is érdemben növelhető a cserjeszint záródása, akár olyan mértékűre is, amit már a kerítés felbontása után sem fog jelentősen visszavetni a vad. Ez ugyanakkor kétélű beavatkozás lehet, ezért mindig figyelemmel kísérendő, és szükség esetén be kell avatkozni a természetvédelmi kezelőnek. Ebben a térségben ugyanis a jelek szerint több tájidegen növényfajnak olyan mértékű propagulumesője éri a bekerített területeket, ami lehetővé teszi magról történő terjedésüket: az erről jól ismert nyugati ostorfa és kései meggy mellett a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*),

kiseb mértékben a tövises lepényfa (*Gleditsia triacanthos*), fehér eperfa (*Morus alba*), stb. esetében is. A vad rágása a fehér akác magról történő terjedését határozottan gátolja a környéken. A kocsányos tölgy (*Quercus robur*) magról történő terjedését ugyancsak gátolja a vadhatás. A tapasztaltak alapján a vadhatás közepesen jelentős, természetvédelmi szempontból általánosságban még tűrhető mértékű a területen. Mérsékelt csökkentése kívánatos lenne, főként az erdőfelújítások sikerességének növelése, illetve egyes erdőalkotó fafajok természetes felújulásának segítése érdekében, de a fásszárú növényzet természetes dinamikájának alakítójaként szükség is van rá, tartós és teljes körű eliminálása szintén káros következményekkel járna (cserjefajok túl intenzív terjedése, ami a gyepszint számos növényi és állati lakóját érintené kedvezőtlenül). Egyes, a vad által szívesen fogyasztott lágyszárú növényfajok állományát érdemben veszélyeztetheti az ilyen mértékű vadhatás (homoki nőszirm - *Iris arenaria*, piros pozdor - *Scorzonera purpurea*, stb.). A Bugac/Tanya mintaterület 0,25 ha-ján 7 év alatt egyetlen magról kelt tölgyegyed növekedett fel a cserjeszintbe, másutt sem sokkal jelentősebb a magoncok megmaradási esélye. Ha tartva ezt a dinamikát 10 évente 4 egyed marad meg tartósan hektáronként, az 100 év múlva – amit a jelenlegi felnőtt tölgyállomány zöme ugyancsak megér – 40 egyed/ha intenzitású újulatot jelent. A természetes körülmények között erősen elegendő faállományú tölgyes erdőssztyepp fennmaradásához ez a felújulási dinamika bőségesen elegendő. A bekerített területeken kívül cserjék védelmében tudnak felnövekedni tölgycesmeték.

A legelészikizárást biztosító kerítések javítása is megtörtént **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Felújítást végzi:** Hanó Mihály egyéni vállalkozó.

Szelidi-tó vízminta elemzés

Helyszíne: Szelidi-tó. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Bácsvíz Zrt. **Főbb eredményei:** A Szelidi-tó Természetvédelmi Területen található vizes élőhelyek vízpótlásának megoldására az 1970-es évektől születtek javaslatok. A kialakult vízkormányzási gyakorlat felülvizsgálatát segítő, a vízgyűjtő terület különböző felszíni és felszín alatti vízkészleteiből vízminták elemzése szükséges. A vízminőségi vizsgálatokat két körben (augusztus és november) az alábbi paraméterekre végeztettük el: Ammónium-N, Nitrit-N, Nitrát-N, ÖN, ÖP, foszfátion, Cl, KOIdk, BOI5, Na% (Na, K, Mg, Ca), Fe, Mn, As, SO₄, HCO₃, CO₃. A kapott adatok a jövőbeli, közép- és hosszú távon tervezett vízpótlás áttervezéséhez járulnak hozzá.

Apaji vízügyi tanulmány

Helyszíne: Apaj. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Fett-Na Terv Kft. **Főbb eredményei:** A KNPI Apaj külterületen 10 db talajvíz monitorozó kutat üzemeltet a térségi talajvízviszonyok nyomon követése céljából. A vállalkozó elvégzendő feladatai voltak: adatok kinyerése Dataqua regisztráló műszerekből, 8 éves talajvízszint idősorok elemzése, talajvízállások összehasonlítása referenciakutak adataival, hidrometeorológiai viszonyok elemzése, javaslattétel a további üzemeltetésre. A tanulmány összegezte az elmúlt 8 év üzemeltetési tapasztalatait, és megállapította, hogy bizonyos kutakban az adatgyűjtő működésképtelen vagy eltűnt. A regionális talajvízáramlási viszonyok részletesen bemutatásra kerültek.

Erdőtervezéshez kapcsolódó adatgyűjtés

Helyszíne: Kiskunhalasi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 területei. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Silva Naturalis Kft. **Főbb eredményei:** A projekt keretében 280 erdőrészlet ökológiai állapotának és természeti értékeinek felmérésére került sor a Kiskunhalasi Erdőtervezési Körzet területén. Emellett 6 település külterületén ragadozómadár gallyfészkeket kerestek a kutatók, továbbá a jelentős természeti értéket hordozó erdei élőhelytípusokra vonatkozóan természetvédelmi kezelési javaslatokat

dolgoztak ki. Az előállított információkat, biotikai adatokat a természetvédelmi közérdek érvényesítésére használja fel a KNPI a jelenleg folyó erdőtervezési eljárásban. A felmérések eredményeiről szóló öt rövidebb ismeretterjesztő cikk szöveganyagát is elkészítették a megbízott kutatók. 20 védett növényfaj 1759 előfordulási adata lett rögzítve 18 ezer egyedről, közöttük a fokozottan védett tartós szegfű (*Dianthus diutinus*) korábban nem ismert – a számon tartottaktól távolabb eső -, közel ezer töves állományáról, a fokozottan védett homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) részpopulációjáról, valamint a térségben igen ritka fekete kökörcsin (*Pulsatilla nigricans*) eddig nem ismert állományáról. Emellett 10 ragadozómadár gallyfészek lokalizálása történt meg. A Homokhátságon intenzíven terjedő, tájidegen *Sporobolus cryptandri* pázsitfűfaj részletekbe menő állományfelmérésére is sor került, ami a vele kapcsolatos természetvédelmi kezelési stratégia megalapozásához szükséges. A felmért 280 erdőrészlet részletes, standard adatlapon lett jellemezve. 15 kezelési egység típusba lettek sorolva, ezek mindegyikéhez erdőkezelési javaslat lett kidolgozva. A Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlaszában, illetve annak naprakész online változatában (AFH online) nem szereplő új florisztikai adatok is rögzítésre kerültek, 14 flórafelmérési kvadrátot érintően 362 új előfordulással. A nem védett fajok közül említésre méltó a szilkés gurgolya (*Seseli hippomarathrum*) kettő, a homoki szádorgó (*Orobanche arenaria*) három új előfordulása, valamint a tájegységben eddig csak egyetlen adattal rendelkező enyves aggófű (*Senecio viscosus*) és csillogó golyaorr (*Geranium lucidum*) egy-egy új előfordulása. A felméréshez társulón a KNPI szakemberei is folytatták az erdőtervezési folyamatot segítő adatgyűjtést. Védett növényfajok előfordulásáról 24 poligont és 2872 pontadatot rögzítettek a TIR biotikai adatbázisban, állományszerkezeti adatokat gyűjtöttek az erdőállományok fásszárú inváziós fajokkal való fertőzöttségét csökkentő egyéb termelések (ET) előírásához, tisztások (TI) kijelöléséhez, valamint az erdőgazdálkodás során megőrizendő gyepes és erdős jellegű, közösségi jelentőségű élőhelytípusok aktuális előfordulásait dokumentálták.

A Pannon bennszülött tartós szegfű védelme (LIFE06 NAT/H/000104) LIFE pályázat fenntartási kötelezettségeinek támogatása

Helyszíne: Ásotthalom, Kiskunmajsa, Harkakötöny, Bócsa. **Forrása:** NPTF/318/2019. sz. AM támogatás. **Főbb eredményei:**

A tartós szegfű állománydinamikáját befolyásoló környezeti tényezők vizsgálata

Kutatást végzi: Dr. Mile Orsolya (KNPI)

A fokozottan védett tartós szegfű (*Dianthus diutinus* Kit.) állománydinamikáját befolyásoló mikroklimatikus viszonyok vizsgálatára került sor. A termésérési folyamat egyik fontos meghatározója az élőhely mikroklimája. Paramétereinek mérésével (a napi és szezonális ingadozások rögzítésével) a növényegyedek környezeti tényezői definiálhatók, populációs szinten is értelmezhetők. A hosszú távú monitorozás megalapozásához 2019-ben kitelepítésre került 2 db talajnedvességmérő logger és 2 db PAR-t (fotoszintetikusan aktív sugárzás) mérő szenzor. A Harkakötöny külterületen, bekerített tartós szegfű állományban kihelyezésre került mérőműszerekből kialakított mérőállomás alkalmas alap mikroklima adatok gyűjtésére és szimulációs kísérlet beállítására egyaránt, mellyel a mikroklimatikus tényezők és a tartós szegfű életmenetének sajátosságai közötti összefüggéseket vizsgálhatjuk. Eddigi mérések alapján megállapítható, hogy a talajnedvesség adatok jellemzően 15 és 25 V/V % között ingadoznak, a talajnedvesség fluktuál. A tartós szegfű gyökérzetének felszívó övezete jelentősen kitett a csapadékviszonyok ingadozásának. A hosszabb ideig tartó csapadékhiány, az aszály ebben a talajmélységben szinte fizikai szárazságot, talajnedvesség hiányt idéz elő, a melynek mélypontja 2 és 3 V/V% közötti. Ez nyilvánvalóan befolyással bír a tartós szegfű egyedek fejlődésére, életmenetére is. A hőmérséklet adatok alapján tudható, hogy 30 °C feletti nappali felmelegedés mellett augusztus második felétől 10°C alá csökken az éjszakai hőmérséklet, a levegő relatív páratartalma azonban ekkor 95% feletti. Feltételezhető,

hogy a tartós szegfű állomány egyedszámának ingadozása a klimatikus tényezőkkel is összefügg, ezért e hiánypótló mérések jelentős mértékben hozzájárulnak a tartós szegfű állománydinamikai folyamatainak megértéséhez.

Tartós szegfű egyedszámfelmérés

Kutatást végzi: Futóhomok Természetvédelmi Egyesület

A felmérés 2019. augusztus-szeptember hónapban zajlott, Kiskunmajsja-Bodoglár területen. 3001 növényegyedet sikerült számolni a felmérési időszakban, ez alapján az állomány jelentős csökkenése tapasztalható a legutóbbi, 2015. évi teljes felmérés óta. Több részpopuláció egyedszáma drasztikusan lecsökkent, elsősorban a nyílt, napsugárzásnak leginkább kitett részeken. Amellett, hogy a bodoglári összes egyedszám lényegesen kevesebb, egyes előfordulási helyen a korábbi számolásokhoz képest több növényegyed lett észlelve, és néhány korábban nem ismert, új előfordulási adatot is rögzítésre került. Megfigyelhető volt, hogy a korábban fiatal nyársarjak félárnyékában élő növényegyedek az aszályos időszakban kiszáradt nyársarjak visszahúzódását követően szintén visszaszorultak. Hasonló jelenség mutatkozott a fenyő ültetvények alatti szóróványpopulációk esetén is, ahol feltehetőleg elsősorban a tülevél avar vastagodása okozta a létszámcsökkenést. A májusi, átlagosnál jóval csapadékosabb időjárás következtében a júniusi első virágzási hullám során a generatív egyedek jelentős mennyiségű érett tokot képeztek, így a 2019. évi magtermés jelentősen felülmúlhatja az ezt megelőző éveket. Helyenként így a felmérés során fiatal, néhány leveles új növényegyedek megfigyelésére is mód nyílt, ami alapján feltételezhető, hogy kedvező időjárás esetén regenerálódhatnak a részpopulációk.

A tartós szegfű életmenetének, generatív szaporodási sikerességének vizsgálata

Kutatást végzi: Németh Anikó egyéni vállalkozó.

A vizsgálat célja, hogy összevesse a tartós szegfű LIFE projekt ex situ tevékenysége során, elsősorban ellenőrzött körülmények között gyűjtött morfológiai és virágzásbiológiai adatokat a rendelkezésre álló természetes élőhelyekre jellemző terepi adatokkal, ezáltal összesítse és előkészítse a rendelkezésünkre álló tudásanyagot az állománydinamikai trendek növény morfológiai és virágzásbiológiai vonatkozású értelmezéséhez, mivel a tartós szegfű szaporodásbiológiájával kapcsolatos ismereteink bővítése szükséges az állománydinamikai ingadozások értékeléséhez.

A virágzási időszakra vonatkozó eredmények értékelése

A jellemző virágzási időszak jelentősen módosulhat a csapadékviszonyok függvényében. A 2018-as évben a tavasz az átlagosnál lényegesebben szárazabb volt, és csak június hónapban esett jelentősebb mennyiségű csapadék. ennek következtében a csúcsvirágzás nagyjából három héttel későbbre esett a szokásosnál. 2019-ben az aszályos márciust és áprilist egy átlagosnál jóval csapadékosabb május követte, aminek hatására a virágzás csúcsa jelentősen eltért időben az előző évhez képest, és a virágok száma is jóval nagyobb volt. Tehát a jellemző csúcsvirágzási időszak akár több héttel is elcsúszhat a csapadékviszonyok függvényében, és a virágzás intenzitását is alapvetően befolyásolja a lehullott csapadék mennyisége. A csírázás időpontjára vonatkozó hipotézis alapján két fejlődésmenet típust különíthetünk el: a tavasszal és az ősszel csírázókat, amelyek közül az utóbbi a domináns (Mile O., 2017). A vizsgálat tapasztalatai is ezt támasztják alá, illetve nyári csírázás is előfordul kedvező körülmények esetén. Az elmúlt két évben vizsgált részpopulációk adatai is azt mutatják, hogy az őszi időszak kedvezőbb a magok csírázásához, de megfelelő körülmények esetén a nyári időszakban fejlődésnek induló csíranövények is képesek megerősödni.

Reflexió az ex situ ismeretekre a terepi vizsgálatok alapján

A tartós szegfű Life projekt ideje (2007-2011) alatt az ex situ kitelepítéshez szükséges palánták nevelése során a Szegedi Fűvészkert munkatársai több ezer magot vetettek el mesterséges körülmények között. Az ősz folyamán kitelepített szegfű egyedek megmaradása az ezt követő egy éven belül jellemzően jobb arányt mutatott, mint a tavaszi ültetés. Ennek

elsődleges oka, ami a palánták tavaszi telepítésének legnagyobb kockázata is egyben, hogy egyre gyakoribbak a forró, aszályos periódusok, emiatt a kiültetett növények, ahogy a természetes úton kelt magoncok is, nem tudnak eléggé megerősödni, így nem bírják ki a szárazságot és elpusztulnak. Épp ezért a potenciális magvetés és kiültetés során is célszerű figyelembe venni a tartós szegfű természetben megfigyelt stratégiáját. Látszólagos ellentmondás, hogy a természetes állományok esetén a nyár végi csírázás, rozetta áttelelés és tavaszi virágzó hajtásfejlesztés típusú életmenet hatékonysága nem mutatkozik meg ugyanúgy az ex situ akció keretén belül, kontrollált körülmények között ősszel vetett és átteleltetett növények tavaszi kitelepítése esetében. Ugyanis hiába már fejlett, akár virágzó hajtás fejlesztésére is alkalmas rozetták kitelepítéséről van szó, a sokkhatás és az aszályos tavaszok ugyanolyan stresszhatásnak teszik ki a kiültetett növényegyedeket, mivel nyilvánvalóan a kiültetési stressz leküzdéséhez időre és megfelelő körülményekre (csapadék) van szükség. Ezek hiányában a szárazság okozta stressz miatt egy erőteljes rozetta a kiültetést követően ugyanolyan mértékben károsodhat, mint egy jóval fiatalabb, tavasszal fejlődésnek indult fiatal néhány leveles növény.

A vegetatív hajtások jelenléte

A virágzásbiológiai vizsgálat adatai alapján a tartós szegfű vegetatív hajtásai az ősztől nyárig tartó időszakban vannak csak jelen. Kivételt csak a generatív hajtást még nem fejlesztő magoncok képeznek, valamint azok a tövek, amelyek generatív hajtása valamilyen oknál fogva (vadrágás, rovarkárosítás, letörés) megsérül.

A generatív hajtások jelenléte

A generatív hajtást nevelő egyedek tölevelei a hajtásnövekedési időszak végére elszáradnak, újra csak augusztusban kezdenek megjelenni, és szeptemberben már a legtöbb tő esetében a fejlődés megindul. A köztes időszakban csak a vegetatív állapotban lévő és a generatív hajtásukat elvesztett növények esetében találhatóak rozetták.

A termésképzés és a csíranövények fejlődésének dinamikája

A 2018. és 2019. év vizsgálatai alapján a 12 vizsgált folt tekintetében látható, hogy jelentős eltérés mutatkozik az érett tokok és a megjelenő csíranövények számát illetően is a két év között. Az érett tokok számához képest 2018-ban nagyon kevés volt a fiatal, újonnan megjelenő növényegyed. 2019-ben viszont egyes mintaterületeken a kevés tok ellenére kiugróan magas volt a csíranövények száma. Eddigi adatok alapján nincs egyértelmű összefüggés az érett tokok száma és a megjelenő új növényegyedek között, és habár a bekerített foltokban általában magasabb az érett tokok száma a vadak rágásának kiküszöbölése miatt, önmagában ettől nem lett több új növényegyed. Ugyanakkor viszont olyan bekerítetlen foltokban is nagy számban jelentek meg csíranövények, ahol arra az érett tokok számát ismerve és a generatív hajtások nagy részének lerágása miatt nem számítanánk (korábbi propagulum indulhatott fejlődésnek).

Egyedszám-változási dinamika a mintaterületeken

Az adatok alapján 2018-hoz képest a generatív hajtások száma a vizsgált helyszíneken 10%-os növekedést mutatott, az érett tokok száma 2019-ben közel háromszorosa volt a 2018. évben megfigyeltnek (2018-ban 374; 2019-ben 1087db). Az újonnan megjelent magoncok száma 2018-ban csekély volt, összesen 8 egyed, míg 2019-ben 60 új növényegyed fejlődött ki. Az adatok alátámasztják, hogy évenként jelentősen eltérhet a termésképzés sikeressége, illetve a csíranövények és fiatal rozettás növények száma is jelentősen ingadozhat. Mivel az egyedfejlődés sikeressége elsődlegesen időjárási tényezőkkel függhet össze, így a klimatikus-mikroklimatikus körülmények az évelő, de csupán néhány (kb. 4) évig tartó egyedfejlődési szakasszal jellemezhető faj esetében rendkívül fontos tényezőt jelentenek, ugyanis egy négy éven át ismétlődő, a tartós szegfű fejlődésmenetére kedvezőtlen időjárási periódus komolyan visszavetheti a teljes állományt.

Feltételezéseink szerint tehát a növények életmenetét a klimatikus és mikroklimatikus tényezők befolyásolják leginkább. A mikroklimatikus tényezők vizsgálatának

megalapozásához az életmenet vizsgálat kiemelt helyszínén geodéziai felmérési pontok, tengerszint feletti magasság, mérési pont hálózat alapján elkészült a mintaterület és környezetének terepmodellje is, mely további lényeges kiegészítő információval szolgálhat az eredmények értékelése és az esetleges további vizsgálatok megalapozása szempontjából.

Kutatással összefüggő rendezvények

Kutatói és Szakmai nap szervezése (2 db)

Forrása: TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás, 192 520 Ft. 2019.11.20-21. Szakmai nap formájában, terepi gyakorlattal kiegészített, szakmai képzés valósult meg „A homoki erdőssztyepp kulcsfajai és élőhelyei” címmel. Elsősorban a KNPI szakemberei részére lett meghirdetve, de a kunpeszéri helyszínre más társintézményekből is érkezett 4 fő. Összesen 46 résztvevővel valósult meg, belső kiadvány is készült az elhangzottakról.

2019.12.10. Kutatói napot rendezett az Igazgatóság, 57 résztvevővel, elsősorban a monitorozásra, NBmR eredményeire koncentrááló programmal. 10 meghívott előadó volt jelen.

Biodiverzitás Napok szervezése

Forrása: TMF/150/10/2019. AM támogatás, 400 000 Ft. A Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság 2019. június 7-9. között rendezte meg XIX. Biodiverzitás Napok rendezvényét. A két napig tartó terepi felmérésen, gyűjtésen 55 kutató és további 7 fő segítő vett részt, illetve terepi természetismereti oktatást tartottak. A felmért élőhelyek - üde szikes és nem szikes rétek, egyéb szikes pusztai élőhelyek, nádas mocsarak, puhafás ligeterdő jellegű erdőfoltok - a DINPI és a KNPI működési területének érintkezési zónájában (Apaj térsége) található. Remek eredményként 2000-nél több fajt gyűjtöttek a kutatók a relatíve kevésbé változatos síkvidéki tájban. Növényfajok, zuzmók, gerincesek és számos gerinctelen taxon adatával bővült a KNPI biotikai adatbázisa.

Túzokvédelmi Munkacsoport ülése

Forrása: TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás, 43 235 Ft. 2019.10.02-án zajlott Fülöpházán 25 résztvevővel.

Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottság ülése

Forrása: TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás, 153 299 Ft. 2019. 05.28-29. Balástya helyszínén valósult meg, 15 fő jelenlétével.

Földikutya- és Űrgevédelmi Szakértői csoport értekezlet

Forrása: TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás, 45 780 Ft. 2019.09.11-én Kecskeméten ültek össze a szakemberek a földikutya és ürge védelmével kapcsolatos feladatok megvitatására. 18 fő vett részt a rendezvényen.

4.2. Monitorozás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Helyszín	Forrás	Forrás nagysága (ezer Ft)	Eredmény
1.	Illatos csengettyűvirág monitorozása	Dr. Kovács Éva, Vajda Zoltán, Sárkány József, Czitor Beáta, Kóhalmi Fruzsina (KNPI)	Kiskőrös	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	19 145	61 tő, 239 hajtás, 23 virágzó tő észlelési adatainak rögzítése. Az állomány enyhén csökkenő.
2.	Szennyés ínfű	Dr. Kovács Éva,	Madaras	TMF	10 689	257 hajtás, 173

	monitorozás	Barna Zsolt, Tamás Ádám (KNPI)		/150/10/2019 sz. AM támogatás		virágzott. Enyhén növekvő állomány, köszönhetően a kaszálásos, időnkénti égetéses gyepkezelésnek.
3.	Kisfészku aszat monitorozás, „C” és „E” típusú mintavétel	Dr. Kovács Éva, Kőhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Bakró-Nagy Zsolt, Czitor Beáta, Tamás Ádám, Agócs Péter (KNPI) és Schneider Viktor polgári természetvédelmi őr	Apaj, Fülöpszállás, Katymár	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	27 962	185 pont és 434 poligon észlelési adat lett rögzítve, 1 334 315 tő adatával. 2001 óta a második legnagyobb állományméretek alakultak ki a mintaterületeken.
4.	Homoki kikerics monitorozás „C” típusú mintavétel	Dr. Horváth András Zsolt egyéni vállalkozó	Bugac, Tázlár	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	330 000	2 db 1x1 km-es területen történt ponttérképezés, Bugacon az eddigi legnagyobb tőszám észlelése történt (30 675)
5.	Homok kikerics monitorozás „E” típusú mintavétel	Dr. Kovács Éva vezetésével (KNPI önerő)	Jánoshalma, Kunfehértó, Kéleshalom, Kiskunhalas	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	100 772	Kb. 1120 hektár alkalmas homoki élőhely szisztematikus átvizsgálása zajlott 43 ember/nap ráfordítással. 75 ponton és 5 poligonban, összesen 1 188 tő homoki kikerics adata került rögzítésre.
6.	Tartós szegfű monitorozás „B” típusú mintavétel	Dr. Kovács Éva vezetésével (KNPI önerő, 16 fő)	Bócsa: Felső Tolvajos, Bócsa, Abafi- tanya mellett, Ásotthalom, Ásotthalmi Emlékerdő TT, Harkakötöny, Kisfaludy- erdő, Kiskunmajsa, Felső- Bodoglár, Fülöpháza: Fülöpházi homokbuckák	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	42 235	5 kiválasztott állomány/állományré- szlet felmérése zajlik három évente. Minden állomány csökken.
7.	Hóvirág monitorozás	Dr. Kovács Éva, Dr. Mile Orsolya, Kőhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Czitor Beáta, Varga Tímea, Filotás Zoltán, Dr. Pigniczki Csaba (KNPI).	Szalkszentmár- ton, Tass	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	9 378	Potenciális élőhelyein új állományok felmérésére került sor, 1 659 272 tő adata lett rögzítve, 20 poligonban és 842 ponton.
8.	Mocsári kardvirág monitorozás	Csete Sándor, Kevey Balázs	Ásotthalom, Mórahalom,	TMF /150/10/2019 sz.	250 000	Minden ismert állomány felmérésre

		egyéni vállalkozó, Dr. Kovács Éva, Bakró-Nagy Zsolt, Vajda Zoltán, Czitor Beáta, Dr. Vadász Csaba, Biró Csaba (KNPI).	Zákányszék, Kupeszér, Kunadacs, Páhi	AM támogatás	13 200	került, egy újrészpobláció is ismertté vált, 200 tövel. 2 állomány növekszik, 9 stabil, 1 csökken a monitorozás kezdete óta.
9.	Homoki nőszirmo monitorozás, „E” típusú mintavétel	Dr. Kovács Éva, Kőhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Czitor Beáta, Varga Tímea (KNPI).	Kunfehértó, Kecskemét- Matkópusztá, Kisszállás, Balotaszállás, Kéleshalom	TMF /334/9/2018 sz. AM támogatás	150 000	486 pont és 2 poligon észlelési adat lett rögzítve, 7129 tő és 928 virágzó hajtás.
10.	Karolinai tündérhínár felmérése	Dr. Kelemen András (KNPI)	Baracsi- csatorna, Dong-ér	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	20 000	Nem került elő az inváziós faj a vizsgált szakaszokon; ritka florisztikai adat a nagy tuskéshínár előfordulása.
11.	Szoloncák vaksziknövényzet monitorozása (2 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Apaj, Fülöpszállás	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	11-19. sorig egyben (kivéve 16. sor) 680 000	Nincsenek trendszerű változások a társulás állományaiban.
12.	Magyar sóballás monitorozása (1 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Dunatétlen	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		2019-ben az állomány kiterjedése csökkent a korábbi évekhez képest.
13.	Füves szikes puszta monitorozása (3 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Apaj	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		Szegényedett a társulás állományainak fajkészlete.
14.	Ürmös szikes puszta monitorozása (3 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Apaj	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		Nincs trendszerű változás az állományokban.
15.	Nyílt évelő homokpusztagyep monitorozása (1 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Fülöpháza	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		Egyes gyomfajok gyakorisága nőtt (bugás tövisperje, zöld muhar), másoké csökkent (betyárkóró).
16.	Nádas monitorozása (1 mintakettes)	Sipos Ferenc (KNPI)	Kolon-tó	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		Lassú feltöltődési szukcesszió zajlik a mintaterületen.
17.	Homoki legelő monitorozása (1 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Bugac	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		Az állomány a zárt homoki sztyeppéprét irányában változik.
18.	Tündérfátyol hínár monitorozása (1 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Drágszél	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		A monitorozás időtartama alatt a hínárvegetáció fajkészlete csökkent a kotrásos karbantartás hatására.
19.	Kékperjés láprét monitorozása (3 lokálitás)	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Kunpeszér, Kiskunhalas	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás		A termőhely szárazodik, a növényzet emiatt átalakul.
20.	Nagybugaci ősbörökás Erdőrezervátum felmérés 1. rész	Krasznai Attila, Kovács Orsolya (Öko-Hang Kft.)	Bugac	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	400 000	Standard módszertannal történő alapállapot- felmérés első részletének megvalósítására

						került sor.
21.	Mohaközösségek monitorozása	Dr. Papp Beáta, Ódor Péter, Szurdoki Erzsébet (Magyar Természettudományi Múzeum).	Apaj	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	ANPI szervezte meg.	18 éve folyó adatgyűjtés 2019. évi állapotfelmérése.
22.	Közösségi jelentőségű élőhelyek felmérése	Dr. Majláth Imre egyéni vállalkozó	Gátér, Pusztaszer, Balástya, Ásotthalom, Császártöltés, Felsőszentiván, Öregcsertő, Homokmégy, Kunfehértó, Kisszállás, Zsana.	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	720 000	2019-ben 28 db Natura 2000 élőhelyi lokalitás első kijelölésére és felmérésére került sor a standard országos protokoll szerint; ebből 24 gyepes, további 4 pedig erdős élőhely volt.
23.	NBmR 5x5 kilométeres mintakvadrátok élőhely-térképezése	Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó	Bordány, Forráskút	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	750 000	2535 Á-NÉR alapú élőhely-folt került elkülönítésre a vizsgálati területen.
24.	Puhatestűek felmérése	Dr. Majoros Gábor egyéni vállalkozó	Pirtó, Kunpeszér, Izsák	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	Minden élőhelyen csökkent az egyedszám és a fajszám a szárazodás miatt.
25.	Vízi gerinctelenek monitorozása, NBmR országos projekt	Kiss Béla, Olajos Péter (Bioaqua Pro Kft.)	KNPI, KMNPI, HNPI, BNPI és ANPI működési területe.	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	4 950 000	AQEM típusú mintavétel történt, országos léptékben. 9019 egyed gyűjtésére került sor, 180 taxon azonosítására, 10 védett és 5 közösségi jelentőségű faj állományainak detektálására.
26.	Vízi gerinctelenek felmérése a Vörös-mocsárban	Dr. Málnás Kristóf egyéni vállalkozó	Vörös-mocsár	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	400 000	24 különböző víztérben történt adatgyűjtés, 105 faj azonosítására került sor, közülük 6 védett, és 2 közösségi jelentőségű.
27.	Magyar tarsza monitorozás	Dr. Szövényi Zsolt Gergely egyéni vállalkozó	Kunpeszér	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	220 000	68 mintavételi ponton összesen 269 hím példány lett detektálva, az állomány 15%-al csökkent a két évvel korábbihoz képest.
28.	Egyenesszárnyú közösségek monitorozása	Kisbenedek Tibor (Dél-Pannon Múzeumokért Közhasznú Egyesület)	Bugac, Apaj, Fülöpháza	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	400 000	Minden mintaterületen visszaszorulóban vannak a nedvességkedvelőbb fajok.
29.	Díszes tarkalepke felmérés	Peregovits László (Pars Szoftverház Kft.)	Peszéri-erdő	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	A megtalált hernyófészkek alapján a Peszéri-erdőben a

						legfontosabb iniciális tápnövény a fagyal, csak ezt követik a kőrisek.
30.	Magyar ősziaraszoló felmérés	Kozma Péter egyéni vállalkozó	Bócsa, Tázlár, Kiskunmajsza, Imrehegy, Hajós, Érsekhalma, Baja, Ásotthalom, Kelebia.	TMF 407/10/2019 sz. AM támogatás	960 000	Részletes irodalmi áttekintés készült a fajról. A számos megvizsgált élőhely egyikén sem került elő, legalkalmasabbnak az imrehegyi és a kelebiai terület tűnik a faj számára.
31.	Bikatorok nappali lepke állományának felmérése	Szabadfalvi András (Tűzlepke Bt.)	Izsák	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	Hetenkénti transzektes felmérésre került sor, előkerült ritkább védett faj a homoki ökörszemlepke, homoki szemeslepke.
32.	Lepkék felmérése a Kolon-tó örkertület ex lege védett lápterületein	Szabadfalvi András (Tűzlepke Bt.)	Kolon-tó környéki ex lege védett lápterületek	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	25 ex lege védett terület 11 bizonyult alkalmasnak a szürkés hangyaboglárka és a vérfű hangyaboglárka számára
33.	Közösségi jelentőségű bogárfajok felmérése	Agócs Péter, Dr. Kovács Éva, Czitor Beáta, Kóhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Albert András (KNPI).	Homokmégy, Kecel, Mártély, Kecskemét.	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	25 000	Magyar futrinkát nem sikerült kimutatni a vizsgált élőhelyeken. A skarlátbogár 10 kiskvadrát közül 8-ban előkerült, 29 pontadata lett rögzítve.
34.	Szaproxylófág bogarak felmérése	Németh Tamás egyéni vállalkozó	<i>Jánoshalmakunfehértói erdők</i> HUKN20018 <i>Natura 2000 terület.</i>	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	450 000	19 erdőrészletben 55 szaproxylófág bogárfaj 256 előfordulása lett rögzítve, 12 védett és 2 közösségi jelentőségű faj került elő.
35.	Illatos csengettyűvirág beporzóinak vizsgálata	Dr. Sárospataki Miklós egyéni vállalkozó	Szücsi-erdő	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	100 000	A közvetlen megfigyeléses módszer hatékonysága csekély, módszertani fejlesztésre van szükség a csekély maghozamú, egymástól távoli egyedekkel rendelkező populációban.
36.	Tartós szegfű beporzóinak vizsgálata	Szabadfalvi András (Tűzlepke Bt.)	Harkakötöny, Cséveharszt	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	450 000	Kevés, de elegendő a beporzó és a beporzási esemény; gondot jelent a virágzó selyemkóró elvonó hatása.
37.	Méhalkatúak vizsgálata a Kolon-tó örkertületben	Dr. Sárospataki Miklós egyéni vállalkozó	Izsák, Kolon-tó örkertület	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	32 faj kimutatására került sor, ebből 12 újként adódott hozzá a korábbi években

						előkerült, közel 80 fajhoz.
38.	Kockás sikló monitorozás	Tamás Ádám, Gyurita István, Sági Tamás (KNPI)	Baja, Harta, Solt, Apostag, Dunapataj	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	12 000	NBmR protokoll szerinti vizsgálatok történtek, élőhelyfotókkal; nem került elő a faj.
39.	Mocsári teknős felmérés	Dr. Molnár Nóra egyéni vállalkozó	Újszegedi Holt-Maros	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	250 000	123 egyed lett befogva csapdával, a becsült állományméret 263 egyed; 110 közönséges ékszerteknőst is fogtak a csapdák.
40.	Hamvas rétihéja és kígyászölyv felmérés	Turny Zoltán Géza egyéni vállalkozó	Ágasegyháza, Bócsa, Csengőd, Fülöpháza, Fülöpszállás, Izsák, Kaskantyú, Kerekegyháza Orgovány, Páhi, Soltszentimre, Szabadszállás, Tabdi.	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	500 000	Dokumentálva lett 5 költőpár kígyászölyv, plusz 2 biztos és 3 feltételezett revír; 2 költőpár hamvas rétihéja, plusz 7 biztos és 3 feltételezett revír.
41.	Ritka és telepesen fészkelő madárfajok monitorozása	Lóránt Miklós (KNPI) és a természetvédelmi őrszolgálat tagjai	Teljes működési terület	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	50 000	527 költési adat az RTM adatbázisban (telepesen fészkelő, fokozottan védett és / vagy Natura 2000 jelölő fajok); 2451 költési adat minden védett madárfaj tekintetében.
42.	Ragadozómadár és fekete gólya fészkek felmérése az Alsó-Tisza-völgyben	Albert András (KNPI)	Alsó-Tisza-völgy	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	90 000	2019-ben 22 új fészkeadat lett rögzítve; fontosabb fajok: fekete gólya, darázsölyv, barna kánya, héja, rétisas.
43.	Vízimadár állományok dinamikájának vizsgálata a KNP kiemelt vizes élőhelyein	Tamás Ádám, Albert András, Dr. Pigniczki Csaba (KNPI)	Mártélyi Holt-Tisza, Körtvélyesi Holt-Tisza, Nagyfai Holt-Tisza, Tisza 191-200 fkm, Szegedi Fehér-tó, Zab-szék, Duna Dunaföldvár-Baja között, Bácsalmási Sós-tó, Dzsídva halastó.	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	320 000	A legfontosabb faunisztikai észlelések: vörösnyakú lúd; 535 pld nagy póling (vonuló), széki lile; gulipán és gólyatöcs fészkelő állományok.
44.	Állandó ráfordítású madárgyűrés (CES)	Agócs Péter (KNPI)	Császártöltés	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	59 000	22 madárfaj 189 példánya került hálóba, 27 pld volt visszafogás.
45.	Vízimadár monitorozás,	Dr. Pigniczki Csaba (KNPI)	KNPI működési	TMF /150/10/2019 sz.	1 015 000	3 készülék érkezett 2019 novemberben, a

	színes jelölés és jeladózás		területe	AM támogatás		4 figyelemmel követett jeladó mellé; tunéziai telelés igazolása; a befogott öreg madarak mind tojók, a jeladós fiókák mind hímek.
46.	Madárközösségek monitorozása, vezetékek által okozott pusztulás dokumentálása (KFO)	Egyedi Róbert; Bakró-Nagy Zsolt, Vajda Zoltán, Tamás Ádám (KNPI)	Kiskunfélegyháza, Tiszaalpár	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	60 000	206 áramütött, 83 ütközési sérülés miatt elpusztult tetem került elő, fontosabb fajok: fehér gólya, szalakóta, kuvik, üstökösgém, barna kánya, holló, nagy kócsag, barna rétihéja, rétisas, daru, fekete gólya.
47.	Pelelfajok, közönséges ürge és délvidéki földikutya monitorozás	Gyurita István, Tamás Ádám, Krnács György, Czitor Beáta, Vajda Zoltán, Kóhalmi Fruzsina, Dr. Kovács Éva, természetvédelmi őrszolgálat (KNPI)	KNPI működési területe	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	140 000	50 peleodú kihelyezés, észlelés nélkül; 630 földikutya túrás, előző évnél jóval több; ürgemonitorozás 25 felmért lokalitáson 4 stabil, 9 csökkenő és 11 növekvő állományra utalnak az adatok.
48.	Kisemlős vizsgálat bagolyköpet-analízis alapján	Dr. Mátyás Róbert (Magyar Természetkutató Egyesület)	KNPI működési területe	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	500 000	Mezei pocok gradáció kimutatása; csalitjáró pocok és földipocok előfordulási adatai.
49.	Denevérközösségek felmérése	Dobrosi Dénes egyéni vállalkozó	Jánoshalma, Kunfehértó, Fejétkömcsár	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	500 000	17 denevérfaj észlelési adatai, két fokozottan védett fajé.
50.	Kolon-tó örkerület emlősfajának felmérése	Ábrám Őrs (Futóhomok Természetvédelmi Egyesület)	Kolon-tó örkerület	TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	300 000	4 kisemlősfaj észlelési adatai élvefogó csapdázás révén.
51.	Kunhalmok terepi állapotfelvétele, természetvédelmi nyilvántartásban szereplő adatok aktualizálása, kiegészítése	Kustár Rozália egyéni vállalkozó	Pálmonostora, Tömörkény, Csanytelek, Csongrád, Kiskunfélegyháza, Lakitelek	TMF 334/9/2018 sz. AM támogatás, TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	990 600	Közel 170 halom adatainak felvétele, aktualizálása, 25 új halom került az ex lege védett kunhalmok nyilvántartásába.
52.	Földvárak terepi állapotfelvétele, természetvédelmi nyilvántartásban szereplő adatok aktualizálása, kiegészítése	Kustár Rozália egyéni vállalkozó	Baja, Tompa, Csongrád, Kiskunfélegyháza, Lakitelek	TMF 334/9/2018 sz. AM támogatás, TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	952 500 980 000	Feltételezett erődök megvizsgálása, adatbázis készítése, fotódokumentáció.
53.	Kunhalmok komplex tájtörténeti, földtudományi kutatása	Kustár Rozália, Dr. Prof. Sümegi Pál (Dunatáj Értékeiért Nonprofit Közhasznú Zrt.)	Pusztaszer, Kovács-halom	TMF 334/9/2018 sz. AM támogatás, TMF /150/10/2019 sz. AM támogatás	980 000	Településtörténeti, tájhasználati, geofizikai felmérés, sírkamrák létre utaló információk.

A KNPI saját dolgozói által megvalósított kutatási tevékenység esetében a felhasznált összegek üzemanyagra és eszközbeszerzésre lettek fordítva.

Növényfajok monitorozása

Illatos csengettyűvirág (*Adenophora liliifolia*) monitorozása

Helyszíne: Kiskőrös, Szücsi-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kovács Éva, Vajda Zoltán, Sárkány József, Czitor Beáta, Kőhalmi Fruzsina (KNPI). **Főbb eredményei:** A KNPI működési területén egyetlen ismert állománya a kiskőrösi Szücsi-erdőben él. Az NBmR keretei között háromévente (néha annál gyakrabban is) történik pontos tőszámlálás és ponttérképezés. 2019-ben 61 tövet találtak a felmérők (hajtásszám: 239; virágzó tövek száma: 23). A monitorozás ideje alatt enyhe csökkenési tendencia állapítható meg. Ex situ körülmények között szaporított 14 egyed visszatelepítésére került sor az állomány megerősítése céljából 2017 őszén, 9 ponton. 2018. júniusában ebből 5 pontban találtunk túlélőket. 2019-ben a kiültetett tövek közül 3 lett meg. A szaporítás és visszatelepítés folytatását tervezi az Igazgatóság. Veszélyeztető tényezők: vadrágás, cserjésedés, túl kis populációméret, gyomosodás, kis maghozam.

Szennes ínfű (*Ajuga laxmannii*) monitorozás

Helyszíne: Madaras, Baglyas-dűlő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Tamás Ádám, Barna Zsolt, Dr. Kovács Éva (KNPI). **Főbb eredményei:** A NBmR keretei között, a KNPI működési területén, egyetlen ismert élőhelyén a madarasi Baglyas-dűlőn végzünk háromévente hajtásszámlálást (a virágzó hajtások száma is rögzítésre kerül). 2019-ben 257 hajtás került elő, ebből 173 virágzott. A monitorozás ideje alatt stabil, enyhén növekvő az állomány méret, ebben szerepe van a természetvédelmi beavatkozásoknak (kaszálás, égetés).

Kisfészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*) monitorozás

Helyszíne: Apaj, Fülöpszállás, Katymár. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kovács Éva, Kőhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Bakró-Nagy Zsolt, Czitor Beáta, Tamás Ádám, Agócs Péter (KNPI) és Schneider Viktor polgári természetvédelmi őr. **Főbb eredményei:** A NBmR keretei között monitorozott három darab 1 négyzetkilométeres mintakvadrát 400 db 50x50 méteres cellájából Apajon 113-272 db között, Fülöpszálláson 22-106 db között, Katymáron 31-97 között változott az elfoglalt cellák száma 2001-től, a monitorozás kezdete óta (Katymár esetében 2010 óta). A monitorozás ideje alatt nagy ingadozások voltak tapasztalhatók az elfoglalt cellák számában, a csapadékos májusi időjárást hozó 2019. évben mindhárom kvadrát esetében a második legnagyobb értéket tapasztaltuk. A nem virágzó tövek számában szintén nagy ingadozás volt tapasztalható 2001 óta. Az első éves, juvenilis, nem virágzó tövek becsült számában 2013 után erős csökkenés, majd 2019-re némi növekedés volt kimutatható. Az összes tőszám (virágzó + nem virágzó tövek) mindhárom mintanégyzetben egyformán változott, 2010. és 2016. években egy minimum, köztük, 2013-ban egy maximum értéket mutatva. 2019-re ismét növekedés volt tapasztalható minden vizsgálati területen, legerőteljesebb növekedés a fülöpszállási négyzetben volt, meghaladta a 2013-as legmagasabb értéket is. 2019-ben összesen 185 pont és 434 poligon került felvételre, 1 334 315 tő adatával.

Homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) monitorozás

Helyszíne (NBmR „C” típusú mintavétel): Bugac, Tázlár. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Horváth András Zsolt e.v. **Főbb eredményei:** A Bugac és a Tázlár közelében elhelyezkedő, 1 km x 1 km-es mintaterületen 2001 és 2019 között minden harmadik évben került sor a felmérésre (NBmR vonatkozó protokolljának megfelelően).

Mindkét helyszínen a mintavétel az 1 km²-es mintaterületekre illesztett 20m x 20m-es felbontású négyzethálós celláiban (összesen 2500 cellában) történik, a virágzó egyedek számának rögzítésével. A homoki kikerics az évek során jelentősen változó egyedszámban virágzik, de mindkét vizsgált szubpopulációja valószínűleg stabil, az állományok mérete trendszerűen nem nő, és nem is csökken. A virágzó egyedeket tartalmazó cellák száma a bugaci mintaterületen az évek során 99 és 224 között változott, az átlag 168, míg Tázlárán 1235 és 1774 között, az átlag 1542. A virágzó egyedek becsült száma még jelentősebb ingadozást mutat. Bugacon a legkisebb érték 1289, a legnagyobb érték 30675 volt (2004-ben, illetve 2019-ben), az átlag 16001. Tázlárán a két szélsőérték 29059 és 98077 (2004-ben és 2001-ben), az átlag 56758. A homoki kikerics populációjának fennmaradása a két mintaterületen, a számára megfelelő élőhelyeken biztosítottak tűnik. Veszélyeztető tényezők a terület jelenlegi hasznosítási módja mellett jelenleg csak mérsékelten jelentkeznek. Bugacon a faj fennmaradását a legelés intenzitásának növekedése és a taposás (gépkocsival való áthajtás) fokozódása veszélyezteteti leginkább. Tázlárán a veszélyeztető tényezők közül említendő a tájidegen fajokkal (pl. nemes nyár) való fásítás, illetve a nyárfa spontán terjedése. Utóbbi csak akkor válik problémává, ha a nyárfasarjak sűrű, zárt állományt képeznek. Ezt a sarjak rendszeres kivágásával, ritkításával lehet megelőzni, amit egyes években a KNP Igazgatóság munkatársai elvégeznek. További veszélyeztető tényező a terepi autózás és motorozás, illetve a legeltetés felhagyása, aminek következtében a gyepek záródnak, a sűrűn füves zárt gyepekből pedig a kikerics állománya kiszorul.

Helyszíne (NBmR „E” típusú mintavétel): Jánoshalma, Kunfehértó, Kéleshalom, Kiskunhalas. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kovács Éva, Köhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Bakró-Nagy Zsolt, Czitor Beáta, Varga Tímea, Dr. Kelemen András, természetvédelmi őrszolgálat (KNPI). **Főbb eredményei:** 2019-ben a NBmR védett növényfajok felmérésére vonatkozó protokolljának „E” típusú mintavétele zajlott: Dunaegyházán, Kecskeméten, Nyárlőrincen, Lakiteleken, Bugacon, Pirtón, Kiskunhalason kerültek elő kisebb, új állományok, illetve részben ismételt felmérés történt. Kéleshalom, Jánoshalma, Kunfehértó területén kb. 1120 hektár alkalmas homoki élőhely szisztematikus átvizsgálása zajlott 43 ember/nap ráfordítással. 75 ponton és 5 poligonban, összesen 1 188 tő homoki kikerics adata került rögzítésre.

Tartós szegfű (*Dianthus diutinus*) monitorozás

Helyszíne: Harkakötöny, Bócsa, Ásotthalom, Kiskunmajsa, Fülöpháza. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kovács Éva, Kurmai Péter, Vajda Zoltán, Czitor Beáta, Filotás Zoltán, Enyedi Róbert, Barna Zsolt, Bakró-Nagy Zsolt, Kiss Imre, Somogyi István, Albert András, Korom István, Sárkány József, Pálszabó Ferenc, Krnács György (KNPI). **Főbb eredményei:** A NBmR keretei között 2004. év óta 6 db lokalitáson (Ásotthalom, Ásotthalmi Emlékerdő TT, Bócsa, Felső – Tolvajos, Bócsa Abafi tanya mellett, Kiskunmajsa, Felső – Bodoglár részállomány, Harkakötöny részállomány, Fülöpháza - áttelepített állomány, ez utóbbi 2019-re kipusztult) folyik 3 évente pontos tőszámlálás és állományhatár-térképezés, a NBmR növényfajokra vonatkozó „B” típusú protokollja szerint. Ezen kívül „E” típusú mintavétel is zajlik, minimum 6 évente egyszer minden állomány teljes körűen fel van mérve. 2019-ben a bodoglári teljes állomány lett felmérve. Mindkét mintavételi típus szerinti eredmények alapján 2019-re megállapítható a csökkenő tendencia. A teljes állomány mérete a 2010-2011 évi maximális érték óta folyamatosan csökken, a hat monitorozott állományban - néhol időszakos tőszámnövekedést követően - 2019-re minden állomány mérete csökkenő tendenciát mutat.

Hóvirág (*Galanthus nivalis*) monitorozás

Helyszíne: Szalkszentmárton, Tass. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kovács Éva, Dr. Mile Orsolya, Köhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Czitor Beáta,

Varga Tímea, Filotás Zoltán, Dr. Pigniczki Csaba (KNPI). **Főbb eredményei:** 2019-ben potenciális élőhelyeket (Szalkszentmárton, Tass külterületen – Dunamenti keményfaligeteket) kerestek fel a felmérők, ahol új, eddig ismeretlen hóvirág állományok kerültek elő. 20 poligonban és 842 ponton összesen 1 659 272 tő adata lett rögzítve.

Mocsári kardvirág (*Gladiolus palustris*) monitorozás

Helyszíne: Ásotthalom, Mórahalom, Zákányszék, Kunpeszér, Kunadacs, Páhi. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Csete Sándor egyéni vállalkozó, Dr. Kovács Éva, Bakró-Nagy Zsolt, Vajda Zoltán, Czitor Beáta, Dr. Vadász Csaba, Biró Csaba (KNPI). **Főbb eredményei:** A mocsári kardvirág Duna-Tisza közti állományainak monitorozása 2001-ben kezdődött. A háromévente előírt felmérésre legutóbb 2016-ban került sor. A NBmR standard mintavételi protokollja szerint zajlott a felmérés az összes ismert élőhelyén: 1) Ásotthalom: Ásotthalmi-láprét TT; 2) Mórahalom: Gácsér-dűlő 1.; 3) Mórahalom: Gácsér-dűlő 2.; 4) Mórahalom: Csipak-semlyék; 5) Zákányszék: Ördög-rét I.; 6) Zákányszék: Ördög-rét II. 7) Kunpeszér: Peszéri-erdő I. („Ősnyíres”); 8) Peszéri-erdő I. („Nyáras”); 9) Kunpeszér: Kovács-rét; 10) Kunbaracs: Gubó-hegy I.; 11) Kunbaracs: Gubó-hegy II.; 12) Páhi: Közös-erdő. A 2019-ben elvégzett felmérés legfontosabb eredményei a következők voltak: A mocsári kardvirág ismert Duna-Tisza közti állományainak száma 13-ra emelkedett a 2016-ban ismert 12-ről egy, a zákányszéki Ördög-réten előkerült kisebb, 200 virágzó tövel bíró természetes állomány megtalálásával. Az új populáció mintegy 200 méteres távolságra van a már ismert élőhelyektől, homoki sztyeprében tenyészik. A tizenhárom Duna-Tisza közti kardvirág-állomány közül 2 mutat növekvő tendenciát, 9 stabil, míg 1 állomány (Páhi Közös-erdő) méretének változása negatív tendenciát mutat. A legnagyobb, világviszonylatban is jelentős, 2019-ben kb. 400 000 töves hazai mocsári kardvirág állomány továbbra is az Ásotthalmi Láprét Természetvédelmi Területen fellelhető populáció. Ez egyedszámban és a populáció által elfoglalt terület nagyságban egyaránt gyarapszik, jelentős távolságra eső új töcsoportokat is produkált az elmúlt három év alatt, vagyis terjed. Valamennyi kardvirág-termőhely szakszerű természetvédelmi kezelésnek van kitéve. Az eddigi tapasztalat alapján a rendszeres, évente egyszer, termésérést követően végzendő, ezért leginkább augusztusban esedékes kaszálás számára a legkedvezőbb élőhelykezelési mód. Az intenzív legeltetés vagy a kaszálás elmaradásával járó avarfelhalmozódás nemcsak a kardvirágok szaporodását és terjedését akadályozhatja, hanem a már meglévő tövek vitalitását is csökkenti. A vadhatás mérséklésére a vadak gyérítése vagy a kerítésépítés látszik megfelelő eszköznek. Ezek hiányában komoly károk keletkezhetnek a mocsári kardvirág állományaiban, mert a vadak a kardvirág földalatti áttelelő és szaporító szervét fogyasztják. A legutóbbi felmérés óta az ilyen jellegű kártételekkel érintett élőhelyek száma csökkent, köszönhetően a vadhatás mérséklését célzó kerítésépítésnek (pl. a kunbaracsi Gubó-hegy állományát érintően). Az erdei állományok (Kunpeszér, „Ősnyíres”, valamint a Felső-Peszér-dűlő) esetében a cserjésedés és a lombkoronaszint záródásának megakadályozásával javíthatók a mocsári kardvirág állományának élőhelyi kondíciói. Azokon az élőhelyeken, ahol a sztyepréti környezetben előforduló kardvirág-populáció nem szomszédol közvetlenül kékperjés lápréttel, ott a szárazabbá váló sztyepréteken az állomány felritkul, az egyedszám csökken. Ugyanakkor kiszáradó lápréti környezetben az állományok kiterjedése és egyedsűrűsége 2019-re tovább növekedett. 2019-es felmérésünk eredményeként megállapítható, hogy a mocsári kardvirág Duna-Tisza közti állományainak fennmaradására hosszú távon is jó esély látszik.

Homoki nőszirm (*Iris arenaria*) monitorozás

Helyszíne: Kunpeszér, Kunadacs, Orgovány, Kéleshalom, Kiskunmajsa. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kovács Éva, Köhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Czitor Beáta, Varga Tímea természetvédelmi őrszolgálat (KNPI). **Főbb**

eredményei: 2019-ben NBmR „E” típusú mintavétel szerint zajlottak a felmérések: Kunfehértó külterületen 26 embernap ráfordítással összesen 840 hektár szisztematikusan felmérésére került sor. Ezen kívül gyűltek adatok Bugac, Kunpeszér, Kunadacs, Orgovány, Kiskunmajsa és Kéleshalom külterületéről is. 486 pont és 2 poligon rögzítésére került sor, 7129 tő és 928 virágzó hajtás adatával.

Inváziós fajok monitorozása

Karolinai tündérhínár (*Cabomba caroliniana*) felmérése

Helyszíne: Baracsi-csatorna, Dong-ér. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Kelemen András (KNPI). **Főbb eredményei:** A Baracsi-csatorna szinte teljes szakasza és a Dong-érnek is nagy része ki volt száradva legalább az év egy részében, ezért az év kedvezőtlen volt a hínárfajok számára. Emiatt, annak ellenére, hogy a karolinai tündérhínárt (*Cabomba caroliniana*) nem került elő a vizsgált szakaszokon, előfordulása még nem zárható ki teljes bizonyossággal. Fontos a jövőben a Dong-ér partról hatékonyan nem vizsgálható torkolati szakaszának átvizsgálása, mert a faj egyetlen dél-tiszántúli előfordulása a „Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza” szerint a Dong-ér torkolatával szomszédos flóratérképezési kvadrátban van, a Tisza túloldalán. A Baracsi-csatornán az aprólevelű átokhínárt (*Elodea nuttalli*) még nem mutatták ki (a 8981.4-es flóratérképezési kvadrátban nincs jelezve), de felbukkanása várható volt, mert a megtalálás közvetlen közelében, a DVCs-ből már kimutatták a fajt. A szintén előkerült nagy tüskeshínár (*Najas marina*) előfordulását a „Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza” nem jelöli a Duna-Tisza-közén, csupán a Duna illetve a Tisza mentén (és itt sem számít gyakorinak).

Növénytársulások monitorozása

A NBmR keretei között folyó növénytársulás monitorozás aktuális felmérései zajlottak standard mintavételi protokoll alapján, kilenc növénytársulás tizenhét lokalitására vonatkozóan.

Szoloncsák vakszik növényzet (*Camphorosmetum annuae*) monitorozása

Helyszíne: Apaj, Fülöpszállás. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A KNPI működési területére eső két mintavételi területen – Fülöpszállás: Kelemen-szék, Apaj: Kisapaji rét, Birkajárás – 2000 óta folyik a társulás monitorozása, évenkénti ismétlésben. Az évenként bekövetkező változások minimálisak a társulás mintaterületein, elhanyagolhatóak a felmérés módszertanában alkalmazott eltérések okozta változásokhoz képest.

Magyar sóballás (*Suaedetum pannonicae*) monitorozása

Helyszíne: Dunatetőtlen, Maka-szék. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A KNPI működési területére eső mintavételi területén – Dunatetőtlen, Maka-szék – a 2000. évtől kezdve évente állnak rendelkezésre monitorozási adatok. Tendenciaszerű változás nem mutatható ki a társulásban. A társulás névadó faja, a magyar sóballa (*Suaeda pannonica*) gyakorisága jelentős ingadozást mutat (a mintavételi egységekben 0–100%, a mintaterületen 0–28,9%); a faj adatait összevonva a *S. prostrata* korábbi adataival lényegesen kisebb kilengések tapasztalhatók. 2019-ben a társulás kiterjedése csökkent a korábbi évekhez képest a mintaterületen, a növényzet záródott. Ennek oka valószínűleg a csapadékos nyárelőben keresendő, ami a területet humidabbá és kevésbé szikessé tette.

Füves szikes puszta (*Achilleo–Festucetum pseudivinae*) monitorozása

Helyszíne: Apaj. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** Mindhárom állandó kvadrátban az előző felmérés óta jelentős fajszegényedés következett be, ez egyaránt érintette a természetes vegetáció fajait és a gyomfajokat. Ennek megfelelően a Simpson diverzitási index is csökkenést mutatott. A mintaterületeken több új, korábban nem észlelt faj jelent meg. Ezek közül 4 cserje, ami a potenciális cserjésedés veszélyére hívja fel a figyelmet.

Ürmös szikes puszta (*Artemisio–Festucetum pseudivinae*) monitorozása

Helyszíne: Apaj. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** Három lokalitáson: Apaj (Kisapajirét, Birkajárás), egy legeltetett mintaterület, egy legelésből kizárt mintaterület, és annak kontrollja. Mindhárom mintaterületen 50-50 cönológiai felvétel készült. A legelésből kizárt területen a kerítés helyreállítása vált szükségessé, ez 2019. decemberében megtörtént.

Nyílt, évelő homokpusztagyep (*Festucetum vaginatae*) monitorozása

Helyszíne: Fülöpháza. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A kijelölt fülöpházi állandó kvadrátban felvételekre került az NBmR protokoll szerint meghatározott ötven cönológiai felvétel. Kiemelendő a bugás tövisperje (*Tragus racemosus*) gyakoriságának növekedése. A faj 2004-ig nem volt jelen a területen, majd 2013-ra 48%-os gyakoriságot ért el. A gyom gyakoriságának növekedése magyarázható a közelben haladó úttal, ami mentén máshol is megfigyelhető a terjedése, és innen könnyen bejuthatott a homokpusztagyepbe. Hasonló figyelhető meg a szintén gyom zöld muhar (*Setaria viridis*) esetében, és ennek magyarázata is hasonló. 2007-es megjelenése, majd 2010-es eltűnése után 2016-ra 38%-os gyakoriságot ért el. Ugyanakkor a szintén terjedő átoktüske (*Cenchrus incertus*) bár 2004-ben megjelent a mintaterületen, azóta nem telepedett meg stabilan. A behurcolt inváziós gyom betyárkóró (*Conyza canadensis*) hiánya a 2019-es felvételekből örömteli és a bolygatatlan állapot felé való visszatérésre utal.

Nádas (*Phragmitetum communis*) monitorozása

Helyszíne: Izsák, Kolon-tó. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Sipos Ferenc (KNPI). **Főbb eredményei:** Az NBmR protokoll alkalmazásával történt mintavétel az állandó mintavételi helyként kijelölt Izsák (Kolon-tó) mintavételi területen. A vizsgálat sorozat két évtizede alatt a nádas szerkezete, állapota, természetessége lényegesen nem változott. A lassú feltöltődési folyamat nem elsősorban a (bot leszúrásával észlelhető) keményebb aljzat abszolút tengerszint feletti magasságának emelkedésében, a felette észlelhető vízoszlop magasságának trendszerű csökkenésében nyilvánul meg (bár az aljzat lassú emelkedése is vélhetően zajlik), hanem a nádrizómák szőnyegének egyre sűrűbbé válásában a kemény aljzat felett. Két évtized alatt a vízmagasság ingadozó, nem mutat trendszerű változást. Hasonló mondható el az élő és avas nád arányára, a generatív nádhajtások mennyiségére, a generatív és vegetatív nádhajtások magasságára vonatkozóan. Bizonyos mértékű változásnak tekinthető két évtized alatt a mintaterületek nagy részén a nádas zártabbá válása a kezdeti időszakhoz képest, ami a kezeletlenségnek köszönhető. További jelentős záródásnövekedés nem várható, ez a mintaterület jelentős részén már elérte a lehetséges maximumot, vagy ahhoz közeli. A zsombéksás (*Carex elata*) idősödő zsombékjainak mérete növekszik, a keskenylevelű gyékény (*Typha angustifolia*) és széleslevelű gyékény (*Typha latifolia*) borítása szintén növekszik, bár igen lassan.

Homoki legelő (*Potentillo-Festucetum pseudovinae*) monitorozása

Helyszíne: Bugac. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A Bugacon kijelölt állandó kvadrátban felvételre került az NBmR protokoll szerint meghatározott ötven cönológiai felvétel. Az előző felméréshez képest újonnan megjelent fajok között találhatóak ugyan gyomok (fehér libatop - *Chenopodium album*, ragadós galaj - *Galium aparine*, mezei zsázsa - *Lepidium campestre*), többségük azonban zárt homoki sztyeprétek faja (zászlós csüdfű - *Astragalus onobrychis*, hasznos földitömjén - *Pimpinella saxifraga*, jakabnapj aggófű - *Senecio jacobaea*, szikár habszegfű - *Silene otites*, sarlós gamandor - *Teucrium chamaedrys*, lila ökörfarkkóró - *Verbascum phoeniceum*, macskafarkú veronika - *Pseudolysimachion spicatum*). Az állomány összetétele homoki legelő felől a zárt homoki sztyeprétek irányába mozdult el. Ezt támasztja alá a mikrokvadrátok összorításának változása is 2016–2019 között 75,3%-ról 88,9 %-ra.

Tündérfátyol hínár (*Nymphoidetum peltatae*) monitorozása

Helyszíne: Drágszél. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A mintavételi területen – Drágszél: Maloméri (Sárközi III.) főcsatorna – a 2000. évtől kezdve állnak rendelkezésre monitorozási adatok (2006. évi protokollváltoztatással). A tündérfátyol borításának változása – korábbi értékelések alapján – a vízmélység változásával összefüggést mutatott, a jelenlegi alacsony borításérték pedig a megelőző mederkotrással lehet szoros kapcsolatban. Az alámerült és úszó szinteket az évek során túlnyomórészt a helophyton (HH) fajok alkották, melyek csoporttömege nem mutatott jelentősebb változásokat a monitorozási időszak alatt 2015-ig, majd 2016-tól ezek teljességgel hiányoznak a felvételekből. Ennek oka lehet a meder – 2019 során is egyértelműen tapasztalható – bolygatása, kotrása.

Kékperjés láprét (*Molinio-Salicetum rosmarinifoliae*) monitorozása

Helyszíne: Apaj. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A monitorozásra kijelölt három állandó helyszín: Kunpeszér: Peszéri-erdő (két lokalitás: Ósnyíres és Vaddisznós), Kiskunhalas: Pirtói homokbuckák. Az élőhely három vizsgált állományában részben eltérő tendenciák mutatkoznak. Mindegyik állományban észlelhető a termőhely száradása és szárazságtűrő fajok megjelenése. Emellett szintén tapasztalható gyomok és idegenhonos fajok megjelenése, valamint az állományok cserjésedése. Az Ósnyíres területén és a pirtói mintaterületen jellemző a kékperje monodominánssá válása, mely relatív fajszegényedéssel és jellegtelenedéssel jár. A fokozottan bolygatott és száradó, már kijelöléskor sem teljes területén tipikus lápréti állományt reprezentáló Vaddisznós területén a kékperje alárendelt szerepet játszik, a felnyíló gyepeken a kormos csáté (*Schoenus nigricans*) zsombékjai mellett/között nagy arányban található kimondottan száraz gyepi fajok. A társulás ilyen jellegű átalakulása a terület faji diverzitására kedvezően hat (együtt vannak jelen a kiszáradó láprét és a száraz gyepek fajtái), azonban a társulás fennmaradása szempontjából a jelenség kimondottan kedvezőtlen.

Nagybugaci ősbörökás Erdőrezervátum felmérés – kezdeti munkálatok

Helyszíne: Nagybugaci ősbörökás Erdőrezervátum. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Öko-Hang Kft. **Főbb eredményei:** Nagybugaci ősbörökás Erdőrezervátum monitorozását megalapozó tevékenység indult 2019-ben. Az erdőrezervátum magterület északkeleti ötóde záródott hazai nyáras, középkorú és idős állományokból áll. A délnyugati ötóde nyílt homokpusztagyep, a kettő között pedig feketefenyves részek vannak borókás-nyáras maradványokkal, amely leégett. Ez a terület jelenleg a regenerálódás kezdetén tart, nagy nyílt részekkel, felverődő fehérynár polikormonokkal és a kiinduló állomány, élő és

holt maradványaival. Az ERDŐ+h+á+l+ó szerkesztéséhez a kiinduló térkép műholdképekre illesztett, mágneses észak szerinti 50x50 m-es négyzetháló. Az ERDŐ+h+á+l+ó rácsponthálójai a hosszú távú vizsgálat (HTV) referenciapontjai. Ezekből a pontokból kiindulva kell felmérni a faállomány-szerkezetet (FAÁSZ), a cserje és újulat állapotát (ÚJCS) és az aljnövényzetet (ANÖV) 10 évente. A HTV lényege ezen adatok időbeli összehasonlítása, így a pontok 10 évenkénti megtalálása a vizsgálat sorozat kulcsa. A visszakereshetőség fontosabb, mint a szabályos térbeli elhelyezkedés. Egy-egy rácspontra betonvas cövek lett leszúrva (geokoordinátáinak rögzítése mellett), rajta az azonosító táblával, a zárt állományokban a szomszédos fák megjelölésével. 18 nap alatt összesen 271 pont lett felvéve. Dokumentumfotó készítés (DFOTO): A HTV ezen része egy-egy MVP-ban 5 kép elkészítését irányozza elő. Egy kép a pontról, további 4 pedig a fő égtájak felé való kilátásról. 98 pontról készültek el eddig a képek. 2020-ban folytatódik a munka az erdő állapotára vonatkozó adatrögzítéssel.

Mohaközösségek monitorozása

Helyszíne: Apaj. **Forrása:** TMF/150/10/2019 sz. AM támogatás, ANPI koordinációban. **Kutatást végzi:** Dr. Papp Beáta, Ódor Péter, Szurdoki Erzsébet (Magyar Természettudományi Múzeum). **Főbb eredményei:** Apajon füves szikes puszta (*Achilleo - Festucetum pseudovinae*) és ürmös szikes puszta (*Artemisio - Festucetum pseudovinae*) mohaközösségének monitorozása 18 éve folyik.

Élőhelyek monitorozása

Közösségi jelentőségű élőhelyek felmérése

Helyszíne: Gátér, Pusztaszer, Balástya, Ásotthalom, Császártöltés, Felsőszentiván, Öregcsertő, Homokmégy, Kunfehértó, Kisszállás, Zsana. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Majláth Imre egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területén 2019-ben 28 db Natura 2000 élőhelyi lokalitás első kijelölésére és felmérésére került sor a standard országos protokoll szerint; ebből 24 gyepes, további 4 pedig erdős élőhely volt. A következő élőhely-típusokra terjedt ki a vizsgálat: pannon szikesek (1530), pannon homoki gyepek (6260), szálkaperjés-rozsnokos xeromezofil gyepek (6210), kékperjés láprétek (6410), ártéri mocsárrétek (6440), mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), fűz-, nyár-, éger- és körisligetek/ligeterdők (91E0), keményfás ligeterdők (91F0), pannon homoki borókás-nyárasok (91N0). A felmérés célja adatszolgáltatás az Élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke alapján készülő országjelentés összeállításához.

Élőhelytérképezés

NBmR 5x5 kilométeres mintakvadrátok élőhely-térképezése

Helyszíne: Bordány, Forráskút. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Somogyi Gabriella egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A NBmR Bordány-Forráskút 5x5 kilométeres mintakvadrát (O5x5_006) ismételt, Á-NÉR alapú élőhely-térképének, a mintaterületen előforduló öt adventív növényfaj elterjedési térképének, valamint a térképezés során észlelt védett növényfajok térképének elkészítése. A mintaterület harmadik térképezése zajlott 2019-ben, változástérkép is készült. Míg 1999-ben 818, 2009-ben 1162, addig 2019-ben összesen 2535 Á-NÉR alapú élőhely-folt került elkülönítésre a vizsgálati területen. Legnagyobb esetszámban és legnagyobb kiterjedésben „terményváltás” történt szántókon (956 eset, 52 hektáron), a következő leggyakoribb változást beépítés okozta (566 esetben, 18,5 hektáron), ezt a szántók felhagyása követte (501 esetben, 24,6 hektáron). A terület 5,6%-án történt leromlás, 17,8%-án javulás és 76,6% természetességében nem történt változás.

Állatfajok és közösségek monitorozása

Puhatestűek felmérése

Helyszíne: Pirtó, Kunpeszér, Izsák. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Majoros Gábor egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** NBmR standard mintavételi módszere (mintaterületenként 10 db, 50x50 cm talajfelszínéről gyűjtött talajmintából héjak feldolgozása) szerint zajlott a kétévente ismételt, szárazföldi puhatestűek monitorozásához felmérés 4 kékperjés lápréten (összhangban a növénytársulás monitorozással). Helyszínek: Pirtó, Kunpeszér (2 lokalitás), Izsák. 2019-ben faunisztikai jellegű kutatás is kiegészítette a monitorozást a Kolon-tó mellett és Akasztón gyűjtött talajminták feldolgozásával. Mind a három, folyamatosan monitorozott területet malakológiai szempontból az utóbbi években kedvezőtlen hatások érték, mert mindegyik élőhelyen jelentősen csökkent az egyedszám és a fajszám is. Mivel a változások mértéke és jellege mindegyik élőhelyen hasonló, a változás tendenciózusnak tűnik. A homoki élőhelyekre jellemző, erős barázdált oszlopcsigácska (*Truncatellina cylindrica*) és a sokfogú magcsiga (*Granaria frumentum*) túlsúly aktuálisan mindegyik élőhelyen nagyon kifejezett volt. A két évvel ezelőtti diverzitási indexek a négy évvel ezelőtti értékekre vagy még alacsonyabbra estek vissza. Ezek, az összes minta példányszámaiból kiszámolt értékek most azért csökkentek, mert a fajok példányszámainak egymáshoz viszonyított aránya nagyon eltérő volt: a túlsúlyban lévő fajok példányszáma több esetben egy nagyságrenddel meghaladta a ritkább fajok egyedeinek számát. Elvileg az ilyen mértékű arányeltolódás a gyakori fajok kivételes gradációjának következménye is lehet, itt azonban nem erről van szó, hanem a ritkább fajok mennyiségének csökkenéséről, mivelhogy a korábbi két évhez képest a gyakori fajok egyedszámának abszolút értéke nemhogy növekedett, hanem még csökkent is. Ennek megfelelően az összpéldányszám csökkent, például Pirtón és az „ősníres”-nek nevezett kunpeszéri helyen a két évvel ezelőttnél az egy harmadára. A Kolon-tó egyéb pontjáról származó gyűjtések talajmintái (3 minta) nagyon nedves láprét puhatestű faunáját reprezentálták. Voltak közöttük olyan vízcsigák, amelyek az időszakos kiöntések következtében, vagy egyéb úton kerültek a megmintázott gyepfelületre. A szárazföldi fajokat mindössze 7 faj képviselte, mintánként 3-20 példánnyal. Ezek közül kiemelkedik a sűrűbordájú gyepcsigácska (*Vallonia enniensis*) jelentősége, mert ez a csiga a kihálás felé tart az időszakos vízborítású helyeken.

Vízi gerinctelenek monitorozása NBmR országos projekt

Helyszíne: KNPI, KMNPI, HNPI, BNPI és ANPI működési területe. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** BioAqua Pro Kft. **Főbb eredményei:** A mintavételi eljárás a Víz Keretirányelv előírásaival harmonizáló, a NBmR vízi makroszkópikus gerinctelen protokollban rögzített, AQEM típusú mennyiségi mintavétel volt, országos léptékben (KNPI, KMNPI, HNPI, BNPI és ANPI működési területén). A minták meghatározása 10 makroszkópikus gerinctelen taxonra (csigák, kagylók, piócák, magasabbrendű rákok, tegzesek, kérészek, álkérészek, vízibogarak, szitakötők, vízi- és vízfelszíni poloskák) terjedt ki. A felmérések során 180, a lehető legalacsonyabb taxonómiai szintre meghatározott taxon (ebből faji szintre határozott: 171) begyűjtésére és identifikálására került sor. Ez 9019 egyed gyűjtését és taxonómiai azonosítását takarja. Az előkerült vízi makroszkópikus gerinctelen fajok közül 10 hazai védett, 2 az EU Élőhelyvédelmi Irányelvnek II. függelékében (apró fillércsiga - *Anisus vorticulus*, tompa folyamkagyló - *Unio crassus*) és 3 az EU Élőhelyvédelmi Irányelvnek IV. függelékében (apró fillércsiga - *Anisus vorticulus*, sárgás szitakötő - *Gomphus flavipes*, tompa folyamkagyló - *Unio crassus*) szerepel. A közösségi jelentőségű fajok állományainak vizsgálatán túlmenően védett és fokozottan védett fajok előfordulási adatait is gyűjtötték. Az előkerült vízi makroszkópikus gerinctelen fajok közül 14 élvez hazai védeltséget, 4 faj listázott az Élőhelyvédelmi Irányelv II. függelékében, míg 5 az Élőhelyvédelmi Irányelv IV.

függelékében szerepel. Az apró fillércsiga (*Anisus vorticulus*) elterjedésére irányuló felmérések céljából kijelölt 30 víztér közül 6-ban bizonyították a faj jelenlétét, míg a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) esetében ez az arány 9 hely / 5 találat volt. Mindkét puhatestű fajról elmondható általánosságban, hogy a faj ökológiai élőhelyigényeinek megfelelő élőhelyeken stabil, erős állományukat sikerült megtalálni. A zöld folyami-szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) a három vizsgált pont közül kettőn előkerült, a harmadikon az élőhelyi jelleg és a kimutatott fajegyüttes alapján valószínűsítették meglétét, és egyúttal megállapították, hogy a Szamos folyóban stabil állománya él. A sárgalábú folyami-szitakötő (*Gomphus flavipes*) célzott keresése (9 pont / 2 találat) a Szamos folyóra nézve az előző fajra vonatkozóhoz hasonló megállapítást tesz lehetővé, míg a többi vizsgált vízteret a faj szempontjából szuboptimális, vagy alkalmatlan élőhelynek minősítették. A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) keresése 11 víztérben valósult meg. Az öt, pozitív eredményt adott víztér közül, a gyűjtési eredmények és az élőhely jellegének értékelése alapján kettő minősíthető a faj szempontjából jó élőhelynek (Szilas-patak, Laposi-patak), kettő közepesnek (Vanyarc-patak, Tóció-ér), egy pedig kevésbé alkalmasnak (Szarv-ág). A kolokán-karcsúacsa (*Aeshna viridis*) keresését hét, előre kijelölt ponton valószínűsítették meg. Ezek közül mindössze egy helyen bizonyították a faj lárvális előfordulását, de az eredmény – a faj taktaközi előkerülése – a földrajzi egység további feltárásának szükségességét mutatja.

Vízi gerinctelenek felmérése a Vörös-mocsárban

Helyszíne: Császártöltés, Vörös-mocsár. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Málnás Kristóf egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** 2019-ben faunisztikai jellegű makroszkopikus vízi gerinctelen felmérés történt Kecel és Sükösd között az egykori Vörös-mocsár, illetve az annak szomszédságában található Sárköz területén. A felmérés célja makroszkopikus vízi gerinctelen biotikai adatgyűjtés volt, különös tekintettel a védett és közösségi jelentőségű fajokra. A felmérés során összesen 24 különböző víztérből történt legalább egy alkalommal adatgyűjtés. A felmérés során összesen 105 makroszkopikus vízi gerinctelen faj – 1 kagyló (*Bivalvia*), 24 vízcicsiga (*Gastropoda*), 12 pióca (*Hirudinea*), 4 magasabbrendű rák (*Malacostraca*), 29 szitakötő (*Odonata*) 2 kérész (*Ephemeroptera*), 19 poloska (*Heteroptera*), 9 bogár (*Coleoptera*) és 5 tegzes (*Trichoptera*) – előfordulását sikerült igazolni. A felmérés során kimutatott természetvédelmi oltalom alatt álló fajok a védett apró fillércsiga (*Anisus vorticulus*), zöldszemű acsa (*Aeshna isosceles*), kisfoltos laposacsa (*Libellula fulva*), sárgafoltos smaragdszitakötő (*Somatochlora flavomaculata*), a fokozottan védett lápi álarcosszitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), valamint az Európai Közösségben védett állatfaj, a magyar nádaly (*Hirudo verbana*) voltak. A Vörös-mocsár legtöbb medencéjéről elmondható, hogy előrehaladott szukcessziós állapotú lág, amelyben nádasok, fűzlágok, békakorsós, gyékényes úszólág foltok, illetve kisebb-nagyobb nyíltvizes területek alkotnak változatos, mozaikos élőhelyet. A Vörös-mocsár jelentős részére jellemző a durván- és finoman partikulált szerves törmelék, illetve a szerves törmeléket és a növényzet alámerült részeit borító rózsaszín bíborbaktériumbevonat, ami tartósan anaerob viszonyokra utal. Általánosságban elmondható, hogy a Vörös-mocsár igen értékes, országosan ritka, illetve védett fajokat is tartalmazó lápi makroszkopikus vízi gerinctelen közösségnek ad otthont. A területen – különösen a középső területeken – található lápi álarcosszitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) állomány országosan is kiemelkedő jelentőségű, de jelentős számban került elő az apró fillércsiga (*Anisus vorticulus*) is. A sükösi medrek vizsgálata alapján levonható a következtetés, hogy az egykori mocsárvidék területén még mindig előfordulhatnak olyan elszórt – természetes, vagy mesterséges eredetű – medermaradványok, amelyekben természetvédelmi értéke szintén kiemelkedő.

Magyar tarsza (*Isophya costata*) monitorozás

Helyszíne: Kunpeszér. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Szövényi Zsolt Gergely egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A mintavételek során 68 mintavételi ponton összesen 269 hím példány lett detektálva, ami mintavételi egységenként átlagosan 3,96 példány volt. Ezt kettővel szorozva (1:1 ivararányt feltételezve) megkapható, hogy egy mintavételi foltban (25 méter sugarú körrel számolva kb. 1960 m²) a becsült példányszám átlagosan 7,92 volt, ami hektáronkénti egyedszámra átszámolva, egészre kerekítve 40 példányt jelent. Ez a két évvel ezelőtti, hasonló módon becsült 47 példány/hektár értékhez képest kisebb mértékű, kb. 15 %-os populáció csökkenést jelent, vagyis az állomány sűrűsége ez alapján valamivel alacsonyabb lett az előző mintavételi évhez képest. Ez a vizsgálat 2011-es kezdete óta viszont még mindig a második legmagasabb érték. Az elmúlt évekhez hasonlóan 2019-ben is észlelhető volt aktív hím példány még a vízzel borított turján foltok egyes részein is, bár ez évben a vízborítás nem volt túl jelentős mértékű. A mintavételek kezdete, 2011-től egészen 2015-ig folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott a vizsgált terület magyar tarsza állománya, 2016-ban csökkenést mutatott, majd 2017-re ismét folytatódott a növekvő tendencia, ami 2019-ben ismét kisebb csökkenést mutatott. Az élőhely korábbi években végzett hasonló kezelése miatt a változások fő lehetséges okaként klimatikus tényezők valószínűsíthetők.

Egyenesszárnyú közösségek monitorozása (NBmR)

Helyszíne: Bugac, Apaj, Fülöpháza. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dél-Pannon Múzeumokért Közhasznú Egyesület. **Főbb eredményei:** 2004-ben indult rendszeres monitorozó vizsgálataink során néhány jellegzetes gyeptípus (szikések és száraz gyepek) hosszú távú vizsgálatait végzik Apaj, Fülöpháza és Bugac térségében, NBmR mintavételi protokoll szerint kezdetben évente, később három évente. Apaj, Bugac és Fülöpháza települések mellett az alábbi társulások állományaiban végzünk felméréseket: (1) Fülöpháza 1 lokalitás – homokpuszta gyepek (*Festucetum vaginatae*, nyílt évelő homokpuszta gyp). (2) Apaj 2 lokalitás (2019-ben 3 lokalitás) – füves szikes puszta (*Achilleo setaceae-Festucetum pseudovinae*), ürmös szikes puszta (*Artemisio santonici - Festucetum pseudovinae*), szikfok növényzet (*Puccinellietum limosae*) társulások. (3) Bugac 1 lokalitás (2019-ben 2 lokalitás) – homoki legelő *Potentillo-Festucetum pseudovinae* társulás állományában. A mintavételi protokoll szerint a mintavételek két részből állnak: (A) kaszáló fűhálózás 10x10 méteres kvadrátokban, (B) 15 percig egyelés szabadbejárással audiovizuális gyűjtéssel egybekötve. A 2019-es monitorozó felmérés eredményei: (1) *Fülöpháza* 2007-2016 között az egyenesszárnyúfajok száma 5-13 között változott (legmagasabb 2013: 13 faj). 2019-ben nagyon alacsony faj- és egyedszámot tudtak kimutatni (4 faj 13 egyedét) (2) *Apaj 1. Füves szikes puszta* A fajok száma 6-10 között változott 2004-2016 között (2013: 10 faj), 2019-ben 4 faj, átlagos egyedsűrűség 0,06 egyed/m² (legmagasabb érték 2007-ben: 0,09 egyed/m² volt. *Apaj 2. Ürmös szikes* esetében 3 fajt találtunk 2019-ben az eddig mért legalacsonyabb egyedsűrűség mellett (legmagasabb egyedsűrűség: 2007 – 0,11 egyed/m²). Eltűntek az eddigi domináns fajok. (3) *Bugac* szárazság kedvelő, országosan is gyakori sáskafajok domináltak, a mezofil és a nedves vagy szálfüves élőhelyet kedvelő fajok eltűntek. A rendszeresen tartós száraz időszakok kedvezőtlenül érintik a gyeptársulások vízháztartását, annak ellenére egyre szárazabbak a gyepek, hogy időnként nagy esőzést kapnak. Ennek hatására a gyepek vertikális és horizontális tagoltsága egyszerűbbé válik. Az egyenesszárnyú-együttesek szerkezete ugyan eléggé szeszélyesen változik, mégis tendenciózus faj- és egyedszám csökkenés tapasztalható. A gyepterkezelési módok (legeltetés, cserjeirtás, Apaj és Bugac) a kedvezőtlen időjárással együtt ráerősíthetnek a gypszerkezet egyszerűsödésére, és így az egyenesszárnyú-együttesek szerkezetének megváltozásához közvetve hozzájárulnak.

Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) felmérés

Helyszíne: Kunpeszér, Peszéri-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Pars Szofverház Kft. **Főbb eredményei:** A díszes tarkalepke rajzásának végén a lerakott tojászsomók, illetve hernyófészkek keresése is megtörtént. A vizsgálat extenzív volt (elővizsgálati év!), ezért csak a hernyófészkek kis részét sikerült megtalálni. Eddigi hazai adatok: magas kőrös (*Fraxinus excelsior*), magyar kőrös (*Fraxinus angustifolia*), virágos kőrös (*Fraxinus ornus*), közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*) használatát mutatták iniciális, átnyaralás és áttelelés előtti tápnövényként. Kunpeszéren kizárólag fagyalon (*Ligustrum vulgare*) volt megfigyelhető tojásrakás. A tojászsomókat napsütötte, erdőszegélyeken lévő fagyalbokrokra rakták. A tojásszám egy csomóban: 62–194 (84–262), melyeket 1–4 rétegben raktak legtöbbször fiatal (idei), meddő, terminális hajtásokra a csúcstól számított 2–5. internodiumra. Ezek a talajszinttől minimum 1 m magasságban voltak. Egy kivételtől eltekintve 1 levélen 1 tojászsomó volt. A tojászsomók helyein szinte mindig megtalálták a fészkeket, bár legtöbbjüket ekkorra már elhagyták a hernyók. Újabb fészkeket nem találtak, kivéve 2 darabot, ezt azonban kőrösen. Ez alapján kijelenthető, hogy a Peszéri-erdőben az elsődleges iniciális tápnövény a fagyal, ugyanakkor a populáció használja a kőrist is.

Magyar ősziaraszoló (*Chondrosoma fiduciaria*) felmérés

Helyszíne: Bócsa, Tázlár, Kiskunmajsa, Imrehegy, Hajós, Érsekhalma, Baja, Ásotthalom, Kelebia. **Forrása:** TMF/407/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kozma Péter egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A jelentés tisztázza a faj taxonómiai helyzetét, hazai és globális elterjedését, feldolgozza az irodalmi adatokat, rendszerezi a gyűjteményi adatokat. Részletesen leírja a faj élőhely igényeit, életmódját és fenológiáját. Felsorolja az újabb megfigyeléseket a faj életmódjával kapcsolatban. Ismerteti a faj természetvédelmi státuszát és a faj veszélyeztetettségét. A legrészletesebb összefoglaló készült el mindarról, amit jelenleg a fajról tudni lehet, és ez alapot szolgáltat a magyar ősziaraszoló fajmegőrzési tervének jövőbeni elkészítéséhez. A jelen kutatás elsődleges célja a magyar ősziaraszoló jelenlét-hiány vizsgálata volt a Kiskunsági Nemzeti Park működési területén, továbbá a felmérés során az egyéb védett és Natura 2000-es rovarfajok adatainak gyűjtése. A magyar ősziaraszoló vizsgálatának leghatékonyabb módszere a hím egyedek vizuális megfigyelése, kiegészítő módszerként a petecsomók keresését is lehet alkalmazni. A mintavételeket a magyar ősziaraszoló rajzásidejében, október 31. és november 22. között végezték. A vizsgált területek: 1) Bócsa: Bócsai-erdő, 2) Tázlár: Akadémia-erdő környéke, 3) Kiskunmajsa – Bodoglár: Tartós szegfű tanösvény, 4) Imrehegy, 5) Hajós: Part-föld, 6) Érsekhalma: Felső-hildi-szőlők, 7) Baja: Felső-járás (lőtér), 8) Ásotthalom: Emlék-erdő, 9) Ásotthalom: Csodarét, 10) Kelebia: Földi-járás. A vizsgálat céljára többféle típusú homoki és löszgyepeket válogattak ki, amik kevésbé erős zavarásnak voltak kitéve a múltban. 18 terepnap (általában éjszakába nyúló lámpázással egybekötve) alatt a magyar ősziaraszolót nem sikerült kimutatni egyik vizsgált élőhelyen sem. Az ausztriai tapasztalatokból kiindulva a kiskunsági mintavételi helyek közül az imrehegyi és a kelebiai tűnt a faj számára leginkább alkalmasnak. Ezek a helyszíneken – és az ásotthalmi Emlék-erdőben – érdemes a jövőben még keresni a fajt. Az éjjeli lepkés mintavételek alkalmával nem észleltek védett fajt. A kedvező időjárási körülmények ellenére alig jött néhány lepke a fényre, ami azt jelzi, hogy a homoki élőhelyek október végi – november eleji lepkeaszpektusa nagyon fajszegény. A mintavételek során kimutatott fajok mindegyike gyakori, euriók.

Bikatorok nappali lepke állományának felvételezése

Helyszíne: Izsák, Bikatorok. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Tűzlepke Bt.. **Főbb eredményei:** A Kolon-tavi törzsterület nyugati oldalán található Bikatorok névre hallgató homokbuckás területen végeztek nappali lepke felmérést, transzektes monitorozó módszerrel. A transzektek egyaránt jól reprezentálták a területen

jellemző nyílt homokpuszta és a homoki borókás-nyáras élőhelyeket. A felmérést heti rendszerességgel végezték. Ritkább védett fajok is kimutatásra kerültek, mint például a homoki ökörszemlepke (*Hyponophele lupina*) és a homoki szemeslepke (*Hipparchia statilinus*).

Lepkék felmérése a Kolon-tó örkerület ex lege védett területein

Helyszíne: Izsák, Kolon-tó örkerület. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Tűzlepke Bt. **Főbb eredményei:** A vizsgálat célja a szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*) és vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) lepkefajok potenciális élőhelyeinek felmérése a Kolon-tó környéki ex lege védett területeken. A felmérés a lepkék számára nélkülözhetetlen kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), illetve az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) kimutatására, kiterjedésének rögzítésére irányult. A Kolon-tavi törzsterületen kívül, annak környezetében felmért 25 db ex lege védett területből 11 db bizonyult potenciális élőhelynek, továbbá egy idáig védettként nem dokumentált terület. Az elmúlt évtizedben folytatott természetvédelmi szempontú gyepterület kezelés hatására a virágzó vérfű állományok kiterjedése jelentősen növekedett és stabilnak látszik, ugyanez elmondható a kornistárnics állományokra is.

Bogarak felmérése (skarlábogár, magyar futrinka)

Helyszíne: Homokmégy, Kecel, Mártély, Kecskemét. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Agócs Péter, Dr. Kovács Éva, Czitor Beáta, Kőhalmi Fruzsina, Vajda Zoltán, Albert András (KNPI). **Főbb eredményei:** Magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) jelenlét/hiány kimutatás vizsgálatot végeztünk két helyszínen: Homokmégy és Kecel (Bogárczó) területeken. 10-10 db duplafalú, élvefogó talajcsapdákat működtetünk 30 napon keresztül 2019. szeptember 16. - október 15. között. Sajnos egyik lokalitáson sem sikerült a keresett fajt kimutatni. A skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*) monitorozása minőségi jellegű; a mennyiségi jellegű mintavétel a szaproxilofág fajok esetében nem megengedhető, ezért a monitorozás a jelenlét/hiány, illetve az élőhely alkalmasságának megállapítására irányul. A KNPI működési területén 11 db mintanegyzet lett kijelölve e faj jelenlétének vizsgálatára, ezek közül a mártélyi és a kecskeméti helyszínen volt az ismételt felmérés. A mártélyi mintaterület megvizsgált 5 kiskvadrátjából háromban, a kecskeméti mintaterület 5 kiskvadrátjából 5-ben sikerült a fajt kimutatni. A fajról 29 pontadat lett rögzítve.

Szaproxilofág bogarak felmérése

Helyszíne: Jánoshalma-kunfehértói erdők kjtt. (HUKN20018) Natura 2000 terület. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Németh Tamás egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** Szaproxilofág bogarak adatait rögzítette elsősorban a folyamatban lévő erdőtervi tárgyalások megalapozásához, 19 erdőrészletben folytak vizsgálatok. Összesen 55 szaproxilofág bogárfaj 256 előfordulása lett rögzítve, melyek között 12 védett és két Natura 2000-es jelölőfaj: a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) és a skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*) (17 adat) volt. Ezek mellett három védett, nem szaproxilofág faj, a nagy bábrabló (*Calosoma sycopantha*), az öves homokfutrinka (*Cicindela hybrida*) és a pannon alföldi homokfutrinka (*Cicindela soluta*) adatai lettek rögzítve. Kezelési javaslatok készültek erdőrészletenként. A vizsgálat során több faunisztikai érdekesség is előkerült. A pontozott pikkelyspattanó (*Lacon punctatus*) és a fogasnyakú gyászbogár (*Menophilus cylindricus*) hazánkban ritka fajok, melyek az utóbbi években kerültek elő néhány idősebb telepített fenyvesből, illetve hegyvidéki erdeinkből. E két, terjedőben lévő bogárfaj jelenléte a vizsgált területeken örvendetes. A védett szarvas gyászbogár (*Cryphaeus cornutus*) nem vártelőkerülése is azt bizonyítja, hogy a rejtett módon fejlődő bogárfajokról még keveset tudunk, hiszen ezidáig erről a fajról úgy tudtuk, hogy tölgy- és bükkfában fejlődik. A szinte az

összes területre jellemző idős, haldokló nyárfák a legértékesebb élőhelyek sok bogárfaj számára. Afrissen elhalt fák kérge alatt cincérfajok lárvái rágnak, mint például a díszes nyárfacincér (*Saperda perforata*), később pedig a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) fejlődik itt.

Illatos csengettyűvirág (*Adenophora liliifolia*) beporzóinak vizsgálata

Helyszine: Kiskőrös, Szücsi-erdő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Sárospataki Miklós György egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A fajnak a KNPI működési területén egyetlen, kb. 60 tövet számláló állománya ismert, aminek tőszáma folyamatosan csökken. Az éves maghozam nagyon gyenge, ennek oka többek között a beporzók megritkulása/hiánya lehet. A 2019-es vizsgálat sajnos inkább csak a közvetlen megfigyeléses felmérés módszertani tesztelésére volt alkalmas, az igen kevés, egymástól is távoli virágzó egyed miatt. A jövőben más, alternatív vizsgálati módszerek keresése is folyik a csengettyűvirág megporzóinak felderítésére.

Tartós szegfű (*Dianthus diutinus*) beporzóinak vizsgálata

Helyszine: Harkakötöny, Csévharaszt. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Tűzlepke Bt. **Főbb eredményei:** A feladat a tartós szegfű beporzási folyamatának vizsgálata volt az éjszakai és nappali lepkefajok (Lepidoptera), illetve egyéb potenciális rovar beporzók körében. A vizsgálati módszer lehatárolt, állandó területeken végzett, időlimites lepkeszámlálás volt – általános beporzórovar-számlálással kiegészítve. A kutatáshoz 2 kisebb, egy pontról is könnyen megfigyelhető, és elegendő virággal rendelkező mintaterületet jelöltünk ki (1) egy 150 nm nagyságút, a bodoglári homokvidéken, Harkakötöny térségében; (2) egy 970 nm nagyságút, az összességében kisebb, de nagy denzitású, Csévharaszt belterületén található, szigetszerű állományban. A korábbi vizsgálatok során észlelteknél több, ám így is igen kevés potenciális beporzó lepkefajt (és egyéb rovarfajt) sikerült megfigyelni, minimális egyedszámban. Ennek ellenére, sikerült egyértelműen a tartós szegfű virágát preferáló lepkefajt azonosítani (zöldes gyöngyházlepke - *Argynnis pandora*), ami esetlegesen kitüntetett szerepet játszhat a növény fennmaradásában. A megfigyelt potenciális beporzási események (zengőlégy(!), méh- és egyéb lepkefajok: fecskefarkú lepke - *Papilio machaon*, közönséges boglárka - *Polyommatus icarus*, kis busalepke - *Pyrgus malvae*, stb.) elegendőek lehetnek a tartós szegfű állományainak fennmaradásához/gyarapodásához. Továbbra is fontosnak tűnik a beporzókat elvonzó, óriási konkurenciát jelentő, idegenhonos özönnövények (főként selyemkóró) célzott visszaszorítása a kiemelt jelentőségű területeken.

Méhalkatúak vizsgálata a Kolon-tó örkerületben

Helyszine: Izsák, Kolon-tó örkerület. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Sárospataki Miklós György egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** 2019-ben 32 faj kimutatására került sor, ennek több mint egyharmada (12 faj) a korábbi évek felmérései során még nem került elő. Az eddig kimutatott, közel 80 faj mellett még mindig jelentős mennyiségű új faj előkerülése várható.

Kockás sikló (*Natrix tessellata*) monitorozás

Helyszine: Baja, Harta, Solt, Apostag, Dunapataj. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Tamás Adám, Gyurita István, Sági Tamás (KNPI). **Főbb eredményei:** Az Igazgatóság szakemberei a Duna-folyó mentén, 5 helyszínen (Baja, Harta, Solt, Apostag, Dunapataj) végeztek NBmR protokoll szerinti felmérést a kockás siklóra vonatkozóan. Tavaszi és őszi bejárás során az észlelt egyedszámok mellett feljegyzésre kerültek az élőhely e faj szempontjából lényeges paraméterei (pl. búvóhelyek), a

veszélyeztető tényezők és időjárási viszonyok. Az élőhelyről fotódokumentáció készült. A felmért területek közül egyiken sem került elő a keresett állatfaj.

Mocsári teknős (*Emys orbicularis*) felmérés

Helyszíne: Újszegedi Holt-Maros. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Molnár Nóra egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A 2019-ben folytatott vizsgálatok az Újszegedi Holt-Maroson a mocsári teknős állomány monitorozását és az idegenhonos teknőspopuláció felmérését célozták. A mocsári teknős populáció méretét fogásgyakoriság-eloszlás módszerével becsülték, eszerint az élőhelyen hozzávetőlegesen 263 egyed élhet. A befogott egyedek száma 123, az összes fogásszám 164 volt. Az ivararány 1,58 volt, nőstény többséggel. A mintavételi időszakban a korábbi tapasztalatokhoz hasonlóan eltérő volt a nemek aktivitása, a tavaszi-nyári időszakban a nőstények voltak aktívabbak, ősszel hasonló aktivitást mutattak a nemek. Az adatok alapján továbbra is a nőstények között szignifikánsan több a sérült. Egyaránt képviselt a fiatal, a közepes és az idős korosztály a populációban. Az Újszegedi Holt-Maroson 2019-ben 110 közönséges ékszerteknőst is fogtak a csapdázás során, ami különösen soknak számít az eddigi monitorozási adatokhoz viszonyítva. Ráadásul igen magas (63% fölötti) volt a fiatal egyedek aránya, ami a faj sikeres szaporodására utal. Két évvel korábban ugyanitt még nem fogtak ennyire fiatal egyedeket, a populáció szerkezete átalakulóban van, amihez a begyűjtés is hozzájárul.

Hamvas rétihéja és kígyászölyv felmérés

Helyszíne: Ágasegyháza, Bócsa, Csengőd, Fülöpháza, Fülöpszállás, Izsák, Kaskantyú, Kerekegyháza, Orgovány, Páhi, Soltszentimre, Szabadszállás, Tabdi. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Turny Zoltán Géza egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) és a kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) költőhelyeinek felmérése történt meg, számos egyéb biotikai adat rögzítése mellett, 106 megfigyelőponton történt észlelések révén. A revírek meghatározása az észlelt madarak viselkedése (násztevékenysége illetve későbbiekben a fiókák számára történő zsákmányhordás) alapján történt. Teljes állomány nagyság a vizsgált területen: 5 költőpár kígyászölyv, plusz 2 biztos és 3 feltételezett revír (költési sikerre utaló adatok nélkül, többségében valószínűleg sikertelen költési próbálkozások); 2 költőpár hamvas rétihéja, plusz 7 biztos és 3 feltételezett revír. Védelmi javaslat a jelölt hamvas rétihéja revírekre és a potenciális költőhelyekre: Az időszakosan vízzel borított, sásos-nádas állományok, cserjésedő területek potenciális költőhelyek, így kaszálásuk, legeltetésük vagy szárazításuk március 15. – augusztus 31. között veszélyt jelent a fészekaljakra. A hamvas rétihéja hosszú távú megőrzéséhez 4–8 évig kezeletlen részek meghagyása szükséges a (téli-) sásos vagy sással vegyes ritkább nádfoltokban, főleg a nádasok peremén kialakuló zónákban, cserjék, fűbokrok közelében.

Ritka és telepesen fészkelő madárfajok monitorozása

Helyszíne: KNPI működési területe. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Lóránt Miklós, természetvédelmi őrszolgálat (KNPI). **Főbb eredményei:** A 2002-ben elkezdett „fokozottan védett és telepesen költő madárfajok állományának monitorozása” című feladathoz kapcsolódóan a ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérése (RTM) a jelenleg ismert formában 2008 óta történik a KNPI működési területén. 2019-ben a felméréseket elsődlegesen a KNPI természetvédelmi őrszolgálat végezte az RTM protokoll alapján, ám összesen 33 észlelő – köztük külső szakemberek - megfigyelési adatai lettek rögzítve.

A 2019-es adatbázisban, a feladattervben szereplő fajok közül az alábbi fajok költési adatai lettek dokumentálva:

1. Telepesen költő fajok: feketenyakú vöcsök, kárókatona, kis kárókatona, bakcsó, üstökös-gém, kis kócsag, nagy kócsag, szürke gém, vörös gém, batla, kanalasgém, kék vércse, gólyatöcs, gulipán, székicsér, szerecsensirály, dankasirály, küszvágó csér, fattyúszerkő, vetési varjú. Ezen felül a partifecske telepek is rögzítésre kerültek.

2. Ritka, stabil költőhelyű fajok: fekete gólya, darázsölyv, barna kánya, rétisas, kígyászölyv, hamvas rétihéja, parlagi sas, kerecsensólyom, tűzok, ugartyúk, széki lile.

3. Egyéb fajok: fehér gólya, bütykös ásólúd, cigányréce, fogoly, bölömbika, héja, kis vízicsibe, haris, nagy goda, nagy póling, piros lábú cankó, gyöngybagoly, kuvik, réti fülesbagoly, jégmadár, szalakóta, kis őrgébics.

Két térinformatikai adatbázis tartalmazza fészkelő madárfajok adatait a KNPI biotikai adatbázisában:

A) RTM adatbázis. Összesen 527 költési rekord, jellemzően fokozottan védett és/vagy Natura 2000 jelölőfajokról, illetve a telepesen fészkelőkről. A felmérés módszertanából adódóan nem jelentős mennyiségben egyéb fajok adatai is szerepelhetnek (pl. odúellenőrzés során dokumentált egyéb fajok) az adatbázisban.

B) AgyMind adatbázis. Terepi adatrögzítés során a biztosan megállapított fészkek, odúk, revírek adata, valamint a párban mozgó madarak adatai. Ez 2019-ben összesen 2451 rekordot tartalmaz. Ebben gyakori fészkelő madárfajok adatai is szerepelnek, így a feladatterv megvalósítása során háttér-információnak használható, pl. az „egyéb fajok” költési adatainak meghatározásakor.

A fokozottan védett és telepesen fészkelő madárfajok 2019-ben észlelt költőpárjainak száma:

faj	2018	2019	felmérés teljessége	megjegyzés
bakcsó	250	297	közel teljes	külön felmérés is történt rá
barna kánya	17	20	teljes	
bíbic		183	nem teljes	
dankasirály	1407	1540	teljes	plusz kb. 50 pár sikertelen költése Apaj/Bugyi külterületen
fattyúszerkő	322	148	közel teljes	
fekete gólya	16	19	teljes	
feketenyakú vöcsök	26	3	nem teljes	
gólyatöcs	222	177	közel teljes	
gulipán		80	közel teljes	
gyöngybagoly		24	nem teljes	célzott felmérés hiánya
gyurgyalag	797	1154	közel teljes	
hamvas rétihéja	18	12	teljes	külön felmérés is történt rá
haris	4	3	közel teljes	
kanalasgém	286	118	teljes	
kék vércse	114	72	nem teljes	Miklapuszta és Tiszavölgy nélkül
kerecsensólyom	13	14	teljes	LIFE programmal érintett
kígyászölyv	6	10	teljes	külön felmérés is történt rá
kis kócsag	140	123	közel teljes	külön felmérés is történt rá
kis kormorán	158	215	közel teljes	külön felmérés is történt rá
kormorán	160	150	teljes	
kuvik	53	17	nem teljes	célzott felmérés hiánya
küszvágó csér	85	40	teljes	
nagy goda	16	13	közel teljes	
nagy kócsag	1129	1133	teljes	külön felmérés is történt rá

nagy póling	9	5	közel teljes	
parlagi sas	7	11	teljes	LIFE programmal érintett
partifecske	4146	4799	közel teljes	
pásztorgém	2	4	teljes	
piroslábú cankó	52	58	nem teljes	
rétisas	37	37	teljes	
szalakóta	185	229	közel teljes	LIFE programmal érintett
székicsér	4	9	teljes	
szerecsensirály	227	331	teljes	
szürke gém	330	392	teljes	külön felmérés is történt rá
túzok	42	20	nem teljes	LIFE programmal érintett
ugartyúk	19	8	nem teljes	felmérés hiánya
üstökös gém	30	52	közel teljes	külön felmérés is történt rá
vetési varjú	3643	3633	teljes	
vörös gém	65	116	közel teljes	külön felmérés is történt rá
vörös kánya	1	1	teljes	

Ragadozómadár és fekete gólya fészek felmérése az Alsó-Tisza-völgyben

Helyszíne: Alsó-Tisza-völgy. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Albert András (KNPI). **Főbb eredményei:** Az Alsó-Tisza-völgyi tájegység hullámtéri területeinek jelentős részén (160-212 fkm szakasz) 2015 óta történik teljességre törekvő fészekkeresés. A vegetációs időszakon kívül keresett és talált fészkeknél költési időben legalább 2 alkalommal célirányosan ellenőrzött a lakottság, a költő madárfaj és a költés eredménye. A 2015-2019 közötti időszakban összesen 444 fészekről van adatunk. Ebből 2017-ben 53 db; 2018-ban 44 db; 2019-ben 28 fészek (ebből 22 fészek biztosan 2019-ben épült) adata került az adatbázisba. Az új fészkek döntő többsége már ismert revírben, többnyire a tönkrement régi fészkek közelében épült, ezért az évről-évre megadott „új fészkek” érték nem jelent ilyen mértékű állománynövekedést. A fontosabb észlelt fajok 2019-ben: fekete gólya, darázsölyv, barna kánya, rétisas, héja, egerészölyv.

Vízimadár állományok dinamikájának vizsgálata a KNP kiemelt vizes élőhelyein (IPA projekt folytatása)

Helyszíne: Mártélyi Holt-Tisza, Körtevényesi Holt-Tisza, Nagyfai Holt-Tisza, Tisza folyó 191-200 fkm, Szegedi Fehér-tó, Szabadszállás Zab-szék, Duna folyó Dunaföldvár-Baja között, Bácsalmás Sós-tó, Szakmár Dzsídva halastó. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Tamás Ádám, Albert András, Dr. Pigniczki Csaba (KNPI). **Főbb eredményei:** A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság szakemberei negyedik éve végzik a kiemelt térségi jelentőséggel bíró vizes élőhelyek vízimadár állomány változásainak nyomon követését. Az eredmények közül válogatva: a szabadszállási Zab-széken a rendszeres, havonta több alkalommal végzett számolásoknak köszönhetően 45 vízimadárfajt mutattunk ki annak ellenére, hogy a Zab-székben hetekig egyáltalán nem volt víz. Az észlelt fajok között voltak globálisan veszélyeztetett fajok is, mint a vörösnyakú lúd (1 pld), illetve a csökkenő állományú nagy póling is nagy számban – maximum 535 példány – mutatkozott a területen. A darvak éjszakázó maximuma 1882 példány volt. Említésre méltó tömegben mutatkozott még a bíbic (maximum 1830 példány.). A faunisztikai érdekességek közül a széki lile (4 példány) és a sárjáró (1 példány) érdemel említést. A bácsalmási Sós-tó, mint a szikes tavak zöme 2019-ben gyakorlatilag nagyrészt száraz volt, csupán a 90-es évek elején kikotort mélyebb részben volt víz. Ennek ellenére 2019-ben költött először sikeresen a területen a gulipán (4 fióka repült ki) és gólyatöcsből is 8 pár repített fiókákat. A Duna Dunaföldvár-Baja közötti

szakaszán átlagos évet tudhatunk magunk mögött. Kimagasló mennyiségeket nem észleltünk egy fajból sem, viszont először láttunk itt fiókás nyári lúd családokat. A szakmári Dzsidda-halastó a 2019-es évben is jelentős vízimadár forgalmat bonyolított le. Számos fajnak erősödött a helyi állománya (szárcsa, bütykös hattyú), más fajoknak látszólag visszaesett a példányszáma. Az aszály miatt az őszi-téli időszakban jelentős vadlúd éjszakázóhely alakult ki két tavon.

Állandó ráfordítású madárgyűrés (CES)

Helyszíne: Császártöltés. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Agócs Péter (KNPI). **Főbb eredményei:** Az *Állandó Ráfordítású Gyűrés (CES – Constant Effort Sites)* program olyan információk gyűjtését tűzi ki céljául, amelyek segítenek feltárni a madárpopulációk változásait a költési időszakban történő egyedi jelölés módszer segítségével. A program a BTO (*British Trust for Ornithology*) által indított CES program alapjaira épül és az EURING számára kidolgozott EURO-CES programba integrálódik. A programban minden madárgyűrés részt vehet, aki a költési időszakban tud dolgozni egy „Állandó Ráfordítású” helyen. Az évenként befogott adult madarak száma az *egyedszámváltozás* indexét adja. A kirepülés utáni *költési sikerről* a juvenilis és az adult madarak aránya ad információt. Az évek közötti visszafogások biztosítanak adatokat az évek közötti adult *tulélési ráta* meghatározásához. Az így nyert adatok a populációk változását és annak hátterét segítenek megérteni más már futó monitorozó-programokkal (MMM, RTM) együttesen értelmezve. 2019-ben összesen 22 madárfaj 189 példány került a hálóba, ebből 162 példány kapott gyűrűt, 27 példány visszafogás volt. A visszafogások elmúlt évi, illetve néhány előző évi visszafogás. Idegen gyűrűs madár egy esetben egy fülemülesítke (*Acrocephalus melanopogon*), melyet 2017-ben Németh Ákos gyűrűzött fiókaként a Kolon-tó mellett, külföldi gyűrűs madár az idei évben nem került a hálóba. Érdekes egy 2014-ben gyűrűzött, cserregő nádiposzáta (*Acrocephalus scirpaceus*), érdekesebb fogott fajok közül megemlítendő a fekete harkály (*Dryocopus martius*), kerti poszáta (*Sylvia borin*) és a csuszka (*Sitta europaea*), melyek jelen vannak a területen, de ökológiájuk alapján ritkán kerülnek a hálóba.

Vízimadár monitorozás (színes jelölés és jeladózás)

Helyszíne: Kanalasgémek mozgásterülete. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dr. Pigniczki Csaba (KNPI). **Főbb eredményei:** A jeladózáshoz három készülék érkezett 2019 novemberben (Ornitela), ezek 2020 tavaszán kerültek fel madarakra. Egy 2018-ban, illetve három 2019-ben jelölt öreg kanalasgém mozgását követtük jeladók segítségével: ebből három példány Tunéziába, a Gabesi-önölnbe vonult telelni, egy pedig Olaszországban, Szicíliában tartózkodik. Két példány jeladása a térerő hiánya miatt akadozik Tunéziában, de valószínűleg ezek a madarak is rendben vannak. 2019. július 8-án egy kanalasgém-fiókat láttunk el egy tavalyról visszaszerzett jeladóval, ez a fióka december 31-én még Bosznia-Hercegovinában tartózkodott. Ötvenöt kanalasgém-tollminta genetikai elemzését végeztettük el (Állatorvostudományi Egyetem, Ökológiai Tanszék, Aquilabor). 18 mintából nem lehetett ivart határozni genetikai módszerekkel, mert a tárolás során a minták tönkrementek. Az elemezhető mintákból 22 hím, 15 tojónak bizonyult. Kiderült, hogy az eddig öregként befogott kanalasgémek mind tojók, míg a jeladóval ellátott fiókák mind hímek (egy további neme ismeretlen, a minta a tárolás során károsodott). A továbbiakban a viselkedési sajátosságok figyelembe vételével tudunk úgy tervezni, hogy öreg hímeket, illetve fiatal tojót is befogjunk. Az ivarhatározás és a később leolvasott színes gyűrűs madarak segítségével várhatóan választ kapunk arra a kérdésre, hogy a diszperzió és a vonulás során van-e, és ha van, mi a különbség a hímek és tojók viselkedése között. 25 db kanalasgém színes gyűrűt vásároltunk (MME). 5 kanalasgém és 18 kis kócsag kapott e pályázat idején korábban vásárolt színes gyűrűt. A rendszeres gyűrűleolvasások során elsősorban a

kanalaszemek szines gyuruit olvastuk le, meg decemberi adat is feljegyzésre került, ami nagyon kései megfigyelés.

Madárközösségek monitorozása – vezetékek által okozott pusztulások dokumentálása (KFO)

Helyszíne: Kiskunfélegyháza és Tiszaalpár között húzódó közép feszültségű légvezeték szakasz és KNPI működési területén több halastó rendszer. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Enyedi Róbert, Bakró-Nagy Zsolt, Vajda Zoltán, Tamás Ádám (KNPI). **Főbb eredményei:** A 2019-es évben is folytattuk az áramhálózatokkal kapcsolatos, áramütés és légvezetéknek ütközés miatt bekövetkező madárpusztulások feltérképezését. Ennek során az eseti felmérések mellett a Kiskunfélegyháza és Tiszaalpár között húzódó közép feszültségű légvezeték szakaszon végeztünk – immáron második éve - rendszeres monitorozást, ahol áramütésben elpusztult madarakat kerestünk. Ezzel párhuzamosan – elsősorban a légvezetékeknek való ütközésekre koncentrálva – több halastó-rendszer területén is rendszeres tetemkereséseket folytattunk. A felméréseknek köszönhetően az igazgatóság munkatársai a 2019-es évben 289 áramütésben vagy légvezetéknek ütközésben elpusztult madár tetemeit derítették fel. Ebből 206 példány áramütött és 83 példány légvezetéknek ütközött. Az így felderített pusztulás a következő fajokat érintette: barátréce (1), barna kánya (1), barna rétihéja (1), bíbic (3), búbos vöcsök (1), bütykös hattyú (4), csóka (2), csörgő réce (1), dankasirály (35), daru (1), dolmányos varjú (17), egerészölyv (53), erdei fülesbagoly (1), fehér gólya (41), fekete gólya (1), holló (4), kárókatona (1), kék galamb (1), kis kárókatona (1), kuvik (1), nagy kócsag (2), nagy lilik (1), nyári lúd (3), örvös galamb (5), pajzsoscankó (1), parlagi galamb (2), rétisas (1), sárgalábú sirály (2), sárszalonna (1), seregély (7), szalakóta (2), szárcsa (4), szarka (13), sztyeppi sirály (1), szürke gém (4), tőkés réce (10), üstökös-gém (1), vadgerle (1), vetési varjú (8), vízityúk (1), vörös vércse (20), egyéb nem azonosítható faj (9).

Pelefajok, közönséges ürge és délvidéki földikutya monitorozás

Helyszíne: KNPI működési területe. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Gyurita István, Tamás Ádám, Krnács György, Czitor Beáta, Vajda Zoltán, Kóhalmi Fruzsina, Dr. Kovács Éva, természetvédelmi őrszolgálat (KNPI). **Főbb eredményei:** Pelefajok monitorozása: Szakmár (Miklapuszta) ősgyep melletti fás élőhelyen, egy helyszínen 50 peleodú működött, áprilistól novemberig tartó időszakban havi gyakorisággal ellenőrizve. Pelét sajnos nem sikerült kimutatni.

Délvidéki földikutya (*Nannospalax montanosyriensis*) monitorozás: az őszi földikutya-túrascsoport számlálás eredménye Kelebián 238 (ebből 15 Ásotthalom külterületen) db, Baján 392 db túrascsoport. Az előző évhez képest lényegesen magasabb értékek. Öttömösre 9 példány került áttelepítésre 2016-ban, 2017 év őszén 5 példány túrás-aktivitása volt megfigyelhető. 2019-ben itt 12 túrascsoport volt elkülöníthető.

Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) monitorozása: 2019-ben is a relatív létszámbecslést lehetővé tevő lyukszámlálási módszerrel került sor az ürgefelmérésre. A 25 felmért lokalitás közül a mintavételi egységek tekintetében a lyukszám 4 esetben stabil, 9 esetben csökkenő és 11 esetben növekvő tendenciát feltételez a monitorozás utolsó öt évét figyelembe véve. Egy helyszínről (Zsana) eltűntek a lyukak. Kecskemét város közvetlen környezetében új lokalitásokon került elő az ürge, teljes körű lyukfelmérést végeztek az Igazgatóság munkatársai, összesen 3615 pont került a biotikai adatbázisba.

Kisemlős vizsgálat bagolyköpet-analízis alapján

Helyszíne: Duna-Tisza-közi síkvidék, Bácska, Dunamenti síkság. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Magyar Természetkutató Egyesület. **Főbb eredményei:** A 2019-es évben a kisemlősök monitorozása a NBMR országos

protokollnak megfelelően középtáj alapú mintavételen alapult (Duna-Tisza-közi síkvidék, Bácska, Dunamenti síkság). 2019-ben az ország egészére jellemző mezei pocok (*Microtus arvalis*) gradáció szépen kirajzolódott az eredményekből. A ritka pocokfajok közül 2019-ben a Bácskában a csalitjáró pocok (*Microtus agrestis*) és a földipocok (*Microtus subterraneus*) is felbukkant, a Duna-menti síkról csak a földi pocok került elő három helyről.

Denevérközösségek felmérése

Helyszíne: KNPI működési területe. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dobrosi Dénes egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A térség denevérfaunájának megismerése érdekében két módszert alkalmaztunk. Az egyik módszer a denevérek ultrahang alapján történő beazonosítása volt, a másik pedig az úgynevezett fotócsapda alkalmazása. A vizsgálati helyszínek: 1.) Kunfehértó 70G, 70H erdőrészlet (idős őshonos faállományok, gyöngyvirágos-tölgyes és annak nyáras származéka); 2.) Kunfehértó 70 C, 70D, 69A, 69B erdőrészletek (idős, erősen elegyes, de zömében tájidegen faállományok - akác, ostorfa -, elegyedő nyárakkal, tölgyekkel, sok holtfával); 3.) Kunfehértó 72G (idős tölgyállomány); 4.) Jánoshalma 42A, 43C, 43D, 37B, 37C, 46B, 46TI (mozaikos szerkezetű erdőssztyepp, pusztai tölgyes és borókás-nyáras foltokkal); 5.) Kunfehértó 47B, 44C, 45F, 46C, 46F (idős hazai nyáras és fenyők elegye, mozaikja); 6.) Fejeték-mocsár faállománya, idős nyáras, kőrisek, stb. csoportjai vizes élőhely és szárazabb gyepek mellett. Összesen 17 denevérfaj jelenlétét sikerült bizonyítani. Mindegyik faj közösségi jelentőségű, kettő közülük Natura 2000 jelölő faj, két faj pedig fokozottan védett Magyarországon. Nem fokozottan védett ugyan, de országosan ritka fajnak tekinthető a nimfadenevér (*Myothis alcatheae*), aminek előfordulását szintén sikerült igazolni. A vizsgálatok azt mutatták, hogy a denevérek elsősorban az idős tölgyesekben tanyáznak, illetve táplálkozási területként is ez az élőhelytípus számukra a legfontosabb. Ezeknek az erdőknek a védelmére, helyes erdőkezelésére továbbra is nagy hangsúlyt kell fektetni. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk az őshonos nyárfaligeteket sem, hiszen bebizonyosodott, hogy a közösségi jelentőségű jelölő faj, a hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) számára fontos táplálkozó helyek ezek a tisztásokkal tarkított erdők.

A Kolon-tó örkerület emlősfaunájának felmérése

Helyszíne: Kolon-tó örkerület. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Futóhomok Természetvédelmi Egyesület. **Főbb eredményei:** A Kolon-tó nádszegélyében, magassásos élőhelyeken végeztek élvefogó csapdákkal kisemlős monitorozást 2019 októberében és novemberében. A csapdákat transzekt mentén helyezték ki, úgy, hogy a gyeplet, a nádszegélyt és a magassásos rétet is reprezentálja a felmérés. A leggyakoribb faj az pirók erdei egér (*Apodemus agrarius*) volt, kimutatásra került még vöröshátú erdeipocok (*Myodes glareolus*), erdei cickány (*Sorex araneus*) és közönséges erdei egér (*Apodemus sylvaticus*) is. Sajnos, a vizsgálati időszak alatt az északi pocoknak nem került elő egy példánya sem.

Élettelen természeti értékek monitorozása

A kunhalmok, mint ex lege védett természeti területek terepi állapotfelvétele, természetvédelmi nyilvántartásban szereplő felmérési adatok aktualizálása, kiegészítése

I. Helyszíne: Pálmonostora, Tömörkény, Csanytelek települések. **Forrása:** TMF/334/9/2018. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kustár Rozália régész, néprajzkutató. **Főbb eredményei:** Magyarországon ez idáig csupán egy alkalommal, a 2000-es évek elején került sor a kunhalmok országos szintű, egységes módszer szerint történő terepi felvételezésére. Az e felmérés óta eltelt idő, továbbá az OKIR TIR moduljának nyilvántartási és adattárolási igényei szerint átdolgozott, korszerűsített és bevezetett terepi felmérőlap és szakmai segédlet

(összességében egy új felmérési módszer) szükségessé teszi az ex lege védett kunhalmok esetében a terepi felmérési adatok kiegészítését, frissítését. Az európai uniós követelményeknek megfelelően is kiemelten fontos feladat a táj jellegzetes elemeinek megőrzése, védelme, ezért Magyarországon a védendő tájképi elemek körébe 2010-ben a halmok is bekerültek, továbbá a MePAR-ban szintén rögzítésre kerültek. A kunhalmok megőrzése érdekében elengedhetetlen a terület- és tájhasználati változások nyomon követése, egykor kataszterezett halmaink szisztematikus újraellenőrzése. 2019. első félévben Pálmonostora, Tömörkény és Csanytelek településeken található halmok kerültek felülvizsgálatra: így terepi bejárás, felvételezés során fotódokumentáció készült róluk, tényleges területi kiterjedésük kimérésre került. Meghatároztuk a kunhalmot lefedő kör központi EOV koordinátáját, sugarát. Elkészült az objektumok morfológiai felvétele EOV koordinátákhoz kötött adatokkal és leírással: az objektumok régészeti jelentőségének, biotikai adatainak leírása, ill. az objektum morfológiai állapotára vonatkozó leírás készült. Szakirodalmi feldolgozás keretében történeti térképi ábrázolások felderítése, szakirodalmi, levéltári adatok összegyűjtése, és forrásjegyzék összeállítására is sor került. Az egyes kunhalmok megőrzését segítő – kezelési tervét és természetközeli állapotba történő visszaállítását megalapozó – intézkedési javaslatokat lettek megfogalmazva. A felmérés során közel 120 halom került archív térképek, korabeli leírások, történeti kutatások és levéltári adatok alapján térképi beazonosításra, majd terepi ellenőrzésre és dokumentálásra. A beazonosított halmok közül 20 halom felelt meg a Tvt. szerinti kunhalom definíciónak és került a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság kunhalom kataszterébe.

II. Helyszíne: Csongrád, Kiskunfélegyháza és Lakitelek települések. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kustár Rozália régész, néprajzkutató.

Főbb eredményei: Az előzőhöz hasonló módszertannal közel 50 halom került archív térképek, korabeli leírások, történeti kutatások és levéltári adatok alapján térképi beazonosításra, majd terepi ellenőrzésre és dokumentálásra. A beazonosított halmok közül 25 halom felelt meg a Tvt. szerinti kunhalom definíciónak és került a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság kunhalom kataszterébe.

A földvárak, mint ex lege védett természeti területek terepi állapotfelvétele, természetvédelmi nyilvántartásban rendelkezésre álló felmérési adatok aktualizálása, kiegészítése.

I. Helyszíne: Pannóniát Dáciával (Lugio-Partiscum) összekötő egykori út, Baja és Tompa települések közötti szakaszán feltételezett erődök vizsgálata. **Forrása:** központi TMF/334/9/2018. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kustár Rozália régész, néprajzkutató.

Főbb eredményei: Hazánkban idáig csupán egy alkalommal, 2000-2002 között került sor a földvárak országos szintű, egységes módszer szerint történő terepi felvételezésére. Az e felmérés óta eltelt idő, továbbá az OKIR TIR moduljának nyilvántartási és adattárolási igényei szerint átdolgozott, korszerűsített és bevezetett terepi felmérőlap és szakmai segédlet (összességében egy új felmérési módszer) szükségessé teszi az ex lege védett földvárak esetében a terepi felmérési adatok kiegészítését, frissítését. 2019 első felében Baja és Tompa települések között feltételezett erődök kerültek felülvizsgálatra: így terepi bejárás, felvételezés során fotódokumentáció készült róluk.

II. Helyszíne: Csongrád, Kiskunfélegyháza és Lakitelek település környezetében feltételezett erődök vizsgálata. **Forrása:** központi TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kustár Rozália régész, néprajzkutató. **Főbb eredményei:** 2019 második felében Csongrád, Kiskunfélegyháza és Lakitelek település környezetében feltételezett erődök kerültek felülvizsgálatra: így terepi bejárás, felvételezés során fotódokumentáció és adattábla készült róluk. A területen megjelenő legfőbb földvartípus/erődítéstípus a partmenti, vízközei, egykori átkelőhelyekhez közvetlenül kapcsolódó, vagy a magasártéren – árvízmentes hátaikon, tanúhegyeken kialakult „védmű”, mely tiszai átkelőkhöz vezető utakat ellenőrizte. Északról

dél fele haladva az alábbi fontos helyszínek adathalmozói: Csongrád-Belváros, Várhely; Csongrád-Ellés; Csongrád-Várhát; Kiskunfélegyháza-Templomhalom.

Ex lege védett kunhalmok komplex tájtörténeti, földtudományi kutatása korszerű geoarcheológiai vizsgálati módszerek alkalmazásával, tudományterületek együttműködésével

I. Helyszíne: A Nagycsászárné-halom (középponti koordinátája EOY X=726550,230361 EOY Y=135456,429165) Tömörkény 0250/50, 0250/49 és 0250/47 hrsz-ú ingatlanon található kunhalom, mint ex lege védett természeti emlék – mely a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet része – területén terepi állapotfelvétel, természetvédelmi nyilvántartásban rendelkezésre álló felmérési adatok aktualizálása, kiegészítése és geoarcheológiai kutatása.

Forrása: központi TMF/334/9/2018. sz. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Kustár Rozália régész, néprajzkutató. **Főbb eredményei:** A kutatási projekt egy 19. században megfogalmazott hipotézis hitelesítését tűzte ki célul. Hornyik János, Kecskemét város polgármestere 1861-ben leírta elméletét a hét halom keletkezéséről a középkorban Szerként ismert település határában, meggyőződve ezek államalapítás kori keletkezéséről. A komplex, több szakágat bevonó alapozó kutatás arra is szolgált, hogy számba vegyük a lehetséges kutatási módszereket, azok együttes alkalmazásának lehetőségét, egyedi adatforrásból adódó plusz információk rendszerbe illesztésének lehetőségét. A Nagycsászárné-halom általános állapotfelmérésén túl jelen kutatás során a halom környékének településtörténeti, tájhasználati kutatása, a halom geofizikai felmérése valósult meg. A halom környezetében, annak minden oldalán a magnetométeres felmérés is igazolta a talajátforgatást, mely a történeti forrásokból ismert kertészet működésével kapcsolható össze. A kutatások arra is rávilágítanak, hogy a kurgán mai szerkezete nem egyszerre alakult ki. A talajosodást mutató szervesanyag-dúsulások alapján több nyitott talajfelszín volt, vagyis a halmot többször magasították. Erre való tekintettel kijelenthető, hogy a halom több időszakban is fontos szereppel bírt, legalábbis az adott közösség fontosnak tartotta az elkopott felhordás pótlását. A geofizikai, kiemelten a talajellenállás (geoelektromos vizsgálatok) tükrében felvethető, hogy a halom középső részein, ~20-27 méter szélességben egy további réteg különíthető el. E zónákon belül a 2-es, 3-as és 6-os szelvények egymást metsző részein egy közepes ellenállású zóna azonosítható, melynek kiterjedése 6-8 méter szélességű. A mért értékek alapján e jelenség nem azonosítható egyértelműen beásásként vagy sírgödörként, azonban kijelölheti a további kutatások helyszínét.

II. Helyszíne: A Kovács-halom (középponti koordinátája EOY 720630,266122/135168,570966) Pusztaszer 044/5 hrsz-ú ingatlanon található kunhalom, mint ex lege védett természeti terület terepi állapotfelvétele, természetvédelmi nyilvántartásban rendelkezésre álló felmérési adatok aktualizálása, kiegészítése és geoarcheológiai kutatása.

Forrása: központi TMF/150/10/2019. AM támogatás. **Kutatást végzi:** Dunatáj Értékeiért Nonprofit Közhasznú Zrt. **Főbb eredményei:** Mind a geoarcheológiai és a geofizikai kutatás legmarkánsabban mutatott rá a halom antropogén – emberkéz által emelt voltára. Nem vitatott az sem, hogy eredetileg temetkezési halomként emelték. A vizsgálat eredményei azonban további kutatások által pontosítandók: így míg a geofizikai kutatás az emlékmű északnyugati és délkeleti sarka közelében jelzett markáns – talán egy – vagy a szintkülönbség megléte miatt két független sírkamrára utaló szerkezetet (egyik oldalon a talajszintbe mélyített, másik területen csak felszínre épített formában), addig a fúrások alapján délnyugati sarokban többrétegű – vertikálisan egymásra halmozódott temetkezéseket feltételez a kutató. Az eddig vizsgált halmok közül a leglátványosabb adatsort szolgáltatta a kutatás.

4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

Biotika Modul

A Biotika modulba 98030 rekord betöltése megtörtént, ezen felül 118424 rekord betölthető, illetve 216454 rekord validálásra elő van készítve.

KNPI saját adatbázisban:

	validált	validálásra előkészítve	Összesen
Növény pont	107442	89965	197407
Növény poligon	6154	4302	10456
Madár pont	26631	80414	107045
Madár poligon	2	743	745
Gerinces pont	2616	26419	29035
Gerinces poligon	403	1222	1625
Rovar pont	576	10757	11333
Gomba, moha zuzmó pont	4	294	298
Puhatestű pont	0	2338	2338
Összesen	143828	216454	360282

2019-ben gyűjtött adatok:

	Validált	Validálásra előkészítve	Összesen
Növény pont	0	15207	15207
Növény poligon	0	850	850
Madár pont	0	12358	12358
Madár poligon	0	2	2
Gerinces pont	0	7328	7328
Gerinces poligon	0	0	0
Rovar pont	0	1298	1298
Gomba, moha zuzmó pont	0	9	9
Puhatestű pont	0	0	0
Összesen	0	37052	37052

Egyéb modul feltöltések:

- 1650 rekord egyedi tájérték-adat
- 936 db multimédiás állomány (egyedi tájérték-adatokhoz)

Ez a korábbi évek adataival megegyezik, 2019-ben nem volt feltöltés.

4.4. Jelentési kötelezettség

Egyedi hatósági határozatból (például: engedélyezett kutatásokkal kapcsolatos jelentéstételi kötelezettségek), felettes szervei utasításokból és jogszabályi rendelkezésekből fakadó jelentéstételi kötelezettségeinek az igazgatóság maradéktalanul eleget tett. Fontos természetvédelmi kezelési információkat összesített az idegenhonos, inváziós fajok

betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről alkotott 1143/2014/EU rendelet hatálya alá tartozó inváziós fajokkal kapcsolatos védelmi intézkedésekről szóló jelentéseiben.

A KNPI 2019-ben teljesítette az élőhelyvédelmi irányelv 17. és 12. cikk szerinti Natura 2000 országjelentéssel kapcsolatos feladatokat. Ennek keretében elkészült a helyi adatszolgáltatás és értékelés az Igazgatóság működési területén előforduló, az irányelv függelékén szereplő fajok és élőhelyek aktuális természetvédelmi helyzetét illetően, kitérve a 2013-2018 között bekövetkezett esetleges érdemi változásokra. A KNPI 18 élőhelytípusról, 7 növényfajról és 69 állatfajról szolgáltatott szakmai információkat. Az adatszolgáltatás kiterjedt a működési területen belüli area térképi lehatárolására, az állományváltozási trendek elemzésére, és a Natura 2000 adatlapok adott természeti értékre vonatkozó információtartalmának aktualizálására (például a jelentősebb előfordulási helyeken fennálló veszélyeztető tényezőket illetően).

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1.A) Természetvédelmi kezelési tervek (meglévő, ill. 2019-ben készült)

A 2019-es év végén készült el a Kiskunsági Nemzeti Park „Fülöpházi-buckavidék” területegységére vonatkozó kezelési tervrész egyeztetésre szánt tervezete, illetve megkezdődött a „Orgoványi-rétek” területegységre vonatkozó kezelési tervrész készítése. 2020-ra vonatkozó célkitűzés a Kiskunsági Nemzeti Park teljes területére vonatkozó természetvédelmi kezelési terv (egyeztetésre szánt tervezetének) elkészítése.

Meglévő (kihirdetett, vagy területi egyeztetés után felterjesztésre került) kezelési tervek:

A tervezési terület neve	Terület (hektár) ¹	Védett/védelem re tervezett	Kihirdető jogszabály
Bajai földikútya-rezervátum tt.	114,25	Védett	7/2017. (II. 28.) FM rendelet
Jászszentlászlói Kalmár-erdő tt.	8,88	Védett	15/2017. (III. 27.) FM rendelet ²
Pusztaszeri Fülöp-szék tt.	41,65	Védett	31/2016. (V. 2.) FM rendelet ³
Katymári téglavető földtani képződmény természeti emlék	2,04	Védett	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
Madarasi téglavető földtani képződmény természeti emlék	1,23	Védett	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
Óthalom földtani alapszelvény természeti emlék	0,57	Védett	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
Szelidi-tó tt. bővítése	244,32	Védett	6/2014. (IX. 1.) FM rendelet
Körös-éri tájvédelmi körzet	2224,07	Védett	146/2012. (XII. 27.) VM rendelet
Pirtói homokbuckás tt.	591,31	Védett	12/2012. (II. 21.) VM rendelete
Csolyospálosi földtani feltárás tt.	1,16	Védett	127/2011. (XII. 21.) VM rendelet
Pusztaszeri TK bővítése	15,90	Védett	71/2011. (VII. 27.) VM rendelet
Kiskunhalasi Fejetéki-mocsár tt.	35,07	Védett	14/1992. (VI. 30.) KTM rend. ⁴
Gátéri Fehér-tó tt.	698,44	Tervezett	-
Madarasi Marhajárás tt.	43,76	Védett	36/2018 (XII.10.) AM rendelet

¹ A területadatok a KNPI térinformatikai nyilvántartásából származnak.

² Az eredeti kezelési tervet a 16/2005. (VII. 14.) KvVM rendelet hirdette ki.

³ A védettséget, kezelési terv megállapítása nélkül a 6/1990. (III. 31.) KVM rendelet⁴ mondta ki.

⁴ Kezelési terv nélkül kihirdetett védettségű terület, melynek kezelésterve-tervezete a területi egyeztetés után felterjesztésre került.

5.1.B) Natura 2000 fenntartási tervek (meglévő, ill. 2017-ben készült)

A Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága a 2019. november 6-án tartott ülésén elfogadta az ősszel véleményezett HUKN10007 kódszámú Alsó-Tisza-völgy és a HUKN10008 kódszámú Balástya-Szatymaz környéki homokvidék területek fenntartási terveit. 2019-ben aktualizálásra került a HUKN20024 kódszámú Bócsa-bugaci homokpuszta kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. A KNPI valamennyi Natura 2000 területe rendelkezik fenntartási tervvel.

Területkód	A Natura 2000-terület neve	Terület (ha)	Védettség típusa*	Készültségi állapot	Befejezés éve
HUKN10001	Felső-Kiskunsági szikes puszták és turjánvidék	15776,02	kmt.	meglévő ^a	2008
HUKN10002	Kiskunsági szikes tavak és az őrjegi turjánvidék	35722,19	kmt.	meglévő ^b	2016
HUKN10004	Alpár-bokrosi Tisza-ártéri öblözet	5026,95	kmt.	meglévő ^b	2016
HUKN10007	Alsó-Tisza-völgy	36292,86	kmt.	meglévő ^b	2016
HUKN10008	Balástya-Szatymaz környéki homokvidék	6171,8	kmt.	meglévő ^b	2016
HUKN20001	Felső-kiskunsági szikes puszta	15776	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20002	Peszéri-erdő	1628,46	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20003	Felső-kiskunsági turjánvidék	14436,47	kjtt.	meglévő ^c	2016
HUKN20004	Dél-Bácska	781,46	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20005	Tass-szalicszentmártoni szikes puszta	1655,22	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20006	Nagynyíri-erdő	750,08	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20007	Solti ürgés gyepek	110,21	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20008	Déli-Homokhátság	2385,97	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20009	Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapuszta	19679,72	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20010	Szabadszállási ürgés gyepek	74,01	ktt.	meglévő ^c	2014
HUKN20011	Fülöpházi homokbuckák	2117,13	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20012	Szegedi ürgés gyepek	187,88	ktt.	meglévő ^c	2014
HUKN20013	Fülöpszállás-Soltszentimre-csengődi lápok	3122,99	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20014	Hajósi-homokpuszta	463,31	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20015	Ágasegyháza-orgoványi rétek	4321,14	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20016	Matkópusztai ürgés gyepek	155,66	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20017	Közép-csongrádi szikesek	1142,66	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20018	Jánoshalma-kunfehértói erdők	1341,34	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20019	Baksi-puszta	4875,17	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20020	Harkai-tó	661,94	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20021	Ökördi-erdőtelek-Keceli-lápok	2517,88	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20022	Kiskőrösi turjános	2870,96	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20023	Tázlár-kiskunhalasi homokbuckák	1929,05	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20024	Bócsa-bugaci homokpuszta	11660,45	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20025	Fülöpházi Hosszú-rét	466,73	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20026	Móricgáti-lápok	766,97	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20027	Péteri-tó	782,1	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20028	Tiszaalpár-bokrosi ártéri öblözet	3288,33	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20029	Csongrádi Kónya-szék	455,96	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20030	Pirtói Nagy-tó	256,54	kjtt.	meglévő ^d	2009
HUKN20031	Alsó-Tisza hullámtér	7929,6	kjtt.	meglévő ^c	2014
HUKN20032	Dél-Őrjég	4585,08	kjtt.	meglévő ^d	2009
HUKN20033	Érsekhalma-nemesnádudvari löszvölgyek	240,26	kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN20034	Nyárlőrinci erdő	207,17	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20035	Harkakötöny-kiskunmajsai homokbuckák	714,3	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN20036	Imrehegy-Pirtó-kiskunhalasi homokbuckák	1564,32	kjtt.	meglévő ^c	2014

HUKN22037	Kékhegyi lőtér	460,05	kjtt.	meglévő ^b	2016
HUKN30001	Csongrád–bokrési Sós-tó	714,15	kmt., kjtt.	meglévő ^c	2015
HUKN30002	Gátéri Fehér-tó	852,78	kmt., kjtt.	meglévő ^d	2009
HUKN30003	Izsáki Kolon-tó	3581,79	kmt., kjtt.	meglévő ^d	2009

* Rövidítések: kmt. = különleges madárvédelmi terület; kjtt. = kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület; ktt. = különleges természetmegőrzési terület

^a Tűzok LIFE program keretében; ^b A fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Végrehajtási Megállapodás száma: SH/4/8) c. projekt keretében; ^c EMVA forrásból; ^d a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt keretén belül „Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” című projekt részeként készült.

5.2. Élőhely-fenntartás, kezelés (élőhelyek és területegységek szerinti bontásban)

5.2.1. Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

Immár megszokottnak tekinthető módon, 2019-ben is több szélsőséges időjárási esemény gyakorolt kedvezőtlen hatást az élőhelyek és életközösségek ökológiai állapotára. Továbbra is teljes mértékben igazolják a Duna-Tisza közén rögzített időjárási adatok a klímamodellek jósatait arra vonatkozóan, hogy folyamatosan növekedni fog a szélsőséges klímajelenségek gyakorisága, ez pedig számos természeti értéket egyre nagyobb próbatételek elé állít, amikhez egyre nehezebb alkalmazkodniuk.

A 2018. második félévében kezdődött erős szárazság 2019-ben is folytatódott, egészen májusig. A sokéves átlagtól különösen a februári és márciusi csapadék mennyisége maradt el. A természetes vizes élőhelyek téli félévi feltöltődése emiatt igen csekély mértékűre sikeredett, a vegetációs időszak eleve vízhiányosan indult. Már áprilisban öntözési vízigénnyel jelentkeztek többfelé a gazdálkodók a vízügyi szolgáltatóknál, olyan helyeken is, ahol erre emberemlékezet óta nem volt példa.

A gyepek fűhozamát a katasztrófálisnál jobbra alakították a várva-várt, a megszokott mennyiség dupláját hozó májusi esők. Az átlag körüli csapadékú - viszont a sokéves átlagnál továbbra is jóval melegebb, ezért nagyobb párolgási veszteséget eredményező – júniust és júliust követően sajnos ismét aszályos periódus következett, a sokéves átlagnál jóval szárazabb augusztussal, szeptemberrel, októberrel. A több éve halmozódó vízhiányt a bőséges novemberi csapadék nem tudta megszüntetni, az évfordulót ismét a sokéves átlagtól elmaradó, csekély mértékű feltöltődéssel érték meg a természetes vizes élőhelyek.

A fent vázolt időjárási körülmények hatására többségükben ismét rossz évet zártak a Duna-Tisza köze vízhez kötődő természeti értékei. Számos helyen, beleértve a Felső-Kiskunság kontinentális léptéken is egyedülálló, fehér vizű szikes tavait, korán és hosszú időre (akár sok hónapra, és már tavasszal) kiszáradtak a sekély vizű természetes medrek. A vízhiányuk és ezzel összefüggésben dús táplálékkínálatuk miatt tavaszi-őszi vonulási időszakban egykor nyüzsgő madárvilágú szikes puszták csendesek, korábbi önmagukhoz képest szinte kihaltak voltak a szezon döntő részében. Egy kiragadott időszak: októberben hatalmas területeken nem volt felszíni víz, tocsogó, nedves iszap a pusztákon; ha a jövőben ez lesz a jellemző(bb) állapotuk, úgy madárvonulásban betöltött élőhelyi szerepük rohamosan töredékére csökkenni. A vonuló fajok táplálékot kereső populációi az előállt szárazságban egyre inkább a másodlagos, emberi erővel – jellemzően gazdálkodási célokból - fenntartott vizes élőhelyekre kényszerültek, ennek minden ökológiai, természetvédelmi kockázatával.

A hosszú aszályos időszakok miatt továbbra is nehézséget jelentett a gazdálkodóknak – beleértve helyenként a természetvédelmi kezelőt - a gazdálkodási, illetve természetvédelmi problémákat nem okozó legeltetési terhelések „eltalálása”, a túllegeltetés elkerülése. A

sokéves átlagot jelentő fűhozamra beállított állatlétszámok sok helyen túllegeléshez – vagy annak közvetlen veszélyéhez – vezettek, különösen természetvédelmi, ökológiai szempontból. E probléma mértékének, elterjedtségének megértéséhez azt is tudni kell, hogy a gazdálkodási szempontból értelmezett, jogszabályokban is definiált túllegelés (a 269/2007 kormányrendelet szerint például „túllegeltetés: a gyepek magas állatsűrűséggel történő legeltetéséből eredő károsodása, melynek során a gyepekben állományalkotó fűfélék rövidre rágása és taposás következtében a gyepek foltokban kiritkul, a talajfelszín fedetlenné válik”), a nyílt talajfelszínnek és gyomok intenzív megjelenése, a gyepek záródásának jelentős csökkenése, a fűhozam drasztikus visszaesése egy olyan előrehaladott leromlási fázist jelent, amit már jóval korábban megelőz a természetes gyepi életközösség kompetíciós és egyéb kapcsolati viszonyainak, majd szerkezetének átalakulása, számos érzékenyebb növény- és állatfaj populációjának csökkenése, illetve (időszakos avagy tartós) eltűnése, vagyis az ökológiai állapot romlása. Egy pár centiméteres magasságúra - ahogy mondani szokás, asztallap simaságúra - rágott gyepek kötöttebb talajon még nem feltétlenül nyílik fel, vagyis jogi értelemben még „vitatható” a túllegeltetés, amikor ökológiai, természetvédelmi szempontból már réges-rég túlhasznosított, és eredeti természetes élővilága már nagymértékben elszegényedett. A jó ökológiai állapotú természetes gyepek, például a mocsárrétek, láprétek, sztyepprétek általában többszintűek, akár sok deciméteres magasságú felső gyepszinttel – ehhez az ideális állapothoz képest a duna-tisza közeli táj gyepeinek nagy többsége durván túlhasznosított volt 2019-ben, és sajnos érvényes ez a megállapítás hosszabb időtávra is.

Bizonyára az időjárási szélsőségek által okozott termépusztulások is közrejátszanak abban, hogy fokozódni látszik a gazdálkodók érzékenysége a természetvédelmi szempontból is jelentős állatfajok kártételére: évről-évre előkerülő probléma ez a vetési varjúnál és a legelő lúdféléknél. Utóbbiak szántókon táplálkozó állományjaiban természetesen csak kis arányban fordulnak elő védett fajhoz tartozó egyedek, de a riasztási céllal – vagy annak beállítva – szervezett vízivad-vadászatok okozhattak és okoznak is megoldandó konfliktust, ha azokat a madarakat koncentráló, vadászati tilalommal érintett, védett vizes élőhelyek (Ramsar-területek) határán az eredeti kíméleti célokat már sértő módon tervezik, illetve valósítják meg, a kíméleti területre is hatást gyakorolva. Az elapadó természetes vízkészletek miatt másodlagos vizes élőhelyekre kényszerülő, illetve egyes természetes vizekre túlságosan bezsűfölnélő vízimadarak táplálkozóterületei is kedvezőtlenül módosulnak, koncentrálnak időnként gazdálkodói szempontból.

Az általános vízhiány tovább növeli az igényt a természetvédelmi és egyéb célú vízpótlásokra, de ezek tájszintű fejlesztését segítő, komoly gyakorlati előrelépések – például a régóta, több tervezési és engedélyezési folyamattal is érintett homokhátsági vízpótlás kapcsán – nem történtek 2019-ben. A természetes vizes élőhelyek kiszáradása, feltöltődése regionális léptéken évről-évre emeli az ember által létrehozott vizes élőhelyek ökológiai jelentőségét. 2019-ben például a Homokhátság sok tucat négyzetkilométernyi területein az M5 autópálya építéséhez a 2000-es évek elején létesített mélyebb és nagyobb, felhagyott és regenerálódó növényzetű anyaggyerőhelyek voltak a legjelentősebb felszíni vízkészlettel bíró, legnagyobb ökológiai jelentőségű vizes élőhelyek. Ezeket hatósági engedélyeik alapján elviekben nem lehetett a talajvíztükörbe mélyíteni, de a kivitelezési pontatlanságok miatt, nem nagy mélységben ez mégis megtörtént (illetve medrek a felszínen lefolyó csapadékot is összegyűjtik valamilyen mértékben). Ahol a talajtani és hidrológiai adottságok ehhez kedvezőnek bizonyultak – nem egy helyen -, ott másodlagos szikesedés indult meg, akár kezdetleges szikes zonáció kialakulását eredményezve viszonylag rövid idő alatt. E másodlagos vizes élőhelyek többfelé a környék legjelentősebb partimadár, egyéb vízimadár (bölömbika, guvat, récefélék), vöröshasú unka, stb. élőhelyeinként funkcionáltak a rendkívüli szárazságok idején. Az akár gazdasági céllal létesült, de a természetvédelmi szempontokat is

hangsúlyosan figyelembe vevő módon kivitelezett és reaktivált anyaggyerőhelyek jövőbeli létesítése egyik ellensúlyozó folyamata lehetne a természetes vizes élőhelyek felszámolódásának (figyelemmel arra, hogy a természetes mederalakító folyamatok blokkoltak, leálltak a kultúrtájban), ugyanakkor ma még a természetvédelmi szempontok tényleges, minden körülmények közötti érvényesíthetőségének erős garanciái további kiépítésre várnak.

Az ellenkező irányú természetvédelmi erőfeszítések dacára, tájszinten sokféle igen erős (és tovább növekvő), az életközösségek egészére, és különösen érzékenyebb fajokra alapvető hatást gyakorolt 2019-ben is a nagyvad élőhelybolygatása, illetve az elszaporodott emlőspredátorok tevékenysége. (Bizonyos kiemelten érzékeny fajok, így a rákosi vipera esetében érdemben kiegészülve egyéb predátorokkal, például hullófogyasztó madarakkal). Ürülékvizsgálatok bizonyították, hogy a rákosi vipera milyen nagy arányban képezi táplálékát az élőhelyén előforduló emlős és madár predátoroknak (különösen: borz, vaddisznó, róka), így az érdekében történő fajvédelmi intézkedéseknek igen fontos, megnövelt részét fogja képezni a jövőben a predátorkontroll. A táplálékkereső nagyvad hatása a gyepeken és erdőkben egyaránt megnyilvánul a vegetáció fogyasztásában és a talajfelszín fizikai bolygatásában. Bekerítéses kísérletekkel igazolható volt, hogy még az ivóvíz hiánya miatt kedvezőtlen adottságú, nemzeti parki védelmet élvező buckavidékek tölgyes erdőfoltjaiban is érdemben alakítja a vegetáció szerkezetét a nagyvad (a gye- és cserjeszintben, illetve az erdőalkotó fajok újulatában egyaránt), bár ott még nem lépi túl a tolerálhatónak tűnő szintet, nem csökkenti súlyosan a fajkészletet. Ismertek azonban a Duna-Tisza közén olyan területek, például annak déli-délnyugati részén, ahol a túltartott nagyvadállomány a magas természeti értékű erdőterületekben is igen jelentős kárt tesz, folyamatosan degradálva természetességüket.

Tulajdonképp már hosszú távú trendnek tekinthető, 2019-ben is folytatódó, tájszinten is érvényesülő kedvező élőhelyváltozás a területi oltalom alatt álló erdőkben a holtfa mennyiségének gyarapodása (nem csak a nemzeti parki vagyongazdálkodásban lévő erdőterületeken). Ez az erdőgazdálkodók részéről viszonylag egyszerűen végrehajtható, és természetes folyamatokkal, a klímaváltozással párhuzamosan növekvő intenzitású széltevékenységekkel is „segített” intézkedés, aminek kedvező hatásai legkönnyebben a harkályfajok állományainak tájszintű terjedésén keresztül vehetők észre.

5.2.2. Élőhely-fenntartási és -kezelési tevékenységek ismertetése

Az Igazgatóság 2019. év végén – 2020-ra is átnyúlóan - átfogó terepi bejárásokba és azok szakmai kiértékelésébe fogott annak érdekében, hogy felmérje a saját hasznosításában álló gyepterületek aktuális ökológiai állapotát, a kezelések eredményeit és esetleges hátrányait. Az állapotértékelést a több éve kisebb megszakításokkal tartó, csapadékhiányos időjárás miatt megnövekedett túllegeltetési kockázat indokolta. A saját hasznosítású gyepterületek többségén a kezelés intenzitása megfelelőnek bizonyult, de néhány területen, így az izsáki Kolon-tó melletti, nagy kiterjedésű mocsárréteken és a bugaci Nagylegelőn a legeltetési nyomás csökkentése tűnik az elkövetkezendő években indokoltnak.

Az izsáki Kolon-tó melletti gyepeken a legeltetés legfontosabb természetvédelmi célkitűzése a kiemelkedő természeti értéket képviselő mocsárrétek, magassárrétek (kisebbrészt sztyeppesedő mezofil rétek) teljes életközösségének lehető legjobb ökológiai állapotban tartása. A nagy területű kezeletlenség a kedvezőtlen mértékű fűavarosodás miatt biodiverzitást csökkentő hatású volna, ezért a legeltetés indokolt. A vegetáció ideális természetvédelmi állapota (ami a teljes életközösség jó ökológiai állapotának feltétele): a jó/kiváló természetességi állapotú mocsárrétekre jellemző magasfüvű, kétszintű gyepek (lásd a

Magyarország élőhelyei – Á-NÉR 2011 c. szakirodalom élőhelyjellemzését), sok kétszikű növényfajjal, a tájidegen özöngyomok nagy állományai nélkül. Természetvédelmi szempontból túlhasznosított a terület, ha kímélőbb kezeléssel diverzebb életközösség lenne fenntartható / kialakítható rajta, és az aktuális kezelés a tájban előforduló természetes közösségalkotók legalább egy részének hosszú távú fennmaradását veszélyezteti, illetve visszatelepülését gátolja. Gazdálkodási szempontból a túllegelés később következik be, lényegében ezt az állapotot definiálja a 269/2007 kormányrendelet 2. § 2. pontja: „...a gyeptermészet állományalkotó fűfélék rövidre rágása és taposás következtében a gyeptermészet foltokban kiritkul, a talajfelszín fedetlenné válik”. A természetvédelmi szempontból már túlhasznosított gyeptermészet a legelőállat még talál magának táplálékot, ha továbbra is a területen tartják. 2019-ben az izsáki Kolon-tó mellett az üde rétek 45-60%-a volt természetvédelmi szempontból közepesen-erősen túlhasznosított, a jó ökológiai állapottól eltérő szerkezetű a vegetációs időszak nagy részében, és csak 20-25(30) %-a nem túlhasznosított. A kezelés javítása érdekében tervbe vett intézkedések: legelő állatlétszám csökkentése (elsősorban más legelőterületekre történő áttelepítéssel); a térben / időben váltogatott kezelésű részterületeken a legelési nyomás csökkentése, a 6 hónapos legeltetési szezonra számolt 0,5 ÁE/ha legelési nyomást meg nem haladó mértékre; az október 31-e utáni, téli legeltetés kerülése; itatóhelyek számának növelése a gyepterhelés egyenletesebb szétterítése érdekében.

A bugaci Nagylegelőn a legeltetés legfontosabb természetvédelmi célkitűzése a kiemelkedő természeti értéket képviselő, mozaikos mintázatot alkotó, kiszáradó mocsárrétek, kékperjés láprétek, turjánmaradványok, zárt homoki sztyepprétek és származékaik, évelő nyílt homoki gyepek és szántóföldi eredetű, növekvő természetességű óparlagok teljes, szintén mozaikos térszerkezetű életközösségének lehető legjobb ökológiai állapotban tartása. A nagy területű kezeletlenség a kedvezőtlen mértékű fűavarsodás miatt biodiverzitást csökkentő hatású volna, ezért a legeltetés indokolt. A vegetáció ideális természetvédelmi állapota (ami a teljes életközösség jó ökológiai állapotának feltétele): változatos magasságú, a rövidfűvűtől a magasfűvű, kétszintű gyeptermészetig terjedő, mozaikos térszerkezetű lágyszárú közösség, amiben az eltérő hidrológiai, mikroklimatikus, gyeptermészet szerkezetű, stb. igényű fajokból álló teljes gyeptermészet életközösség minden eleme megtalálja a hosszú távú fennmaradásához szükséges életfeltételeket. Prioritást kell kapjanak a kezelés során a tájszinten legritkább, leginkább veszélyeztetett természeti értékek, amilyen a rákosi vipera, a diverz fajkészletű zárt homoki sztyepprétek, a Homokhátságon kipusztulóban lévő üde rétek és turjánmaradványok, és az ezekhez az élőhelyfoltokhoz kötődő növény- és állatfajok. E természeti értékek zártabb, összetett – csomós és többszintű - szerkezetű, magasabb fűvű gyeptermészet fenntartását igénylik. Ugyancsak kiemelt fontosságúként kezelendő a jelentős ürgeállomány, ami legnagyobb sűrűségét tartóan alacsony fűmagasság, de még kétszikűekben gazdag gyeptermészet mellett éri el. Természetvédelmi szempontból túlhasznosított a terület, ha kímélőbb kezeléssel diverzebb életközösség lenne fenntartható / kialakítható rajta, és az aktuális kezelés a tájban előforduló természetes közösségalkotók legalább egy részének hosszú távú fennmaradását veszélyezteti, illetve visszatelepülését gátolja. 2019-ben a bugaci Nagylegelőn a KNPI saját használatában álló gyeptermészet 70-80%-a volt természetvédelmi szempontból közepesen-erősen túlhasznosított, a rákosi viperának, a sztyeppréti életközösségeknek, a mezofil réti és turjánvidéki életközösségeknek nem kedvező módon. A természetvédelmi szempontú túlhasznosítás alól a legfontosabb kivételt a legsűrűbb ürgeállományoknak helyet adó, célkitűzés szerint is alacsony fűvűre alakítandó gyeptermészet jelentették. A kezelés javítása érdekében tervbe vett intézkedések: legelő állatlétszám csökkentése (elsősorban más legelőterületekre történő áttelepítéssel); a térben / időben váltogatott kezelésű, nem ürgevédelmi prioritású részterületeken a legelési nyomás csökkentése, ezt segítő a térségben újabb legelőterületek kijelölése (legeltethető erdőterületek); az október 31-e utáni, téli legeltetés kerülése..

Az igazgatóság működési területén található élőhelyeket az alábbi módon kezeljük, illetve tartjuk fenn:

Szikes gyepek: Ennek az élőhelynek a tipikus kezelése a legeltetéssel történő hasznosítás. A helyi adottságokhoz alkalmazkodva többnyire szarvasmarhával legeltet az igazgatóság, mert ez az állatfaj alkalmasabb a vizes-száraz mozaikos szikes élőhelyek kezelésére. Ugyanez igaz a földhaszonbérlet útján kezelt területekre is, de ahol ez nem megoldható, ott a birkával történő kezelést is preferáljuk, különösen, ha széki lile vagy ugartyúk költőhelye az adott terület. A szikes puszták mélyebb fekvésű részein, ahol nagyobb a fűtermés, a kaszálás is elfogadott kezelési mód.

Szikes tavak és mocsarak: Tekintettel a területek folyamatos vízborítására itt a természetvédelmi kezelés csak a vizes területeket is kedvelő magyar szürke marhával és bivallyal megoldható. Mindkét állattal kedvezőek a tapasztalatok az elnadasodott mocsarak és tavak felnyitásban. Ahol ez a kezelési mód nem megoldható, ott a nádasok téli aratásával próbáljuk lehetőség szerint csökkenteni a területek szervesanyag-terhelését.

Homoki gyepek: A homoki gyepek jelentős részét legeltetéssel hasznosítják. Az egész szezonos legeltetés tájidegen lágyszárú növények terjedését segítő hatása miatt legeltetni jellemzően csak a zárt homokpusztákat lehet. A preferált állatfaj itt is a szarvasmarha, de néhány helyen a birkával történő legeltetés is megengedett. A nyílt homoki gyepek „kezeletlenül hagyása” egyértelműen bebizonyította, hogy jelentősen csökken a tájidegen növényfajok, különösen a selyemkóró és a betyárkóró terjedése.

Láprétek és mocsárrétek: Ezen élőhelyek természetvédelmi kezelésénél is preferált hasznosítási mód a marhával történő extenzív legeltetés. Itt is jó tapasztalataink vannak a nagy területek (minimum 50 ha) villanypásztorral történő körbekerítésével és rotációs legeltetésével. Ahol ez a kezelési mód legelő állatok hiányában nem megoldható, ott mozaikos, hagyásterületes kaszálás a támogatott területkezelés. A természetvédelmi kezelés szempontjából nincs egyetlen, optimális kezdési időpontja a kaszálásnak, a tavaszi, nyári, őszi kaszáláskezdésnek egyaránt lehetnek kedvező és kedvezőtlen hatásai az életközösségekre nézve. A nyár közepi, ún. későn kezdett kaszálások például egyes tavasszal virágzó növényfajok termésérését jobban lehetővé teszik, mint a korábban kezdett kaszálások, viszont a forró és száraz időszakban végzett kaszálás fokozza az aszálystresszt, és gyorsítja az élőhely nem kívánatos kiszáradását. Az őszi kaszáláskezdés az életközösség számos fajának kedvező, de a legkisebb takarmányozási értékű széna előállításával jár. Hidrológiai szempontból a korai, tavaszi kaszálások a legkedvezőbbek, ezek járnak a legkisebb evapotranszspirációs vízvesztéssel, azonban ezek veszélyeztetik leginkább a földön fészkelő madárfajok állományait. Annak érdekében, hogy az életközösség minden eleme részesülhessen a számára relatíve legkedvezőbb területkezelésben, a kaszáláskezdési időpontok térbeli és időbeli variálására, valamint kellő kiterjedésű, kaszálatlan hagyásterületek kialakítására van szükség. Jelenleg a hatósági engedélyekben szereplő leggyakoribb kaszáláskezdési időpontok június 15., július 1. és július 15., ám májusi, augusztusi és szeptemberi kaszáláskezdésekre is szép számban akad példa.

Lápok és mocsarak: Ezek az élőhelyek csak időszakos kezelést igényelnek, többnyire az esetlegesen megjelenő fásszárú vegetáció visszaszorítására és a nyílt felszínnek fenntartására. A szikes mocsarakhoz hasonlóan itt is szürke marhát és bivalyt alkalmazunk természetvédelmi kezelésre.

Erdők: Az erdők kezelésénél a vonatkozó jogszabályok adta lehetőségek keretein belül törekszünk arra, hogy minél jobban modellezni tudjuk a természetes erdők dinamikáját – tehát igyekszünk a természetes felújulásra támaszkodni, ami erdőssztyepp-tölgyesek esetében lassú, és nagy teret igénylő, cserjés előstádiumokat igénylő folyamat -, illetve új telepítéseknél és felújításoknál is a vegyes fajösszetételű, hazai fajokból álló erdők kialakítását szorgalmazzuk.

Löszgyepek kezelése

Helyszíne: Érsekhalmi Hét-völgy. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** Agócs Péter (KNPI). **Főbb eredményei:** Gépi kaszálás mellett kézi kaszálás is történt főleg a löszvölgyek oldalain, amikre munkagép nem tud rámenni. Ezzel az akácosodás és a galagonyásodás folyamata is karbantartható. Közel 5 ha-on került sor élőhelykezelésre.

Erdei tisztások kezelése és erdőssztyepp tölgyesek rekonstrukciója

Helyszíne: Nyárlőrinci-erdő Natura 2000 terület. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** Filotás Zoltán, Bártol István, Bankovics András, Dr. Mile Orsolya, Varga Tímea, Kóhalmi Fruzsina, Czitor Beáta, Unyi Miklós, Puskás József és KNPI erőgépei (KNPI). **Főbb eredményei:** 2019 szeptemberében a Nyárlőrinc 19 C erdőrészlet tisztás szegélyzónájában az újonnan megtalált vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*) élőhelyek inváziós fásszárú növényzetét több munkanapon keresztül vegyszeresen elölték (irtott fafajok: fehér akác, nyugati ostorfa, bálványfa, keskenylevelű ezüstfa), valamint az értékes tisztásrészen a cserje méretű keskenylevelű ezüstfa és kökény egyedek pontszórásos vegyszeres kezelést kaptak. Az ősz további részében az elölt inváziós fásszárúak közül a cserje méretű nyugati ostorfák, valamint az erősen zárt állományt alkotó egybibés galagonyák töelválasztással el lettek távolítva (utóbbi esetében csak 70%-os eréllyel), a kitermelt faanyag le lett aprítva. A KNPI saját mezőgazdasági vontatójára szerelt kalapácsos száruzóval a Natura 2000 terület legfontosabb erdőssztyepp-tölgyes erdei élőhelyein az erősen cserjésedő tisztások ismét fel lettek nyitva. A gépi munka során összesen 4,5 ha nagyságban lett visszaszorítva a cserjés. A vetővirág állomány felmérése alapján a területen található legnagyobb populációja a KNPI működési területén belül: 779 virágzó tő került elő.

Bioszféra-rezervátumhoz kapcsolódó szakmai feladatok

Helyszíne: Kiskunsági Bioszféra-rezervátum Felső-Kiskunsági szikes puszták és Bócsa-Bugac buckavilága és homokpusztái terület egységei. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** KNPI erőgépei és személyzete. **Főbb eredményei:** Kunszentmiklós/Nagy-rét területén a KNPI kezelésében lévő szántóterületek közül kb. 320 hektáron „kisparcellás” művelés valósul meg tűzokvédelmi céllal, azaz a 10 ha-nál nagyobb ingatlanokat 10 ha-nál nem nagyobb egységekre felosztva műveli extenzív módon, vegyszermentes műveléssel az Igazgatóság. A termesztett növénykultúrák: lucerna, füves lucerna, extenzív gabona (2019-ben zab, 2020-ban tritikálé) és pihentetett/ugarolt terület. A KNPI munkagépei az ugarterületek tárcsázását/száruzását végezték 2019-ben kb. 190 ha kiterjedésben, a szántóföldi gazdálkodás tűzokvédelmi céljainak elérése érdekében. Apaj térségében, a közelmúltban a KNPI vagyonnevelésbe került ingatlanokon erdészeti száruzást végzett az Igazgatóság a megfelelő gyepgazdálkodás elősegítése érdekében. A száruzás során az egyedi vegyszeres kezeléssel, valamint egyéb célirányos módszerekkel (pl. kaszálással, legeltetéssel) nem visszaszorítható keskenylevelű ezüstfa-állományok sarjai kerültek visszaszorításra kb. 60 hektáron, a további gyepként történő kezelhetőség elősegítése érdekében. A Felső-Kiskunsági szikes puszták területén néhány éve csatornabetemetés zajlott, 2019-re a beavatkozás helyszínén intenzíven elterjedtek a szerbtövis fajok (*Xanthium spp.*). A továbbterjedésük korlátozása érdekében száruzás történt a területen, így nem hoztak magot a növények és nem veszélyeztették propagulumforrásként a környező természetes gyepet. Bócsa térségében tartós szegfű élőhelyek környezetében volt szükség az előretörő cserjék visszaszorítása céljából száruzásra. Bugacon a gyep fenntartása és fejlesztése érdekében történt az erdőszegélyben cserjeirtás. Apaj-Kunszentmiklós térségében 118 üzemóra, Bócsa-Bugac térségében 37 üzemóra ráfordítással dolgoztak az Igazgatóság erőgépei.

Védett, fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyein végzett kezelési, kármegelőzési intézkedések

Tartós szegfű és gyapjas csüdfű állományok bekerítése (anyagbeszerzés)

Helyszíne: Harkakötöny, Pirtói-homokbuckás TT. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Árut szolgáltat:** Rávai Ferenc egyéni vállalkozó, Jusim-Ex Kft., bekerítést végzi: Somogyi István (KNPI). **Főbb eredményei:** A tartós szegfű harkakötönyi állományának felmérése alapján az egymástól elkülönült szubpopulációk egyedszáma drasztikusan lecsökkent az elmúlt években. Ennek egyik legjelentősebb indoka a vegetációs időszakban történő illegális legeltetés (a környezeti tényezők megváltozása és a szaporodóképesség csökkenése mellett). A Pirtói-homokbuckás TT-ben lévő gyapjas csüdfű kitelepített és természetes állományainak fennmaradása is veszélyeztetett az egyre nagyobb létszámú gímszarvas állomány jelenléte miatt. (A védett természeti területen kívüli fenyevesben található vadászati létesítmény koncentrálja a vadállományt.) A fokozottan védett növényfajok megőrzése hosszú távon csak a károsítók fizikai kizárásával valósítható meg. Ennek érdekében vadháló kerítés létesül a legértékesebb állományok körül. A tartós szegfű 1200 egyedének, gyapjas csüdfű 64 egyedének védelmét biztosító kerítésanyag beszerzése valósult meg.

Bikatorok off road tevékenység kizárása

Helyszíne: Izsák, Bikatorok. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** Horváth Tibor egyéni vállalkozó, Beke és Beke Kft., bekerítést végzi: Somogyi István (KNPI). **Főbb eredményei:** A Kiskunsági Nemzeti Park Kolon-tavi törzsterületén a Bikatorok fokozottan védett területen a nyílt homoki gyepek, a buckák formavilágának védelmében 40 fm védőkorlát került kihelyezésre. A területen mozgó érdeklődők számára tájékoztató táblát helyeztünk ki.

Polimer beton kétéltűátjáró elem vásárlása

Helyszíne: Ópusztaszer, Baks. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Árut szolgáltat:** Merkbau Építőipari és Kereskedelmi Kft. **Főbb eredményei:** Az Ópusztaszer-Baks közötti közút mentén kialakított ACO Wildlife PRO típusú kétéltű terelőrendszer 2019 márciusában vállalkozói szerződés keretében javításra került, amelynek során 35 db polimer beton terelőelem cseréje történt meg annak érdekében, hogy a kétéltű terelőrendszer kielégítően ellássa a funkcióját (kétéltűeket érintő közúti gázolás elkerülése). A javításhoz a szükséges beton elemeket a KNPI biztosította. Tekintettel arra, hogy a tapasztalatok szerint a jelentős közúti forgalom miatt továbbra is várható, hogy a terelőrendszer károsodni fog (jellemzően a téli útviszonyok miatti kicsúszásos balesetek miatt), indokoltá vált a későbbi javításokhoz szükséges beton terelőelemek újbóli beszerzése. A KNPI erre a feladatra 50 db polimer beton kétéltűátjáró elemet szerzett be 2019 decemberében.

Bajai földikutya élőhely részleges hulladékmentesítése

Helyszíne: Baja. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** Horváth Imre János egyéni vállalkozó, FBH-NP KNKft.. **Főbb eredményei:** A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) a Bajai Földikutya-rezervátum Természetvédelmi Terület élőhelyei állapotának javítása érdekében illegálisan lerakott építési-bontási hulladékot szállított el a területről. A feladat végrehajtása két részből állt: 245 m³ hulladék elszállítása, illetve a hulladék a Vaskúti Regionális Hulladékkezelő Komplexum területén az FBH-NP Nonprofit Kft. által történő kezelése, ártalmatlanítása.

Tájidegen növényfajok irtása a Bajai Földikutya-rezervátum TT területén

Helyszíne: Baja Földikutya-rezervátum TT. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** Recordina Kft. **Főbb eredményei:** Az igazgatóság a Bajai Földikutya-rezervátum TT állapotának javítása érdekében tájidegen ezüsthégyfát (*Elaeagnus angustifolia*) termeltetett ki. A feladat végrehajtása két részből állt: fák kitermelése és az 5 cm-nél nagyobb átmérőjű tuskók vegyszeres kezelése, illetve a vegyszeres kezeléshez és az utókezeléshez szükséges vegyszer beszerzése. A fakitermelést végző vállalkozó 114 hektáros területről eltávolított 3452 db keskenylevelű ezüsthégyfát és az 5 cm-nél nagyobb átmérőjű egyedek tönkjét vegyszeresen kezelte, illetve a kitermelt fákat felaprította, és eltávolította a területről.

Madárodú alapanyag beszerzés

Helyszíne: Kecskemét. **Forrása:** TMF/407/10/2019. sz. AM támogatás. **Áruszolgáltató:** Fanyarka 2005 faipari Kft. **Főbb eredményei:** Az Igazgatóság fajvédelmi, ismeretterjesztési és népszerűsítési tevékenységének elősegítése érdekében énekes madarak fészkelésére alkalmas odú-alapanyag beszerzése történt meg, ami elsősorban a KNPI központjában, a Hankovszky-ligetben telepített odúk cseréjét szolgálja.

Denevérodú anyagbeszerzés

Helyszíne: - **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Áruszolgáltató:** Molnár Ferencné egyéni vállalkozó. **Főbb eredményei:** A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területén több olyan védett vagy fokozottan védett, denevérfaj fordul elő, amelyek állományainak megóvását nagyban elősegítheti mesterséges denevérodúk kihelyezése, hiszen ezzel zavartalan és a denevérek számára maradéktalanul alkalmas búvó és/vagy szaporodó helyeket hozhatunk létre. A beszerzett alapanyagból a KNPI önerőből gondoskodik az odúk összeszereléséről.

Denevértornyok átalakítása, karbantartása

Helyszíne: Töserdő, Lakitelek, Tiszaalpár, Csanytelek, Mártély, Algyő. **Forrása:** TMF/150/10/2019. sz. AM támogatás. **Kivitelezést végzi:** Alpintech Kft.. **Főbb eredményei:** 6 db denevér torony OSB lemez elemeinek új fűrészárura cserélése, rönnyílások átalakítása, falhézagok deszkafedése, valamint a festés javítása Dobrosi Dénes denevérkutató útmutatása és helyszíni szemrevételezése alapján.

„A veszélyeztetett kerecsensólyom és parlagi sas zsákmány forrásának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE pályázat fenntartási kötelezettségeinek támogatása

Helyszíne: Kecskemét (ürge befogás), Öttömös. **Forrása:** NPTF/309/2019. sz. AM támogatás. **Főbb eredményei:**

Ürgeáttelepítés

Kivitelezést végzi: Ecocross Kft. Az állatok izolált, Kecskemét város szélén található élőhelyfoltokról (gyepes aljú, pusztuló gyümölcsös, szántók közötti kis gyepfoltok) kerültek áttelepítésre. Az elvégzett tevékenységek során a LIFE13NAT/HU/000183 RAPTORSPREYLIFE projektben kidolgozott „Módosított ürgetelepítési útmutató”-ban leírtakat tekintették iránymutatónak. 115 db élvefogó ürgecsapdával 52 állatot sikerült befogni. Az öttömösi célterületen 120 db járat megfúrására került sor, a terület körbekerítésre került raschel hálóval.

Szárzúzás

Kivitelezést végzi: DÉL-VAD Kft. A szárzúzás Öttömös külterületen, gyep legelő művelési ágú, ezüsthégyfa- és akácsarjakkal borított területeken zajlott. Az elérendő cél a 2017. évben letermelt keskenylevelű ezüsthégyfa, valamint akácfa sarjainak erdészeti zúzása, ezáltal a terület ideális ürgeélőhely jellegének fenntartása volt.

5.3. Élőhely-rehabilitáció (helyszín, az élőhely típusa, forrása, kezdete, várható befejezése)

2019 során önálló, nagy léptékű élőhely-rehabilitációs projektet nem indítottunk el, de folytattuk a korábbi uniós pályázatokból adódó (KIOP) feladataink végrehajtását (gyalogakác szárazúzóása), illetve az élőhely-rehabilitációs célú uniós (KEHOP) pályázataink végrehajtását (lásd 7. Projektek című fejezet).

5.4. Fajmegőrzési tevékenységek (fajok és élőhelyek szerinti bontásban, feltüntetve a helyszínt)

5.4.1. A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

A korábbi évekhez hasonlóan, sok faj állománydinamikájára a klimatikus szélsőségek voltak legnagyobb hatással. (Ezekről részletesebben lásd az 5.2.1. fejezetet.) Egyes fajokra 2019. májusának átlagon felüli csapadéka kimutathatóan pozitív hatást gyakorolt, így például a kifestéskü aszat monitorozott állományai messze átlagon felüli egyedszámokat produkáltak. Jellemzőbb volt azonban az, hogy az évek óta jelentkező, 2019-ben is bekövetkező, hosszú – és a sokéves átlagnál melegebb – aszályos időszakok hatására számos védett faj állománya csökkent a korábban nyilvántartottakhoz képest. A negatív állományváltozás kimutatható volt egyebek között puhatestűeknél, szárazabb homoki gyepek egyenesszárnyú közösségeinél, homoki gyepek védett növényfajainál.

5.4.2. Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

Tartós szegfű (Dianthus diutinus)

A 2006–2012 között folyó LIFE-pályázat során elvégzett élőhelykezelési, ill. -fejlesztési munkálatok, illetve ezek hatásainak nyomon követése az utánkövetési időszak alatt folyamatosan zajlott és a 2018 áprilisában zárult After LIFE időszakot követően is folytatódott.

Az erdészeti élőhely-rekonstrukciók során kialakított tisztások fenntartása a bócsai projektterületen 2019. évben is megtörtént, a bodoglári projektterületen a selyemkóró esetlegesen megmaradt, illetve esetenként újonnan megjelent polikormonjainak visszaszorítása folytatódott.

A tartós szegfű állomány monitorozását 2019-ben Bócsán és Harkakötöny MOL állomásnál az NBmR keretén belül, illetve a bodoglári projektterületen NPTF forrásból végeztük el teljes körűen. A 2011. évi állománycsúcs után az összegyedszám bizonyos, helyenként jelentős mértékű visszaesését figyeltük meg, illetve a faj terjedése természetes élőhelyein csupán sporadikus. A tartós szegfű LIFE projekt keretén belül és az utánkövetési időszakban elvégzett tevékenységek (élőhely-rekonstrukció, inváziós fajok visszaszorítása, az állományok megerősítése ex situ felnevelt állományokból) hatásának közép-, illetve hosszú távon várható az érvényesülése, emellett további kiegészítő tevékenységek kivitelezése szükséges.

Mocsári kardvirág (Gladiolus palustris)

2019-ben kezelés a korábbi években bevett gyakorlat alapján zajlott: a legtöbb előfordulási helyen évente egyszeri kaszálás, míg a kunbaracsi élőhelyen rövid ideig tartó legeltetés történt, mindkét élőhelyen a termésérés után. A kunbaracsi és a kunpeszéri állomány esetén a bekerítésnek köszönhetően a korábbi években jellemző, vaddisznók általi túsás már nem okozott problémát.

További vizsgálatokat igényel ugyanakkor, hogy a legeltetés valóban megfelelő-e a faj számára, mivel az így kezelt kunbaracsi Gubó-hegyi állományok egyedszáma drasztikusan visszaesett az elmúlt években számlálthoz képest. Valószínűbb, hogy az aszályos időjárás volt az egyedszám csökkenés fő oka, azonban a szintén csapadékhiányos dél-kiskunsági állományoknál sok esetben nőtt az észlelt egyedek száma. (Csökkent viszont az ásothalmi Csoda-rét sztyeppréti foltjain az egyedszám, ami egyértelműen a szárazodásra vezethető vissza, hiszen a homokhátak kezelése az üdebb élőhelyekkel egyszerre, azonos módon zajlott az elmúlt másfél évtizedben.)

Problémás lehet a délebbi Gácsér-dűlői állomány helyzete is, mert bár a terület állami tulajdon, nincs a KNPI vagyonkezelésében, így kaszálása évek óta elmarad, ami az irodalmi adatok, és a KNPI tapasztalatai alapján egyaránt az egyedszám csökkenéséhez vezet 5-10 éves időtávlatban.

A magaszórással létrehozott csipak-semlyéki, valamint a zákányszéki és csoda-réti állományok példányszáma egyaránt növekvő tendenciát mutat, utóbbi két helyszínen a populáció kiterjedése is nőtt, illetve újabb kisebb szubpopulációk jelentek meg. A Csoda-rétnél régóta gondot okozó szomszédos szántót néhány éve felhagyták, az egyre inkább záródó növényzetű parlag felől már nem történik számottevő homokbefúvás. Ennek köszönhetően a Csoda-rét szegélyét időről időre beborító lepelhomok 2019-ben már nem jelent meg, így bár ez a rész még gyomosabb, néhány év alatt kikophatnak a betelepült pionír fajok.

Pusztai gyalogcincér (Dorcadion fulvum cervae)

A pusztai gyalogcincér élőhelyein az elfogadott fajmegőrzési tervvel összhangban, a Felső-Kiskunság Természetvédelmi Tájegység területén és a VEKOP-4.2.1-15-2016-00007 megnevezésű projekt keretén belül folytatódott a valamikori rizskalitkák körül futó csatornák betemetése, a 2018-as földmunkák nyomán felnövő gyomvegetáció szárazítása és ezzel kapcsolatosan a csatornák mentén felnövő ezüsthék (*Eleagnus angustifolia*) eltávolítása is.

Díszes tarkalepke (Euphydryas maturna)

Folytatódott a díszes tarkalepke Peszéri-erdőben élő állományának 2018-ban megkezdett, jelölés-visszafogás módszeren alapuló (rész-)állomány nagyság meghatározása, illetve a rajzásának végén a lerakott tojáscsomók, illetve hernyófészkek keresése is megtörtént. Továbbá lezárult az OAKEYLIFE (LIFE16/NAT/HU/000599) projekt keretében a 2018/19-es télre tervezett nyiladék ökológiai állapotjavítás; több teljesen elcserjésedett nyiladék és erdei út 4 m szélesség szárazítással lett kezelve, miközben az útszéli cserjék (elsősorban fagyal) megkímélésre kerültek. A lepkék aktívan elkezdtek használni az így kezelt élőhelyfoltokat is.

Rákosi vipera (Vipera ursinii)

Élőhelyek kezelése: A korábbi években végrehajtott legelési intenzitás-csökkentés ellenére a bugaci élőhelyek egy része még mindig túllegeltetett a rákosi vipera számára kedvezőnek tartott állapothoz képest, ezért a 2019. őszi ökológiai állapotértékelés alapján 2020-ra további állatlétszám-csökkentést tervez az igazgatóság. A két bugaci populációt elválasztó, mintegy 20 ha-os, jellemzően idegenhonos fajokból álló erdő véghasználat, gyep művelési ágba történő átminősítése, lőszermentesítése és kituskózása megtörtént. A gyepesítést követően a két élőhely közötti kapcsolat hosszú távon biztosított lesz.

A felső-kiskunsági élőhelyek jellemzően a rákosi vipera számára kedvezőnek tartott módon kezeltek, a gyep természetes szerkezetét megőrző, az egyes évek között tervezett módon változó intenzitású - de a túlhasználatot gondosan kerülő - legeltetéssel.

2019. év végén indult el „A rákosi vipera természetvédelmi helyzetének javítása a Pannon régióban” c. LIFE program (LIFE18 NAT/HU/000799), aminek kereteiben a felső-kiskunsági és a bugaci élőhelyeken is a faj hosszú távú fennmaradását biztosító intézkedések tervezettek.

Fehér gólya (Ciconia ciconia)

A fehér gólya fészket döntően a kismagfeszültségű légvezetékek tartóoszlopaira rakja (mintegy 90%-ban); a fészkek védelmének érdekében továbbra is szükséges az újonnan létesült fészkek magasítása és a meghibásodott, veszélyes fészekmagasítók cseréje. 2019-ben összesen 20 db fészkek esetében jelezte a KNPI az NKM Áramhálózati Kft. felé a fészekmagasító kihelyezésének (12 db új magasítás és 8 db csere) igényét. Sajnos a kért munkákat az áramszolgáltató a jelzés ellenére nem tudta időben elvégezni, így csak 3 helyszínen, havária helyzet (fészekanyag vezetékre dőlése) miatt került sor beavatkozásra.

A dokumentált esetek alapján a közepfeszültségű légvezetékek a fokozottan védett fehér gólya állományát kiemelten veszélyeztetik, 2019-ben a KNPI felmérései és egyéb észlelések alapján dokumentáltan 41, áramütés következtében elpusztult példány teteme került meg, ami alátámasztja a fajmegőrzési terv megállapításait. A KNPI a szabadvezetékek okozta áramütések problémakörén belül továbbra is hangsúlyosnak tartja a fehér gólyák védelmét célzó intézkedéseket. Az NKM Áramhálózati Kft. meghívására 2019. október 4-én a faj védelmét célzó konzultáción vettek részt a KNPI munkatársai. A konzultáción egységesítésre kerültek a 2020-ban tervezett beszerzéshez a fészekmagasítók hálózati és madárvédelmi szempontból egyaránt elfogadható műszaki paraméterei. A konzultáción eredményeként az NKM áramhálózati Kft. részéről ígéretként hangzott el, hogy a belterületi áramütések megelőzése érdekében pilot projekt keretén belül megvizsgálja a burkolt szabadvezeték alkalmazásának lehetőségeit, ehhez a KNPI javasolt helyszíneket.

Kis lilik (Anser erythropus)

A fajról általános biotikai adatgyűjtés zajlott az KNPI munkatársainak részvételével. Vadászati ellenőrzések történtek olyan helyeken, ahol a ludak nagy számban vonulnak át, és egyben, ahol a kis lilikek is előfordulhatnak. A legeltetés a táplálkozó-területeken a kis lilikek számára is kedvező volt, ezzel több madarat is védett területen belül lehetett tartani, ahol vadászati tilalom van. A Zab-széken a terület északi nádszegélyét bevontuk a legeltetésbe, ezzel várhatóan olyan helyet sikerül majd pár éven belül kialakítani, ahol a lúdcsapatok fokozottan védett területen további, megfelelő táplálkozó-területeket találnak.

Kék vércse (Falco vespertinus)

A faj kiskunsági állománya 2019-ben is fel lett mérve, ezzel párhuzamosan az optimális fészkelőhelyeit biztosító vetési varjú kolóniákról is pontos képet sikerült szerezni. A kék vércsék által használt költőládák állapotának 2018-as felmérése alapján, a régi, elhasználódott ládák pótlása megtörtént. Az NKM Áramhálózati Kft. támogatásával és az MME közreműködésével a KNPI működési területén összesen 136 db vércseláda került kihelyezésre 2019 év végén, ami nagyban javítja a kék vércse állomány költsési sikerét.

A KNPI saját állatállományával végzett legeltetés a kék vércsék számára értékes élőhelyeket tart fenn.

Délvidéki földikutyta (Nannospalax leucodon)

2019-ben a Bajai Földikutyta-rezervátum Természetvédelmi Terület ÉNY-i felén illegálisan elhelyezett, évtizedek óta halmozódó építési törmelék elszállítása két ütemben (május és november) megtörtént. 2019 őszén a területen található keskenylevelű ezüstfa foltok mechanikus úton el lettek távolítva. A keletkezett gallyak jelentős részét aprítás után elszállítottuk, a mély fekvésű gödrökben égetéssel lettek felszámolva a gally depóniák. 2020-tól egy együttműködési és letéti szerződésnek köszönhetően a TT mintegy 50 hektáros részén kísérleti jelleggel 30 pld házi bivaly fog legelni. Az állatállományt a KNPI biztosítja a védett terület vagyongazdálkodójának, Baja város Önkormányzatának, kizárólag a legeltetési időszakokra. A legeltetés a tájidegen inváziós gyomnövények (aranyvessző fajok, selyemkóró) és a cserjék további térhódítását hivatott megakadályozni. Az elmúlt két év felmérései azt igazolták, hogy a délvidéki földikutyta elkezdett a védett területen kívül is terjedni az arra alkalmas parlagokon, gyepeken és szántókon.

A kelebiai állomány esetében a 2018-2019-es években volt eddig a legtöbb túráscsoport észlelve. Mivel a két év észlelt adatai között nincs jelentős eltérés, ezen az élőhelyen a populáció valószínűleg elérte a maximumát. 2019-ben itt nem történt újabb beavatkozás a faj védelme érdekében, de az előző évben létesített potenciális élőhelyek regenerációja jó irányba halad. A korábban Öttömörsre telepített állatok élőhelyén, 12 állat mutatott aktivitást 2019 őszén.

hely	Baja				Kelebia			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
túráscsoport (db)	321	283	380	410	186	159	242	243

5.4.3. Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése

Kecskeméten molnárfecske fészkek leverése történt, amit a tulajdonos jegyzőkönyvben elismert. A természetvédelmi hatóságnál természetvédelmi bírság kiszabását kezdeményezte az igazgatóság.

5.5. Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek

Szoznovszkij-medvetalp (Heracleum sosnowskyi) állományainak irtása.

Helyszín: Kiskőrös, ex lege védett lápterület.

Vegyszeres utókezelés (glifozát tartalmú gyomirtó szerrel) történt a Kiskőrös 0481/2'c' hrsz-ú területen a már kezelt, de még mindig kihajtó állományok elpusztítása érdekében, két foltban, két alkalommal, kb. 1 ha nagyságú területen.

Forrása: saját költségvetésből.

Tevékenységet végzi: KNPI munkatársai.

Főbb eredményei: Sikerült ismét visszaszorítani a hajtásos egyedeket. A talaj magbank készletének kiürüléséig azonban folytatni kell a kezelést, amit a 2019. év tapasztalatai alapján elegendő egy évben kétszer-háromszor elvégezni.

Mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) észlelése, irtása

A mirigyes bálványfa a Bizottság (EU) 2019. augusztus 5-étől hatályos 2019/1262 végrehajtási rendeletével került az Európai Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékbe.

A rendelkezésünkre álló erdészeti adatbázis és saját felmérések alapján elkészítettük a fajnak a KNPI működési területét érintő elterjedési térképét.

A LIFE16 NAT/HU/000599 kódú, „A meszes homoki erdőössztyepp-komplex ökoszisztéma szolgáltatásainak helyreállítása a Peszéri-erdőben” című Oakeylife projekt keretében a bálványfa teljes körű kiirtása történt a Peszéri-erdő területén.

Karolinai tündérhínár (*Cabomba caroliniana*) észlelése

A KNPI inváziós hínárfajok felmérését végezte saját munkatársai és megbízott kutatók által. A felmérés elsődleges célja a karolinai tündérhínár (*Cabomba caroliniana*) jelenlétének detektálása volt a Duna-völgyi-főcsatornán, a XXX-as csatornán, a Dong-éren és a Baracsi-csatornán, valamint az apaji XXXI-es csatornán. A mintavételezés során az alábbi szakaszokon került elő a karolinai tündérhínár:

Időpont	Szármosság	Helyszín
2019.05.02	nagyon ritka	DVCS 249 hossz (m)
2019.05.02	elterjedt	DVCS 558 hossz (m)
2019.05.02	nagyon ritka	DVCS 89 hossz (m)
2019.05.02	nagyon ritka	XXX-as csat. 545 hossz (m)
2019.05.08	sok fennakadt hajtás, legyökerezve nem igazolt	DVCS 421 hossz (m)
2019.05.05	sok fennakadt hajtás, legyökerezve nem igazolt	DVCS 514 hossz (m)
2019.05.07	nagyon ritka	DVCS 569 hossz (m)
2019.05.04	ritka	DVCS 570 hossz (m)
2019.05.04	ritka	DVCS 261 hossz (m)
2019.05.04	elterjedt	DVCS 339 hossz (m)
2019.10.09	előfordul	XXXI-es csatorna

A Dong-éren 29 mintavételi ponton, a Baracsi-csatornán 1 mintavételi ponton végeztünk vízi növényekre vonatkozó adatgyűjtést, és egyik ponton sem észleltünk inváziós hínárfajt.

Cingár átokhínár (*Elodea nuttalli*) észlelése

A KNPI inváziós hínárfajok felmérését végezte saját munkatársai és megbízott kutatók által. A felmérés során egy helyszínen, a Baracsi-csatornában került elő a növény, 2019. szeptember 29-én.

Pézsmapocok (*Ondatra zibethicus*) észlelése

A pézsmapocok a Bizottság (EU) 2019. augusztus 5-étől hatályos 2019/1262 végrehajtási rendeletével került az Európai Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékbe.

A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatának tagjai 2019. évben összesen 4 alkalommal észlelték a fajt a Csaj-tó valamint a tiszalpäri Holt-Tisza területén. Jelenléte nem jellemző a KNPI működési területére, állománya erősen lecsökkent.

Cifrarák (*Orconectes limosus*) észlelése

2019. október 9-én és november 22-én rákok megfogására alkalmas varsacsapdát helyeztünk el saját költségvetésből a Duna-völgyi főcsatorna (Kunpeszértől Érsekcsanádig) 20 pontján, valamint mellékcsatornáin 19 helyszínen. A csapdák 2 napig voltak kihelyezve, csalinak csirkemájat használtunk. A mintavétel során összesen 25 példány cifrarákot fogtunk, amelyből 22 példány a Duna-völgyi főcsatornán, 3 példány a Kolon-tavi övcsatornának a DVCS torkolathoz közeli szakaszán került csapdába.

Időpont	Földrajzi koordináta		Fogott példányszám
2019.10.09	160187	666 209	2
2019.10.09	158967	664 987	3
2019.11.20	169662	665 104	1
2019.11.20	169652	665 104	1
2019.11.20	158001	663 790	1
2019.11.20	158003	663 776	3
2019.11.20	150424	661 600	3
2019.11.20	150433	661 610	1
2019.11.20	119357	658 798	1
2019.11.20	119362	658 789	1
2019.11.20	112843	654 289	3
2019.11.20	112871	654 303	3
2019.11.20	106199	645 840	1
2019.11.20	100933	644 166	1
2019.11.20	100944	644 167	1
2019.11.20	191024	665 508	1

Vörösfülű ékszerteknős (*Trachemys scripta elegans*) észlelése és befogása, mentőközpontba szállítása

2019. április 17. és október 3. közötti időszakban az újszegedi Holt-Maros területén szisztematikus teknősfelmérés során a Szegedi Tudományegyetem munkatársai 110 egyed közönséges ékszerteknőst (*Trachemys scripta*) fogtak, valamint 1 pld hieroglifás ékszerteknőst (*Pseudemys concinna*). Az ékszerteknősök döntő többsége (95 pld) a vörösfülű alfajhoz (*T. scripta elegans*) tartozott, kisebb része (11 pld) sárgafülű ékszerteknős volt (*T. scripta scripta*), míg 4 egyed besorolása bizonytalan, ezek közül némelyik valószínűsíthetően az említett két alfaj hibridje. A megfogott idegenhonos teknősöket a Szegedi Vadasparkba szállították.

2019-ben a Kecskeméti Vadaskertbe 7 pld vörösfülű ékszerteknőst és 12 pld sárgafülű ékszerteknőst vittek be, kedvtelésből tartott, de megunt állatokat.

A KNPI munkatársai 1 esetben észlelték a fajt, 2019. március 5-én a Nagy-Széksóstó területén.

Homoki prérifű (*Sporobolus cryptandrus*) tájidegen pázsitfűfaj észlelése és irtása

A növényfaj ugyan nem szerepel az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról szóló 2016/1141. végrehajtási rendeletben, de a tervezett nemzeti lista „megfigyelési listáján” igen, ezért fontosnak tartjuk állományának figyelemmel kísérését.

2019 folyamán az MTA-DE Lendület Funkcionális és Restaurációs Ökológiai Kutatócsoport koordinálásával megvalósítási szakaszba lépett a 2018-ban még csak tervezett prérifű-kutatás. Számos társintézmény (Debreceni Egyetem Ökológiai Tsz. és Növénytan Tsz.; Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tsz.; Montana Tech, USA; KNPI) és kutató közreműködésével öt hazai, valamint egy montanai (USA) helyszínen történtek terepi felmérések (cönológiai felvételezések, növény- és talajminta-gyűjtések), amiket laborvizsgálatok követtek és követnek majd 2020 során is (pl. ezermagtömeg-mérés, trait-mérés, csíráztatási vizsgálatok, genetikai vizsgálat, stb.). Reményeink szerint a vizsgálatok segítségével könnyebben előre jelezhetővé, érthetőbbé válik a növény terjedési- és szaporodási stratégiája, valamint az eredmények támpontot nyújthatnak az ellene történő hatékony védekezéshez.

A növényről az MTA honlapján megjelent tudósítást követően számos hazai sajtóorgánium foglalkozott a fajjal híradások és interjúk formájában.

A terepi felmérések során rengeteg új részpopulációja is előkerült a fajnak. A KNPI megbízásából Kiskunhalas térségben erdőtervezéshez adatokat gyűjtő Nyugat-Magyarországi Egyetem munkatársai például közel 100 új előfordulást rögzítettek. A növény állományai főleg Kiskunmajsa, Tázlár, Harkakötöny, Kiskunhalas, Imrehegy külterületén ismertek. Az állományok jelentős hányada erdők között húzódó-, illetve gyepeket átszelő földutak mentén fordul elő, műutak mentén lényegében csak egy helyen, a Kiskunhalas-Harkakötöny külterületén húzódó „olajos út” mentén észleltük ezidáig a fajt. Kecskemét és Zsana térségében ugyancsak kimutatásra került a homoki prérifű, bár ott még nem tömegesen.

A Pirtói homokbuckák TT védett természeti területen – a 2018-as évhez hasonlóan – a magról kelt egyedek mechanikai irtását végezte a KNPI saját költségvetésének terhére. A kezelt területen 2018-hoz képest 50%-kal kevesebb növényegyed jelent meg, így a mechanikai irtás hatékonynak mondható, a talaj magbank-készletének kiürüléséig azonban folytatni kell a kezelést.

5.6. Génmegőrzés

5.6.1. Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében (beleértve a hagyományos magyar kutyafajtákkal kapcsolatos tevékenységeket, illetve az igazgatóság által a különböző haszonállatfajokból és -fajtákból tartott nukleusz- és génmegőrzési állományokat)

Az Igazgatóság a használatában lévő gyepterületek kezelését, legeltetését a saját tulajdonában lévő magyar szürke szarvasmarha, magyar házi bivaly, Furioso-North Star ló, illetve magyar tarka szarvasmarha őshonos állatállományával oldja meg. Az állomány hat állattartó telepen van elhelyezve (Fülöpszállás-Kígyóshát, Izsák-Páhi, Izsák 100-as telep, Bugacpusztaháza, Pusztaszer és Kunszentmiklós-Nagyállás). Az állatállományról saját törzskönyvi nyilvántartás készül, a bugacpusztaházi és izsáki gulya a legmagasabb kategóriájú génmegőrző, nukleusz tenyészet, sok nukleusz tehénnel, példamutató tenyésztői munkával. Az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő magyar szürke szarvasmarha állatállomány „bio” minősítésű, a Biokontroll Hungária Kft. által folyamatosan monitorozott.

Faj	Fajta	Egyedszám	Egyedszám	Egyedszám	Egyedszám	Egyedszám
		2015.12.31	2016.12.31	2017.12.31	2018.12.31	2019.12.31
Szarvasmarha	magyar szürke	1 459	1 434	1 214	1 166	1 058
	magyartarka	0	0	0	0	145
Bivaly	magyar házi bivaly	759	874	953	946	947
Ló	arab telivér	1	1	1	1	1
	angol telivér	1	1	1	2	1
	Furioso-North Star	25	30	38	44	45
	egyéb félvér	0	2	2	2	0

Bugacpusztaháza: 2015 óta az állatok gondozását vállalkozói szerződésben biztosítja az Igazgatóság. Ggénmegőrző, nukleusz tenyészet, sok nukleusz tehénnel, példamutató tenyésztői munkával. 248 tehén, 64 növendék üsző és 14 növendék bika alkotja aktuálisan az állományt. A tenyészetben túlnyomórészt a ritkább, értékesebb vonalak az uralkodóak (A, C, K). Fenotípusos megjelenésükben a tehenek a finomabb, nemesebb típust testesítik meg. A korábban Bugacpusztaházán elhelyezett „B” vonalú gulya a 2019-es évben a kunszentmiklós-nagyállási állattartó telepen nyert elhelyezést.

Izsák-Páhi: 2014-től vállalkozói szerződés keretében történik a telepen az állatok gondozása, génmegőrző, nukleusz tenyészet, sok nukleusz tehénnel. 264 tehén, 52 növendék üsző és 32 tenyészbika alkotja aktuálisan az állományt. Fenotípusos megjelenésében az állomány inkább a tömegesebb, robosztusabb típust képviseli. A tenyészetben a tömegességet leginkább hordozó M, V, T vonalak a meghatározóak. Izsákon a vásárolt, valamint az Igazgatóság egyes állattartó telepéről átszállított állatállomány fogadásához szükséges karantén is működik. Ezen a telepen történik a tenyész bikák teletetése is.

Az izsáki őshonosállat-tartó telepen nyert elhelyezést az igazgatóság Furioso-North Star ménese. Bár az állattartó telep vállalkozó üzemeltetésében van, a ménesben saját állatgondozóink látják el a napi feladatokat. Az állomány jelenleg 26 tenyész kancát, 2 tenyész mént, 2 heréltet, 6 növendék kancacsikót és 11 növendék méncsikót számlál.

Fülöpszállás (Kígyóshát): Az állattartó telep saját üzemeltetésben van. A telepen ebben az évben 223 bivaly tehén és a szaporulata (224 borjú), 3 tenyészbika, és 254 növendék állat került elhelyezésre.

Pusztaszer: Az állatgondozási feladatokat szerződéses vállalkozó látja el a telepen. A házibivaly-állományt jelenleg 74 tehén, 13 növendék üsző, 1 tenyészbika, 73 növendék tinó, és 82 szopós borjú alkotja. Ezen a telepen vannak elhelyezve a magyar szürke szarvasmarha tenyésztési utánpótlásra szánt évjáratok (154 egyed), valamint 21 tehén is.

Kunszentmiklós (Nagyállás): A telepet 2016. óta vállalkozó üzemelteti. A telepen az egykori tiszalpäri gulya, és a bugacpusztaházi „B” vonalú gulya (összesen 86 tehén), és szaporulatuk vannak elhelyezve. Szintén a telepen nyert elhelyezést 10 növendék állat. A telep bugaci tenyészet kód alatt, külön tartási hely azonosítóval rendelkezik, így az itt elhelyezett állatok az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer szabályai szerint a bugaci és a Fülöpszállás-kígyósháti tenyészet kódra vannak bejelentve.

Izsák 100-as telep: Igazgatóságunk a LIFE12 NAT/HU/001188 számú „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című pályázat keretében vásárolta az állattartó

telepet, ahová 2019. áprilisában és májusában érkezett 150 db magyartarka szarvasmarha növendék üsző (a tervezett 300-ból), szintén a projekt részeként. A telep téli szállásként működik. Nyáron a szintén projektből kialakított legelőegységbe mennek az állatok a dunatetőtleni Böddi-székre.

Az apaji bikatelep állatgondozási feladatait szerződéses vállalkozó látja el. Az STV jelölt bikák kihelyezésére az apaji bikatelep mellett a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság által működtetett bikatelepet 2019-ben is igénybe vettük.

Az őshonos állatállomány telepeken történő elhelyezése 2019. december 31-i állapot szerint:

Magyar szürke szarvasmarha

Tartási hely (majorság)	Tenyész tehén	Tenyész bika	Növendék üsző	Növendék bika	Tinó	Szopós borjú	Összesen
Bugac	248	0	64	14	0	1	327
Izsák	264	32	52	0	0	1	349
Pusztaszer	21	0	154	0	0	0	175
Kunszentmiklós/Nagyállás	86	0	6	4	0	0	96
Kígyós-hát	43	0	5	0	0	0	48
Apaj-bikatelep	0	0	0	50	0	0	50
Sarród-bikatelep	0	0	0	13	0	0	13
Összesen:	662	32	281	81	0	2	1058

Magyar házi bivaly

Tartási hely (majorság)	Tenyész tehén	Tenyész bika	Növendék üsző	Növendék bika	Tinó	Szopós borjú	Összes
Pusztaszer	74	1	13	0	73	82	243
Kígyós-hát	223	3	58	34	162	224	704
Összesen:	297	4	71	34	235	306	947

Magyartarka szarvasmarha

Tartási hely (majorság)	Tenyész tehén	Tenyész bika	Növendék üsző	Növendék bika	Tinó	Szopós borjú	Összes
Izsák 100-as telep/Böddi	0	0	145	0	0	0	145
Összesen:	0	0	145	0	0	0	145

Az Igazgatóság 2014. év tavaszán és őszén két ütemben fogott neki egy őshonos Furioso-North Star fajtájú lóállomány beállításának. Legutóbb 2017. év tavaszán, a LIFE12 NAT/HU/001188 számú „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című pályázat keretében történt 3 tenyészkanca vásárlása. A ménes jelenlegi létszáma 26 tenyészkanca (1 angol telivér és 1 shagya arab kanca már a ménes alapításakor a KNPI vagyongazdálkodásában volt) 2 tenyészmen, 6 növendék kancacsikó, 11 növendék ménicsikó, 2 herélt. Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő lovak közül 1 Furioso North-Star kanca, és 1 arab telivér kanca természetvédelmi öröknél kihelyezve tölt be szolgálati ló feladatot, 11 ló sportkipróbálás alatt áll. A ménes az Izsáki Beke-majorban van elhelyezve, ahol a kezdetektől létezett egy lovak fogadására alkalmas istálló, illetve jelenleg is folyamatban van egy, a telep felújítására, minden igényt kielégítővé tételére irányuló KEHOP pályázat elkészítése. A szaporodás ütemét jelenleg 2 Furioso-North Star és 1 angol telivér mén szolgálja, melyek mind genetikailag, mind külső értékmérő tulajdonságaiban jelenleg a fajta elitjéhez tartoznak.

Az őshonosállat-tartó telepekhez tartozó kezelt (legeltetett) védett területek nagysága:

Tartási hely (majorság)	Legeltetett terület (ha)
Bugacpusztaháza	1 722
Izsák-Páhi	620
Izsák 100-as/Böddi-szék	200
Pusztaszer	1 394
Kígyós-hát	2 369
Kunszentmiklós/Nagyállás	700
Összesen:	7 005

Az őshonosállat-tartó telepekhez tartozó védett, legeltetett területeken kívül, a nyári legeltetési szezonban kihelyezett legeltetést végzünk a hajósi legelőkön, mintegy 76 ha-on magyar házi bivaly gulyával.

A magyar szürke szarvasmarha és magyar házi bivaly állományunk fejlesztése folyamatos, azonban nélkülözhetetlen a selejtezés, a tenyésztésre alkalmatlan állatok értékesítése is.

2019-ben a magyar szürke szarvasmarha állományból összesen 536 egyed került ki a tenyészetekből (476 db export célú vágás, 18 db kényszervágás, 14 db saját célú vágás, 28 db elhullás).

Magyar házi bivaly állományunkból 271 db állat értékesítésre került, 40 db saját célú vágásra, 4 db kényszervágás, 16 db elhullás történt.

A magyar tarka szarvasmarha állományból 1 db került kényszervágásra, 4 db elhullott.

A selejtezés elsősorban a tenyésztési selejt állatokra irányult.

Az őshonosállat-tartó telepekről 6315 tonna „bio” minősítésű mélyalmos szarvasmarha- és bivalytrágya értékesítése valósult meg. Ezen kívül 4260 tonna trágyát a szántóterületeinkre szétszórtunk. Fentiekén túl 700 tonna trágyát depóztunk ki a tömörkényi Csaj-tóhoz (2020. évi haletetéshez).

Mudi: Az Igazgatóság 2016 elejétől fogva foglalkozik az őshonos ebfajták közé tartozó mudi tenyésztésével. 2016. dec. 31-ig összesen 9 egyed beszerzése történt meg. A 9 egyedből 1-1 egyed a 2017-es, a 2018-as és 2019-es évben is elpusztult. 2018-ban az egyik betanítást végző dolgozó kilépésekor kérvényezte az általa trenírozott eb megvásárlását, amihez Igazgatóságunk hozzájárult. Ezáltal 5 egyed pásztorokutyánk van, 4 szuka és 1 kan. A tenyészcélt a pásztoroló állattartáshoz használható kutya génmegőrzésében, tenyésztésében foglalmaztuk meg, ennek megfelelően a beszerzett kölykök kiképzése a saját állományban lévő gulyásoknál valósul meg.

5.6.2. Egyéb állatállomány, kezelésük

Az Igazgatóság a fentebb említetteken kívül egyéb állatállománnyal nem rendelkezik.

5.6.3. Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények esetében (az igazgatóság által fenntartott tájfajta gyümölcsös kertek, egyéb génmegőrző bemutató kertek, génmegőrzéshez kapcsolódó beruházások stb.)

Az Igazgatóság 2018 tavaszán az Orgovány 084/50k alrészletből 0,3 ha gyümölcsös kertet hozott létre, az alábbi gyümölcs fajtákból. 2019 őszén a telepített fák 40%-át pótolnunk kellett a tavaszi és nyári aszály miatt. A kiszáradás öntözés mellett történt, ami a jelek szerint nem

volt kielégítő. A probléma orvoslására 2019 őszén csepegtető öntözőrendszert telepítettünk a gyümölcsösbe.

Faj	Fajta	Besorolása fajta szerint	Mennyiség (db)
<u>ALMA</u>	Húsvéti rozmaring	Államilag elismert	5
	Asztracháni piros	Hivatalosan elismert leírással rendelkező	5
<u>KÖRTE</u>	Citrom körte	Hivatalosan elismert leírással rendelkező	3
	Kieffer	Szaporításra egyedileg engedélyezett	4
	Vilmos	Államilag elismert	4
	Kecskeméti muskotályos		3
	Bosc	Államilag elismert	3
<u>KAJSZIBARACK</u>	Magyar kajszi	Államilag elismert	3
<u>CSERESZNYE</u>	Kelebiai korai	Államilag elismert tájfajta	2
	Szomolyai fekete	Államilag elismert	2
<u>MEGGY</u>	Csengődi	Államilag elismert	3
	Cigány	Államilag elismert	3
<u>SZILVA</u>	Ageni	Államilag elismert	5
Összes:			45

5.7. Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.7.1. Nem saját vagyongazdálkodásban lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

A KNPI működési területén nem saját vagyongazdálkodásban lévő erdőből több mint 19 ezer ha található Natura 2000 területen, és több mint 2600 ha országos jelentőségű védett természeti területen. Jellemző őshonos erdei élőhelytípusok az igazgatóság működési területén: borókás-nyárasok, homoki tölgyesek, keményfás ligeterdők, fűz-nyár ligeterdők, bokorfüzesek, láperdők.

2019-ben valósult meg a KNPI működési területén a Kiskunhalasi erdőtervezési körzet erdőtervezési eljárásának terepi felvételezése. Ebben az Igazgatóság szakemberei mellett a Soproni Egyetem Növényteni Tanszékének munkatársai is kutatták a tervezési körzet természetvédelmi szempontból jelentős erdei élőhelyeit, elsősorban az európai közösségi jelentőségű pannon borókás-nyárasokat és az erdővel mozaikoló pannon homoki gyepet, valamint a kis kiterjedésű eurosibériai erdőssztyepp-tölgyesek. A felmérések eredményei érdemben segítik 2020-ban az erdőtervezési eljárást. A jelentős természeti értékek előfordulásával érintett erdőgazdálkodók írásban és átadott térinformatikai fedvények formájában tájékoztatást kaptak a KNPI-től az erdőgazdálkodási lehetőségeket, körülményeket befolyásoló értékek hollétéről. A gyűjtött biotikai adatok a 2020. évben esedékes körzeti erdőtervezés igazgatási szakaszában kerülnek megküldésre az erdészeti hatóság, illetve a természetvédelmi hatóság részére.

2019-ben zárult le a Kiskörösi erdőtervezési körzet erdőtervezési eljárása, a részletszintű erdőtervezés. A tervezési körzetben található a KNPI vagyongazdálkodásban álló erdőterület több mint 50%-a, de az igazgatóság a nem saját vagyongazdálkodásban lévő erdőterületeken található természeti értékek védelmében is számos természetvédelmi kezelési javaslatot tett.

5.7.2. Erdőrezervátum felmérésének főbb eredményei

2019-ben a Nagybugaci ősbörökás Erdőrezervátum monitorozását megalapozó tevékenység kezdődött meg. Ennek keretein belül a hosszú távú vizsgálat referenciapontjai kerültek kijelölésre. Műholdképekre illesztett, 50x50 m-es négyzetháló kijelölése és 271 adatfelvételi rácpont koordinátáinak terepi rögzítése történt meg, továbbá 98 pontról a szükséges

dokumentumfotók elkészítése. 2020-ban folytatódik a munka az erdőállapotra vonatkozó biotikai adatrögzítéssel.

5.7.3. Saját vagyonekezelésben lévő erdőterületek kezelése

Az igazgatóság saját vagyonekezelésében homoki és ártéri erdei élőhelyeken jellemző őshonos erdőtípusok, illetve idegenhonos (erdei-, feketefenyő, nemesnyár, akác, bálványfa, zöld juhar, amerikai kőris) főfafajokkal jellemezhető, a jövőben szerkezet-átalakításra kerülő átmeneti, illetve kultúrerdő típusok találhatók.

Jellemző őshonos élőhelytípusok a vagyonekezelte erdőterületeken: nyílt homokpusztagyepék (egyéb részletekben és erdőrészteléken belül is mozaikosan); borókás, galagonyás cserjések (egyéb részletekben és erdőrészteléken belül is mozaikosan); borókás-nyárasok; homoki tölgyesek; keményfás ligeterdők; fűz-nyár ligeterdők; bokorfűzesek; láperdők; rekettyés fűzlápok.

Az igazgatóság által kezele összes erdőterület nagysága egyéb részletekkel együtt (ha):

Vagyonkezele erdők (ha)	Védelmi	Gazdasági	Közjólét i	Összesen	Egyéb részletek	Mindösszesen
Bács-Kiskun megye	7861,40	75,47		7936,87	1158,60	9095,47
Csongrád megye	842,35			842,35	49,16	891,51
Pest megye	5,13			5,13		5,13
Jász-Nagykun-Szolnok megye	76,06	71,97		148,03	10,79	158,82
Összesen	8784,94	147,44		8932,38	1218,55	10150,93

Az igazgatóság által vagyonekezele erdőtervezte erdőterület nem csak erdőművelési águ területeken található. A volt honvédelmi területeken levő erdők (Bócsán és Kaskantyún) kivett művelési ágban szerepelnek.

Üzemmodonkénti megoszlás (ha)	Vágásos terület (ha)	Faanyagtermelést nem szolgáló terület (ha)
Kocsányos tölgy mageredetű	154,96	11,19
Kocsányos tölgy sarjeredetű	28,09	27,76
Bükk mageredetű	0,03	
Akác mageredetű	228,01	3,92
Akác sarjeredetű	1405,75	227,87
Juhar	68,10	3,08
Szil	31,03	0,10
Kőris	356,20	95,07
Egyéb kemény lombos	24,47	5,45
Nemes nyáras	430,63	3,51
Hazai nyáras	2202,08	1231,89
Fűz	162,47	54,60
Éger	24,34	0,13
Egyéb lágylombos	4,76	0,71
Erdei fenyő	247,82	14,26
Fekete fenyő	631,43	33,90
Egyéb fenyő	106,44	810,26
Összesen:	6106,61	2523,70
Üres terület	187,24	114,83
Mindösszesen:	6293,85	2638,53

Az igazgatóság természetvédelmi erdőkezeelésének legfontosabb célkitüzése a meglévő erdeink természetvédelmi helyzetének, állapotának javítása erdészeti eszközökkel. Kiemelt feladatunk a területen jelenlévő nagyarányú idegenhonos faállományok területének csökkentése, illetve átalakítása őshonos fafajokból álló erdőállományokká. A teljes erdőszerkezet átalakítással nem érintett területeink erdőszerkezetét is javítani kívánjuk. Fokozni kívánjuk erőfeszítéseinket különösen az alábbiak terén:

- a környező élőhelyek jó ökológiai állapotát veszélyeztető, inváziós fásszárú állományok, magtermő fák növekvő intenzitású irtása, beleértve a vállalkozó megbízásával végzett védekezési tevékenységet;
- a természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodási tevékenységek (természetes felújítások) arányának további növelése, szálaló erdőszerkezet kialakítása;
- az erdőfelújítások vadkárelhárító kerítéssel történő védelme;
- vállalkozói inváziós irtás mennyiségét tervezzük növelni.

Erdőművelési tevékenység: Erdőművelési tevékenységünk elsősorban a korábban tarvágott, idegenhonos fafajú erdőállományok után erdőfelújítási kötelezettség alá került területek felújítására (erdőszerkezet átalakítására) irányult. Erdőtelepítést elsősorban csereerdősítésként végzünk bizonyos erdőterületek természetvédelmi célból történő mezőgazdasági művelésbe vonásának (gyeppé alakításának) ellentételezéseként.

Erdősítési (ültetési) feladatok:

Első kivittel érintett terület:	35,24 ha
Pótlással érintett terület:	26,42 ha
Összesen:	61,66 ha

Erdőfelújítás:

Az igazgatóság erdőfelújítási kötelezettség alá vont területe: 364,08 ha. Befejezésre 18,62 ha erdőfelújítás került 2019-ben.

Az erdőfelújítások első kivitele 35,24 ha-on történt meg. Ebből 31,69 ha mesterséges felújítás, 3,55 ha természetes felújítás.

Erdőfelújításaink célja legtöbb esetben az erdőszerkezet átalakítása, de korábban kötelezettség alá vont területek újraerdősítése is feladat. A biodiverzitás növelése érdekében őshonos fa és cserjefajokkal elegyítjük a főfajokat, minimum 20%-nyi elegyben. Az erdőfelújításaink célállomány-típusai elsősorban: hazai nyáras, egyéb lombelegyes – hazai nyáras erdők, néhány helyen a kocsányos tölgy - egyéb lomb, fűz - egyéb lomb, mézgás éger - egyéb lomb.

2019-ben nem keletkezett erdősítési hátralékunk.

Kiemelt cél a *természetes folyamatokra alapozott* erdőgazdálkodási tevékenységek, módszerek bevezetése, arányának növelése a saját vagyongazdálkodású erdőterületeinken. Így csökkenthetjük az erdőfelújítások során a teljes talaj-előkészítés alkalmazásának arányát.

Növelni szeretnénk a természetes nyár sarjfelújítás arányát. 2019-ben 3,55 ha-on történt természetes felújítás.

Állománykiegészítést is végeztünk kísérleti jelleggel *kocsányos tölgy makkalárakással* 6,46 ha-on idegenhonos állományok (fenyő, nemes nyár, akác) fokozatos átalakítását célzóan. A makkot saját erdőterületről gyűjtöttük. A területeket előzetesen bekerítettük vadkár megelőzési céllal.

Erdőtelepítés 2019-ben nem történt. A Kunszentmiklós 10 D erdőrészletben előírt erdőfelújítási kötelezettség kiváltására 2019-re betervezett csereerdősítés elmaradt, mivel az erdészeti hatósággal történt egyeztetés után tisztás kialakítást kezdeményeztünk a zöldhatóságnál a kötelezettség alatt álló terület beerdősíthetetlen részén (2,57, ill. 0,58 ha). Az erdőrészlet erdősítendő részeit pedig 2020-ban tervezzük beerdősíteni.

Mag, csemetetermelés és beszerzés:

Az igazgatóságnak önálló csemetetermesztése nincs. 2019-ben az erdészeti szaporítóanyag beszerzésünk összesen 63 200 db. A vásárolt őshonos csemetefajok: SZNY, MAK, MSZ, KT,

NYI, MÉ, FFÜ. Beszerzett őshonos cserjefajok: VBN, FA, CSKR. A szaporítóanyagot ősszel szereztük be.

Erdőápolási feladatok:

A folyamatban lévő erdőfelújításainkban, illetve erdőtelepítéseinkben elültetett facsemetétet ápoltuk. A sorápolásokon saját brigádunk és vállalkozók egyaránt dolgoztak. Kézi munkaerővel a sorápolás 268,33 ha-on, a sorközápolás 97,54 ha-on történt. Alapvetően a sorközápolásokat a saját gépeinkkel végeztük el. Csak a géppel nem ápolható erdőrészekben végeztünk kézi sorközápolást.

Erdővédelmi tevékenység:

A megnövekedett nagyvadállomány jelenléte miatt fokozott **vadkárelhárításra** kényszerülünk. Ezt hatékonyan vadkárelhárító kerítések létrehozásával lehet megtenni. 2019-ben 9910 fm kerítést építettünk vállalkozóval 13 998 906 Ft beszerzési értékben. A kerítésekhez saját termelésű akác oszlopokat használtunk föl, a vadhálót vásároltuk. Elegyfajokat sok helyen csak kerítés védelmében lehet felnevelni, megőrizni az erdőfelújításokban.

Erdőtűz: 2019-ban nem volt tüzeset az erdőterületeinken. Erdőtűz megelőzés céljából a tűzveszélyes területeinken lévő nyiladékokat, útszéleket tűzvédelmi szempontból karbantartottuk.

Tájidegen fásszárúak irtása: 2019-ben vállalkozó megbízása révén is történt vegyszeres inváziós irtás Bócsán 25,62 ha-on, nettó 13.998.906 Ft értékben (korábban ilyen nem volt). Emellett a saját erdészeti brigáddal végzett vegyszeres kezelések 23,5 ha-on kerültek megvalósításra az erdőfelújításokban.

KNPI 2019. évi erdőművelési tevékenységeinek összefoglaló táblázata

Erdőművelési feladatok		Terület (ha)	Saját kivitelezés (ha)	Vállalkozói kivitelezés (ha)
Teljes talaj-előkészítés	szántás	31,69	31,69	0,00
Tuskó-eltávolítás		0,40	0,00	0,40
Erdősítés	első kivitel	35,24	35,24	0,00
	pótlás	26,42	18,82	7,60
Erdősítés összesen:		61,66	54,06	7,60
Ápolás	sorápolás (kézi)	268,33	82,14	186,19
	kézi sorközápolás	97,54	42,47	55,07
	gépi sorközápolás	128,89	128,89	0,00
Inváziós fajok irtása		49,12	23,5	25,62

Fahasználati tevékenység:

Az erdőkezelési tevékenységünk kiemelt célja az idegenhonos faállományok átalakítása őshonos fajokká. Ezen erdőszerkezet átalakítás leghatékonyabban mesterséges úton történhet, melynek első intézkedése a területen lévő faállomány kitermelése. Fahasználataink túlnyomórészt ezen tarvágások végrehajtására irányultak. A nevelővágások végrehajtása során javítjuk az erdőszerkezetet, az őshonos fajok elegyarányát, visszaszorítjuk az inváziós fajokot. Lehetőség szerint hagyásfa foltok és holtfa visszahagyásával őrzünk meg élőhelyeket. Holtfát mesterségesen is előállítunk.

KNPI Erdészeti Osztály fahasználati feladatainak teljesítése fahasználati módonként 2019-ben

Fahasználati mód	Terület (ha)	Fatömeg (br.m ³)
tarvágás	4,63	516
törzskiválasztó gyérités	15,00	316
növedékfokozó gyérités	4,34	71
tisztítás	52,92	398
egyéb termelés	9,25	1182
összesen:	86,14	2483

A fakitermeléseket lábón értékesítési formában, ill. saját kivitelezésben (vállalkozói fakitermelés és lakossági faszedés) valósítottuk meg.

2019-ben a saját kivitelezésben **kitermelt faanyag** mennyisége 965,5 nettó m³ volt, ebből az ipari fa 256,62 m³. A nettó vastagfa mennyisége 911,5 m³ (vastag tűzifa 654,88 m³), a vékony tűzifa mennyisége 54 m³. Vállalkozóval 439 m³ fát termeltünk ki.

Értékesítés:

A KNPI által kitermelt faanyagból származó értékesítés nettó árbevétele 8 966 000 Ft. A többi faanyag lábón értékesítés formájában lett kitermelve, összesen 995 br. m³. E készlet egy része (749 br.m³) pályázati csomagban, a többi kiseladás formájában (246 br.m³) került értékesítésre:

Lábón értékesítés	Összesen		Árbevétel nettó Ft
	ha	bruttó m ³	
Lábón értékesítés pályázati úton	2,61	749	3 900 000
Lábón értékesítés kiseladásban	10,9	246	2 107 115
Összesen:	13,51	995	6 007 115

A lábón értékesítések összesített árbevétele 6 007 115 Ft.

Vállalkozók által végzett erdészeti munkák, beszerzések összesítése:

Beszerzések, vállalkozói munkák megnevezése	2019		
	Mennyiség (ha, db, m ³)	Beszerzés nettó értéke (Ft)	
Erdőfelújítás	Ültetés	45821 db	2 429 960
	Ápolás	241,26 ha	11 192 980
	Csemetebeszerzés	62 300 db	2 463 800
	összesen:		16 086 740
Inváziós fajok irtása		25,62 ha	13 998 906

Tuskóeltávolítás		0,40 ha	295 000
Fakitermelés		439 m3	1 955 932
Tisztítás		22,35 ha	1 040 450
Lőszermentesítés		30,96 ha	9 288 000
Vadkárrelhárító kerítés építése		9910 fm	13 874 000
Vadháló beszerzés		3 000 fm	1 065 000
Makk gyűjtés		810 kg	159 570
Állom. kiegészítő makkvetés		6,46 ha	448 820
Szolgálati ruha beszerzés			875 100
Elhasználódott létesítmény bontása		6937 fm	1 827 950
Egyéb beszerzések	összesen:		2 057 220
	Mindösszesen:		62 972 688

KNPI Erdészeti Osztály irányításában résztvevő **dolgozók száma** 2019-ben:

	Szerződéses	Kormánytisztviselő
KNPI központ	-	4 (3)fő (1 fő felvétele 6.hóban)
Bócsai Erdészkerület	-	1 fő
Bugaci Erdészkerület	-	0 (1)fő (1. félévben nem volt erdész)
Felső-Kiskunsági Erdészkerület	-	1 fő
Tisza-völgyi Erdészkerület	-	1 (0) (utolsó 4 hónapban nem volt erdész)
Erdészeti brigád	5 fő	-
Összesen	5	7 (6)

Erdőtervezés: A saját vagyonkezelésű erdőket tekintve 2019-ben a Kiskőrösi erdőtervezési körzetben lezárult az erdőtervezési tevékenység, megtörténtek az erdőrészlatszintű egyeztetések. 5325 ha saját vagyonkezelésű erdőtervezett területen, Homokmégy, Szakmár, Bócsa, Császártöltés, Csengőd, Kaskantyú, Kiskőrös, Orgovány, Páhi, Soltszentimre, Tabdi és Izsák községeket érintett erdőtervezés. Az erdőtervi tárgyalások során a természetvédelmileg fontos pannon homoki gyepeken terméketlen területek kerültek kialakításra. A 30-50% záródású gyepekkel mozaikos állományokat felnyíló erdővé minősítették részben a tárgyalások során, részben kérelemre. 81,74 ha-t köteleztek fahasználatra mesterséges erdősítés előírással, 17,67 ha-t természetes felújítás előírással. A fahasználatok, illetve mesterséges erdőfelújítások végrehajtása kb. 30 ha-nyi területen természetvédelmi érdeksérelemmel járna. A felújítási kötelezettségekkel kapcsolatos problémát az igazgatóság az erdőtervi hatóságnak – részletes terepi felméréseket követően - benyújtott tisztás kérelmekkel kívánja orvosolni.

A korábban erdőtüzzel érintett területeken 127,51 ha-on állapítottak meg erdőfelújítási kötelezettséget.

5.8. Vadászterületek, vadgazdálkodás

Mikla-puszta vadászterület, 03-602250-302:

Hasznosítás módja: haszonbérbe adva 2037-ig.

Nettó vadászterület: 4157 ha.

Vadászatra jogosult: Szelíd Vt.

Földtulajdonosi képviselő: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Kolon-tó vadászterület, 03-602650-302:

Hasznosítás módja: haszonbérbe adva 2037-ig.

Nettó vadászterület: 3386 ha.

Vadászatra jogosult: Mondok Kft.

Földtulajdonosi képviselő: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

KNP Bócsai vadászterület, 03-603150-302:

Hasznosítás módja: saját vadászterület

Nettó vadászterület: 5404 ha.

Vadászatra jogosult: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Földtulajdonosi képviselő: Kurmai Péter

Jellemzők:

Természetvédelmi célú, különleges rendeltetésű vadászterület (EVgF/283-8/2018). A KNPI bócsai vadászterületéből 5350 ha (a terület 99%-a) a KNPI VI. számú „Bugac” nemzeti parki törzsterületére esik. A fokozottan védett területek kiterjedése 3685 (68%). A Natura 2000 területek kiterjedése: az érintett Bócsa-bugaci homokpuszta (HUKN20024) 5035 hektárja, ami a nettó terület 93%-a. Legfontosabb közösségi jelentőségű élőhelytípusai: 1530 pannon szikes sztyeppék és mocsarak, 6260 pannon homoki gyepek, 91N0 pannon homoki borókás-nyárasok.

A KNPI vagyonkezelésében lévő területek kiterjedése 5022 ha (a nettó terület 93%-a). Ebből erdő 3899 ha (72%), rét, legelő: 1132 ha (21%)

Élőhelyi sajátosságok: a vadászterület zömmel homokbuckás, nyílt és zárt homoki gyepek vegetációjú, valamint nyáras-borókás őshonos erdőtársulásokkal jellemezhető, gyenge vadeltartó képességű terület.

A területen megtalálható, jelentősebb védett- és fokozottan védett természeti értékek: tartós szegfű (*Dianthus diuthinus*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*), bugaci nőszőfű (*Epipactis bugacensis*), homoki nőzirom (*Iris arenaria*), gyapjas csüdfű (*Astragalus dasianthus*), főtű boglárka (*Plebejus sephirus*), bütyköshátú ormányos (*Herpes porcellus*), homoki gyík (*Podarcis taurica*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), nyuszt (*Martes martes*).

2 fő természetvédelmi őr teljesít szolgálatot egyben hivatásos vadászként is (mindketten felsőfokú vadgazdálkodási képesítéssel): Kurmai Péter, Lucza Márk.

A védett természeti értékek védelme érdekében megvalósítandó vadgazdálkodási- és vadászati tevékenységek:

- Természetvédelmi célú, extenzív vadgazdálkodás.
- Gímszarvas és őz állományának természetes eltartóképesség szintjén tartása.
- Dám megtelepedésének megakadályozása.
- A vaddisznó állomány minimális szinten tartása.
- Ragadozógazdálkodás.

A területen az élőhelyek és fajok védelmi helyzetének elősegítése érdekében az alábbi természetvédelmi célú projektek valósultak meg a KNPI közreműködésével:

- „A pannon bennszülött tartós szegfű védelme” (LIFE06 NAT/H/000104).

- „Élőhely-rekonstrukciós tevékenységek a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság területén” KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0014.

Vadgazdálkodás, vadászat:

Teríték adatok (2019.03.01.- 2020.02.29.):

Gímszarvas:

- Terv: 5 példány (1 fiatal bika, 2 tehén, 2 borjú).
- Tény: 6 példány (1 fiatal bika, 2 tehén, 3 borjú).

Őz:

- Terv: 21 példány (9 bak, 7 suta, 5 gida).
- Tény: 21 példány (9 bak, 7 suta, 5 gida).

Vaddisznó:

- Terv: 40 példány (4 kan, 6 koca, 22 süldő, 8 malac).
- Tény: 45 példány (4 kan, 11 koca, 25 süldő, 5 malac).

Szörmés és szárnyas ragadozó fajok terítéke:

- Róka teríték: 30 példány.
- Borz teríték: 8 példány.
- Aranysakál teríték: 17 példány.
- Szarka teríték: 15 példány.
- Dolmányos varjú teríték: 20 példány.

Vadászati berendezések:

A vadászterületen 6 állandó szórót üzemeltetünk (Emellett 6 ideiglenes szórót a szakszemélyzet kezel). Szórás általában kétnaponta, de hetente minimum három alkalommal van. A hivatásos vadászok felváltva végzik két-három óra munkaidő ráfordítással.

10 mobil magaslest helyeztünk ki a túráskárral veszélyeztetett gyepek és a rágáskárral érintett erdősítések közelében.

8 szózt üzemeltetünk a vadászterületen.

6 itatót működtetünk, amiket madár- és denevéritatóként védett fajok is rendszeresen használtak.

3 szalastakarmány etetőt helyeztünk ki a vadászterületre, de feltöltésüket csak extrém időjárási körülmények esetén írja elő az üzemterv (idén nem volt rá szükség).

A karbantartási és ellenőrzési feladatokat a hivatásos vadászok folyamatosan ellátják.

Mintaadási kötelezettség:

Afrikai sertéspestis: A Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Kalocsai Járási Hivatala a BK/EBAO/00238-1/2020. számú határozatában aktív közreműködésre kötelezte a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságot, vaddisznók ASP diagnosztikai célú kilövésével kapcsolatban.

A hatóság 4 vaddisznó vér- és mandulaminta leadására kötelezte a KNPI-t. Teljesítve.

Takarmány felhasználás:

10 tonna szemes kukorica a szórók üzemeltetésére.

Vadföldünk: 3 ha, vadlegelőként a 10 hektáros visszagyepesített szántók (Bócsa 0196/v) vannak feltüntetve a vadgazdálkodási jelentésben.

Apaji vadászterület, 13-578250-301:

Hasznosítás módja: haszonbérbe adva 2037-ig.

Nettó vadászterület: 7563 ha.

Vadászatra jogosult: Apaj-ürbőpusztai Természetvédő Vadásztársaság
Földtulajdonosi képviselő: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

KNP. Kunszentmiklósi vadászterület, 03-600550-302:

Hasznosítás módja: saját vadászterület

Nettó vadászterület: 9199 ha.

Vadászatra jogosult: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Földtulajdonosi képviselő: Pálinkás Csaba

Jellemzők

A KNPI kunszentmiklósi nettó 9199 ha kiterjedésű (bruttó 10239 ha) társult hasznosítású vadászterületéből 6681 ha (a nettó terület 72%-a) a KNPI I. számú „Felső-Kiskunság” nemzeti parki törzsterületére esik Kunszentmiklós település határában. A fokozottan védett területek kiterjedése 1281 ha, amely a teljes vadászterület 13 %-a. Az ex-lege védett területek kiterjedése 165 ha, ami a teljes nettó vadászterület 2%-a. A Ramsari területek kiterjedése 7127 ha (77%). A MAB Bioszféra Rezervátum területek kiterjedése 4390 ha (48%). A vadászterület 100%-a Natura 2000 terület, az érintettek: Felső-Kiskunsági szikes puszták (HUKN20001), Felső-Kiskunsági szikes puszták és turjánvidék (HUKN10001). A legfontosabb közösségi jelentőségű élőhelytípus a 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak.

A KNPI vagyonkezelésében lévő területek kiterjedése 5272 ha (a nettó terület 57%-a).

Élőhelyi sajátosságok: a vadászterület jellemzően nyílt pusztai élőhely-mozaikból áll: szikes gyepesek 5290 ha (58%), szántóterületek 3189 ha (35%). A település a nettó terület 624 ha 7%-át teszi ki, az erdőszültség rendkívül alacsony 44 ha (0,45%). A védett területek és a KNPI vagyonkezelésében lévő területek magas aránya kedvező a védett fajok számára, ugyanakkor a terület gyenge vadeltartó képességűnek tekinthető. A KNPI nagy kiterjedésben valósított meg élőhely-fejlesztési beavatkozásokat, elsősorban szántó területek visszagyepesítésével. Főként tűzokvédelmi szempontok miatt a vadászterületen magas az ugarterületek aránya, ami a védett fajokon túl a vadászható fajok állományának is kedvez.

A területen megtalálható, jelentősebb védett- és fokozottan védett természeti értékek:

Tűzok (*Otis tarda*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj. A területen található a Kárpát-medence legnagyobb dürgőhelye (Nagy-rét), amely a párzasi időszakban mintegy 250-260 példánynak ad otthont. Ez a magyarországi tűzokállomány 15-20%-át teszi ki. További jelentős dürgőhely a Lapos-rét. A költőállomány a teljes területen mintegy 15-20 pld-ra tehető. (A terület jellegéből adódóan jellemzően dürgőhely. A költő madarak száma az utóbbi években érezhetően megnőtt, részben a vadgazdálkodási tevékenység eredményeként, részben a pontosabb monitoring tevékenység miatt, ami szintén a vadgazdálkodási tevékenységre vezethető vissza. A gazdálkodásunk kezdetekor ez a szám 5-10 között volt, jelenleg a 15-20 reális becslés, bár inkább 20 körüli.)

- Ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj. Költő- (8-10 pár) és gyülekező (80-100 pld) állománya is jelentős a területen.
- Kerecsensólyom (*Falco cherrug*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj. A vadászterületen költ, és jelentős táplálkozóhelyének számít.
- Rétisas (*Haliaetus albicilla*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj. A vadászterület fontos táplálkozóhelye, kiemelt vadgazdálkodási jelentősége van.
- Parlagi sas (*Aquila heliaca*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj. A vadászterület fontos táplálkozóhelye, kiemelt vadgazdálkodási jelentősége van.
- Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): védett, a vadászterületen 3 telepe is van, vadgazdálkodási szempontból jelentős fajnak minősül.

- Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj. Kiemelt jelentőségű faj a vadászterületen, rendszeres költőállománya 2-3 párra tehető.
- Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*): fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj, több kolóniája is található a vadászterületen. Hazai- és európai uniós jelentősége is kiemelkedő.

2 fő természetvédelmi őr teljesít szolgálatot egyben hivatásos vadászként is (vadgazdálkodási technikusként): Lóránt Miklós természetvédelmi terület-felügyelő, Pálinkás Csaba Ferenc természetvédelmi tájegységvezető. A tűzok védelme Magyarországon” (LIFE04 NAT/HU/000109) keretében fel lett véve 1 fő hivatásos vadász, Tóth Tamás. A hatékony ragadozó gazdálkodás megvalósításában részt vesz további egy fő (Györfy Hunor).

A felsorolt védett természeti értékek védelme érdekében megvalósuló speciális vadgazdálkodási- és vadászati tevékenységek:

- Hatékony ragadozógazdálkodás: a talajon fészkelő madárállományok és apróvadfajok védelme érdekében elsősorban territórium-térképezésen és csapdázási módszereken alapuló ragadozó-gazdálkodás alkalmazása, különös tekintettel a róka (*Vulpes vulpes*), borz (*Meles meles*), dolmányos varjú (*Corvus cornix*) és szarka (*Pica pica*), valamint potenciálisan az aranysakál (*Canis aureus*) fajokra. A ragadozó-gazdálkodás részét képező löfegyveres gyérítés során a Ramsari területek magas arányára való tekintettel a KNPI a közeljövőben kizárólag acélsörétes löszert használ.
- A vaddisznó (*Sus scrofa*): jelentős tőraskárt okozhat a védett és fokozottan védett gyepterületeken, az európai közösségi jelentőségű pannon szikes gyepek degradációját eredményezve (az inváziós lágyszárú növényfajok megtelepedését és terjedését is elősegítve). Kedvezőtlenül befolyásolja az élőhelyfejlesztési célú visszagyepesítések folyamatát is. Érzékeny károkat okozhat a talajon fészkelő madárállományokban (pl. tűzok). Rendszeresen előforduló váltóvadként van jelen a területen. Állományának teljes visszaszorítása kiemelt természetvédelmi érdek, amit elsődlegesen megfelelő élőhely-kezeléssel valósít meg a KNPI, kiegészítve a hagyományos vadászati módokkal.
- Az apróvad vadászata a vadászterületen nem szolgál természetvédelmi célt, így hasznosításukat állományuk jelentős mértékű megerősödéséig nem tervezi a KNPI. Tekintettel arra, hogy a vadászterület 77%-a a Ramsari-egyezmény hatálya alá esik, a vízivad hasznosításának teljes tilalma továbbra is kiemelt szempont a vadászterületen.
- Kiemelt cél a területen olyan hatékony vadgazdálkodási gyakorlat megvalósítása, ami egyben nem jár a védett természeti értékek zavarásával. (Például elsődlegesen csapdázásos módszerek alkalmazása a ragadozó-gazdálkodás során, kíméleti időszakok és területek kialakítása az őz vadászata során).

A területen az élőhelyek és fajok védelmi helyzetének elősegítése érdekében az alábbi természetvédelmi célú projektek valósultak meg a KNPI közreműködésével:

- „A tűzok védelme Magyarországon” (LIFE04 NAT/HU/000109).
- „A kék vércse védelme a Pannon-régióban” (LIFE05 NAT/H/000122).
- „A kerecsensólyom (*Falco cherrug*) védelme a Kárpát-medencében” (LIFE06 NAT/H/000096).

Vadgazdálkodás, vadászat:

Teríték adatok (2019.03.01.- 2020.02.29.):

- Őz:
 - o Terv: 80 példány (30 bak, 20 suta, 30 gida).
 - o Részeredmény: 77 példány (30 bak, 20 suta, 29 gida).
- Vaddisznó:
 - o Terv: 1-1 példány (váltóvad csupán).
 - o Részeredmény: egy elejtés történt.
- Szőrmés és szárnyas ragadozó fajok terítéke (részeredmény).
 - o Róka teríték: 37 példány (tervben 37 pld kötelezettség).
 - o Borz teríték: 5 példány (tervben 2 pld kötelezettség).
 - o Aranyakál teríték: 0 példány, a területen szerencsére még nem jelent meg.
 - o Szarka teríték: 120 példány (tervben 120 pld kötelezettség).
 - o Dolmányos varjú teríték: 80 példány (tervben 80 pld kötelezettség).

Vadászati berendezések:

A vadászterületen 3 ideiglenes szórót üzemeltetünk, szórás általában csak a vaddisznók jelenlétének észlelése esetén van. A hivatásos vadászok felváltva végzik ezt a feladatot.

10 magaslest helyeztünk ki a túraskárral veszélyeztetett területeken, illetve a legfrekvenciáltabb őzes és rókás helyeken.

3 sózót üzemeltetünk a vadászterületen.

Itatót nem működtetünk, mert a területet teljesen behálózzák a csatornák és az árkok. A vadak a legaszályosabb években is találnak vizet a területen.

A karbantartási és ellenőrzési feladatokat a hivatásos vadászok folyamatosan ellátják.

Mintaadási kötelezettség:

Parazitológiai monitoring: A Bács-Kiskun Megyei Kormány Hivatal Élelmiszer-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága 1 példány „immun róka”, test leadását írta elő, a téli aspektusra. Az előírt mennyiség teljesült.

Sertéspestis, afrikai sertéspestis: A közepes kockázatú területbe sorolták a KNPI-t, ezért a hivatásos vadász több tájékoztatón és képzésen részt vett. A vaddisznó mivel csupán váltóvad, ezért kötelező vér- és mandulaminta leadás egy esetben történt.

Takarmány felhasználás:

0,3 tonna szemes kukorica a „szórók” üzemeltetésére.

Gyakorlatilag az egész kunszentmiklósi Nagy-rét vadföldként, illetve vadlegelőként funkcionál a gazdálkodás extenzív jellege miatt. Formálisan is kijelölt 50 hektárnyi vadföld és 100 hektárnyi vadlegelő.

5.9. Halgazdálkodási vízterületek

Név	Vízterkód	Leírás	Természetvédelmi besorolás
Császártöltési tőzeggyödrök	03-0009-1-4	Császártöltés határában a löszpart alatt húzódik a Vörös-mocsár. A mocsár az egykori Duna-mederben keletkezett, több százezer évvel ezelőtt. A lassú feltöltődés által több méter vastag tőzegtelepek képződtek. A tőzeget évtizedek óta bányásszák. Az így keletkezett tőzeggyödrökben fajokban gazdag vizes élőhelyek alakultak ki.	természetvédelmi terület
Szelidi-tó	03-0013-1-5	A Szelidi-tó a Duna-völgy alföldi szakaszán a Kalocsai síkságon helyezkedik el. A jégkorszak után a Dunából	természetvédelmi terület

		lefűződött jellegzetes morotvató. Ez az egyetlen mély vízű, szikes jellegű tó hazánkban. Vize a szikesekre jellemző nátrium-kálium- és magnéziumsók mellett minimális jódot is tartalmaz.	
Keceli tözegtavak	03-0034-1-1 03-0035-1-1 03-0036-1-1	Kecel határáig is elér a löszpart alatt húzódó Vörös-mocsár. A mocsár az egykori Duna-mederben keletkezett, több százezer évvel ezelőtt. A lassú feltöltődés által több méter vastag tözegtelepek képződtek. A tözeget évtizedek óta bányásszák. Az így keletkezett tözeggödörökben fajokban gazdag vizes élőhelyek alakultak ki.	természetvédelmi terület
Kiskunsági-főcsatorna vízrendszer	03-0051-1	A Kiskunsági-főcsatorna a főváros és a Duna-Tisza közének egyik legkedveltebb horgászvíze. A Ráckevei-Dunából ágazik ki és Akasztónál csatlakozik a Duna-völgyi-főcsatornába. A múlt század hatvanas, hetvenes éveiben épült és a hajdan volt mocsaras, később labilis vízellátottságú Duna-völgy mezőgazdasági céljait hivatott kiszolgálni. Több mint 50 kilométeren át kacsaringózik Akasztóig, ezért is ragadt rá a Kígyós név. Szélessége átlagban 40-50 méter, mélysége 1,6-2,0 méter, pontos hossza 58,75 eskm, területe 303 ha.	nemzeti park
Lakitelek, Szikrai Holt-Tisza I.	03-0057-1-1	A holtág a Tisza szabályozása során az 1850-es években végrehajtott 80. számú átmetszéssel alakult ki, a Tisza jobb parti nyárigáttal védett árterületén helyezkedik el. Közigazgatásilag a Bács-Kiskun megyei Tiszaalpár, Lakitelek és Tiszaug községekhez tartozik. Közvetlenül az Alpári Holt-Tisza fölött helyezkedik el, azzal csatorna köti össze. Hossza 9,7 km, átlagos szélessége 122 m, területe 118 ha, átlagos vízmélysége 1,6 m, víztérfogata 1,9 millió m ³ . Tulajdonosa a Magyar Állam, vagyonkezelője a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság. Medrének feliszapoltsága közepes mértékű, vízi növényzettel való benőttsége eléri a 30%-ot. Vize a "tisza", illetve "kissé szennyezett" kategóriába tartozik. A Tiszából alacsony vízállás esetén a holtág déli végén lévő szivattyútelep segítségével szivattyúsán tölthető. 2000-ben a 2,3 km hosszú Ugi-rétségi csatorna felújításával megoldották a holtág északi részének felső vízpótlását is. Gravitációsan a Tisza felé üríthető, vize az összekötő csatornán keresztül az Alpári Holt-Tiszába. Funkciói: belvíztározás, öntözővíz-tározás, halászat, horgászat, természetvédelem, strandolás.	nemzeti park
Tiszaalpári Holt-Tisza	03-0081-1-4	A holtág a Tisza szabályozása során az 1850-es években végrehajtott 80. számú átmetszéssel alakult ki, a Tisza jobb parti, nyárigáttal védett árterületén helyezkedik el. Közigazgatásilag a Bács-Kiskun megyei Tiszaalpár (ez Alpár és Tiszaújfalu egyesítéséből jött létre) és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszásas községek területéhez tartozik. Hossza 9,9 km, átlagos szélessége 148 m, területe 147 ha, átlagos vízmélysége 1,6 m, víztérfogata 2,3 millió m ³ . Feliszapoltsága közepes mértékű, vízfelületét 40%-ban borítja vízi növényzet, főleg nád, gyékény és tavirózsa. Szivattyúsán és gravitációsan tölthető a Tiszából (a szomszédos Szikrai-holtágból átvezetett vízzel), de belvizekből és szivárgás útján is töltődik. Funkciói: belvíztározás, öntözővíz-tározás, halászat, horgászat, strandolás. Természeti és tájképi értékekben gazdag, értékes élővilággal rendelkező holtág.	nemzeti park
Körtvélyesi Holt-Tisza	06-0008-1-1	A holtág a Tisza-szabályozás során végrehajtott 87. számú átmetszéssel 1862 - 1887 között alakult ki a folyó bal parti hullámterében. Közigazgatásilag Hódmezővásárhely városhoz tartozik. Hossza 4,7 km, átlagos szélessége 128 m, területe 60 ha, átlagos vízmélysége 3 m, víztérfogata 1,8 millió m ³ . Tulajdonosa a Magyar Állam, kezelője az Alsó-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság. Medre közepes mértékben feliszapolódott, vízi növényzettel való benőttsége előrehaladott. A Tiszához az alsó végén lévő hullámtéri csatornán keresztül kapcsolódik.	tájvédelmi körzet

		Szivárgó vízből és az árhullámokból töltődik. A Körtevényesi szivattyútelepen keresztül belvizekből is tölthető (a 155 km ² kiterjedésű Kenyereéri belvízöblözet vizeinek befogadója). Leüríthető a holtág alsó végén lévő hullámtéri csatornán keresztül. Vízének minősége változó, általában a "kissé szennyezett" kategóriába tartozik. Tájéki szempontból kitüntetett figyelmet érdemlő terület, élővilága nagyon változatos és gazdag.	
Mártélyi Holt-Tisza	06-0023-1-1	A holtág a Tisza szabályozása során az 1889 - 1892. évi 86. számú átmetszéssel alakult ki, a folyó bal parti hullámtérben, Mártély község közelében. Közigazgatásilag Hódmezővásárhely városhoz tartozik. Hossza 4,6 km, átlagos szélessége 100 m, területe 46 ha, átlagos vízmélysége 2 m, víztérfogata 920 ezer m ³ . Az élő Tiszával alsó végén torkolati tiltós műtárggyal ellátott tápcsatorna köti össze. A Magyar Állam tulajdon. Kezelője az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság. Medrének feliszapoltsága és vízi növényzettel való benőtsége közepes mértékű. vízminősége változó, időnként az eutrofizálódás jelei mutatkoznak. A holtág a környező területek belvizeinek befogadója. Közepes tiszai vízállás esetén gravitációsan, míg alacsony tiszai vízállásnál szivattyúsán tölthető. Leüríthető a holtág alsó végén lévő zsilipen keresztül. Rendeltetése: öntözővíz-tározás és öntözővíz-szállítás, belvíztározás, horgászat, üdülés. A holtág hatásterületén folytatott tevékenységek közül kiemelkednek az üdülőtelephez kapcsolódóak, úgymint a strandolás, a pihenés és a vízisportok. A Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozik. A festői táj az egykori tiszai ártér értékes maradványait őrzi.	tájvédelmi körzet
Atkai Holt-Tisza	06-0031-1-1	A patkó alakú holtág a Tisza szabályozásakor, 1862 - 1889 között végrehajtott 88. számú átmetszéssel alakult ki. A jobb parti ármentesített területen helyezkedik el, közigazgatásilag a Csongrád megyei Sándorfalva és Algyő községekhez tartozik. Felső ágának hullámtéri folytatása a Sasér. Hossza 6,8 km, átlagos szélessége 122 m, területe 83 ha, átlagos vízmélysége 3,5 m, víztérfogata 2,9 millió m ³ . Tulajdonosa a Magyar Állam. A holtág medrének feliszapoltsága előrehaladott, vízi növényzettel való benőtsége csekély. Feltölthető belvizekből, magas tiszai vízállás esetén a folyóból (zsilipen keresztül), végül - szivattyúsán - az Algyői öntözőrendszerből. Leüríthető gravitációsan, illetve magas tiszai vízállás esetén szivattyúzással. A vízminőségi mutatók értékei alapján vize "kissé szennyezett" (II. osztályú), de öntözővízként és halgazdasági hasznosításra megfelelő. Rendeltetése: belvíztározás, öntözővíz-tározás, horgászat.	tájvédelmi körzet
Labodári holtág		A holtág a Tisza-szabályozás során az 1863 - 1886 között végrehajtott 85. számú átmetszéssel keletkezett, a Tisza jobb parti hullámtérén helyezkedik el. Közigazgatásilag a Csongrád megyei Felgyő és Csanytelek községekhez tartozik. Hossza 750 m, átlagos szélessége 120 m, területe 9 ha, átlagos vízmélysége 1,5 m, víztérfogata 180 ezer m ³ . Tulajdonosa a Magyar Állam. Feliszapoltsága és vízi növényzettel való benőtsége közepes mértékű. Vize a tiszai árvizekből és szivárgásból pótlódik. Rendeltetése: természetvédelem. A holtág a fokozottan védett, kiemelkedő természeti jelentőségű, a Ramsari nemzetközi vízivadvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó terület. Természeti értékei alapján a "szentély" típusú holtágak közé tartozik.	tájvédelmi körzet

5.9.1. Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területén egy kihirdetett különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterület található: Kis-Tisza, Tiszasas, víztérkód: 03-098-2-1. Igazgatóságunk a következő területeket javasolta még természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületnek: Labodári-holtág (Tisza), tiszalpäri Sulymos-tó, Saséri-holtág (Tisza), atkai Kis-Tisza, apaji Sóderbánya-tó, XXXI. számú csatorna védett szakasza, lakiteleki Dög-Tisza, tiszalpäri Becső, tiszalpäri Kis-Tisza, tiszalpäri Sulymos-tó, tiszalpäri Tözegbánya-tó, tiszalpäri Nagy-tó.

5.9.2. Védett természeti területen található halastavak

Az egyre gyakoribbá váló száraz időszakok miatt, amikor a természetes vízfelületek száma erősen megfogyatkozik a Duna-Tisza közén, a halastavak, mint mesterségesen fenntartott vizes élőhelyek természetvédelmi jelentősége egyre nő, ezért a KNPI kiemelt figyelmet fordít a hozzájuk kötődő természeti értékek fenntartási szempontjainak, és a természetvédelmi jogszabályoknak megfelelő üzemeltetés biztosítására, akár saját vagyongazdálkodásban lévő, akár idegen tulajdonú tavakról van szó.

Az alábbi táblázat az igazgatóság saját vagyongazdálkodású halastavait illetően a 2019. december 31-i állapotot tükrözi (ezenél a területeknél a Magyar Állam képviselőjében bejegyzett tulajdonos az ingatlan-nyilvántartásban a KNPI):

Halastavak	Összesen (ha)	KNPI által vagyongazdálkodott terület (ha)	Nem a KNPI által vagyongazdálkodott (ha)	Megbízási szerződéssel kiadott (ha)
KNP (Apaji-halastó)	160,90	0,10	160,80	0,00
Pusztaszeri TK (Csaj-tó)	981,90	680,32	301,57	307,08
Pusztaszeri TK (szegedi Fehér-tó)	1 925,55	393,18	1 532,37	328,09
Péteri-tavi Madárrezervátum TT	170,13	170,13	0,00	0,00
Meggyesi-tó	2,28	2,28	0,00	2,28
Összesen:	3 240,76	1 246,02	1 994,74	637,46

Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában négy halastórendszer és egy 2,3 ha kiterjedésű halastó van, összesen 1246,02 ha kiterjedésben; ebből három saját hasznosítású. Megbízási szerződéssel az igazgatóság összesen 637,46 ha-t hasznosított: a szegedi Fehér-tóból az Igazgatóság vagyongazdálkodásában álló tóegységeket 2019-ben megbízási szerződéssel a Szegedfish Kft. működtette 328,09 ha-on; a 2,3 ha-os csanyteleki Meggyesi-tavat a Csanyteleki Horgász Egyesület tagjai kezelték; a tömörkényi Csaj-tó területéből 307,08 ha volt megbízással hasznosítva.

Saját hasznosítású halastavak 2019-ben:

Apaji-halastó (Apaj): A három tóegységből álló rendszer, amióta az igazgatóság vagyongazdálkodásában van, nem üzemelt halastóként, mert a medrek kialakítása során átszakították a vízzáró réteget, így a tavak feltöltését követően az állandó vízszint tartása csak folyamatos, aránytalan erőforrást igénylő vízutánpótlással lenne megoldható. A három tómederből kettő részleges feltöltését száraz években ősszel szokta megkezdeni a KNPI, május végéig tartóan. Utána a szikes tavaknak megfelelő vízdinamikát utánóztatva hagyjuk

kiszáradni. A száraz medret kaszáltatjuk, vagy kilegeltetjük. A tavak átlagos vízmélysége az időszakosan feltöltött állapotban sem haladja meg a 0,5 métert. 2019-ben – hasonlóan a korábbi évekhez – nem történt vízpótlás a tavakon.

Péteri-tó (Pálmonostora, Petőfiszállás): Az egykori halastórendszer három tóegységből áll. 2019-ben egyik tóban sem folyt halgazdálkodás. A tavak fenntartásának célja, hogy táplálkozó- és fészkelőhelyet biztosítsanak vízimadarak számára. A tavak feltöltése a szomszédos Dong-éri-főcsatornából lehetséges, amennyiben az megfelelő vízmennyiséget szállít. A tavak átlagos vízmélysége 0,6 méter.

Tömörkényi-halastavak (Tömörkény): A tórendszer halastavaiból az Igazgatóság vagyonkezelésében 680,32 ha halastó van, és ebből saját hasznosításában két tóegység van (4. és 8. számú tó). A 2019-es év során az elnádásodott 8. számú tó medrét bivalyok (34 egyed) legeltetésével hasznosítottuk, vízfeltöltés nem történt. A tavakat csak a Tiszából átemelt vízzel lehet feltölteni, ennek díja igen magas. A nagyobbik, 4. számú tó feltöltésére kerül sor minden évben. 2019-ben 800.000 m³ víz került a tóba szivattyúzás útján a Tiszából. Halgazdálkodás itt sem folyik, a feltöltés célja vizes élőhely biztosítása a környék vízimadarei számára. 2019-ben haltelepítés a 4. tóba nem történt.

A többi tóegység megbízási szerződéssel lett kiadva, 338,55 ha mértékben.

A megbízási szerződéssel kiadott halastavakon 2019-ben a természetvédelmi szempontokat figyelembe vevő gazdálkodás folyt.

5.10. Természetvédelmi mentőtevékenység

A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat telefonos ügyeleti rendszert üzemeltet. A Természetvédelmi Őrszolgálat Ügyeleti száma: +36-30-555-61-71. A telefonszám számos kiadványban, a KNPI honlapján fel van tüntetve, valamint a KNPI vonalas telefonján munkaidő után a telefonközpont bemondja az ügyelet elérhetőségét, így munkaidő után is elérhetőek vagyunk.

Az ügyeleti telefonszám működtetésében, a hívások fogadásában és a bejelentések kezelésében 6 fő természetvédelmi őr és 1 fő nyilvántartási referens vesz részt, heti váltásokban munkaidő után. Munkaidőben az igazgatóság telefonközpontjába érkeznek a hívások, és a telefonközpontos kolléga fogadja azokat.

Az ügyeleti telefonszámra érkező hívások leggyakoribb kérdései:

- Madármentés, állatmentés;
- Nemzeti Park látogathatósága, programokról, megközelíthetőségről érdeklődés;
- Haszonbérlettel kapcsolatos kérdések;
- Ügyintézés, ügyfélfogadás rendje.

2019-ben is több mint 1000 hívás érkezett az ügyeleti számra. Folyamatosan jelentős a védett állatok mentése. Működési területünkről 42 faj 215 egyedét mentettük, főleg a Szegedi Vadaspark, illetve a Kecskeméti Vadaspark közreműködésével. Igazgatóságunk működési területén a lakosság is közreműködik a sérült állatok eljuttatásában a vadasparkokba.

Mentett védett és vagy fokozottan védett faj neve	Példányszám
barna rétihéja	1
bíbic	2
búbos banka	2
bütykös hattyú	3
csörgő réce	4
danka sirály	23
egerészölyv	13
erdei fülesbagoly	6
erdei szalonka	1

fehér gólya	32
fekete rigó	1
floridai királysikló	1
füleskuvik	1
füsti fecske	3
gólyatöcs	4
gulipán	15
gyöngybagoly	1
hamvas rétihéja	1
héja	2
kanalas réce	2
karvaly	3
kis kócsag	2
kis lile	2
kuvik	2
macskabagoly	2
mókus	6
molnárfecske	7
nagy goda	2
nagy kócsag	1
réti sas	1
sárgalábú sirály	1
sárgarigó	1
sarlósfecske	1
seregély	6
sűn	6
sztyeppi sirály	1
tojás (gulipán, gólyatöcs, kis lile)	35
tőkés réce	1
üstökös gém	2
vetési varjú	2
vizi sikló	1
vörös vércse	12

6. Tájvédelem

6.1. Egyedi tájértékek (településenkénti kimutatás, változások)

Egyedi tájérték felmérésre 2019-ben nem került sor, a KNPI nyilvántartásában szereplő egyedi tájértékek száma év végén változatlanul 2854. A felmért települések száma 69 (a működési területhez egészében vagy nagyobb hányaddal tartozó 142-ből).

Településnév	Felmérés éve	Tájértékek száma
Apaj	2017	34
Ágasegyháza	2010	51
Bácsbokod	2013	70
Bácsborsód	2010	27
Bácsszentgyörgy	2012	26
Baks	2010	30
Ballószög	2010	27
Bátya	2013	65
Bordány	2017	28
Bugacpusztaháza	2010	20
Csanytelek	2010	39
Csávoly	2013	55

Csengőd	2017	28
Csikéria	2015	33
Dóc	2017	21
Drágszél	2012	17
Dunaegyháza	2016	106
Dunaszentbenedek	2010	39
Dunatetőten	2016	46
Érsekhalma	2015	13
Felsőlajos	2010	15
Fülöpháza	2010	42
Fülöpkab	2010	23
Fülöpszállás	2010	79
Gátér	2010	21
Géderlak	2010	41
Harkakötöny	2017	51
Harta	2018	60
Helvécia	2010	47
Imrehegy	2010	14
Izsák	2010	48
Kaskantyú	2010	10
Katymár	2017	93
Kerekegyháza	2010 (2016)	111
Kunadacs	2010	17
Kunbaja	2015	43
Kunbaracs	2018	70
Kunfehértó	2016	60
Kunszállás	2010	20
Lakitelek	2010	15
Mátételke	2013	25
Ordas	2010	37
Orgovány	2010	70
Öregcsertő	2015	42
Öttömös	2010	23
Páhi	2010	38
Pirtó	2010	22
Pusztamérges	2010	17
Pusztaszer	2010	71
Rém	2010	35
Solt	2018	78
Soltszentimre	2017	19
Szabadszállás	2018	137
Szentkirály	2010	27
Tabdi	2017	11
Tataháza	2012	26
Tiszaalpár	2010	33
Tiszasziget	2013	29
Tiszaug	2010	22
Újsolt	2015	34
Újszentiván	2012	29
Újtelek	2012	44

Uszód	2010	67
Üllés	2010	16
Városföld	2010	28
Vaskút	2016	99
Zákányszék	2010	43
Zsana	2010	42
Zsombó	2017	35
összesen		2854

6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás

Az Igazgatóság természetvédelmi kezelőként továbbra is részt vett a településrendezési eszközök módosításával kapcsolatos tervezési eljárásokban, 2019-ben 48 települést érintően, összesen 89 ügyben. E megkeresések kb. 80%-ában az Igazgatóságnak nem kellett a természetvédelmi közérdek érvényesítése érdekében érdemi jelentőségű módosítási javaslatot tennie. Amely ügyekben tett ilyet, az legtöbbször a nemzeti ökológiai hálózat olyan, természetközeli állapotú élőhelyeinek megóvására irányult, amelyek védett természeti területnek vagy Natura 2000 területnek nem képezik részét. A tervezők a legerősebb jogi oltalom alatt álló, védett természeti területeken és Natura 2000 területeken túlmenően, jellemzően figyelembe veszik az ökológiai hálózat által jelentett tervezési korlátokat, de az esetek egy részében az igazgatóság ügyféli nyilatkozata szükséges a természetvédelmi közérdek érvényesítéséhez.

A 2018-as évben zárult le a településképi arculati kézikönyvek és a helyi településképi rendeletek megalkotása a települési önkormányzatok részéről, így a KNPI 2019-ben mindössze egy ezzel kapcsolatos eljárásban adott véleményt.

6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

2019-ben az Bács-Kiskun és Csongrád megyékre vonatkozó területrendezési terv felülvizsgálatával kapcsolatban adott véleményt a KNPI az eljárások tervi véleményezési szakaszában.

6.4. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

A településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezésén túl több mint 70, érdemi tájvédelmi jelentőséggel bíró ügyben tett természetvédelmi kezelői nyilatkozatot a KNPI. A szóban forgó eljárások leggyakoribb típusai:

- nagyberuházások létesítése, állattartó telepek fejlesztése, bővítése, valamint védett, Natura 2000 területeket, illetve egyéb természetvédelmi oltalom alatt álló területeket érintő egyéb építési ügyek – 11 db;
- közlekedési infrastruktúra fejlesztése (közút, vasút, kerékpárút) – 17 db;
- hírközlési infrastruktúra és villamoshálózat fejlesztés és vezetékjogi eljárások – 37 db;
- napelemparkok és egyéb energetikai beruházások – 9 db,

A vonalas infrastruktúra-fejlesztések esetében, ahol ennek komoly természetvédelmi jelentősége van, az Igazgatóság nyomvonal-változtatásra vonatkozó javaslatot is ki szokott dolgozni (műút és kerékpárút létesítések, villamosenergia-hálózat nyomvonalának optimalizálás). A KNPI a villamosenergia-hálózat fejlesztések kapcsán az elérhető

madárvédelmi technológiák alkalmazását szorgalmazza. A hírközlési infrastruktúra fejlesztésére vonatkozó ügyek száma 2019-ben is magas volt, főként a Szupergyors Internet Program keretein belül létesülő, felhordó földkábeles vezetékek létesítése miatt. Ezen ügyekben a KNPI, mint természetvédelmi kezelő szorgalmazta, hogy a nyomvonalak a védett természeti területeket kímélően, már meglévő vonalas létesítmények (közutak) mentén kerüljenek kialakításra. A kisebb teljesítményű fotovoltaiikus rendszerek létesítése mellett ugrásszerűen megnőtt a jelentős területigényű (rendszerint 20 és 60 ha között) napelemparkok létesítésével kapcsolatos ügyek száma. A megújuló energia hasznosítását célzó beruházásokat általánosságban, a környezetvédelmi közérdekre tekintettel, az Igazgatóság támogatni igyekszik, azonban ahol indokolt, ott a természetvédelmi közérdek érvényesítésének lehetőségeit figyelembe véve a KNPI kezelői nyilatkozataiban a természetközeli állapotú élőhelyek átalakításával járó, zöldmezős beruházások helyszínének áttervezése mellett szokott állást foglalni.

7. Projektek (természetvédelmi, informatikai, turisztikai stb. projektek célja, előrehaladása, eredményei)

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
„Vizes élőhely rekonstrukciója és a fokgazdálkodás lehetőségének megteremtése a tiszalpäri Nagy-tó területén” – KEHOP-4.1.0-15-2016-00010	2015.07.10. ² – 2020.03.31.	ERFA	A projekt célja kb. 7 hektáros mély, nyílt vízfelület kialakítása az alpári Nagy-tó területén, illetve a terület részét képező tőzgbányató megtisztítása a gumiabroncsoktól.	HUKN20028 Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete HUKN10004 Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete	150 ha	358 840 311 Ft	358 840 311 Ft	2019-ben az alábbi monitoring eszközök kerültek beszerzésre: 1 db távcső, 1 db külső winchester, 3 db állvány, 2 db állványfej, 2 db elektromos halászgép, 1 db belly boat, 1 db elektromos csónakmotor és 1 db akkumulátor.
„A Dél-Alföld egykor legnagyobb szikes tavának a szegedi Fehér-tó medrének rekonstrukciója 130 ha-on” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00048	2016.09.01. – 2020.01.31.	ERFA	A projekt célja a szegedi Fehér-tó rekonstrukciója révén egy stabil, évről évre vízzel feltöltött sekély vizes élőhely létrehozása a Dél-Alföldön, ezzel költő, pihenő és táplálkozóterület biztosítása Natura 2000 jelölő partimadarak (gólyatöcs, gulipán, széki lile) számára. Az élőhely-fejlesztés részeként kialakításra kerülő fix villanypásztor és nyári szállás biztosítja a megfelelő feltételeket a terület legeltetéséhez (szürkemarkarhával, bivallyal), amely így nem fog elnádásodni. A tájidegen ezüsthék eltávolításával csökkenthető a területen fészkelő szarkák mennyisége, ezáltal a szigeteken költő madarak fészkelési sikere is magasabb lehet. A terület bemutatásra is alkalmas adottságokkal rendelkezik, így a Tiszavölgyi Bemutatóháztól induló tanösvény meghosszabbításával jól megközelíthető lesz a terület, magasles és madármegfigyelő les építése pedig a terület madárvilágának betekintéséhez járul	HUKN10007 Alsó-Tiszavölgy	130 ha	173 018 000 Ft	173 018 000 Ft	A projektre vonatkozó Támogatási Szerződést az Innovációs és Technológiai Minisztérium megszüntette 2019. november 06-án a megvalósítás akadályozottsága miatt. A projektben igényelt előleg visszafizetésre került.

² Már a pályázat benyújtása előtt történt szerződéskötés – a projekt kezdete azért korábbi, mint a pályázat benyújtásának dátuma

„Vizes élőhelyek rehabilitációja és természetvédelmi kezelése a Közép-Tisza mentén” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00069	2017.01.01.- 2021.04.30.	ERFA	jelentősen hozzá. A projekt célja a Közép-Tisza menti vizes élőhelyek természeti állapotának megőrzése és javítása, valamint a természetvédelmi kezelés infrastruktúrájának fejlesztése.	Tiszakécskei Holt-Tisza, helyi védelemre tervezett terület	150 ha	1 200 000 000 Ft	KNPI-re eső támogatás összege: 31 800 000 Ft	A vízjogi létesítési engedély 2019.01.05-én jogerőssé vált. A közbeszerzési dokumentáció és ajánlati felhívás 2019.05.17-én került kiküldésre versenyújranyitáshoz, a keretmegállapodásban nyertes vállalkozók részére. A Megvalósíthatósági Tanulmány minőségbiztosítási IH által elfogadásra került, a projekt átfordult megvalósítási szakaszba. 2019.02.20-án került megkötésre a szerződés az építési műszaki ellenőri szolgáltatásra. A kivitelezési szerződés 2019.08. 27-én írták alá. A munkaterület átadásra 2019. 10. 18-án került sor.
„Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása a Duna-Tisza közén” KEHOP-4.1.0-15-2016-00071	2017.01.01.- 2021.04.30.	ERFA	A projekt célja a Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása. A beruházás a KNPI kezelésében lévő 4 védett területen valósul meg tanösvények és bemutatóhelyek fejlesztése révén. A beruházás elemei: Kolon-tavi Fürkésző, Ős-Dunai kalandok a Vörös-mocsárban, Kurgán Természetvédelmi Bemutatóház és a mórhalmi Natura 2000 információs pont.	HUKN30003 Izsáki Kolon-tó; HUKN20032 Dél-Őrjeg (Császár-töltés) HUKN10007 Alsó-Tiszavölgy (Szatymaz); Móralalom	-	270 000 000 Ft	270 000 000 Ft	A Kolon-tavi Fürkésző és a Vörös-mocsár bemutatóhely engedélyezési tervdokumentációja elkészült. Számos IT eszköz is beszerzésre került: 1 db notebook, 2 db állványos vetítővászon, 2 db tablet, 3 db projektor.
„Egy fenntartható, természetkímélő tájhasznosítás újjáélesztése: a fokgazdálkodás XXI. századi lehetőségeinek megteremtése a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00070	2017.04.01.- 2021.08.31.	ERFA	A projekt célja a Mártélyi Tájvédelmi Körzet legértékesebb „magterületének” tekinthető Körtvélyes (komplex élőhelyrendszer) kiemelkedő természeti értékeinek hosszú távú, költséghatékony megőrzése. Ennek érdekében a Körtvélyesi Holt-Tisza tiszai vízállástól független, megújuló energia felhasználásával folyamatos vízpótlás biztosítása a cél a holtághoz közvetlenül csatlakozó fokok egyszeri felújításával, ill. a Tűfarok (a holtág alsó vége) műtárgyának szabályozhatóvá	HUKN10007 Alsó-Tiszavölgy HUKN20031 Alsó-Tisza hullámtér	1020 ha	200 000 000 Ft	200 000 000 Ft	Az élőhely-rekonstrukció és a hajómalom terveinek átdolgozása megtörtént az engedélyező hatóságok észrevételei alapján.

			tételével (a tiltó rekonstrukciója). Az élőhely-revitalizáció központi műszaki eleme a víz folyamatos szivattyúzását biztosító „hajómalom” Tiszára telepítése. A fejlesztés szerves részeként a helyi kulturális programkínálatba integrált, aktív turizmusra és élménypedagógiai módszerekre épített, szervezett és irányított bemutatás feltételeinek megteremtésére kerül sor (interaktív bemutatóhely kiállítása a műemléki jelentőségű „Körtvélyesi Révházban” és környezetében).					
„A Péteri-tó természetes mederalakulatának helyreállítása” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00080	2017.04.01.-2021.12.31.	ERFA	A projekt célja az 1976-ban természetvédelmi oltalom alá helyezett 781 hektáros Péteri-tavi Madárrezervátum kiemelkedő természeti értékeinek megőrzése és jobb bemutatásának érdekében a korábbi szikes tó helyén egykor kialakított halastó-rendszer természetvédelmi szempontú átalakítása, rekonstrukciója: a két legnagyobb tómedret elválasztó töltés és földút felszámolása, egységes tómeder kialakítása; a tavat övező töltések megerősítése; felhagyott, leromlott állapotú halgazdálkodási létesítmények (zsilipek, ivadéknevelő tavak, gátak, épületmaradványok, stb.) felszámolása; vízvisszatartást szolgáló műtárgyak felújítása; a fejlesztés eredményeit, és a terület természeti értékeit bemutató alapinfrastruktúra kiépítése (kiállítás, tanösvény, kilátó, magasles és madármegfigyelő ház).	HUKN20027 Péteri-tó	781 ha	300 000 000 Ft	300 000 000 Ft	2019-ben az alábbi monitoring eszközök kerültek beszerzésre: 1 db asztali számítógép, 1 db monitor, 1 db DVD író, 1 db külső winchester, 1 db spektív tartozékokkal, 1 db digitális fényképezőgép tokkal, 1 db távcső; 2019.09.12-én az élőhely-rekonstrukció kivitelezési feladatainak műszaki ellenőrzésére a megbízási szerződés megkötésére került. 2019.10.24-én indult közbeszerzési eljárás keretében az élőhely-rekonstrukció kivitelezési feladatainak ellátására szolgáló vállalkozási szerződés 2019.12.20-án lett megkötve.
„Elfelejtett jégkori képződmények nyomában - Alapszelvények rekonstrukciója a Duna-Tisza közén” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00082	2017.04.01.-2020.10.31.	ERFA	A projekt célja a Duna-Tisza közén található jégkori képződményeket feltáró alapszelvények (Szeged-Öthalom, Katymár, Madaras, Császártöltés) állagmegőrzése és feltárása, az országos jelentőségű földtani alapszelvények, valamint környezetük természeti állapotának fenntartása, javítása; geoturisztikai, örökségvédelmi célú bemutatásának és további kutathatóságának fenntartása.	Szeged-Öthalom Katymár HUKN20004 Dél-Bácska (Madaras) HUKN20032 Dél-Órjeg (Császártöltés)	10 ha	100 000 000 Ft	100 000 000 Ft	A projektre vonatkozó Támogatási Szerződést az Innovációs és Technológiai Minisztérium megszüntette 2019. november 06-án az akadályozott megvalósítás miatt. A projektben igényelt előleg visszafizetésre került.

<p>„Inváziós növényfajokkal fertőzött erdőterületeinek és foltszerű, degradált élőhelyeinek rehabilitációja, valamint természetvédelmi szempontból kitüntetett jelentőségű növényfajok in situ szaporítása a Peszéradacsi-rétek területén” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00083</p>	<p>2017.04.01.- 2021.10.31.</p>	<p>ERFA</p>	<p>A projekt célja a Peszéradacsi-rétek déli tömbjében foltszerűen található degradált, inváziós fajok fertőző gócaiként is ható élőhelyek (korábbi tanyahelyek) rehabilitációja, a helyreállított területeken a pannon homoki gyepekben társulásalkotó növényfajok, illetve egyéb karakterfajok, valamint természetvédelmi szempontból kitüntetett jelentőségű növényfajok (mindösszesen 50 faj) magtermő állományainak kialakítása. Emellett inváziós fajok visszaszorítására kerül sor szelektív, a környezetre nézve biztonságos módszerekkel a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő, erdő művelési ágú területeken.</p>	<p>HUKN20003 Felső- kiskunsági turjánvidék</p>	<p>1495 ha</p>	<p>380 000 000 Ft</p>	<p>380 000 000 Ft</p>	<p>A Támogatási Szerződést az Innovációs és Technológiai Minisztérium megszüntette 2019. november 06-ával az akadályozott megvalósítás miatt. A projektben igényelt támogatási előleg visszafizetésre került.</p>
<p>„Csatornák, rizskalitkák, tájsebek, tanyahelyek felszámolása, tájba illesztése a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területén” – VEKOP-4.2.1-15-2016-00007</p>	<p>2016.08.01.- 2021.03.31.</p>	<p>ERFA</p>	<p>A projekt célja mintegy 140 kilométernyi, üzemen kívüli csatorna és gát felszámolása, a csatornához kapcsolódó műtárgyak megszüntetése, felhagyott tanyahelyek felszámolása, tájidegen özönnövények visszaszorítása; gödrök, tájsebek felszámolása. A célterület (1500 ha) jelentős része közösségi szempontból kiemelt jelentőségű pannon szikes élőhelytípus, melynek állapotát jelentősen javítani fogja a tervezett beavatkozás. A terület a hazai tűzokállomány egyik legfontosabb fészkelő- és szaporodóterülete is egyben. A beavatkozásokkal nem csak új élőhelyek keletkeznek a faj számára, de a csatornák és a tájidegen ezüsthások eltűnésével csökken a tűzokállományra veszélyes ragadozófajok (róka, borz, dolmányos varjú, szarka) élőhelye és állomány nagysága, így a tűzok életfeltételei is jelentősen javulnak. A projekt közvetlenül folytatása a Közép-Magyarországi Operatív Program keretében hasonló céllal megvalósított két korábbi projektnak.</p>	<p>HUKN10001 Felső- Kiskunsági puszták és turjánvidék HUKN2001 Felső- kiskunsági szikes puszták</p>	<p>1500 ha</p>	<p>420 655 896 Ft</p>	<p>420 655 896 Ft</p>	<p>A kivitelezési munkálatok 2019. február 11-én érték el a 50%-os készültségi szintet, 2019. április 1-én pedig a 75%-os készültségi szintet. Beszerzésre került: 1 db B típusú tájékoztató tábla, valamint 1 db D típusú emlékeztető tábla.</p>

„Naprózsa Ház a homokon” –KEHOP-4.1.0-15-2016-00036	2016.09.01. – 2018.06.30.	ERFA	A fülöpházi Naprózsa Erdei Iskola szomszédságában felépülő új fogadó- és bemutató épület, a „NAPRÓZSA HÁZ” a KNP fülöpházi térsége védett természeti területeinek és attrakcióinak látogatóit szolgálja ki a jövőben, méltóképpen és sokoldalúan, különböző társadalmi és korcsoportok számára nyújtva információkat a térségben található Natura 2000 területekről.	HUKN20011 Fülöpházi-homokbuckák	2117 ha	90 000 000 Ft	90 000 000 Ft	A projekt záró szakmai és pénzügyi elszámolását az Irányító Hatóság 2019.04.09-én jóváhagyta.
„A puszta kapuja, természeti, kulturális és történelmi örökségeink bemutatása, fogadótér kialakítása Bugacon” – KEHOP-4.1.0-15-2016-00052	2016.09.01. – 2021.02.28.	ERFA	A projekt keretében megvalósuló beruházás a természeti, kulturális és történelmi örökségeink bemutatását szolgáló bugaci fogadótér létrehozását célozza meg, melynek elemei: Natura 2000 Központ – "KNP Bugac kapuja" fogadóépület és a „Homoki erdők emléktűje” tanösvény létesítése, túraútvonal kialakítása, továbbá a szemléletformálást segítő tájékoztató és oktatási kiadványok, túrák és foglalkoztatások kialakítása, működtetése.	HUKN20024 KNP Bócsa-Bugac buckavilága és a homokpuszta	11660 ha	206 982 000 Ft	206 982 000 Ft	2019-ben az alábbi monitorozó eszközök kerültek beszerzésre: 1 db notebook és egér, 1 db projektor, 1 db állványos vetítővászon, 1 db projektor állvány.
„A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” - KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 (KNPI Konzorciumi partner)	2016.10.01-2021.10.31.	ERFA	Közösségi jelentőségű madárfajok állományainak állapotfelmérése, a keletkező adatok szintézise és elemzése történik meg a projekt keretében. (Közösségi jelentőségű fajok kiválasztása, pontosítása, vizsgálati területek azonosítása, közösségi jelentőségű értékek felméréséhez kapcsolódó módszertan kidolgozása) Kedvezményezett konzorciumvezető: Földművelésügyi Minisztérium További konzorciumi partnerek: Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai Kutató Központ MTA Agrártudományi Kutatóközpont Talajtani és Agrokémiai Intézet Agrárgazdasági Kutatóintézet Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérés Távérzékelési és Földhivatali Főosztály Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	Országos		1 070 000 000 Ft	KNPI-re eső támogatás összege: 60 178 819 Ft	2019-ban lezajlottak az erre az évre tervezett madártani felmérések, 76 db UTM négyzetre vonatkozóan, 5 vállalkozó bevonásával. A madárfajokat veszélyeztető elektromos szabadvezetékek aktualizált országos térinformatikai adatbázisának összeállítása tárgyú szolgáltatásból a vállalkozó teljesítette az 1. részfeladatot (helyzetértékelés, adatgyűjtés, elemzés).

„A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának komplex fejlesztésével” - KEHOP-4.2.0-15-2016-00009	2016.09.19-2020.05.31.	ERFA	A természetvédelmi őrszolgálati jelenlét erősítése a Duna–Tisza közén, hatósági ellenőrzések eredményességének javítása a KNPI működési területén. A természetvédelmi kezelést megalapozó adatok, szervezett gyűjtésének elősegítése, monitoring feladatok hatékonyságának növelése. közmunkaprogramban dolgozók koordinálásának segítése, oktatásban, szemléletformálásban való részvétel javítása.	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területe		139 000 000 Ft	139 000 000 Ft	A Péteri-tavi ingatlan fűtőkorszerűsítésének kivitelezési munkálatai elkezdődtek, míg a tárolószín kivitelezési munkálatai befejeződtek. A Kunpeszér, Peszéradacsi rétek művelés alól kivett területein 10 db automata talajvízszint-észlelő kút kivitelezési munkálatai elkezdődtek. A 4db terepjáró személygépkocsi esetében eredményes lett a közbeszerzési eljárás. Számos IT eszköz is beszerzésre került: 4 db monitor, 4 db asztali gép, 2 db állványos vetítővászon, 9db notebook, 2 db router.
„Natura 2000 jelölő füves élőhelyek és a természetvédelmi szántók kezelése”-KEHOP-4.1.0-15-2016-00045	2016.09.01.-2021.08.31.	ERFA	A projekt célja a Felső-Kiskunsági puszták, a Felső-kiskunsági tavak és a Kolon-tó környéki füves élőhelyek kezelését végző őshonos állatállomány tartásához szükséges infrastruktúra kialakítása, fejlesztése, illetve a területekhez kapcsolódó szántók természetvédelmi célú kezelése során alkalmazott gépek és eszközök beszerzése. Emellett a projekt célkitűzései között említhetjük a Kunszentmiklós-nagyállási állattartó telepen kialakítandó, látogatható őshonos állatbemutatót is, amely idegenforgalmi célok mellett igen jelentős marketing értékkel is bír majd.	HUKN30003 Izsáki Kolon-tó HUKN20001 Kunszentmiklós- Bösztröpuszta HUKN10001 A Felső-Kiskunsági szikes puszták és turjánvidék HUKN20009 Felső-Kiskunsági szikes tavak és Miklapusztá HUKN10002 Kiskunsági szikes tavak és az örjegi turjánvidék	1590 ha	352 182 180 Ft	352 182 180 Ft	2019. évben befejeződött az állattartó telepek tervezése. Megtörtént a munkagépek árának indikatív vizsgálata és összeállításra került a közbeszerzési dokumentáció. A közbeszerzés részajánlattételi lehetőséggel, 8 részben kerül kiírásra egybevonva a KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 sz. projekt munkagépeinek beszerzésével. Továbbá pontosításra és véglegesítésre kerültek a megvalósítandó villanypásztor építés nyomvonalai és műszaki paraméterei, valamint megtörtént itt is a piaci ár felmérése. A KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 sz. projekt vadkárrelhárító kerítés és vadkárrelhárító villanypásztor építésével kerül összevontan kiírásra, 8 részajánlati szakaszban. Teljes terjedelmével elkészült itt is a közbeszerzési dokumentáció.
„Tájidegen fajokból álló erdők átalakítása Natura 2000 jelölő élőhelyekké a Kiskunsági Nemzeti Park	2016.08.01.-2020.07.27.	KEHOP	A KNPI kiemelt célja a tájidegen erdők arányának a csökkentése, az őshonos fajok arányának növelése a vagyonkezelésében álló területeken.	HUKN20031 Alsó-Tisza hullámtér, HUKN20024	735 ha	230 000 000 Ft	230 000 000 Ft	2019. évben kidolgozásra került a pontos műszaki tartalom és megtörtént az erdészeti munkagépek árának piaci vizsgálata és elkészült

Igazgatóság védett természeti területein"- KEHOP-4.1.0-15-2016-00046			Az igazgatóság elegyes őshonos fafajú célállományokat hoz létre, vadkizárás alkalmazásával. A projekt kiemelt célja az alkalmazandó erdőszerkezet-átalakítási technológiákhoz szükséges, de rendelkezésre nem álló gépek és eszközök beszerzése.	Bócsa-bugaci homokpuszta, HUKN30003 Izsáki Kolon-tó, HUKN20022 Kiskőrösi turjános, HUKN20015 Ágasegyháza-orgoványi rétek, HUKN20011 Fülöpházi homokvidék, HUKN20003 Felső-kiskunsági turjánvidék, HUKN20002 Peszéri-erdő HUKN10001 Felső-Kiskunsági puszták és turjánvidék				a közbeszerzési dokumentáció. A közbeszerzés részajánlattételi lehetőséggel, 8 részben kerül kiírásra egybevonva a KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 sz. projekt munkagépeinek beszerzésével. Továbbá pontosításra és véglegesítésre került a megvalósítandó vadkárelhárító kerítés és vadkárelhárító villanypásztor építés nyomvonalai és műszaki paraméterei, valamint megtörtént itt is a piaci ár felmérése. A KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 sz. projekt villanypásztor építésével kerül összevontan kiírásra, 8 részajánlati szakaszban. Teljes terjedelmével elkészült itt is a közbeszerzési dokumentáció.
„Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban”, -LIFE12 NAT/HU/001188	2013.10.01.–2021.12.31.	LIFE+ Nature	A projekt a Kárpát-medence egyik legnagyobb kiterjedésű és természetvédelmi jelentőségű időszakos szikes taván és annak vízgyűjtő területén célozza az eredeti vízviszonyok és a természetes élőhelyek helyreállítását, a Kiskunság középső részén. Az itt található nyílt szikes tófelületek a hasonló élőhelyek országos összállományának 18%-át teszik ki. A projekt célterületén található Böddi-szék kiemelt jelentőségű részét képezi a Natura 2000 hálózatnak, hazai törvényi szabályozás révén már 1997 óta területi oltalmat élvez. Fő kedvezményezett: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság További kedvezményezettek:	HUKN20009 Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusztza (Böddi-szék) HUKN10002 Kiskunsági szikes tavak és az örjegi turjánvidék	2345 ha	KNPI teljes költségvetése: 1 937 150 700 Ft (A projekt tervezett összköltségvetése 2 159 796 900 Ft (7 199 323 Euro))	KNPI részére: EU-s támogatás összege: 1 411 976 400 Ft; Minisztériumi társfinanszírozás összege: 427 441 500 Ft (A teljes projekt EU támogatása 1 619 847 600 Ft ((5 399 492 Euro))	A természetvédelmi célú földvásárlás eredményeként a KNPI mintegy 63,95 hektár földterületet vásárolt meg 2019-ben, amivel 390,34 hektárra növelte a projekt keretében megvásárolt területek kiterjedését. Projekt hosszabbítási kérelmet nyújtottunk be, amit az EU Bizottság jóváhagyott, így a projekt záró dátuma 2021. december 31-re módosult. Közbeszerzési eljárás eredményeképp 150 egyed magyar tarka szarvasmarha sikeres beszerzése történt meg a természetvédelmi célú legeltetés

			Dunatáj Közalapítvány, Kiskunsági Madárvédelmi Egyesület					megvalósítása érdekében.
„A szalakóta védelme a Kárpát-medencében” - LIFE13/NAT/HU/000081 (KNPI Társkezdvezményezett)	2014.09.01.– 2020.09.31.	LIFE+ Natura	A projekt keretében megvalósuló fő tevékenységek: fészkelőhelyek kialakítása Különleges Rendeltetésű Madárvédelmi Területeken Magyarországon (17 területen) és Romániában (15 területen), fészkelő- és táplálkozóhelyek állapotának javítása három karakterisztikus projekt területen, a madarak mortalitását csökkentő beavatkozások (20 kV-os oszlopok szigetelése), hosszú távú fenntartható fajvédelem biztosítása a „Farmers for Roller” program keretében, szalakótabarát gazdálkodási módszerek használatának népszerűsítése Natura 2000-területeken, szemléletformálás (Szalakóta Látogató Központ építése a Szegedi Fehér-tónál) Fő kedvezményezett: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület További társkezdvezményezettek: MILVUS Csoport, Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt., Szatmárnémeti Környezetvédelmi Ügynökség (Románia)	HUKN10008 Balástya-Szatymaz környéki homokvidék HUKN30001 Csongrád-Bokrosi Sóstó HUKN30003 Izsáki Kolon-tó HUKN10001 Felső-kiskunsági szikes puszták és turjánvidék HUKN30002 Gátéri Fehértó HUKN10002 Kiskunsági szikes tavak és az örjegi turjánvidék HUKN10007 Alsó-Tiszavölgy HUKN20001, Felső-Kiskunsági szikes puszták HUKN20009, Felső-Kiskunsági szikes tavak és Miklapuszták	12523 5 ha	KNPI teljes költségvetése: 219 928 880 Ft (A teljes projekt költségvetése: 5 046 097 Euro)	KNPI részére: EU-s támogatás összege: 104 778 760 Ft; Minisztériumi társfinanszírozás összege: 69 002 590 Ft	2019-ben az élőhelyi rekonstrukciós földmunkák kivitelezése elkészült. A Szalakóta Látogatóközpont a hivatalos átadó ünnepséget követően megnyílt a látogatók számára. A berendezési tárgyak több ütemben beszerzésre kerültek, illetve utolsó részének vásárlására az ajánlattételi felhívás elkészült. A parkosítás és kültéri installációk telepítésének előkészítése elkezdődött. A szalakóta populációk éves felmérése és monitorozása folyamatos volt 2019. évben is. A Szalakóta Látogatóközpont mellé tervezett kilátó terveit a kivitelezési elvárásoknak megfelelően módosításra kerültek, a kivitelezési munkálatok előkészítése megtörtént. A szalakóta fészkelésére alkalmas fák/facsoportok felmérése folytatódott.
„A parlagi sas védelme a Pannon-régióban az ember okozta halálozás visszaszorításával” -	2016.10.01- 2022.03.31	LIFE Nature	A Pannon-régióban található parlagi sas állomány növelése a nem-természetes elhullásra visszavezethető tényezők (mérgezés, lelövés) jelentős	HUKN10001 Felső-kiskunsági szikes puszták		KNPI teljes költségvetése: 109 258 500 Ft	KNPI részére: EU-s támogatás összege:	A kutyával végzett őri feladatokon felül 12 db műfészkek kihelyezése megtörtént.

LIFE15/HU/000902 (KNPI Társkezdvezményezett)			csökkentésével. Fő kedvezményezett: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) További társkezdvezményezettek: Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Vychodoslovenská distribučná a.s (Szlovákia), Raptor Protection of Slovakia (Szlovákia), Czech Society for Ornithology (Csehország), Ministry of the Environment of the Czech Republic (Csehország), BirdLife Österreich (Ausztria), WWF Österreich (Ausztria), Bird Protection and Study Society of Serbia (Szerbia), Institute for Nature Conservation of Vojvodina Province (Szerbia)	és turjánvidék; HUKN10007 Alsó- Tiszavölgy; HUKN10002 Kiskunsági szikes tavak és az örjegi turjánvidék;		(A teljes projekt költség- vetése: 3 602 700 Euro)	47 978 400 Ft Minisztériumi társfinanszírozás összege: 41 707 800 Ft Önerő: 19 572 300 Ft	
„A parlasi sas és a keresensólyom táplálékbazisának biztosítása a Kárpát- medencében” - LIFE13 NAT/HU/000183 (KNPI Társkezdvezményezett)	2014.07.01.– 2018.12.31.	LIFE Nature	A projekt céljai között szerepel az ürge és a földikutya hazai állományainak feltérképezése, új állományok létrehozása áttelepítéssel, a meglévő állományok élőhelyeinek jobb kezelése, kezelési útmutatók kidolgozása és a szemléletformálás. Fő kedvezményezett: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság További társkezdvezményezettek: Fővárosi Állat- és Növénykert, Bükki Emlőstani Kutatócsoport Egyesület, Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, Kaposvári Egyetem, Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), NIMFEA Természetvédelmi Egyesület, Madárvilág Nonprofit Közhasznú Kft., Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt., MILVUS Csoport, Szatmárnémeti Környezetvédelmi	HUKN20008 Déli- Homokhátság	1151, 6 ha	KNPI teljes költségvetés e: 117 727 653 Ft	KNPI részére: EU-s támogatás összege: 89 575 216 Ft; Minisztériumi társfinanszírozás összege: 15 018 563 Ft	A projekt zárójelentésének összeállítása megtörtént és az Európai Bizottság által elfogadásra került.

			Ügynökség (Románia)					
"Homoki erdősztyepp élőhelyek kulcsfontosságú ökoszisztéma szolgáltatásainak többszintű, több területen megvalósuló komplex helyreállítása" - LIFE16 NAT/HU/000599 (KNPI Társkezdvezményezett)	2017.08.01. – 2022.12.31.	LIFE Nature	A projekt céljai az inváziós fajok visszaszorítása; aktív élőhely-rekonstrukciós munkák végzése; a kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok kiterjedésének növelése és azok természetvédelmi helyzetének javítása; a közösségi jelentőségű, kedvezőtlen természetvédelmi helyzetű állatfajok (díszes tarkalepke, szarvas álganéjtúró) számára alkalmas élőhelyek kiterjedésének növelése; a helyreállított élőhelyekre célzottan visszatelepítendő, közösségi jelentőségű növényfajok (homoki nőszirm, mocsári kardvirág) állományainak növelése; a legfontosabb ökoszisztéma szolgáltatások helyreállítása; a régióban megvalósítandó komplex, oktatási-szemléletformálási tevékenységekkel a társadalmi felelősségvállalás és környezettudatos magatartás növelése; a különböző típusú, helyben elvégzett beavatkozások alapján, gyakorlatban tesztelt ajánlások megfogalmazása a hasonló problémákkal szembesülő területkezelők/gazdálkodók részére. Fő kedvezményezett: KEFAG Zrt. További társkezdvezményezettek: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)	HUKN20002 Peszéri-erdő HUKN10001, Felső-Kiskunsági puszták és turjánvidék	1628, 46 ha	KNPI teljes költségvetése: 211 149 990 Ft	KNPI részére: EU-s támogatás összege: 157 775 120 Ft; Minisztériumi társfinanszírozás összege: 26 520 000 Ft	Az Erdei Látogatóközpont kialakítása befejeződött. Számos eszközbeszerzés valósult meg. A C7 akcióban az inváziós fajok irtása mechanikai módszerekkel folytatódott. A C13 akcióban a tölgy csemetekert ápolása folytatódott.
„A tűzok határon átnyúló védelme Közép-Európában” - LIFE15 NAT/AT/000834 (KNPI Társkezdvezményezett)	2016. 07.11. – 2023. 12. 31.	LIFE Nature	A pályázat a tűzok határon átnyúló védelmének erősítését célozza meg 4 ausztriai és 5 magyarországi területen, a védelmi tevékenységek összehangolásával. Intenzív információcsere és kommunikáció tervezett Ausztria, Magyarország, Németország, Szlovákia, Csehország és Szerbia között, megvalósítva a teljes közép-európai tűzokállomány egységes védelmét. A projekt fő célkitűzése a kifejtett tűzokok elsőszámú veszélyeztető tényezője, a repülés közbeni ütközések gyakoriságának	HUKN10001 Felső-kiskunsági szikes puszták és turjánvidék HUKN20001, Felső-Kiskunsági szikes puszták	15776 ,02 ha	KNPI teljes költségvetése: 484 734 900 Ft (A teljes projekt költségvetése: 8 399 265 Euro)	KNPI részére: EU-s támogatás összege: 333 127 200 Ft; Minisztériumi társfinanszírozás összege: 145 204 200 Ft	A Tűzokvédelmi Látogatóközpont elkészült tervei alapján birtokába jutottunk az építésügyi hatóság engedélyének. A közbeszerzési tanácsadó kiválasztására kiírandó eljárás előkészítése megtörtént.. Elkészült a gazdálkodói útmutató. A kilátópontok és tanösvény terveinek beszerzése, az apróvadállományok monitorozásához szükséges szerződés, valamint a térinformatikai adatbázis-kezeléshez

			<p>csökkentése középvezettségű légvezetékek földkábelrel történő kiváltásával.</p> <p>Intenzív tájékoztatási és kommunikációs tevékenység keretében egy tűzokvedelmi oktató- és látogatóközpont, valamint egy minimum 5 állomásos tematikus tanösvény kerül kialakításra a Felső-Kiskunságban (Kunszentmiklós), ami képzési, oktatási és bemutató programok helyszínéül fog szolgálni a Natura 2000 területek és értékek megismerésének és a védelmi intézkedések megértésének elősegítése érdekében.</p> <p>Fő kedvezményezett: Österreichische Gesellschaft Großtrappenschutz (Ausztria)</p> <p>További társkezdményezettek: ELMŰ Hálózati Elosztó Korlátolt Felelősségű Társaság, Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), Amt der Burgenländischen Landesregierung - Abteilung 5 – Anlagenrecht, Umweltschutz und Verkehr (Ausztria), Netz Niederösterreich GmbH (Ausztria), Netz Burgenland Strom GmbH (Ausztria), Amt der Niederösterreichischen Landesregierung - Abteilung Naturschutz (Ausztria)</p>					szükséges szerződés előkészítése megtörtént.
<p>„A rákosi vipera állományainak és élőhelyeinek fejlesztése a pannon régióban” - LIFE18 NAT/HU/000799</p> <p>(KNPI Társkezdményezett)</p>	2020.01.01. - 2025.01.01.	LIFE Nature	<p>A rákosi vipera kiskunsági természetvédelmi helyzetének javítása a következő 5 évben, az alábbi akciók révén:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rákosi vipera élőhelyeken a vadászatra jogosultakkal együttműködésben predátorok gyérítése; - bugaci homokpuszta területén élőhelyek összekötése gyepműveléssel; - alsó-pezséri élőhelyeken vizes élőhelyrekonstrukciók; - potenciális élőhelyként szolgáló 	<p>HUKN20024 Bócsa-Bugaci homokpuszta, HUKN20003 Felső-Kiskunsági turjánvidék HUKN10001, Felső-Kiskunsági puszták és</p>	223 ha	<p>KNPI teljes költségvetése: 1 948 240 Euro</p> <p>(A teljes projekt költségvetése: 4 162 182 Euro)</p>	<p>KNPI részére EU támogatás összege: 1 461 180 Euro</p>	<p>A Grant Agreement 2019.10.07-én aláírásra került., ezt követően megkötöttük a koordináló kedvezményezettel a partnerségi megállapodást.</p>

			<p>földterületek vásárlása;</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunpeszéri Látó-hegyen kb. 8 ha területen predátorokat kizáró hálórendszer felállítása; - alsó- és felső-peszéri gyepek élőhelyi, ill. szerkezeti diverzitásának növelése; - rákosi vipera monitoring módszerek fejlesztése; <p>Fő kedvezményezett: MME További társkezdményezettek: DINPI, FHNPI, Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK)</p>	turjánvidék				
<p>„A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával” - LIFE17 IPE/HU/000018</p> <p>(KNPI Társkezdményezett)</p>	2019.01.01-2026.12.31	LIFE IPE	<p>A LIFE IP GRASSLAND-HU projekt célja a füves élőhelyek és az ezekhez kötődő fajok természetvédelmi helyzetének javítása és hosszú távú megőrzése, amit többek között az alábbi tevékenységekkel kíván elérni:</p> <p>Gyepekhez kötődő zászlóshajó fajok hazai és nemzetközi akcióterveinek elkészítése/revíziója.</p> <p>Inváziós fajokra vonatkozó országos adatbázis létrehozása. Természetmegőrzési tanácsadó szolgálat kialakítása.</p> <p>Megkezdi működését a gyepterületek megfelelő gyakorlati kezelését, illetve megőrzését elősegítő országos tanácsadó hálózat. A tanácsadók közvetlenül tájékoztatják a Natura 2000 területeken gazdálkodókat a jó kezelési gyakorlatokról, igénybe vehető támogatásokról, jogszabályi előírásokról, valamint az adott terület fenntartási tervében foglaltakról és a vonatkozó kötelezettségekről. A tanácsadó szolgálat tagjai emellett részt vesznek biotikai adatok gyűjtésében és a társadalom természetmegőrzési szempontú tudatformálásában is.</p> <p>Alapállapot-felmérés és változások monitorozása</p>	HUKN20019 Baksi-pusztá	1463 ha	<p>KNPI teljes költségvetés e: 1 179 371 Euro</p> <p>(A teljes projekt költségvetés e: 17 258 307 Euro)</p>	EU-s támogatás összege: 707 623 Euro	A projektben beszerzendő eszközök közül 2 db terepi Field book beszerzésre került, valamint két darab okostelefon is beszerzésre került.

			<p>Szmléletformálás és információátadás Élőhelyrekonstrukció a Baksi-puszt területén, vízkormányzási műtárgyak felújítása a természetvédelmi célokkal összhangban. Fő kedvezményezett: Herman Ottó Intézet Társkedvezményezettek: Balaton-felvidéki NP., Bükki NP., Duna-Ipoly NP. Fertő-Hanság NP. Hortobágyi NP. Körös-Maros NP. Órségi NP., Budapesti Erdészet Zrt. Nemzeti Agrárkamara, Magyar Természettudományi Múzeum, Magyar Madártani és Természetvédelmi E., Zöld Akció E.</p>					
<p>„A Pannon sztyepek meghatározó állatfajainak megőrzése Magyarország és Szerbia közötti határregióban” - PANNONSTEPPE / HUSRB/1602/12/0065 (KNPI Társkedvezményezett)</p>	2018.01.15-2019.12.31.	IPA Interreg	<p>A projektben tervezett tevékenységek célja a kihalással veszélyeztetett rákosi vipera (<i>Vipera ursinii rakosiensis</i>) két megmaradt élőhelyét elválasztó erdő (20 ha) gyepterületének átminősítése, ezáltal a kapcsolat megteremtése a két élőhely között. Ennek keretében a korábban letermelt erdő helyén lévő terület részbeni lőszermentesítése fog megtörténni (egykor katonai lőtér védőzónája volt a terület), majd az egykor akáccal borított részek kerülnek kituskózásra. A kituskózás és a felesleges szervesanyag (fenyőtű avar) eltávolítása után megtörténni a terület helyben gyűjtött fűmaggal történő felülvetése, ezzel is elősegítve a gyepterület regenerációját. A konkrét természetvédelmi beavatkozásokkal párhuzamosan kommunikációs akciók is folynak: weboldal létrehozása, kiadványok megjelentetése, konferencia szervezése. Fő kedvezményezett: Vajdasági Tartományi Természetvédelmi Intézet (Szerbia) További társkedvezményezettek: Tartományi Településrendezési és Környezetvédelmi Titkárság (Szerbia) Perjanica Vadásztársaság (Szerbia)</p>	HUKN20024 Bócsa-Bugaci homokpuszta	20,4 ha	<p>KNPI teljes költségvetése: 130 900 Euro (A teljes projekt költségvetése: 289 683 Euro)</p>	<p>KNPI részére: EU-s támogatás összege: 130 900 EUR</p>	<p>Az erdőtörvény változása miatt mind szakmai, mind költségvetési szempontból a módosítások megtörténtek. A projektben vállalt beszerzések az élőhelyrekonstrukciós munkákra vonatkozóan (lőszermentesítés, invazív irtás kituskózás, területrendezés, gyepterület megőrzés) megtörténtek, a projektakciók lezárásra kerültek.</p>

<p>„Örökségünk a természet – a rónák világa. A Dél-Alföld természeti értékeinek és Natura 2000-es hálózatának a bemutatása” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00081</p> <p>(a pályázat tartaléklistás, támogatási szerződéssel nem rendelkezik)</p>			<p>A projekt célja a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet részét képező Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban található, a honfoglaló magyarság 1100 éves múltjának (örökségének) megismertetésére összpontosító bemutató rendszer kiegészítése természeti örökségünkről szóló elemekkel (a Duna–Tisza köze tájtörténetének napjainkig történő vázlatos bemutatása, a jelenlegi természeti állapot és természetvédelmi helyzet, védett és európai közösségi jelentőségű természeti értékeink megjelenítése szemléletformáló és bemutatóterek létrehozásával); az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark, és a benne kialakított természetrajzi-természetvédelmi bemutatói elemek integrálása a térségben található természetvédelmi bemutatóhelyek hálózatába.</p>	<p>Ópusztaszer, HUKN10007 Alsó- Tiszavölgy</p>				
<p>„A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területein található védett és közösségi jelentőségű természeti értékek megőrzését szolgáló vízgazdálkodási rendszer kialakítása” - KEHOP-4.1.0-15-2016-00084</p> <p>(a pályázat tartaléklistás, támogatási szerződéssel nem rendelkezik)</p>			<p>A projekt célja a természetvédelmi igényeket is kielégítő vízszintek és vízkormányzás biztosítása, illetve a vízzel való gazdálkodás lehetőségének megteremtése a célterület (Miklapusztá, Felső-Kiskunsági szikes puszták, Felső-Kiskunsági szikes tavak, Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet) védett és közösségi jelentőségű természeti értékeinek megőrzése érdekében: a vízviszátartás – tározás, illetve az összegyülekezési-, levonulási idők meghosszabbításához szükséges műszaki feltételek megteremtése; az eltérő vízminőségű területek vizeit mesterségesen összekötő árkok megszüntetése; a használaton kívüli utak, töltések felszámolása.</p>	<p>HUKN10001 Felső- Kiskunsági puszták és turjánvidék HUKN2001 Felső- kiskunsági szikes puszták HUKN10002 Kiskunsági szikes tavak és az örjegi turjánvidék HUKN20009 Felső- kiskunsági szikes tavak és Mikla- puszták HUKN10007 Alsó- Tiszavölgy</p>				

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

8.1. Az igazgatóság ügyiratforgalma

8.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés/belföldi jogsegély a hatóságok számára (természetvédelmi-, környezetvédelmi-, erdészeti-, földügyi hatóság, önkormányzat, MVH stb. bontásban)

	Főszám	Alsószám	Összesen
Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főo.	519	1737	2256
Erdészeti hatóság	(465)	(1178)	(1643)
Önkormányzat	17	34	51
NFA	(25)	(39)	(64)
MVH	58	188	246
Agrárminisztérium	(84)	(221)	(305)
Ügyfelek, egyéb hatóságok*	13	48	61
	(19)	(42)	(61)
	7	103	110
	(2)	(10)	(12)
	166	559	725
	(195)	(370)	(565)
	3065	6547	9612
	(3179)	(6962)	(10141)
Ügyiratforgalom	3845	9216	13061
	(3969)	(8822)	(12791)

Zárójelben a 2018-as adatok feltüntetve,
összehasonlításként.

* Egyéb hatóságok: katasztrófavédelmi igazgatóságok vízügyi hatóságként, bányakapitányságok bányahatóságként, vadászati hatóság, rendőrség, ügyészség, stb.

A hatóságokkal, közigazgatási szervekkel történő együttműködés keretében kiadandó természetvédelmi kezelői nyilatkozatok kapcsán a KNPI Természetmegőrzési Osztálya közel két és fél ezer bejövő ügyirattal foglalkozott. Ezek egy része önmagában is összetett, sok rész döntést igénylő eljárás (például erdőtervezéssel kapcsolatos ügyek, nagyberuházások stb.).

A megkereső hatóságok jellemzően figyelembe veszik, döntéseikbe beépítik a természetvédelmi kezelői nyilatkozat tartalmát. Igaz ez az erdészeti hatósági döntések többségére is, bár ezek között a legnagyobb azok aránya, amikbe nem, vagy csak módosított formában épült be a természetvédelmi kezelői nyilatkozat. Ennek oka többnyire az eltérő szakmai álláspont (például az erdő felújításának módszerét, a véghasználatból kimaradó hagyásterületek kiterjedését és számát, vagy az inváziós növényfajok elleni vegyszeres védekezés szükségességét illetően).

Ahogy az az önálló természetvédelmi hatóság létrejötté óta minden évben (2005-ben történt meg a természetvédelmi hatósági és kezelői feladatkör szervezeti elkülönítése), úgy 2019-ben is elmondható volt, hogy a KNPI természetvédelmi kezelői tényállás-tisztázása, adatszolgáltatása és szakértői javaslatai nélkül nem működne a természetvédelmi hatósági döntéshozatal, mivel az illetékes kormányhivatali szervezeti egységek saját személyi, szakemberi kapacitási korlátaik, igen gyenge terepi tényállás-tisztázási lehetőségeik, a természeti értékek aktuális terepi állapotára vonatkozó ismereteik permanens hiánya miatt nem tudják önállóan ellátni az ügyek jelentős részében feladatukat. Nincs még egy olyan elsőfokú hatósági szerv, ami ilyen mértékben rászorulna alapfeladatainak ellátásában egy elsősorban nem hatósági típusú államigazgatási szerv - jelen esetben a természetvédelmi kezelői feladatokat ellátó nemzeti park igazgatóság - napi közreműködésére, mint a természetvédelmi hatóság. Ez a csapatmunkában történő szakmai döntés-előkészítés előnyeinek túl hátrányokat is magában hordoz, egyebek között azért, mert megnehezíti az irányító

szervek, illetve döntéshozók számára a természetvédelmi hatósági döntések teljes munkaerő- és költségigényének, azok intézmények közötti megoszlásának áttekintését, és az erőforrások szükség szerinti mértékű és eloszlású biztosítását.

A KNPI és a természetvédelmi hatóság közötti együttműködés jó, rendszeresek a hivatalos ügyiratváltáson túli egyeztetések is ügyintézői szinten a szakmai alapelvekről, koncepciókról. A legnagyobb jelentőségű ügytípusok, szakmai kérdések kapcsán vezetői szintű egyeztetésekre is sor kerül.

2018-hoz képest 2019-ben a kormányhivataloktól érkező megkeresések (főszámok) mennyisége növekedést mutatott, elsősorban az érzékeny természeti területeken (ÉTT) tervezett művelési ág váltások – erdőtelepítések és felszántások - számának növekedése miatt (ÉTT-n a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött a gyep és nádas művelési ág megváltoztatása).

A KNPI továbbra is kiemelt figyelmet fordít arra, hogy az ügyfelektől, magánszemélyektől érkező, a természetvédelmi hatóság részéről engedélyköteles tevékenységekre vonatkozó előzetes tájékoztatás-kéréseket magas színvonalon válaszolja meg. Az előzetes tájékoztatás-kérésekre biztatja ügyfeleit is. Az ilyen kommunikáció révén ugyanis számos későbbi, engedélyezési szakaszban jelentkező konfliktus megelőzhető, és ez az ügyfeleknek és a természetvédelmi közérdeket képviselő államigazgatási szervezeteknek egyaránt érdeke.

Az erdészeti hatóságtól érkező megkeresések számának csökkenése az erdészeti hatósági engedélyezési eljárások számát csökkentő szabályozás-módosítás egyenes következménye.

Az ügyintézési feladatterhet legjobban jellemző főszámok összesített mennyisége 2019-ben enyhén csökkent a korábbi évhez képest, bár az alszámok mennyisége ennél nagyobb mértékben nőtt. Ennek jelentős részben bürokratikus eljárási okai vannak: egyértelműen nőtt a köztes döntésekről szóló, papíron érkező értesítések, végzések, stb. száma, ami azt eredményezte, hogy az eljárások során a hatóságok (különösen a kormányhivatal) által elhasznált papírmennyiség növekedett, minden ellenkező szándék, és az elektronikus ügyintézés elterjesztésére vonatkozó akarat ellenére.

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságnál már korábban megtörtént a NISZ Zrt. által üzemeltetett KÉR-rendszer bevezetése. A KÉR-rendszerrel való kompatibilitás miatt igazgatóságunk a korábbi DMS One Professional iktatórendszerét *DMS One Ultimate iktatórendszerre* cserélte, mivel ebben a program verzióban lett megvalósítva a beépített KÉR modul használata. A beérkező leveleink - kivéve a kivételként kezelteteket pl. számla, "tilos felbontani" jelzéssel érkező pályázati, árajánlati dokumentumok stb. - most már teljes körűen a Hivatali Kaput használva, a KÉR rendszeren keresztül érkeznek meg. A KÉR rendszer előnyei között említhetjük, hogy a dokumentumaink elektronikus formában rögtön rendelkezésre állnak, lementhetőek. Hátránya a rendszernek az, hogy az eredeti iratainkat fél évente el kell hoznunk, és az elektronikusan érkezett iratok iktatószámait újból meg kell keresni, valamint az iratokat a korábbi aktában ki kell cserélni, amely jelentős többletfeladatot ró az ügyintézőkre.

2019-ben sikeresen csatlakoztunk az elektronikus ügyintézéshez, aminek keretében e-papír szolgáltatással a kaszálási bejelentők intézhetőek. Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy továbbra is inkább papíron vagy elektronikus üzenet formájában küldik meg a gazdálkodók a bejelentéseiket: 1238 db kaszálási bejelentőből 5 db érkezett e-papíron. Annak ellenére, hogy a felületen egyértelműen látható, hogy a kaszálási bejelentésekre használható a szolgáltatás, több esetben előfordult, hogy az ügyfelek mást (pl. hivatalos levelet) próbálnak beküldeni a segítségével.

Az igazgatósághoz érkező megkeresések körülbelül 90%-a érkezik elektronikus úton, KÉR-en keresztül vagy e-mail-ben. Ezek nagy többsége azonban papíron kinyomtatásra kerül, így

történik meg a szignálás, a szervezeten belüli ügyelosztás. A kimenő ügyiratok tervezeteinek többsége is papíron kerül vezetői ellenjegyzésre. A kimenő iratok hozzávetőleg 25%-a kerül postai úton továbbításra, a többi elektronikus úton (beszkennelt ügyiratok vagy eredetileg is elektronikus levél formájában). Az elektronikus aláírással történő ügyintézés terjedése jellemző a bíróságokkal való kapcsolattartásban, körülbelül 100 ügyirat (többségük letéti dokumentum) lett az igazgatóság jogtanácsosának elektronikus aláírásával, elektronikus úton továbbítva.

Igazgatóságunk a munkáltatói intézkedéseket elektronikusan kézbesíti az e-HR rendszeren keresztül. Az igazgatóság kormánytisztviselői, munkavállalói mind rendelkeznek Ügyfélkapuval, amely szükséges feltétele az e-HR rendszer működtetésének. A bevezetés óta eltelt időszakban kb. 950 db munkáltatói intézkedés, tájékoztatás került kiküldésre, amiből 263 db-ot nem vettek át, vagyis meghiúsulási igazolás érkezett vissza. Ezekben az esetekben újra kiküldésre kerültek az intézkedések, tájékoztatások, illetve telefonon is értesítve lettek a dolgozók. Az át nem vett intézkedések, tájékoztatások nagy része a fizikai állományú dolgozók esetében volt megfigyelhető. Ők gyakran nem is rendelkeznek számítógéppel illetve informatikai ismeretekkel. Ezen kollégák részére gyakorlati segítséget nyújtunk, illetve számítógépet biztosítunk az intézkedés, tájékoztatás átvétele érdekében.

Az e-HR rendszer nem került „összekötésre” a DMS One Ultimate iktatórendszerrel, mivel más kolléga intézi a személyügyi feladatokat és más kezeli az iktatórendszert. Tervezzük az automatikus iktatás lehetőségét, azonban ezt jelenleg még nem tudjuk megvalósítani mind a személyi, mind a tárgyi feltételek miatt.

8.1.2. Jelentési feladatok az AM számára: természetvédelmi szakmai főosztályok, költségvetési, HEO stb. bontásban

Szervezeti egységek	Főszám	Alsószám
Földvagyon-gazdálkodási Főo.	11	29
Természetmegőrzési Főo.	24	44
Költségvetési Főo.	14	79
Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főo.	44	67
Intézményfelügyeleti és Perképviseleti Főo.	1	1
Összesen:	93	220

2019-ben 74 esetben nyújtott adatszolgáltatást az igazgatóság az AM részére, beleértve az egyes jogszabálytervezetek véleményezését is.

8.1.3. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Ügyiratforgalmunk (3845 főszám 2019-ben) majdnem 80 %-át az ügyfelekkel való levelezésünk teszi ki az alábbi leggyakoribb esetkörökben:

- elővásárlási jog gyakorlása tárgyában érkezett megkeresés;
- földvásárlással kapcsolatos megkeresések;
- földhaszonbérleti pályázatokhoz kapcsolódó levelezés;
- legeltetési, kaszálási ügyekkel kapcsolatos megkeresések, bejelentések;
- építési, művelési ág változtatásával, területhasználat módosításával kapcsolatos ügyekben előzetes egyeztetés, ügyféli tájékoztatáskérések (ha ezek száma nő, az örvendetes, mert a társadalom környezettudatosságának növekedését jelzi);
- fásítással, fakitermeléssel kapcsolatos egyeztetések;
- védett állatokkal kapcsolatos megkeresés, kártalanítási ügyek;

- támogatásokhoz kapcsolódó együttműködés, támogatás iránti megkeresés;
- adatszolgáltatások kérése ügyfél által beadandó Natura hatásbecslésekhez, környezeti hatástanulmányokhoz.

8.2. Szabálysértés

Engedély nélküli horgászat miatt 2 fő ellen indult eljárás, ők Tiszaalpár külterületén, a Tőzegbánya-tavon végezték ezt a tevékenységet. A terület országosan védett természeti terület, ahol a horgászat a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött. Továbbá a terület nem halgazdálkodási vízterület, így azon horgászni jogszerűen nem lehet.

Illegális legeltetésért indult eljárás Natura 2000 és országosan védett természeti területet, a Körös-éri Tájvédelmi Körzetet érintően. A terület a Magyar Állam tulajdonában, a KNPI vagyongazdálkodásában áll. Az elkövetőt az igazgatóság által kezdeményezett birtokvédelmi eljárásban az illetékes jegyző is eltiltotta a birtoksértő magatartástól.

Régészeti lelőhelyen történő illegális homokkitermelés miatt az örökségvédelmi hatóságnál kezdeményeztünk eljárást.

8.3. Természetvédelmi bírság

Illegális fakivágás miatt indult eljárás két esetben. Típuspélda: Homokmégy külterületen engedély nélküli fakivágás történt, valamint a területen lévő horgászpartján gépi partrendezést végeztek. A felmérés során megállapítást nyert, hogy kilenc, kb 60-70 éves szürke nyarat (*Populus canescens*), valamint egy fiatal magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subs. *pannonica*) vágta ki. A terület országosan védett természeti terület, a Vörös-mocsár Természetvédelmi Terület része, Natura 2000 terület, amely a Magyar Állam tulajdonában, a KNPI vagyongazdálkodásában áll. Ebben az ügyben természetvédelmi bírság kiszabása érdekében a természetvédelmi hatósághoz, az erdészeti szabályok megsértése miatt az erdészeti hatósághoz is fordultunk.

Két alkalommal illegális árokásás és vízelvezetés miatt, természetvédelmi bírság kiszabása érdekében a természetvédelmi hatósághoz fordultunk, valamint egyéb szabálysértés miatt a katasztrófavédelmi hatósághoz.

Kecskeméten molnárfecske fészkek leverése történt, amit a tulajdonos jegyzőkönyvben elismert. A természetvédelmi hatóságnál természetvédelmi bírság kiszabását kezdeményeztük.

Engedély nélküli gyepkárosítás ügyében a természetvédelmi hatósághoz fordultunk, természetvédelmi bírság kiszabását és eredeti állapot helyreállítását kezdeményezve.

8.4. Büntetőügyek

2019-ben bíróság előtt nem volt olyan büntetőügy, amit kifejezetten természetvédelmi vonatkozású ügyben, az igazgatóság kezdeményezésére indított az ügyészség.

Vadkamera eltulajdonításával kapcsolatban, lopás miatt büntető feljelentést tettünk az illetékes rendőrkapitányságon.

Illegálisan elhelyezett hulladék ügyében büntető feljelentést tettünk a rendőrségen, valamint hulladékgazdálkodással kapcsolatos szabályok megsértése miatt a jegyzőnél is.

8.5. Polgári perek

2019-ben évben 4 peres ügye volt az igazgatóságnak. Egy pere az igazgatóságnak már sok éve húzódik, ebben belvízből eredő kárt, elmaradt hasznot követel a felperes (akinek állítása

szerint az igazgatóság vízmegőrzései miatt alakult ki káros belvízhatás az ingatlanjain, az igazgatóság pedig ezt vitatja). A KNPI még 2017-ben indított felperesként pert birtokvédelem és használati díj megfizetési iránt. Ennél a pernél a feleknek sikerült egyezséget kötniük, az alperes elfogadta az igazgatóság feltételeit, így peren kívüli megegyezés született. Ennek eredményeképpen a felek megbízási szerződést kötöttek egymással. A harmadik perünkben a felperes a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló törvény miatt kért kártalanítást a KNPI-től. Szakértő állapította meg a földek értékét, ami alapján az elsőfokú bíróság döntést hozott az ügyben. Itt az igazgatóság fellebbezett a döntés ellen. Folyamatban volt egy munkaügyi per is, itt is döntést hozott az elsőfokú bíróság, azonban a KNPI ebben az esetben is fellebbezett.

9. Természetvédelmi Őrszolgálat

9.1. Alapadatok

9.1.1. Személyi feltételek

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálat 2019-ben 28 fő természetvédelmi őrral látta el feladatait, beleértve a Pannon Eagle LIFE program méreg- és tetemkereső kutyás természetvédelmi őret. Rajtuk kívül egy fő nyilvántartási referens tagja a szervezeti egységnek.

A Tűzok LIFE fajvédelmi programban két fő hivatásos vadász feladatokat ellátó kolléga ugyancsak a Természetvédelmi Őrszolgálati Osztály dolgozója, további egy fő nyilvántartási referens, valamint az OAKEY LIFE programban a természetvédelmi erdőkezelői feladatokat végző fizikai dolgozók is (2019. december 31-ig, azt követően vállalkozói szerződéssel látják el a pályázathoz kapcsolódó feladatokat).

A Természetvédelmi Őrszolgálatban személyi változások történtek, a kieső kollégák pótlása megtörtént 2019-ben. (1 fő közös megegyezéssel felmondott, 1 fő szülési szabadságra ment)

A személyi állomány 2019. évi összetételét az alábbi táblázat mutatja:

Természetvédelmi Őrszolgálat	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Alapfokú végzettségű	Összesen
Természetvédelmi őr	25	3	-	28
Nyilvántartási referens	1	-	-	1
Tűzok LIFE – hivatásos vadász feladatok ellátása	1	1	-	2
OAKEY LIFE – természetvédelmi erdőkezelői feladatok (2019. dec. 31-ig)	-	3	-	3
Összesen:	27	7	-	34

A Természetvédelmi Őrszolgálat tagjai közül 25 fő rendelkezik felsőfokú szakirányú végzettséggel. Természetvédelmi őr vizsgával, maroklőfegyver vizsgával és rendészeti vizsgával minden természetvédelmi őr rendelkezik. Egy üzemi vadászterületen és egy Földtulajdonosok Közössége által üzemeltetett vadászterületen 4 fő természetvédelmi őr hivatásos vadász feladatokat is ellát. Szolgálati célú kiséphajó-vezetői vizsgával 11 fő rendelkezik, a KNPI működési területén található Duna folyamszakaszra, illetve Tisza folyószakaszra szakaszvizsgával rendelkeznek.

Az egy főre eső működési és védett természeti területet az alábbi táblázat mutatja (28 főre számítottan):

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Egy főre eső működési terület, természetvédelmi őrkerület (ha)	35 924	5 605	169 666
Egy főre eső védett természeti terület 28 főre (ha)	2943,6	128	6689

A KNPI működési területe összesen 1 005 858 ha, a védett természeti területek kiterjedése összesen 82 421,5 ha.

9.1.2. Technikai felszereltség

A Természetvédelmi Őrszolgálat technikai eszközökkel való ellátottsága, a működési feltételei megfelelőek. 2019-ben 28 fő természetvédelmi őr rendelkezett alkalmas minőségű szolgálati távcsővel, a vizes, illetve pusztai területen dolgozó természetvédelmi őrk állványos távcsővel. 26 fő rendelkezett szolgálati maroklőfegyverrel, az új kollégák a fegyvertartáshoz szükséges vizsgát letették, a fegyverszerzést elindították, két fegyver a fegyvertároló helyen egy vadászboltba került elhelyezésre az átadásig. A Természetvédelmi Őrszolgálat tagjai számára a terepi egyenruha kiegészítő és védő elemekkel együtt biztosított; társasági egyenruhával 28 fő ellátott. A Természetvédelmi Őrszolgálatnál rendszeresített 10 db EDR kézi rádió adó-vevő készülék használatára 2019-ben nem került sor. Szolgálati telefonszámmal és telefonnal bír minden őrszolgálati munkatárs. Bár GPS készülékkel az összes természetvédelmi őr rendelkezett, azonban a meghibásodások száma tovább nőtt 2019-ben, több készülék használhatatlanná vált, ezek pótlása még nem megoldott. 2019-ben a méreg- és tetemkereső kutyás egység cseréje, pótlása megtörtént (2019. májusában új kolléga lépett szolgálatba Kalán Zoltán személyében, Gálos Anna szülési szabadságra ment). Az új kolléga szolgálati egyenruhával, technikai eszközökkel, valamint a kutyatartáshoz és gondozáshoz szükséges eszközökkel való ellátása rendben zajlott.

A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat 2019-ben 27 db szolgálati gépjárművet, 2 db kisépjárművet, 2 db ladikot használt.

A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatának szüksége van feladatainak magas színvonalú ellátásához a folyamatos eszközfejlesztésre, a felszerelések minőségi javítására. Ezt szolgálja a jelenleg futó KEHOP-4.2.0-15-2016-00009 pályázat, aminek keretében a beszerzések előkészítése és megvalósítások folytak 2019-ben. A pályázati támogatásból gépjárművek, informatikai eszközök és a terepi megfigyeléseket támogató eszközök (kameracsapdák, hőkamera) kerülnek beszerzésre.

Az Igazgatóság központját leszámítva, ahol hordozható számítógéppel 4 fő egyidejű elhelyezésére van lehetőség a természetvédelmi őrszolgálat-vezető irodájában, a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatának más területen jelenleg nincs tájegységi irodája. Szintén pályázati támogatásból két tájegységi természetvédelmi őrszolgálati iroda kerül kialakításra az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő ingatlanokon, Izsákon és Pálmonostorán. E fejlesztés előkészületei és munkái folytak 2019-ben.

9.1.3. Polgári természetőrök

2019-ben a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság 118 fő polgári természetőrrel állt kapcsolatban természetvédelmi őreik keresztül. 2019-ben a polgári természetőr megállapodások meghosszabbításra kerültek, mintegy 99 főnek képzést tartottunk és 19 fő tett polgári természetőr vizsgát. A polgári természetőrökkel a kapcsolattartás folyamatos, mintegy 30 fő aktívan segíti természetvédelmi őreink munkáját. Ők egyrészt tájékoztatják a természetvédelmi őrkollégákat az általuk megfigyeltokról, akár érdekes természeti jelenségekről, ritka fajok észlelt előfordulásáról, akár a természetkárosításokról. Részt vesznek továbbá a nemzeti parkot népszerűsítő rendezvényeken, védett természeti értékek

felmérésében, védett állatok mentésében. 2019-ben is a Csongrádi Környezet és Természetvédelmi Egyesület polgári természetőr tagjai bizonyultak a legaktívabb segítőknek.

9.2. Feladatellátás

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatának hatósági feladatait a vonatkozó jogszabályok szerint végezte 2019-ben. A 2012. évi CXX. törvény 23. szakaszában meghatározottak alapján a rendészeti feladatokat ellátó személyekre vonatkozó rendészeti vizsgával 28 fő természetvédelmi őr rendelkezik, (az új természetvédelmi őrök is letették a vizsgát 2019-ben). Az éves kötelező lögyakorlatot valamennyi természetvédelmi őr teljesítette. A jogszabályban meghatározott kényszerítő eszközzel 25 fő természetvédelmi őr rendelkezik (3 főnek a megszerzési engedély kérelme elindult).

9.2.1. Hatósági feladatellátás

A Természetvédelmi Őrszolgálat által végzett hatósági munka mérőszámai, a jelentési rendnek megfelelően:

Hatósági intézkedések megnevezései	Összesen
Figyelmeztetés	48
Helyszíni bírság	1
Szabálysértési/büntető feljelentés	8
Közig. hatóság felé tett feljelentés	15
Közig. határozatok ellenőrzése	745
Kényszerítő eszköz használat	0
Közös szolgálat ellátás más hatósággal	56
Helyszíni bírság érték (Ft)	5 000
Természetvédelmi őr által intézett ügyirat	455
Természetvédelmi őr közreműködésével intézett ügyirat	1182
Rendkívüli események	11

59 db *természetvédelmi őr jelentés* (természetkárosítás, gyepfeltörés, beszántás, fakivágás, mérgezés gyanú, engedély nélküli legeltetés, szemetelés, rongálás stb.) érkezett be 2019-ben. Ebből 11 db szólt rendkívüli eseményről: 5 db védett madarak pusztulásáról, 2 db legyengült madárról, 1 db botulizmusról és 3 db tüzesetről.

Az Igazgatóság által intézett államigazgatási ügyek közül – amelyek többségében a kormányhivatalok környezetvédelmi és természetvédelmi főosztályaival, mint természetvédelmi hatósággal történik az eljárási kapcsolattartás - hozzávetőleg 1200 esetben működtek közre természetvédelmi őrök a KNPI természetvédelmi kezelői nyilatkozatának összeállításában.

Össességében a természetvédelmi őrök munkaidejének – az örkerület jellegétől, elhelyezkedésétől függően – mintegy 10-50%-át teszi ki a természetvédelmi hatósági úton történő természetvédelmi érdekérvényesítéssel kapcsolatos feladatok ellátása. A természetvédelmi őrszolgálat saját hatósági fellépése általában a munkaidő 5-15%-át teszi ki. A hatósági úton történő érdekérvényesítéssel együtt járó feladatok mellett végzik a természetvédelmi őrök a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos szakmai feladatokat (biotikai adatgyűjtésről, monitorozástól a haszonbérletek szakmai követelményeire tett javaslatokig, a KNPI saját legeltetési, kaszálási, erdőkezelési, stb. terveinek összeállításában történő részvételig), a közvetlen vagyongazdálkodási (őrzési, ellenőrzési) feladatokat, az ismeretterjesztéssel, ökoturizmussal kapcsolatos feladatokat, a védett állatok mentését, stb.

9.2.2. Együtműködés más hatóságokkal

Rendőrséggel való együtműködés: 23 nap közös járőrnapot teljesítettek a természetvédelmi őrk, javarészt a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság és a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékes körzeti megbízottjaival.

A közös ellenőrzések célja: területellenőrzések, általános körű külterületi szolgálatok, vadászati és horgászati ellenőrzések, falopások észlelése, a rendőrség által szervezett akciókban való részvétel (tanya akció), közös szolgálat a szabálysértő terepmotorosokkal szembeni intézkedés érdekében, közös helyszínelés mérgezés gyanús esetek kapcsán, tanúkihallgatások korábbi ügyekkel kapcsolatban. Továbbá a közös szolgálatok a természetvédelmi érdekekkel össze nem egyeztethető tevékenységek megakadályozására, visszatartására irányultak védett és fokozottan védett területeken.

A Nemzeti Nyomozó Iroda munkatársával 2019-ben jelentős együtműködés nem történt.

A Csongrád Megyei RFK Határrendészeti kirendeltség kollégáival közös szolgálatokra 2019-ben is sor került.

2012 végén együtműködési megállapodásokat kötöttünk az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvényben foglaltak szerint a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitánysággal, a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitánysággal, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitánysággal és a Pest Megyei Rendőr-főkapitánysággal. Ennek értelmében, a hatályos együtműködési megállapodások alapján, az igazgatóság 2019-ben is havi rendszerességgel elektronikus úton tájékoztatást küldött a természetvédelmi őrszolgálat szolgálatellátásának rendjéről, valamint egyéb tevékenységéről.

Vízirendészettel való együtműködés: 2019-ben 12 alkalommal volt közös szolgálat a Tiszai Vízirendészet kollégáival, több alkalommal kiscgéphajós szolgálatellátás történt. Az ellenőrzések célja a területellenőrzés, hullámtér ellenőrzés, halászati, horgászati, falopás megelőzési, valamint a vízi közlekedési szabályok betartása.

Katasztrófavédelemmel való együtműködés: 2019-ben 3 rendkívüli jelentéssel is jelentett tüzeset volt, azonban kisebb tüzeseteket február hónapban rendszeresen észlelt az őrszolgálat. 2019. március-április hónapban, a vegetációtüzek időszakában közös területbejárások, területellenőrzések történtek a tűzveszélyes területeken. Éves tiszti értekezleteken, valamint a Bács-Kiskun és Csongrád Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Tűzmelegelőzési Bizottság által szervezett szabadtéri tüzek megelőzésével kapcsolatos munkacsoport munkájában rendszeresen részt vettek a KNPI szakemberei. A Csongrád Megyei és Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok, az erdőgazdálkodók és a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat egy alkalommal közös erdőtűzoltási gyakorlatot tartottak, amelyhez a helyszínt és technikai eszközöket a KNPI biztosította. Mindkét megyében a Katasztrófavédelmi Igazgatóságokkal hatékonyan működött együtt az Igazgatóság 2019-ben is. Országos kezdeményezés történt a szabadtéri tüzesetek megelőzésére 2019 decemberében, amely rendezvényen Igazgatóságunk is részt vett.

Ezek az együtműködések azzal is segítik a természetvédelmi érdekérvényesítést, hogy sürgősen intézendő ügyekben, vészhelyzetekben a bejáratott, személyes ismeretségekkel is jellemzett munkakapcsolatoknak köszönhetően gyorsabb, gördülékenyebb, hatékonyabb az ügyintézés, az összefogást igénylő intézkedés.

Egyéb hatóságok, intézmények, szervek, amelyekkel együttműködési megállapodással nem szabályozott módon tartott fenn szorosabb kapcsolatot és együttműködést a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatával:

Bács-Kiskun Megyei és Csongrád Megyei Kormányhivatalok;
Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság;
Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság;
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Bács-Kiskun Megyei Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága;
Építésügyi hatóságok;
Bányakapitányságok;
DALERD Délaföldi Erdészeti Zrt., KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
Települési önkormányzatok;
Szomszédos nemzetipark-igazgatóságok: DINPI, DDNPI, KMNPI, HNPI;
Vadásztársaságok;
Bács-Kiskun megyei Horgászegyesületek Szövetsége
Polgárőri szervezetek;

Közigazgatási határozatok ellenőrzése: 2019-ben 745 alkalommal került sor ellenőrzésre, elsősorban kaszálások, legeltetések, téli legeltetések, vadászatok kapcsán, illetve az erdészeti és a természetvédelmi hatóság által kiadott határozatok, vízjogi üzemeltetési engedélyek végrehajtásának kontrolljaként.

Ügyiratforgalom: A Természetvédelmi Őrszolgálati Osztály révén, illetve közreműködésével 2019-ben 1182 – az osztályra szignált, illetve átadott – ügyirat ügyintézése történt.

Agrárgazdálkodási ellenőrzések:

A Magyar Államkincstár (MÁK) és a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) között 2019-ben érvényben lévő, „A 2014–2020-as programozási időszakra vonatkozó Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének, valamint a Natura 2000 gyepterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések intézkedésének végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről szóló” Együttműködési Megállapodás (DSZ/30-2019.) értelmében a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatával 2019-ben is részt vett a MÁK koordinálásában zajló területi ellenőrzésekben.

Főbb változások a korábbi évekhez képest:

- 2019-ben a Natura 2000 gyepterületek után igényelhető kompenzációs kifizetések ellenőrzésében a KNPI őrszolgálatával ismét részt vett szakértőként, ugyanakkor a VP-AKG(MTÉT) ellenőrzések száma rendkívül alacsony volt.
- A szakértői közreműködések díja ellenőrzésenként bruttó 50 000 Ft/ellenőrzés volt; a megállapodásban foglalt feladatok ellátására bruttó 5 000 000 Ft lett elkülönítve, azaz előzetesen 100 db ellenőrzés volt tervezett.

A 2019-es évben, a megállapodásban tervezett 100 db helyszíni ellenőrzésben való szakértői közreműködésnél jóval több esetben, 2020. február 28-ig összesen 145 alkalommal vett részt a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatával a jogszabályban foglalt gazdálkodói kötelezettségek (JFGK 2,3), a Natura 2000 gyepterületek után járó kompenzációs kifizetések, valamint az agrár-környezetgazdálkodási program természetvédelmi szakterületet is érintő (MTÉT) kifizetéseinek ellenőrzésében. A megállapodástól való eltérés a MÁK ellenőrzéseinek ütemezéséből ered, amit a KNPI rendszeresen jelez az Agrárminisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztálya, valamint a MÁK Helyszíni Ellenőrzési Főosztálya felé.

A 2019-es évben elvégzett szakértői közreműködések (28+46+71 db) elszámolására összesen 3 alkalommal került sor.

A MÁK által kezdeményezett helyszíni ellenőrzések szakértői közreműködések elszámolása során a KNPI összesen 7 250 000 forint értékben (145 alkalom) nyújtott be kifizetési kérelmet a MÁK felé, az elvégzett és kifizetésre benyújtott szakértői közreműködések elszámolása megtörtént.

9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása

KNPI-rendezvényeken való részvételek: Agrárminisztérium szakmai napja – VIII. Futó-hook Félmaraton Futóverseny - Bugac; Magyar Pásztorcutya bemutató - Bugac; Kurultáj Napja - Bugac; Futóverseny - Dunapataj, Szelidi-tó; Teljesítménytúra és verseny - Mártély, Mártélyi TK; Szüreti Napok - Kiskunhalas; Madármegfigyelő Napok; VIII. Fehér-tavi Darvadozás - Szeged, Fehér-tó; Motocross rendezvény - Bugac-Orgovány; Junior Tájfutó VB – helyszínbiztosítás, rendezvény felügyelete; Palic-Ludas Közvállalattal közös szakmai napok;

Ifjú Kócsagőr Program: A Természetvédelmi Őrszolgálat népszerűsítésére indított országos programban a KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatából 4 fő vett részt 4 fő diákkal. A program országos szintű szervezésében, lebonyolításában részt vett egy fő. A 2019. évi Ifjú Kócsagőr Program országos döntőjén a Fővárosban a kiskunsági mentor-diák párossal és a szervező kollégával képviseltük Igazgatóságunkat.

A KNPI természetvédelmi őrrei örkerületeikben a falunapokon, kisebb rendezvényeken, iskolákban segítették az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály környezeti neveléssel és természetvédelmi szemléletformálással kapcsolatos oktatási, ismeretterjesztési, ökoturisztikai és közönségszolgálati feladatainak ellátását. Emellett az igazgatóság kiadványaihoz is hozzájárultak információval, fényképanyaggal.

Pályázatokban való részvétel: A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat a részt vett az osztály szakterületét érintő pályázatok előkészítési és lebonyolítási szakaszában, a szakmai konzultációkban és véleményezésekben, együttműködve az Igazgatóság más osztályain dolgozó, a pályázattal érintett szakterületen tevékenykedő munkatársakkal. Összesen 20 fő természetvédelmi őr vesz részt különböző pályázatokban.

Jogi és Igazgatási Osztállyal való együttműködés: A Jogi és Igazgatási Osztályhoz, valamint a Természetvédelmi Őrszolgálati Osztályhoz tartozik a Belügyminisztérium által üzemeltetett Szabálysértési Nyilvántartási Rendszer.

Monitorozási feladatokban való részvétel: A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat közreműködött az Igazgatóság működési területén a Védett Természeti Területek Törzskönyve és a Védett Természeti Értékek Törzskönyve (Törzskönyvek) adatainak gyűjtésében a Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) által meghatározott struktúra szerint. A monitorozási adatok gyűjtése az év elején kiadott terv alapján folyt, azonban a kiadott feladatot nem sikerült hiánytalanul teljesítenünk.

KNPI vagyongazdálkodási feladataiban való részvétel: A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálat közreműködött az Igazgatóság természetvédelmi kezelési munkáinak előkészítésében, végrehajtásában. A haszonbérleti pályázatok ellenőrzésében a területükkel érintett természetvédelmi őrök vettek részt.

Ügyeleti rendszer: A KNPI munkaidő után is elérhető telefonos ügyeleti rendszert üzemeltet. Az ügyeleti telefonszám működtetésében, a hívások fogadásában és a bejelentések kezelésében 6 fő természetvédelmi őr és 1 fő nyilvántartási referens vesz részt heti váltásokban. Az ügyeleti telefonszámra érkező hívások fogadása, munkaidőben az Igazgatóság központi számán történik, munkaidő után - beleértve a hétfői és ünnepnapokat is - az ügyeletes természetvédelmi őr fogadja a hívásokat és szervezi meg a bejelentésre születő válaszreakciót.

Képzések teljesítése: A KNPI természetvédelmi őrői a következő képzésekben vettek részt: Nemzeti Községi Egyetem szervezésében hatósági ellenőrzésekhez kapcsolódó képzésen, valamint erdőtűzek megelőzésével, irányított égetéssel kapcsolatos képzésen. Természetvédelmi őrök vizsgát 3 fő tett. Természetvédelmi őrök rendészeti vizsgát 3 fő teljesítette. Méreg- és tetemkereső kutyavezető szaktanfolyamot 1 fő végzett el, a méreg- és tetemkereső kutya az éves vizsgát teljesítette. A Természetvédelmi Őrszolgálatnak központilag szervezett konfliktuskezelő tréningen és a térinformatikai képzésen, valamint az éves kötelező lögyakorlaton mindenki részt vett.

Elismerések: Föld Napja alkalmából miniszteri elismerő oklevélben részesült 2 fő.

Képviselői hazai vagy nemzetközi testületekben: A KNPI Természetvédelmi Őrszolgálatából 6 fő természetvédelmi őr képviseli az igazgatóságot 10 hazai vagy nemzetközi testületben.

10. Költségvetés és vagyon

10.1. Kiadások (területkezelésre, védett természeti területek, nem védett Natura 2000-területek)

Megnevezés	Eredeti előirányzat E Ft	Módosított előirányzat E Ft	Teljesítés 2019.12.31 E Ft	Teljesítés %-a eredeti előirányzathoz
Személyi juttatások	552801	846233	827565	149,7 %
Munkaadókat terhelő járulékok	85895	173231	163862	190,8 %
Dologi kiadások	606275	1414718	1344159	221,7 %
Egyéb működési célú kiadások	0	48951	45002	-
Támogatásértékű felhalmozási kiadások	0	0	0	0
Beruházások	176297	1295928	460522	261,2 %
Felújítások	0	205050	24780	-
Felhalmozási célú visszatérítendő támogatások	0	0	0	0
KIADÁSOK MINDÖSSZESEN	1421268	3984111	2865890	201,6 %

A teljesített kiadások tervezettől történő eltérésének oka elsősorban a KEHOP és LIFE pályázatokban megvalósult beruházások és dologi kiadások teljesülése. A pályázati forrásból megvalósuló felhalmozási kiadások a közbeszerzési eljárások elhúzódásából adódó bizonytalanság miatt nem jól tervezhetők. A módosított előirányzatok kötelezettségvállalással terheltek.

10.2. Bevételek

Megnevezés	Eredeti előirányzat E Ft	Módosított előirányzat E Ft	Teljesítés 2019.12.31 E Ft	Teljesítés %-a eredeti előirányzathoz
Működési célú támogatások	216500	309641	309641	143 %
Felhalmozási célú támogatások	0	32562	32562	-
Működési bevételek	449000	449000	430495	95,8 %
Felhalmozási bevételek	0	5350	5350	-
Működési célú átvett pénzeszközök	0	0	0	0
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	0	226	226	-
Finanszírozási bevételek	773068	3434134	3434134	444,2 %
BEVÉTELEK MINDÖSSZESEN:	1438568	4230913	4212408	292,8 %

A működési célú bevételek többletét elsősorban az agrártámogatások hektikus folyósítása okozza. A finanszírozási bevételek módosított előirányzatát a KEHOP és LIFE pályázatok folyósított előlegei tartják magas értéken.

Intézményi saját bevételeink főbb jogcímenként az alábbiak szerint realizálódtak 2019-ben:

Megnevezése	Egyedi gyűjtő	Összeg E Ft
Tűzifa	B40101-21	7781
Egyéb készlet értékesítés	B40101-210	447
Szalámi értékesítés	B40101-211	601
Lábonálló fűtermés értékesítése	B40101-212	2859
Kitermelt fa értékesítés	B40101-213	1007
Bögre értékesítés	B40101-214	0
Szarvasmarha trágya	B40101-215	8651
Marha értékesítés	B40101-22	97207
Könyv	B40101-23	95
Kiadványok	B40101-24	143
Marhahús értékesítés	B40101-25	17315
Vadhús értékesítés	B40101-26	2129
Hulladékfa értékesítés	B40101-27	58
Lábon álló nád	B40101-28	2500
Lábonálló fa	B40101-29	6191
Készletértékesítés bevételei	B40101	15
Földterület bérlet	B40201-21	0
Terembérlet	B40201-22	44
Egyéb ingatlan hasznosítás	B40201-24	11349
Szállásdíj	B40201-25	7480
Egyéb bérlet	B40201-26	79
Nád terület bérlet	B40201-27	3
Lakbér	B4029901-01	1852
Rezsi	B4029901-02	228
Telefon	B4029901-03	270
Magáncélú gk. használat	B4029901-04	6
Belépőjegy	B4029903-21	493
Védett természeti ért. bemutatása	B4029903-22	1280
Oktatás	B4029903-23	1638
Kerékpár kölcsönzés	B4029903-24	13
Egyéb szolgáltatások nyújtása miatti bevételek	B4029903	19425

Vadászati jog bérbeadásából származó bevételek	B40401	4464
Központi alrendszer haszonbérbe adásból származó bevételei	B4049904	206289
Allamháztartáson kívüli adott kölcsön, visszatérítendő támogatás	B4082029906	23
Deviza- és valutakészletek forintra átváltása miatti árfolyam különbözet	B409204	0
Biztosítók által fizetett kártérítési bevételek	B410	596
Egyéb kártérítési bevételei	B4110102	1343
Késedelmi kamat, kötbér, bánatpénz bevételek előirányzata be	B4110103	236
Egyéb költség-visszatérítések, utólagos egyéb térítések bevétel	B4110203	2118
Egyéb különféle működési bevételek	B4119906	213
Általános forgalmi adó	B406	24054
Intézményi működési bevételek összesen:		430495
Egyéb gép, berendezés és felszerelés értékesítésének bevétel	B5302	0
Jármű értékesítésének bevételei	B5303	0
Tenyészállat értékesítésének bevételei	B5304	5350
Intézményi felhalmozási bevételek összesen:		5350
Egyéb vállalkozástól működési célú átvett pénzeszköz	B6508	0
Europai Uniótól működési célú átvett pénzeszköz	B6509	0
Működési célú átvett pénzeszközök		0
Háztartásoktól felhalmozási célú visszatérítendő tám.	B7404	226
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök		226
Intézményi működési és felhalmozási bevételek összesen:		457638

10.3. Vagyon

10.3.1. Befektetett eszközök

Nyilvántartás szerinti vagyon (e Ft)		Bruttó érték	Értécsökkenés	Nettó érték
Vagyon értékű jogok		205.843	182.173	23.670
Szellemi termékek		18.507	18.507	0
Ingatlanok, kapcsolódó vagyon értékű jogok	Földterület	7.087.764	0	7.087.764
	Telek	34.314	0	34.314
	Épület	1.083.089	363.789	719.300
	Építmény	4.784.193	1.891.384	2.892.809
	Erdő	67.917	0	67.917
Gépek, berendezések, felszerelések	Ügyviteli	65.308	61.395	3.913
	Egyéb	496.736	394.183	102.553
	Képzőművészeti alkotások	5.578	0	5.578
Járművek		671.579	612.989	58.590
Tenyészállatok		371.445	273.765	97.680
Beruházások, felújítások (folyamatban lévő)		494.315	0	494.315
Kis értékű tárgyi eszközök		170.390	170.390	0

Összesen		15.556.978	3.968.575	11.588.403
-----------------	--	-------------------	------------------	-------------------

10.3.2. Forgóeszközök

Megnevezés	E Ft
Vásárolt készletek	150 416
Növendék, hízó és egyéb állatok	232 333
Késztermékek	101
	755
Készletek összesen	484 504
Pénzeszközök	E Ft
Forintszámlák	1 123 234
Idegen pénzeszközök (deviza)	1 109 809
Pénzeszközök összesen:	2 233 043

10.4. Épületek

Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok 2019.12.31-i dátum szerint:

Megnevezés:	Bruttó érték (eFt)	Écs. (eFt)	Nettó érték (eFt)
Földterület	7.087.764	0	7.087.764
Telek	34.314	0	34.314
Műemlék jell. épület	51.632	0	51.632
Épületek	1.015.829	349.363	666.466
Építmények	3.455.270	562.461	2.892.809
Erdők	67.917	0	67.917
0-ig leírt épület	13.732	13.732	0
0-ig leírt építmény	1.328.923	1.328.923	0
Ing-hoz kapcs. vagyoni ért. jogok	1.896	694	1.202
Összesen:	13.057.277	2.255.173	10.802.104

2019-ban elvégzett főbb ingatlanfejlesztések:

- A villámvédelmi és az érintésvédelmi munkálatok a 2019. évben is tovább folytatódtak, 7 épület villámvédelme valósult meg. (15 épületre készült terv, 5-nél már 2018-ban megvalósult a fejlesztés).
- Épületeink állagmegóvása érdekében folyamatosak voltak a festési/mázolási munkák, valamint a nádtetők felújítási-karbantartási munkálatai. A következő ingatlanok festése befejeződött: Tisza-völgyi bemutató ház (Szatymaz); Kontyvirág Erdei Iskola (Lakitelek-Töserdő); Csólyospálos földtani feltárás bemutatóhely; Vöcsök tanösvény bemutatóhelye (Péteri-tó, Pálmonostora), továbbá Bócsán és Bugacon lévő szolgálati lakásaink. Nagyobb nádazási munkákat a következő helyeken végeztünk: Izsák – Páhi állattartó telep gulyaszállás; Csólyospálos Földtani Feltárás nádépítmények készítése.
- Izsák 100-as állattartó telepen található 2. számú istálló működéséhez szükséges elektromos és nyomóvíz-vezeték hálózat részleges felújítása megtörtént. Megvalósult a gulyásszállás nyílászáróinak cseréje, falfelületek belső festése, szociális helyiségek lapos tetővel való fedése.
- Kígyós-háti állattartó telepen új szivattyúházat építettünk saját dolgozókkal, vállalkozó igénybevétele nélkül.

- Igazgatóságunk központi irodaépületének 8 db elkorhadt homlokzati nyílászáróját kicseréltük korszerű hőszigetelt ablakokra.
- Örökségvédelem alatt álló tanyak állagmegóvása érdekében került sor a fülöpszállási Borda-tanya lábuzatának javítására, valamint a kerekegyházi S.Nagy-tanya vakolatjavítására.
- Megvalósult a kiskunmajsa-bodoglári Tartós szegfű tanösvény kilátójának tetőfedés javítása és festése.
- A fülöpházi Naprózsza Erdei Iskolánál a szabadtéri tornapályára új fitness gépeket szereztünk be.

10.5. Eszközök

Az igazgatóság vagyonkezelésében lévő épületek:

az épület típusa	Száma (db)	növekedés 2019-ben (db)
Műemlék jellegű épületek	6	0
Székház	1	0
Természet Háza	1	0
Erdei Iskola	2	0
Tanya	11	0
Szociális épület	2	0
Révház	1	0
Állattartó épület	15	0
Szaktár lőtér	1	0
Szolgálati lakás	5	0
Mázsaház	1	0
Géptelep	1	0
Rákosi Viperaház	1	0
Takarmánytároló	1	0
Gulyásszállás	3	0
Kutatószállás	4	0
Üdülőépület	2	0
Pásztormúzeum	1	0
Pásztorpihenő	1	0
Oktatóépület	2	0
Erdészház	1	0
Bioszféra Mérőállomás	1	0
Magtár	1	0
Boncoló	1	0
Juhászszállás	1	0

Az Igazgatóság tulajdonában nyilvántartott eszközök:

Eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés 2019-ben (db)	Forrás	Beszerezés indoka
mezőgazdasági munkagépek, vontatók	66	2	elemi költségvetés	Fűmaggyűjtés gyepesítésekhez; területkezelési feladatok ellátása
személygépkocsi (a terepjárókat kivéve)	12	0		
terepjáró	52	0		
kerékpár	105	0		
vízi jármű	18	4	KEHOP-4.1.0-15-2016-00010 pályázati forrás	pályázati feladatok ellátása vizes élőhely-rekonstrukció során
hőkamera	4	1	elemi költségvetés	nagy termetű állatfajok éjszakai észlelése, külterületi vagyonőrzés
digitális fényképezőgép	80	2	TMF 150/10/2019. sz. AM támogatás; KEHOP-4.1.0-15-2016-00080 pályázati forrás	terepi biotikai adatrögzítés (befogás nélküli határozáshoz fényképfelvételek készítése) kiállítási anyaghoz fotódokumentáció készítés
távcső	169	2	KEHOP-4.1.0-15-2016-00080 pályázati forrás; KEHOP-4.1.0-15-2016-00010 pályázati forrás	biotikai adatgyűjtés pályázati feladatok ellátásához;
sztereomikroszkóp	35	6	elemi költségvetés	környezeti nevelési eszköz
éjjellátó készülék	7	0		
számítógép	103	24	elemi költségvetés; KEHOP-4.1.0-15-2016-00080 pályázati forrás; KEHOP-4.2.0-15-2016-00009 pályázati forrás	alapfeladatok ellátása (tönkremenetel, elavulás); pályázati feladatok ellátása
munkaállomás	6	0		
notebook	73	21	elemi költségvetés; KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 pályázati forrás; KEHOP-4.1.0-15-2016-00052 pályázati forrás; KEHOP-4.2.0-15-2016-00009 pályázati forrás; LIFE16NAT/HU/000599 pályázati forrás; LIFE15NAT/AT/000834 pályázati forrás;	alapfeladatok ellátása (tönkremenetel, elavulás); pályázati feladatok ellátása
monitor	123	14	elemi költségvetés; KEHOP-4.2.0-15-2016-00009 pályázati forrás	alapfeladatok ellátása (tönkremenetel, elavulás); pályázati feladatok ellátása
nyomtató	36	0		
GPS	82	0		
spektív	42	1	KEHOP-4.1.0-15-2016-00080 pályázati forrás	biotikai adatgyűjtés pályázati feladatokhoz;
mobiltelefon	184	35	elemi költségvetés; LIFE-IP GRASSLAND-HU; LIFE17 IPE/HU/000018 pályázati forrás	alapfeladatok ellátása (tönkremenetel, elavulás); pályázati feladatok ellátása

11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok

11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok

A KNPI fő látogatóközpontja a kecskeméti Természet Háza, ezen kívül a Tisza-völgyi Bemutatóházat (Pusztaszeri TK) és a Naprózsa Háza, mint Natura 2000 bemutatóházat üzemelteti. 2019-ben került átadásra a Szalakóta látogatóközpont a szegedi Fehér-tónál, melyet a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület bérel üzemeltetés céljából.

A **Természet Házában** minden, a nemzeti park látogatásával kapcsolatos információt megkapnak a látogatók. Állandó és időszakos kiállítások, természetismereti foglalkozások, előadások, konferenciák és természethez kötődő rendezvények helyszíne az épület. Éves látogatószáma 2019-ben 5612 fő volt. Az Innovációs és Technológiai Minisztériumtól (ITM) a hulladékgazdálkodással összefüggő szemléletformálásra kapott támogatási forrásból egy érintőképernyős terminál került az épületbe, melyen hulladékgazdálkodással és a nemzeti parkkal kapcsolatos tanító célzatú játékok szórakoztatják a látogatót. A terminál körül szintén a támogatásból témába illő fal dekoráció készült.

A **Tisza-völgyi Bemutatóház** a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzetben, a szegedi Fehér-tó közelében áll, a tájvédelmi körzet környezeti nevelési és ökoturisztikai központja, Látogatni előre egyeztetett időpontokban, illetve a meghirdetett programok során lehet. Zöld jeles napokon (madarak és fák napja, környezetvédelmi világnap, múzeumok éjszakája, magyar nemzeti parkok hete stb.) foglalkozásokat, rendezvényeket szervezünk a bemutatóházban. Az évente megrendezett „Fehértavi darvadozás” című rendezvény egyik terepi központja. 2019-ben 1672 látogatója volt a bemutatóháznak.

A 2018 nyarán átadott **Naprózsa Ház** (a Fülöpházi buckavidék területén) első teljes éve volt 2019. Kidolgozásra és bevezetésre került az új Natura 2000 bemutatóhely programja óvodás, alsós és felsős általános iskolások részére.

11.1.2. Tanösvények

Az igazgatóság kezelésében jelenleg 25 látogatható tanösvény van. A tanösvények kategóriájában tartjuk nyilván a nemzeti park geológiai értékeit bemutató helyszíneket, az Érsekalmi és a Tiszaalpári Földvárát, a Vaskúti Halmokat és a Dunatétlen határában levő Csárda-halmot. 2019-ben megkezdődött a következő tanösvények felújítása: Sirály tanösvény (Szegedi Fehér-tó), Bóranyirosító tanösvény (Fülöpházi buckavidék), Boróka tanösvény és Sáskajárás sétaút (Bugac). Ezeknél a tanösvényeknél új információs és irányjelző táblák kerülnek kihelyezésre 2020 tavaszán. Megújul a táblák arculata, szükség esetén a tartószerkezete és tartalma is. Bugac térségében a korábbi tüzek okozta káros hatások után új nyomvonalon, megújult tartalmakkal kerül kialakításra a Boróka tanösvény, felújításra kerülnek a pásztoréptmények táblái, valamint az őshonos háziállatok karámjainál levő információs táblák is. Fülöpházán a Naprózsa Ház és az erdei iskola környezetében levő erdei torna és fitness pálya 4 új elemmel bővült, így egy 8 állomásból álló pálya várja a látogatókat. A természetvédelmi örökösök felmérése és az osztályunk helyszíni szemléje alapján a tanösvények és egyéb berendezések pótlása és cseréje indokolt, ezekre intézkedési tervet dolgoztunk ki..

11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (pl. tájházak, arborétumok, geológia, barlangi bemutatóhelyek)

A bugaci Pásztor múzeum kiállításának felújítása a Kiskunfélegyházi Kiskun Múzeum munkatársainak kivitelezésében 2019. április közepére fejeződött be. A múzeumban az Agrárminisztérium (AM) környezeti szemléletformálást támogató pályázatából egy érintőképernyős terminál is telepítésre került, ahol a nemzeti park, a bugaci terület természeti

értékei mellett a pásztorhagyományok is megismerhetők játékos formában. A múzeum üzemeltetését éves szerződés alapján a Bugac Pusztá Kft végzi.

A Rákosivipera-védelmi és Oktató Központban a bemutatást a területileg illetékes természetvédelmi őr biztosítja. Nyílt túrákat vezet, szakmai érdeklődésű csoportoknak, iskolai osztályoknak mutatja be a fajvédelmi programot.

A Csólyospálosi Földtani Feltárás bemutatóhely önállóan működő terepi bemutatóhely, Évente több alkalommal szakvezetési túrákat is szerveztünk ide, a geotóp napi programok (október 1. hétvégéje) állandó helyszíne.

A Tiszaalpári Árpád-kori falurekonstrukció bemutató hely üzemeltetését szerződés szerint Tiszaalpár önkormányzata végzi. A bemutatóhely szabadon látogatható. A közeli Kontyvirág erdei iskolánk diákjaival rendszeresen használjuk, mint foglalkozási helyszínt.

11.1.4. Erdei iskolai bázishelyek

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság két erdei iskolája közül a 30 személy befogadására alkalmas Naprózsa Erdei Iskola a KNP Fülöpházi buckavidék területén található. Laboratóriummal, gyógynövénykerttel, szabadtéri foglalkoztatóval, és a terepi vizsgálatoknak helyszínt biztosító tanösvénnyel ellátott. Az erdei iskola újratervezett programjainak első teljes éve volt 2019. Az elkészült „Naprózsa ház a homokon” nevű Natura 2000 bemutatóhellyel együtt, a bentlakásos programok mellett egy napos tematikus programokat is szerveztünk óvodás kortól. Az AM környezeti nevelést és szemléletformálást támogató forrásának köszönhetően az erdei iskola udvarán felépült egy kenyérsütő kemence, ezen túlmenően a KNPI saját forrásból játszótérrel, és erdei tornapálya eszközökkel bővítette.

A Kontyvirág Erdei Iskola a KNP Szikra és az Alpári-rét területén levő 44 fős, korszerű épület. Az erdei iskola ismert és kedvelt az oktatási intézmények körében, ezért jó kihasználtsággal működik.

11.1.5. Szálláshelyek

A KNPI nem rendelkezik kereskedelmi szálláshellyel. A Lakitelek – Tőserdő, Kontyvirág Erdei Iskola épületének régi szárnyában kialakított 2 apartman kereskedelmi szálláshely besorolással is rendelkezik, de jelenleg az igazgatóság szolgálati férőhelyként üzemelteti őket. Az apartman kereskedelmi szálláshely besorolásának törlését kezdeményeztük a területileg illetékes Lakitelek önkormányzat jegyzőjénél. Az erdei iskolák szabad kapacitását nyári táborozások helyszíneként, természetjáró csoportok, tájékoztatósi futók részére is használjuk.

11.1.6. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

Ebben az évben került átadásra a Szegedi Fehér-tónál a Szalakóta látogatóközpont, ami a Szalakótavédelmi LIFE programból valósult meg. A látogatóközpontot az MME Csongrád megyei helyi csoport üzemelteti. A szemléletformálást is célul tűző látogatóközpont működtetésére a két fél szerződést kötött. A környezeti nevelési tevékenységet egyeztetjük és összehangoljuk a Tisza-völgyi bemutatóház programjaival.

Ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények a nemzeti park területén, összesítés

Látogatóközpontok	
	Természet Háza (Kecskemét)
	Tisza-völgyi bemutatóház (Szatymaz)
Erdei Iskolák (szálláshelyek)	
	Naprózsa Erdei Iskola (Fülöpháza)
	Kontyvirág Erdei Iskola (Lakitelek-Tőserdő)
Tanösvények	

	2019. december 31-i állapot szerint 25 látogatható tanösvény van a KNPI kezelésében
Egyéb bemutatóhelyek	
	Pásztormúzeum (Bugac)
	Árpád-kori falu (Tiszaalpár)
	Varangykő geológiai bemutatóhely (Csólyospálos)
	Szalakóta látogatóközpont (Szegedi Fehér-tó)
	Naprózsa Ház (Fülöpháza)

11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

11.2.1. Szakvezetési túrák, speciális túrák

Igazgatóságunk 2019-ben 81 garantált idejű szakvezetési túrát szervezett célzottan az egyéni érdeklődőknek, családoknak. Jellemzően tematikus túrákat szerveztünk, így: „Tiszavirág túra”, „Vadvirág túra”, „Hajnali tűzok-les”, kerékpározás a „Nagy víz nyomába”, daruleső túrák, „Hajóskapitányként a Tiszán”, „Lepkék éjszakája”, stb. Áprilisban a KNPI fogadta szakmai napra az Agrárminisztérium állományát. A program központja az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark volt, innen szakmai terepi programokat szerveztünk a Csólyospálosi földtani feltárás TT-hez, a Péteri-tó TT-hez, a Kiskunmajsa-Bodoglári tartós szegfű tanösvényre, a Csaj-tóhoz és a Bűdös-szék tóhoz.

A KNPI házigazdaként biztosított helyszínt a Magyar Nemzeti Parkok Hete országos megnyitójának, valamint a Föld napja alkalmából rendezett Pro Natura és Tájdíj átadó ünnepségnek. A Magyar Nemzeti Parkok Hete alkalmából 4 interaktív foglalkozást, és 4 túrát szerveztünk.

A nemzeti park területén levő nagyrendezvényeken - VIII. Futó-homok Félmaraton; a magyar pásztorkutya fajták versenye; VIII. Fehértavi darvadozás – naponta több alkalommal is szerveztünk túrákat, tematikus terepi programokat.

11.2.2. Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények

A múzeumok éjszakája alkalmából a kecskeméti Természet Háza és a Tisza-völgyi bemutatóház késő éjszakáig fogadta a vendégeket (407, illetve 76 főt).

A KNPI saját rendezvényei 2019-ben:

- VIII. „Futó-homok” félmaraton (Bugac);
- VIII. Fehér-tavi darvadozás (Szegedi Fehér-tó);
- Föld napja (Kecskemét, Szegedi Agóra);
- Környezetvédelmi világnap (Kecskemét, Szegedi Agóra);
- "Muzsikál az erdő a Hírös városban" (Lakitelek-Tőserdő), melyhez kapcsolódott a Magyar Nemzeti Parkok Hete országos megnyitó rendezvénye is;
- Magyar pásztorkutyás kiállítás és verseny kuvasz, komondor, puli, pumi, mudi fajták részére (Bugac).

Kiemelt terepi rendezvényünk a „Fehértavi darvadozás”, ami igen népszerű, évről-évre megújuló tartalommal megrendezett „természetünnep”. „Előzetes feladatokat” is kapcsolunk hozzá, pl. gyermekrajzpályázat, tematikus természetfotó verseny, fotókiállítás, szakmai előadói ülések. A közönségnapon az előzetes versenyek kiállítása és díjkiosztása, bábelőadás, természetismereti játszóház, kézműves foglalkozás, madárgyűrzési bemutató, túrák teszik változatossá a programot.

Rendkívül népszerű rendezvény a „Tűzokünnep Böszörménypusztán” elnevezésű szezonnyitó programunk. Sajnos ezt a korábbi családi nap formában nem tudtuk megtartani 2019-ben,

mivel a rendezvény helyszínén építkezés folyik. Helyette több alkalommal tűzok-leső túrákat szerveztünk.

2019. május 24-26-án került sor a Magyar Nemzeti Parkok Hete (MNPH) országos megnyitójára és a „Muzsikál az erdő a Hírös Városban” programra. Május 24-én délelőtt a Természet Háza adott helyszínt a Pro Natura és Tájdíjak átadásának, délután pedig szakmai konferenciával indult a MNPH országos rendezvény a 10 haza nemzeti park, az AM Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály és a Hermann Ottó Intézet Nonprofit Kft. (HOI) munkatársai részvételével. A Lakitelek-Tőserdőn megtartott két napos, mintegy 3000 látogatót fogadó rendezvényen a természetvédelem és a nemzeti parkok ökoturisztikai kínálatának bemutatása mellett sokféle művészeti ág képviseltette magát produkcióival.

11.2.3. Erdei iskolák, erdei óvodák

Naprózsa Erdei Iskola (Fülöpháza): Több év után 2019-ben indult újra a zavartalan erdei iskola szolgáltatás. 7 turnusban 106 gyerek vette igénybe a bentlakásos erdei iskolai programot. További 162 fő (kutatók, természetjárók) szállt meg az épületben.

Kontyvirág Erdei Iskola (Lakitelek): Az erdei iskola 24 saját és 5 más szolgáltató által tartott szakmai programot kínál az érkező csoportok részére. 24 erdei iskolai csoport és 18 egyéb tábori csoport érkezett 2019-ben, 12 alkalommal egynapos terepi programot biztosítottunk iskolások számára. Összesen 1014 gyerek vett részt 104 erdei iskola programon. Az erdei iskola szolgáltatásait 1224 fő szállóvendég és 366 fő egynapos vendég vette igénybe.

Mindkét erdei iskola üdülési csekk és SZÉP kártya elfogadóhelyként működik.

11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály által koordinálva, de sok esetben a Természetvédelmi Őrszolgálat munkatársainak közreműködésével, több mint 20 alkalommal vettünk részt kitelepülésen (falunap, vidéki rendezvény) az igazgatóság működési területén.

Kiállítások: 14 településen szerveztünk vándorkiállítást. A kiállítások a Kiskunsági Nemzeti Park természeti értékeit, tevékenységét mutatják be. A VIII. Fehértavi darvadozás alkalmából kiírt gyermekrajz és fotókiállítás nyertes munkáit a Pusztaszeri TK 5 településén iskolákban és művelődési központokban állítottuk ki. A Természet Házában 3 időszakos kiállítás került megrendezésre.

Környezeti nevelés, szemléletformálás: A szemléletformálási tevékenységünk személyi hátterét az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály dolgozói és az Igazgatóság más területen dolgozó munkatársai (pl. Természetvédelmi Őrszolgálat) biztosították. Novemberben egy fő szülei szabadságát kezdte meg, egy fő pedig a nyár folyamán munkahelyet váltott. A gyes-en lévő kolléga helyére határozott idejű szerződéssel környezeti nevelő státuszba vettünk fel egy munkatársat, a másik álláshelyet belső átszervezéssel oldottuk meg.

A Természet Háza (Kecskemét), a Naprózsa Ház (Fülöpházi buckavidék) és a Tisza-völgyi Bemutatóház (Szatymaz) a látogatóközponti funkciók mellett a nemzeti parkban folyó környezeti nevelés fontos helyszíne. Mindhárom helyen az óvodás kortól a felnőttekig minden korosztály számára szervezünk foglalkozásokat, előadásokat. A Természet Házában az óvodások és kisiskolások részére mesesarkot alakítottunk ki, ahol az eddigi, a KNP védett élőlényeit bemutató 10 bábos foglalkozások mellett, új programokkal is vártuk a csoportokat.

A benti foglalkozásokon túl az óvodások tematikus szabadtéri játékokon keresztül ismerkedhettek meg a Hankovszky-liget élővilágával. Az általános iskolás korosztály számára tízféle természet-és környezetvédelmi témában kínáltunk foglalkozásokat. Több alkalommal külső helyszíneken (óvoda, iskola, könyvtár) tartottunk foglalkozást.

A Naprózsa Bemutatóházban három témakörben vannak bemutatók, 9 témakörben óvodások és kisiskolások részére interaktív foglalkozások. A nagyobbak részére néhány órás és fél napos tematikus programokat szervezünk.

Ebben az évben 29. alkalommal került megrendezésre a madarak és fák napja alkalmából „Élményeink az erdőben” címmel meghirdetett rajzpályázatunk a kecskeméti Corvin Mátyás Általános Iskola közreműködésével. A VIII. Fehér-tavi darvadozáshoz kötődően a tűzokkal és a madárvonulással kapcsolatos rajzversenyt és kiállítást szerveztünk. A rajzpályázatokra több mint 1700 gyerekrajz érkezett. A Fehér-tavi darvadozáshoz kapcsolódva általános iskolások részére terepi természetismereti versenyt, a felnőtt fotósok részére pedig tematikus természetfotó pályázatot hirdettünk. Az akadályverseny 1-3 helyezett csapatai 2 napos jutalom-táborozást nyertek a nemzeti parkba. A fotópályázat anyagából vándorkiállítást állítottunk össze.

Általános iskolás csapatok részére ebben az évben is meghirdettük a „Tavaszköszöntő” című természetismereti versenyt. A jelentkező 13 csapatból (104 fő) szokásosan 5 csapat kapott meghívást a döntőre. Sajnos a döntőt nem tudtuk megtartani időpont-egyeztetési problémák miatt.

Az Oktatási Hivatal 2019-ben is szervezett június utolsó két hetében az iskolák számára nyári táboroztatást. Ennek alkalmából 12 iskolai csoportnak tartottunk programot az iskolák székhelyén.

A PontVelem Nonprofit Kft által kezdeményezett „Fenntarthatósági témahéthez” kapcsolódva ebben az évben is segítettük az iskolák környezeti nevelési programjainak megvalósítását. Az együttműködés keretében 10 iskolai foglalkozást tartottunk alsó és felső tagozatosok részére. A Magyar Nemzeti Parkok Hete rendezvénysorozat országos megnyitóját szerveztük meg Lakitelek-Tóserdőn, és a következő hét minden napjára szerveztünk térítésmentes programokat a látogatóközpontjainkba vagy a nemzeti park tanösvényeire.

Rendszeresen meghívást kapunk a működési területünk számos településére (pl. Szeged, Kiskunfélegyháza, Orgovány, Kiskunhalas, Bácsalmás, Kiskunmajsa, Madaras, Kunszentmiklós), ahol zöld rendezvényekhez kapcsolódó kiállításokat, előadásokat szervezünk. Folyamatos a kapcsolat az ökoiskolákkal és zöld óvodaikkal. A Természet Házában két alkalommal fogadtunk óvodapedagógusokat konferencián, környezetvédelmi továbbképzésen. A középiskolások közösségi szolgálatának keretében 2019-ban 384 munkaórát töltöttek a nemzeti parkban diákok. Ebben az évben is az egyéni érdeklődők vállaltak önkéntes munkát. A közösségi szolgálatához kapcsolódó előkészítő foglalkozásokon 7 középiskola diákjai vettek részt érzékenyítő természetvédelmi, környezetvédelmi előadásokon. 3 oktatási intézménnyel kötöttünk új együttműködési megállapodást.

A Falugondnokok Duna-Tisza közti Egyesülete 2 alkalommal kérte fel a nemzeti parkot falugondnok képzésükön való részvételre. Az érintett témák: a környezet- és természetvédelem törvényi szabályozása, hazai intézményrendszere, természetvédelmi kategóriák, Natura 2000 védett területek, nemzeti parkok, természetvédelmi őrszolgálat és polgári természetvédelmi örök feladatai. Részt vettünk még a Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata által koordinált, városi Föld napja, környezetvédelmi világnap és a Mobilitási Hét részeként megtartott autómentes nap lebonyolításában.

Pályázati tevékenység: A „Pusztakapuja” c. pályázat keretében létesülő, eredetileg 2019-ben átadandó bemutató épület terveit át kellett dolgozni, emiatt újra kellett indítani az engedélyezési eljárásokat is. A „Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása a Duna–Tisza közén” c. pályázat több helyszínen valósul meg (szegedi Fehér-tó, Kolon-tó, Császártöltési Vörös-mocsár TT és mórakalmi Nagyszéksós-tó). Év végére elkészült a Császártöltési Vörös-mocsár tanösvény építményeinek engedélyes és kiviteli terve, 2020. márciusra várható a Kolon-tavi Fürkésző engedélyes terve.

2018. decemberében az ITM-től a hulladékgazdálkodással összefüggő szemléletformálásra bruttó 5,5 millió Ft támogatást kaptunk. A beszerzett kültéri szelektív hulladékgyűjtő edények az erdei iskolákban és a Tisza-völgyi bemutatóházban, a beltéri szelektív hulladékgyűjtők a KNP központban, a Természet Házában és az erdei iskolákban lettek üzembe helyezve. A Természet Házában egy interaktív érintőképernyős terminál és egy hulladékcsökkentéssel kapcsolatos infografika került kihelyezésre. Az Agrárminisztérium környezeti nevelést fejlesztő támogatásával bruttó 9 millió Ft támogatásból a Naprózsa Erdei Iskolában az iskolai oktatási modulok kiegészítéséhez egy kültéri kemence került kialakításra, valamint a bugaci Pásztormúzeum új kiállításában interaktív érintőképernyős terminált telepítettünk, és teljesen új honlapot kapott a nemzeti park (www.knp.hu).

KNP könyvtár: Év közben személyi változás történt, könyvtárosunk munkahelyet váltott. Feladatait az osztályon más munkakörben dolgozó kolléga vette át. 25 folyóirat, és több mint 5200 dokumentum áll az igazgatóság dolgozói és a külsős könyvtári látogatók rendelkezésére. Könyvtári szolgáltatások: helyben olvasás, kölcsönzés (dolgozók részére), könyvtárközi kölcsönzés. Saját kiadványaink esetén kapcsolattartás az OSZK ISBN Irodájával. Kötelempéldány szolgáltatás.

Könyvtári kapcsolatok a következő intézményekkel állnak fenn: Mátra Múzeum, Kecskeméti Katona József megyei könyvtár, a TTM könyvtárai, Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar, kecskeméti Katona József Múzeum, szegedi Móra Ferenc Múzeum (és kisebb volumenben más múzeumok is), MTA Regionális Kutatások Központja, egyetemi tanszékek könyvtárai, Országos Mezőgazdasági Könyvtár, Keve András Madártani és Természetvédelmi Szakkönyvtár.

Vetélkedők, versenyek

	Jellege	KNPI szerepe	Résztevő 2019-ban
Madarak és Fák Napja iskolásoknak a Kecskeméti Arborétumban	terepi játék	Szervezés, lebonyolítás (KEFAG Zrt.-vel közös rendezvény)	16 iskolai osztály 480
Tavaszköszöntő természetismereti verseny	megyei	saját szervezés	13 db 8 fős csapat, 104 fő
Természetismereti rajzpályázat	megyei	A Corvin Mátyás Általános Iskolával közös szervezés	700 pályamű
Madárvonulás Gyermekszemmel rajzpályázat	országos	saját szervezés	1000 pályamű
VIII. Fehértavi darvadozás fotópályázat	regionális	saját szervezés	17 fő
„Barátunk a természet” Magyar Népművelők Egyesülete	országos	Feladatok összeállítása, zsűrizés	73 fő
Középiskolák környezetvédelmi versenye (Kecskemét)	városi	Feladatok összeállítása, zsűrizés	61 fő
Tiszaalpár Kistérségi Természetismereti Verseny	regionális	zsűrizés	40 fő
Baksay Sándor református Gimnázium Kunszentmiklós természettudományos verseny	regionális	feladatok összeállítása, zsűrizés	136 fő

11.2.5. Kiadványok

A KNPI 2019. évi programfüzete 5000 példányban jelent meg. A KNPI nyomtatott hírlevele (Két víz köze) negyedévente jelenik meg, lapszámonként 2000 példányban. 2019-ben 4 szám készült el.

2019-ban megjelent egyéb kiadványaink:

- KNPI-t bemutató leporelló magyar nyelven, 10000 pld;
- KNPI-t bemutató leporelló angol nyelven, 3000 pld;
- KNPI-t bemutató leporelló német nyelven, 5000 pld;
- A Természetvédelmi Őrszolgálat leporelló magyar nyelven, 2000 pld;
- A Természetvédelmi Őrszolgálat leporelló angol nyelven, 1000 pld;
- könyvjelzők, 5-féle, 5x2000 db;
- Kiskunsági bioszféra-rezervátum könyv, 500 pld.
- rendezvényeinket beharangozó plakátok: tűzokleső túrák, Magyar Nemzeti Parkok Hete, Fehértavi Darvadozás

11.2.6. Látogatóstatisztika

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyeinek 2019-ben regisztrált látogatói:

Bemutatóhely neve	Fizető látogatók (fő)	Nem fizető látogatók (fő)	Összesen (fő)
Természet Háza	2409	3203	5612
Tisza-völgyi Bemutatóház	1220	452	1672
Naprózsa Ház	1295	822	2117
Pásztormúzeum (Bugac)	8307	2911	11218
Árpád-kori falurekonstrukció (Tiszaalpár)		4870	4870
Csolyospálosi Varangykő bemutatóhely	265	1413	1678
Regisztrált látogatók a bemutatóhelyeken összesen	13496	13671	27167

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői 2019-ben:

Szolgáltatás típusa	Fizető látogatók (fő)	Nem fizető (fő)	Összesen (fő)
Szakvezetéses túra, nyílt túra	3976	14760	18736
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény	0	19960	19960
Erdei iskolai program	1849	476	2325
Természetvédelmi táborok	328	907	1235
Csónak- és kenutúrák	94	226	320
Fotós túrák	10	0	10
Kulturális jellegű rendezvények	0	3680	3680
Kihelyezett kiállítások, falunapok, vásárok	0	30189	30189
Környezeti nevelési foglalkozások, rendhagyó órák	6105	2714	8819
Vetélkedők, versenyek	0	1029	1029
Regisztrált igénybevevők összesen:	12362	73914	86303

Szálláshelyek a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működtetésében:

Szállóvendégek száma (fő) erdei iskolában:	1283 fő
Vendégéjszakák száma:	3894

Összesített adatok

Bemutatóhelyek és szolgáltatások:	113 470 fő
Szállóvendégek:	1283 fő
Mindösszesen:	114 753 fő

A látogatókat a kiállítóhelyeken, látogatóközpontokban és szervezett csoportok, programok esetén és Bugac területén tudjuk regisztrálni. Mivel a tanösvényeink szabadon látogathatók, azok forgalmát csak becsülni lehet. A tanösvények becsült látogatóit nem tüntetjük fel a látogatói statisztikában.

11.3. Társadalmi kapcsolatok

Médiamegjelenés

A KNPI nem áll szerződésben fizetett médiafigyelő szolgálattal, így a média megjelenéseink számát csak becsülni tudjuk, illetve lehetőségeinkhez mérten az elektronikus megjelenéseinket figyelemmel követjük. A média mai természetéből fakadóan az elektronikus felületeken való megjelenés túlsúlyban van a nyomtatott és a televíziós megjelenésekhez képest.

2019-ben 9 sajtóközleményt adtunk ki, és 5 sajtótájékoztatót tartottunk, ezeken kívül pedig 41 hír került fel a weboldalunkra, melyek közül többet is átvett a sajtó.

A programturizmus.hu és a Délmagyarország írott és online felületén rendszeresen megjelentek a KNPI aktuális programjai. A Kecskeméti TV kéthetente sugárzott magazinműsort „Hírek a természetből” címmel a KNPI tevékenységéről, híreiről, programjairól. A Természetvédelmi Őrszolgálat és a Természetmegőrzési Osztály kollégái rendszeresen adnak riportokat a települési, kistérségi írott és elektronikus médiában a területüket érintő, vagy közérdeklődésre számot tartó kérdésekben.

A regionális médiumok közül a Kecskeméti Televízió, a Petőfi Népe, a baon.hu, hiros.hu, keol.hu, bacsmegye.hu, delmagyar.hu, vasarhely24.hu, a Sirius Rádió tudósított legtöbbször a KNPI eseményeiről, az országos médiumok közül az M1 Híradó, a Kossuth Rádió, sokszinuvidek.hu, turistamagzin.hu és a greenfo.hu, de többször voltunk címloldalon az index.hu, hvg.hu, origo.hu oldalakon is. Programjainkról hírlevelet küldünk havonta az érdeklődőknek.

Az éves programokról programfüzetet jelentettünk meg, amit az Igazgatóság látogatóközpontjain kívül Tourinform irodákban, közművelődési intézményekben, rendezvényeken és az önkormányzatok útján terjesztünk.

Online kommunikáció

A KNPI működteti a www.knp.hu és a www.kontyvirag.hu honlapot, illetve a www.facebook.com/KiskunsagiNemzetiPark (több mint 11000 követő) és a <https://www.facebook.com/Szegedi-Fehér-tó> közösségi portálokat. Közreműködünk a www.magyar nemzetiparkok.hu honlap és közösségi oldal, illetve a www.nemzetiparkitermek.hu folyamatos frissítésében.

A knp.nemzetipark.gov.hu domainnéven futó régi weboldalunk frissítésével 2019. szeptemberben leálltunk. Az oldalon még lehet böngészni, de új tartalom már nem kerül fel. A www.knpi.hu domain név alatt egy teljesen új weboldalt indítottunk, mostantól ez a KNPI hivatalos weboldala. A weboldalon elektronikus hírlevélre való feliratkozási lehetőség is van.

A KNPI közösségi oldalainak látogatottsága folyamatosan növekszik, látszik, hogy igény van rá. A Facebook oldalunkat egyre több média is használja ezt forrásként. Az új weboldal indulásával aktívan elkezdtek frissíteni az Instagram oldalunkat és a Youtube csatornákat.

Társadalmi kapcsolatok

A külső szervezetekkel történő kapcsolattartás és együttműködés az alábbiak szerint valósult meg:

- Bács-Kiskun megyei Önkormányzat Turisztikai és Marketing Nonprofit Kft.-vel: idegenforgalmi fejlesztési tervek és marketing, marketing eszközök fejlesztése (papír alapú tematikus kiadványok, elektronikus portálok tartalmának gondozása) terén.
- Környezetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ): a KNPI Naprózsa Oktatási Központ néven tagja a szövetségnek (telephelyei a Kontyvirág Erdei Iskola, Természet háza, Tisza-völgyi bemutatóház).
- A Magyar Környezeti Nevelési Egyesületnek (MKNE) több kollégánk egyéni tagja.
- A környezeti nevelés területén állandó partnereink foglalkozások, szakkörök, terepi akciók szervezésében, zöld jeles napok megünneplésében a szegedi Szent-Györgyi Albert Agóra, a Kecskeméti Hírös Agóra - Ifjúsági Otthon, a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt, a Porta Egyesület (Kecskemét), a CSEMETE Egyesület (Szeged), Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata.
- Intenzív szakmai kapcsolatban állunk erdei iskola szolgáltatókkal, ökoturizmussal foglalkozó vállalkozókkal, önkormányzatokkal, civil szervezetekkel.
- Programjaink népszerűsítése érdekében együttműködünk a térség Tourinform irodáival.
- A Táj-Kép-Festő amatőr festők szervezetét kedvezményes táboroztatási lehetőséggel támogattuk (kedvezményes szállás, programok vezetése).
- A Máltai Szeretetszolgálat kecskeméti csoportja által rászoruló gyerekek részére szervezett 1 hetes táborozást kedvezményes szállással és programok biztosításával támogattuk.
- Folyamatos kapcsolatunk van a Falugondnokok Duna-Tisza közti Egyesületével (falugondnok képzése), a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Bács-Kiskun megyei szervezetével (erdészeti szakképzési gyakorlati helyszín biztosítása), valamint az Aranyhomok Kistérségfejlesztési Egyesülettel (nemzeti parki termék védjegy)
- A Duna-Tisza Magyar Pásztorok Hagyományőrző és Sport Egyesülettel és a Iustitia Sport és Kulturális Egyesülettel közös rendezvényeket szervezünk.
- A Porta Egyesület (Kecskemét) által szervezett „Szegények akadémiáján” megállapodás alapján havonta egy alkalommal előadást tartunk a hátrányos helyzetű embereknek. Zöld jeles napok alkalmával együtt szervezünk ökoprogramokat, az egyesület állandó szponzora a madarak és fák napi rajzversenynek
- A NATURART Magyar Természetfotósok Szövetsége, a ÉDOSZ Kinizsi Sport és Szabadidő Egyesület, a Kecskeméti Kerékpáros Klub Egyesület és a Világjáró Klub rendezvényeinek helyet adunk, velük együttműködve szervezünk közös programokat.
- A kecskeméti Hunyadvárosi Részönkormányzattal együttműködve helyet adtunk rendezvényeiknek (Hunyadvárosi Napok, gyermekfoglalkozások, zöld óvoda pedagógus képzések)

- Csongrád megye több településének önkormányzatával együttműködési megállapodást kötöttünk az iskolai környezeti nevelési programok megvalósításának segítésére (Szeged, Algyő, Baks, Balástya, Szatymaz, Sándorfalva).
- Támogatjuk a Varázslatos Magyarország természetfotós pályázatot.
- A Magyar Természetbarát Szövetség tagjai részére kedvezményes belépést biztosítunk a nemzeti park által szervezett terepi programokra, illetve a szálláshelyeinket kedvezményrel vehetik igénybe.
- A Természet Házában működő Zöld Könyvtár heti 5 napon fogadja a külső látogatókat.
- Az ÉDOSZ Kinizsi Sport és Természetjáró Szakosztállyal együttműködünk a Duna–Tisza köze turistaút jelzéseinek pótlásában, karbantartásában.
- A Magyar Kerékpáros Klub Kecskeméti szervezete közreműködésével kerékpáros túrákat szervezünk a nemzeti park területeire.
- Az Új Nemzedék Központtal klímavédelmi faültetési akció szerveztünk a „Több leszel, ha teszel! - Ültess fát” akció keretében.
- A Muzsikál az Erdő Alapítvánnyal közösen szervezzük a „Muzsikál az erdő a Hírös városban” c. rendezvényt, amelynek legfontosabb célja a társadalom környezettudatos szemléletének kialakítása, fenntarthatóságra nevelés a zenei, a művészeti élmények segítségével. Az együttműködés során a nemzeti parknak lehetősége nyílik a társadalom szélesebb rétegeivel megismertetni, elfogadtatni a természetvédelem jelentőségét, a nemzeti park igazgatóság tevékenységét, a fenntartható gazdálkodás példáit.
- Természetvédő civil szervezetek közül a következő regionális szervezetekkel van szorosabb szakmai együttműködési kapcsolatunk: Kiskunsági Madárvédelmi Egyesület, MME Csongrád megyei helyi csoportja, CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, Tegyük Izsákért Egyesület, Tegyük Fülöpszállásért Egyesület, Soltszentimre Ma Egyesület, Futóhomok Természetvédelmi Egyesület, Diána Vadász hölgy Klub, Slow Food program Kecskemét, Kecskeméti és Szegedi Vadaspark, Hírös Sport Nonprofit Kft.
- A kulturális és régészeti értékek őrzése érdekében rendszeres a kapcsolat a Kecskeméti Katona József Múzeummal, a Kiskunfélegyházi Kiskun Múzeummal és a dunapataji helytörténeti gyűjteménnyel.
- Theo Kust profi fotós (Ausztria) szakmai szöveg fordításával és fotókkal támogatja a KNPI marketingjét.
- Bács-Kiskun megyei Önkormányzat Interreg projektjében - melynek témája az egészség- és természeti turizmus - való részvétel 2019 novemberétől. A projekt során workshop-okon, kistérségi találkozókon, szakmai konzultációkon vettünk részt. A projekt közös marketing tevékenysége révén tematikus kiadványokban szerepeltünk, megjelenik a nemzeti park ökoturisztikai kínálata is. Az Utazás 2019. idegenforgalmi kiállításon a BKM standon kiállított a nemzeti park is.
- A Bugac Pusztá Kft térítésmentesen helyszínt és élőerős segítséget biztosít a KNPI részére rendezvények lebonyolításához (Futóhomok félmaraton verseny, Magyar pásztorkutyák verseny).
- Tourinform irodák: A 2019-es Utazás kiállítás után intenzívebbé vált a kapcsolat. Kölsönösen kiadványokkal látjuk el egymást, a nemzeti parki programok a közvetítésükkel további webfelületeken is megjelennek.

Konferenciák, szakmai programok 2019-ben a KNPI Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály szakembereinek részvételével:

- Nemzeti parki környezeti nevelési szakmai napok (március 26-28., BNPI);
- Interreg-IPA CBC workshop (Természet Háza, március 7.);
- Föld napja országos rendezvény (április 20. Budapest, HOI);

- XII. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia (április 4-5, Természet Háza);
- Nemzeti parki termék védjegy koordinátori képzés (június 5. AM Budapest);
- Pro Natura díjátadó és MNPH országos megnyitó (Természet Háza, május 24.);
- Ökoturisztikai szakmai napok (október 15-16. BNPI);
- Nemzeti Parkok Hete programjának szervezése országos és helyi szinten;
- Utazás 2019. kiállítás (Budapest, Hungexpo);
- Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás (OMÉK) 2019. kiállítás (szepember 26-29. Budapest, Hungexpo);
- LORIST Nemzetközi Vadászati, Halászati Turisztikai és Természeti Kiállítás, Újvidék (október 2-6.);
- „Az év emlőse a hiúz” gála (november 22-23. Budapest, Magyar Természettudományi Múzeum);
- Falugondnokok szakmai képzésében való részvétel 4 alkalommal (Falugondnokok Duna–Tisza Közi Egyesületével együttműködve);
- Agrárminisztérium szakmai programja (április 11.).

Kapcsolat az oktatási intézményekkel:

Középiskolai, egyetemi terepgyakorlatok megtartásához segítséget nyújtott a KNPI a következő intézmények esetében: Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar, Debreceni Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, Szent István Egyetem, Neumann János Egyetem (Kecskemét), Kaposvári Egyetem, ELTE Savária Egyetemi Központ, Bedő Albert Erdészeti Szakképző Iskola (Ásotthalom), Bársony István Mezőgazdasági Szakképző Iskola (Csongrád), Kiss Ferenc Erdészeti Szakképző Iskola (Szeged), Baksay Gimnázium (Kunszentmiklós), Vargha Domokos Általános Művelődési Központ (Kunszentmiklós), továbbá Bócsa, Madaras, Bácsalmás, Jánoshalma általános iskolái.

A tanév végi iskolai táborozások segítéséhez a Kiskőrösi és a Kecskeméti Tankerületi Központtal van kapcsolatunk.

11.3.1. Nemzeti Parki Termék védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása

2019-ben az Igazgatóság egy alkalommal írt ki pályázatot a Nemzeti Parki Termék Védjegy elnyerésére. 4 új védjegyes nyerte el a nemzeti parki termék címet és oklevelet. Itt számos termelő mutathatta be termékeit. A korábbi pályázók közül többen kérelmezték a használati jog meghosszabbítását, a folyamat részben még tart. Ebben az évben is hangsúlyt fektettünk a Nemzeti Parki Termék védjegy és a védjegyesek népszerűsítésére. Bemutattuk a védjegyes termékeket az Utazás 2019. kiállításon (Budapest) a Tourex utazási kiállításon (Kecskemét). Két termelő személyesen vett részt az OMÉK-on, egy termelő termékét pedig a KNPI mutatta be a AM standján. Egy alkalommal végeztünk a védjegyhez kapcsolódó ellenőrzést, ahol mindent a szerződésben foglaltaknak megfelelőnek találtunk. Rendezvényekre és ajándékként, illetve jutalomként rendszeresen használunk fel védjegyes termékeket.

11.4. Tervezett fejlesztések 2020-ban

- Nemzeti Parki Termék védjegy adományozásának folytatása.
- KEHOP pályázat keretében a Natura 2000 területekhez kapcsolódva tematikus bemutatóhelyek nyertes pályázatainak megvalósítása: Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása – Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet; Császártöltési Vörös-mocsár Természetvédelmi Terület., Izsáki Kolon-tó, Körös-éri Tájvédelmi Körzet, A puszta kapuja – Bugac.

- Természet Háza állandó kiállítás megújítása: forgatókönyv és látványterv elkészítése („Egy a Természettel” pályázati támogatásból).
- Hankovszky-ligetben „állatbarát kert tervezése és kivitelezése” („Egy a Természettel” pályázati támogatásból), a liget felújítása.
- Tanösvény táblák cseréje: Sirály tanösvény, Báránypirosító tanösvény, bugaci tanösvények.
- A KNP területén további 5 tanösvény felújításának előkészítése
- KEHOP Tiszakécske holtág-rehabilitáció tanösvény tábláinak szövegezése, kivitelezése.

11.5. Együttműködési megállapodások

Az iskolai közösségi szolgálat KNP Igazgatóságánál történő letölthetőségéről 39 középiskolával van hatályos szerződéses kapcsolat. 2019-ben 3 iskolával kötöttünk új együttműködési megállapodást. 2019-ben is folyamatos az együttműködés a kecskeméti Hírös Sport Nonprofit Kft-vel. Ennek keretében a kecskeméti Benkó Zoltán Szabadidőközpontban közös szervezésben tartjuk az „Évszakos séták” elnevezésű ismeretterjesztő programunkat, ami sikeresnek bizonyult a kecskeméti körében. Együttműködésben állunk a Pusztaszeri Homoktaposók Természetvédelmi Egyesülettel közös teljesítménytúra szervezésére, illetve a Pusztaszeri TK-ban levő tanösvények karbantartására.

A Csólyospálos, Dunapataj, Tiszaalpár és Vaskút településeken levő – földtani értékeket, kunhalmokat, földvárakat és egykori környezetet, életmódot bemutató – tanösvényeink, bemutatóhelyeink karbantartása az érintett önkormányzatokkal kötött együttműködési megállapodás alapján történik.

11.6. Fontosabb események

- Tavaszköszöntő címmel rendeztünk 4 fordulós regionális természetismereti vetélkedőt általános iskolások részére.
- A Kecskeméti Bozsó Gyűjtemény koordinálásával „Múzeumok éjszakája” rendezvény szervezése a Természet Házában és a Tisza-völgyi bemutatóházban.
- 29. alkalommal szerveztünk regionális természetismereti képzőművészeti pályázatot és kiállítást a kecskeméti Corvina Mátyás Általános Iskola közreműködésével.
- A Kiskunsági Környezet- és Természetvédelmi Egyesülettel és Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzatával közös környezetvédelmi középiskolai vetélkedőn vettünk részt a környezetvédelmi világnap alkalmából.
- Áprilisban ingyenes Föld napja rendezvényt szerveztünk a szegedi Szent-Györgyi Albert Agórában 12 oktatási intézmény 500 diákja részére.
- Megrendeztük a VIII. Futó-homok félmaraton és a VIII. Fehér-tavi Darvadozás elnevezésű rendezvényeket.
- A Magyar Nemzeti Parkok Hete országos megnyitójának 3 napos eseményét a „Muzsikál az erdő a Hírös városban” rendezvénnyel együtt rendeztük meg.
- A Természet Házában 3 időszakos kiállítást rendeztünk.
- Utazási kiállítás 2019: a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzattal kötött szerződés alapján a KNPI részt vett a megye turisztikai értékeinek a promóciójában.
- A Tourex utazási kiállítás a kecskeméti Hírös Agorában került megrendezésre, ahol a KNPI kiállítói standdal jelent meg.
- Bugacpusztaháza biológiai szennyvíztisztítójának ünnepélyes átadása során a környezettudatos nevelést segítő tanácsadást végeztünk egy homoki élőhely kialakítása kapcsán a tisztítómű közelében.
- A Montázs magazin által szervezett irodalmi pályázat népszerűsítése, támogatása, a díjátadó ünnepségen való részvétel.

12. Közfoglalkoztatás

12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek

Igazgatóságunk 2019-ben a hatályos szabályozásnak megfelelően nem vehetett részt közmunkaprogramban, bár a korábbi évek tapasztalatai alapján a természetvédelmi közérdek érvényesítését hatékonyan segítette volna a közfoglalkoztatottak munkája.

12.2. Elvégzett feladatok, eredmények

Nem volt közfoglalkoztatás keretében elvégzett feladat és eredmény.

12.3. Tapasztalatok

A korábbi években a közfoglalkoztatottak által végzett, sok kézi munkaerőt igénylő természetvédelmi kezelési, erdőápolási, tájidegen növényirtási feladatok ellátását vállalkozók bevonásával igyekezett biztosítani az igazgatóság. Ez természetesen jóval drágább megoldást jelentett, mint a központi költségvetési forrásból támogatott közfoglalkoztatás, és így sem sikerült minden olyan munkai igényes feladatra vállalkozót megbízni, amit korábban elláttak a közfoglalkoztatottak.

12.4. Javaslatok

A közfoglalkoztatottak jövőbeli ismételt alkalmazási lehetősége újból segítene természetvédelmi feladataink ellátásában, és egyes vidéki kistelepüléseken újra pozitív kapcsolati elemet jelenthetne a természetvédelmi államigazgatás és a helyi lakosság között.

13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

Az **államigazgatási partnerségi kapcsolatrendszer** hatékonyságának biztosítása céljából 2019-ben-ban is részt vettünk a Bács–Kiskun megyei Államigazgatási Kollégium ülésein, illetve annak bűnmegelőzési munkacsoportjában.

Eredményes és hatékony a hatósági ügyek intézése során a Bács-Kiskun Megyei, illetve a Csongrád Megyei Kormányhivatallal a kapcsolat, különösen a természetvédelmi hatósági feladatot ellátó osztállyal. A közös működési területtel rendelkező vízügyi igazgatóságokkal a kapcsolattartás zökkenőmentes, egymás munkáját hatékonyan segíti az információcsere.

A **társadalmi partnerségi kapcsolatrendszer** fejlesztése céljából a természetvédő civil szervezetek közül elsősorban a regionális szervezetekkel (Kiskunsági Madárvédelmi Egyesület, MME Csongrád megyei helyi csoportja, CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi Egyesület stb.) van kapcsolatunk.

A **KEHOP-4.1.0-15-2016-00036** számú „Naprózsa Ház a homokon” című projekt keretében a következő szervezetekkel kötöttünk együttműködési megállapodást: Fülöpháza Önkormányzat; Fülöpházi Lovas Egyesület; Kulturális Egyesület (FÜLKE); Tanyákon Élők Egyesülete; Kiskunsági Környezet- és Természetvédelmi Egyesület; Aranyhomok Kistérségfejlesztési Egyesület; MME 7. sz. Kecskeméti Helyi csoportja; Kiskunsági Madárvédelmi Egyesület; Útkereső Egyesület; Ágasegyházi Általános Iskola; Kerekegyházi Általános Iskola.

A **KEHOP-4.1.0-15-2016-00071** számú „Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása a Duna-Tisza közén” című projekt keretében az alábbi szervezetekkel kötöttünk együttműködési megállapodást: Szegedi Bonifert Domonkos Általános Iskola; Munkácsy Mihály Katolikus Általános Iskola; Szent István Katolikus Általános Iskola; Sándorfalva Városi Önkormányzat; Szatymaz Község Önkormányzat; CSEMETE Természet-és Környezetvédelmi Egyesület; Kör-Te Közösségépítő és Egészségmegőrző Természetvédelmi Egyesület; Szeged és Térsége Eötvös József Gimnázium, Általános Iskola; Császártöltés Község Önkormányzati Hivatal.

A **LIFE13 NAT/HU/000081** számú „A szalakóta védelme a Kárpát-medencében” című LIFE projektben az MME-vel mint koordináló kedvezményezettel, illetve az MME Csongrád Megyei Helyi Csoportjával mint a Szalakóta Látogatóközpont üzemeltetőjével kötöttünk együttműködési megállapodást.

A **LIFE12 NAT/HU/001188** számú a “Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” projektben partnerségi megállapodást kötöttünk a Dunatáj Természet- és Környezetvédelmi Közalapítvánnyal és a Kiskunsági Madárvédelmi Egyesülettel.

A **külső szervezetekkel** történő kapcsolattartás és együttműködés kapcsán további információk találhatóak a 11.3. pont alatt.

14. Belföldi és külföldi együttműködés

Az állami természetvédelem nemzetközi együttműködése kapcsán az Európai Unió természetvédelmi tárgyú joganyagának, valamint a Magyarország által aláírt nemzetközi természetvédelmi egyezmények (különösen a Ramszari, a Berni egyezmény, a CMS – azon belül pedig a közép-európai tűzok védelméről szóló együttműködési megállapodás – és a CITES végrehajtásában vesz részt az igazgatóság, továbbá közvetlenül is tagja az *Europarc Federation*nek. A Kiskunsági Bioszféra Rezervátum révén az igazgatóság részt vesz az UNESCO Man and Biosphere programjában is.

Határokon átívelő kétoldalú együttműködés keretében, a 2013-ban, a *Palics–Ludas Közvállalattal* kötött együttműködési megállapodás alapján, a kölcsönös szakmai tapasztalatcsere elősegítésére 2019. május 21-22-én a KNPI szakemberei terepi programon vettek részt a Palics-Ludas Közvállalat által kezelt védett területeken. Ezen felül egy-két havi gyakorisággal a KNPI természetvédelmi őrszolgálat és a vajdasági természetvédelmi örök közösen végzik az aktuális terepi feladatokat. A szakmai tevékenységekben - szükség szerint - különböző szintű állandó kapcsolat van a két természetvédelmi kezelő között. A Magyarország, illetve Szerbia területén egyaránt előforduló egyhajúvirág és a délvidéki földikútya állományfelméréseit a két intézmény munkatársai együtt végzik a vajdasági állományokra kiterjedően.

A KNPI partnerként részt vett a „Kiemelten fontos, gyepkehez kötődő állatfajok megőrzése a Pannon régióban, Magyarországon és Szerbiában” HUSRB/1602/12/0065 jelű, Interreg–IPA Magyarország–Szerbia Határon Átnyúló Együttműködési Programban megvalósuló projektben. A projekt főkezdményezettje a Vajdasági Autonóm Tartomány Tartományi Természetvédelmi Intézete, a társkezdményezettek a KNPI-n kívül a Tartományi Várostervezési és Környezetvédelmi Titkárság és a Perjanica Vadásztársaság. A projekt célja a Pannon gyepke két meghatározó állatfajának megóvása (Magyarországon a rákosi vipera, Vajdaságban a tűzok) az élőhelyeik megfelelő kezelése révén. A projekt 2019. december 31-én zárult.

A KNPI folyamatos kapcsolatot tart fenn szakmai együttműködés és közös programszervezés céljából a Felső-Bácska – Homokhát Natúrpark munkaszervezetével, a Felső-Bácskai és Homokháti Értékmegőrző Natúrpark Egyesülettel.

15. Ellenőrzés

Belső ellenőrzések

Tárgy	Cél	Módszer
A GDPR rendszer megfelelőségének ellenőrzése	annak megállapítása ,hogy a jogszabályi hivatkozások és iránymutatások betartása	tételes kontroll
A közbeszerzési értékhatár alatti beszerzések kontrollja	annak megállapítása, hogy a belső eljárásban meghatározott feltételek teljesültek	mintavételes kontroll
Beérkező számlák kezelésének szabályszerűségi ellenőrzése	annak megállapítása, hogy a jogszabályok és a belső eljárásrendek szerint történik a számlakezelés	mintavételes kontroll
A panaszkezelési rendszer működésének ellenőrzése	annak megállapítása, hogy a belső eljárásrend szerint történik a folyamat illetve a panaszkezelése rendezése	tételes kontroll a panaszkezelés és az integritás kapcsán
A vagyongazdálkodás rendszerének kontrollja	annak megállapítása, hogy a szervezet vagyonának megőrzése érdekében a kockázatok csökkentése megtörtént	mintavételes kontroll a vagyonelemek kapcsán
A bankszámlapénz forgalom ellenőrzése	annak megállapítása, hogy az utalványozási és utalási rendszer megfelelően működik	mintavételes kontroll, 2019. április hónap tételes ellenőrzése
Az izsáki gépállomás üzemanyag készletellenőrzése	annak megállapítása, hogy a jogszabályok és a belső eljárások betartása megtörténik	mintavételes kontroll
Az izsáki gépállomás szerszámbeszerzés és nyilvántartás kontrollja	annak megállapítása, hogy a jogszabályok és a hatályos eljárásrend alapján történik a munkavégzés	mintavételes kontroll

Az ellenőrzések végeredményeként 11 megállapítás történt, amelyek átlagos minősítésűek. Az ellenőrzés során büntető-, szabálysértési-, kártérítési, illetve fegyelmi eljárás megindítására okot adó esemény megállapítására nem került sor.

Külső ellenőrzések

2019-ben a Területkezelési Osztályon 2 külső ellenőrzés zajlott le. A Biokontroll Hungária Kft. egy alkalommal, a Magyar Államkincstár Kifizető Ügynöksége (volt MVH) egy alkalommal, SAPS támogatás jogcímet ellenőrzött.

A Területkezelési Osztály 2019-ben 62 haszonbérlet, ezen belül 132 haszonbérleti szerződés ellenőrzését végezte el, átfogó-, és célellenőrzés keretében.

A LIFE12 NAT/HU/001188 számú „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című projekt esetében 2019.11.11-én a projekt külső ellenőre (Kocsis-Kupper Zsuzsanna) részéről került sor ellenőrzésre. Intézkedési javaslat nem volt az ellenőr részéről.

A VEKOP-4.2.1-15-2016-00007 számú „Csatornák, rizskalitkák, tájsebek, tanyahelyek felszámolása, tájba illesztése a Kiskunsági Nemzeti Park területén” című projekt esetében

2019. július 4-én az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság tartott helyszíni ellenőrzést. Intézkedési javaslat nem volt az ellenőr részéről.

A KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 számú, „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” című projekt esetében 2019-ben több ellenőrzésre is sor került. 2019. október 16-17. között az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság tartott szabályszerűségi ellenőrzést, amelynek során az ellenőrök pénzügyi korrekcióra tettek javaslatot egyes elszámolt tételek esetében. 2019. december 19-én az Innovációs és Technológiai Minisztérium Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programok Irányító Hatósága végzett helyszíni ellenőrzést, aminek során az ellenőrök részéről nem született intézkedési javaslat.

Az Interreg-IPA Magyarország-Szerbia PANNONSTEPPE HUSRB/1602/12/0065 számú „Kiemelten fontos, gyepekhez kötődő állatfajok megőrzése a Pannon régióban, Magyarországon és Szerbiában” pályázat keretében 2019. július 10-én helyszíni ellenőrzés zajlott. Lényegi intézkedési javaslat nem volt az ellenőr részéről.

16. Éves munka összefoglalása

Az igazgatóság személyi állománya elkötelezetten helyt állt 2019. évi feladatai teljesítése során, annak ellenére, hogy a távozások miatt szükségessé váló munkaerő-pótlást nehezítette a többször elrendelt létszámzárlet. Az előző évhez képest a munkaerő-cserélődés mértéke növekedett (25 fővel szűnt meg a jogviszony, 25 fővel létesült), ez magas, közel 17%-os cserélődési arányt jelent. A nagyon kiterjedt feladatkörhöz mérten alacsony szakemberlétszám (teljes foglalkoztatotti létszám: 148 fő) továbbra is nehéz helyzetet teremtett a természetvédelmi kezelési alapfeladatok ellátásában, illetve a közfoglalkoztatási program megszűnése miatt a terepi munkavégzés pótlását is meg kellett oldani.

Az igazgatóság költségvetési támogatáson kívüli bevételi forrásai egyrészt állattartásból, agrártámogatásokból, illetve haszonbérleti díjakból, másrészt költségvetési támogatásból, sikeresen elnyert pályázati forrásokból, kisebb részben az igazgatóság egyéb tevékenységéből (ellenőrzési szakértői tevékenység, idegenforgalom, környezeti nevelés stb.) származnak. Az előző évhez képest a KNPI kiadásai 6,7%-al nőttek (ez jelentősen mérséklődött növekedési ütem az egy évvel korábbi változáshoz képest), miközben a bevételei 10,8%-al csökkentek. Ez költségvetési szempontból kedvezőtlen tendencia. A nyilvántartás szerinti vagyon 1,6%-al nőtt (mérsékeltebben az egy évvel korábbi értékhez képest), meghaladva a 11,5 milliárd Ft-ot.

A KNPI vagyonkezelésében álló állami földterület nagysága 1123 hektárral nőtt, összesen 57533,75 hektárra. Csekély mértékben, 51,23%-ra nőtt az állami tulajdonú, KNPI vagyonkezelésben lévő területek közül azok aránya, amiken saját hatáskörben, maga végezte az élőhely-fenntartási, természetvédelmi célú területkezelést.

Különösen fontos természetvédelmi kezelői eredmények tartjuk:

- A 2019-ben egyidejűleg futó 24 pályázati projektben - beleértve azokat, amelyekben társkezdve működött a KNPI - folytatott természetvédelmi kezelői tevékenységünket, amit a projektmenedzseri feladatot ellátó szakemberek korábban tervezetthez képest kisebb foglalkoztatható létszáma is nehezített.

- A „Naprózsa Ház a homokon”(KEHOP-4.1.0-15-2016-00036) és a „A parlagi sas és a kerecsensólyom táplálékbázisának biztosítása a Kárpát-medencében” (LIFE13 NAT/HU/000183) pályázati projektek lezárását követő sikeres szakmai és pénzügyi elszámolását, továbbá a „Pannon sztyeppek meghatározó állatfajainak megőrzése Magyarország és Szerbia közötti határ régióban” (PANNONSTEPPE/HUSRB/1602/12/0065) pályázati projektben elvégzendő KNPI akciók sikeres lezárását.

- Az őshonos állatfajok génmegőrzésében folytatott tevékenységünket, amelynek keretében Magyarország legnagyobb házi bivaly állománya is a KNPI-nál alakult ki (élőhelykezelési feladatokat ellátva).

- A 364,08 ha-nyi, erdőfelújítási kötelezettség alatt álló területen folyó, erdőszítési hátralék nélküli felújítási tevékenységet, ami döntően a korábbi, idegenhonos fajok által dominált erdőállománynál lényegesen jobb ökológiai állapotú életközösség kialakítására irányult (a kevés, változatlan természetességi állapotot fenntartó felújítás mellett). Befejezésre 18,62 ha erdőfelújítás került 2019-ben, az erdőfelújítások első kivitele 35,24 ha-on történt meg.

- A saját ökoturisztikai és környezeti nevelési rendezvények széles választékát.

- A KNPI kormányhivatalokat támogató államigazgatási szakmai, szakértői munkáját, ami nélkül szakmai értelemben nem volna működőképes természetvédelmi hatóság a működési területünkön;

- A 2019-ben is több tucat egyidejűleg futó, gyakorlati természetvédelmi jelentőségű kutatási programot, közte a Felső-peszéri rétek, a Peszéri-erdő és az izsáki Kolon-tó köré csoportosuló, egymást szinergizáló módon segítő résztémákból felépülő kutatási programcsomagokat, és az erdőssztyepp-tölgyesek természetvédelmi kezelését segítő, újdonságértékű, az erdőssztyeppi ökoszisztéma fenntartásában gyökeresen új államigazgatási megközelítéseket sürgető felméréseket.

- A több mint félszáz monitorozó célú adatgyűjtést, közte a közép feszültségű légvezeték-szakaszok által okozott madárpusztulások felmérését, aminek következtében beigazolódott, hogy a közép feszültségű légvezetéseken történő áramütések mellett nagyon komoly veszélyeztető tényező a légvezetésekre történő ütközés, különös tekintettel a vizes élőhelyek környezetében. Az áramszolgáltatókkal történő intenzív kapcsolattartás eredményeként érdemi madárvédelmi előrelépések történtek (tűzokos területeken tervezett földkábelesítések folytatása, madárvédelmi szempontból előnyös függő szigetelés technológiai pilot jellegű bevezetése, madárvédelmi szempontból előnytelen technológiai megoldások kivezetésének megkezdése az áramszolgáltató tervezési gyakorlatából).

- A KNPI vizes élőhelyek fenntartásáért folytatott erőfeszítéseit, saját forrásból finanszírozott vízpótlásoktól, vízmegőrző műtárgyak (bukók) létesítésétől és karbantartásától kezdve pályázati forrásokból finanszírozott belvízelvezető rendszer átalakításokon át a vízmegőrzésekért folytatott, intenzív, kezdeményező jellegű, elkötelezett államigazgatási tevékenységig.

- A külső felekkel adódó vitás helyzetek lehetőleg minden fél számára megfelelő rendezését, amiben tett előrelépéseink egyik indikátora az, hogy 2019-ben sikerült érdemben csökkenteni a folyamatban lévő polgári perek mennyiségét.

A 2019. évi célkitűzések teljesülésének értékelése

1. A természetvédelmi kezelési tervek korábbi években lelassult készítési ütemének felgyorsítása. - *Részben teljesült. 2019. II. félévben megkezdődött a KNP természetvédelmi kezelési tervének megírása, 2019. augusztusában elkészült a KNP Felső-Kiskunsági szikes puszta tervezett bővítését illetően a természetvédelmi kezelési terv felettes szervhez megküldött tervezete.*

2. A Duna–Tisza köze legértékesebbjei közé tartozó, zárt homoki sztyeppréteket őrző Imrehegyi-homokpuszta védelemre tervezett terület természetvédelmi kezelési tervének elkészítése, a védetté nyilvánítási eljárás felgyorsítása. - *Nem teljesült.*

3. A természetvédelmi szempontok korábbinál fokozottabb figyelembe vétele az igazgatóság erdőgazdálkodási tevékenysége során, különösen az alábbiak terén:

a) a környező élőhelyek jó ökológiai állapotát veszélyeztető, inváziós fásszárú állományok, magtermő fák tovább növekvő intenzitású irtása, 2018-hoz képest tovább növelt területen – *Teljesült. 2019-ben Bócsán 25,62 ha-on, nettó 13.998.906 Ft értékben történt irtási tevékenység.*

b) a természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodási tevékenységek - részleges talajelőkészítések, természetes felújítások, nyár sarjztatás, idegenhonos állományok átalakítását célzó KST makk alávetések - arányának további növelése, a teljes talaj-előkészítéssel történő erdőfelújítások arányának csökkentése: *Teljesült, 2019-ben 4,05 ha-on történt természetes felújítás. Állománykiegészítést végeztünk idegenhonos állományok átalakítását célzóan, kísérleti jelleggel, kocsányos tölgy makkalárakással 6,46 ha-on, tájhonos makkal.*

c) vadkárelhárító kerítéssel védett felújítások arányának növelése – *Teljesült, 2019-ben 9.910 fm vadkárelhárító kerítést építettünk 13.874.000 Ft értékben.*

4. A védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény (Vsz.) végrehajtásának tovább folytatása a KNPI működési területén. - *Teljesült.*

5. A természetvédelmi célú vízmegőrzések fokozása: ezt szolgáló vízilétesítmények vízjogi üzemelési engedélyei rendezésének folytatása, új bukóműtárgyak létesítése és engedélyeztetése. - *Teljesült. Egyebek között vízmegtartás tervezésére került sor a Balázsi-rétet érintően; a Szabadszállás 0419/1-3 hrsz. ingatlanok területén tervezett vízmegőrzéssel érintett terület kb. 9 ha, mintegy 80.000 m³ víz tavaszi periódusban történő megtartására alkalmas.*

6. A KNPI működési területén, ezen belül a védett területeken található természetes élőhelyek állapotában az elmúlt 20 év során bekövetkezett közép- és hosszú távú változások természetvédelmi szempontú értékelése, a gyakorlati természetvédelem élőhelyvédelmi célú intézkedéseinek eredményeire, hatékonyságára vonatkozó átfogó elemzés készítése, az élőhelyek természetvédelmi prioritás listájának felállítása, a vizsgálatok eredményein alapuló természetvédelmi kezelési stratégia összeállítása. – *Részben teljesült. A KNP saját kezelésében lévő gyepek egy részére – pl. a Felső-Kiskunsági szikes tavak területegységén, Kolon-tó területegységén lévő gyepekre – vonatkozóan született írásbeli belső szakértői elemzés.*

7. Középfeszültségű légvezeték szakaszok madárvédelmi szempontú monitorozásának folytatása, érdemi előrelépés a légvezetékek okozta pusztulások elleni védelemben, az áramszolgáltatókkal együttműködve. - *Teljesült, érdemi előrelépésekkel. Az elmúlt években gyűjtött madárpusztulási adatokkal alátámasztva aktívan részt vett a KNPI a megújítandó prioritástérkép kialakításában. Az eredmények alapján az NKM Áramhálózati Kft-vel egyeztetett módon a legfontosabb beavatkozási területek meghatározásra kerültek. További akciók voltak: az elindított Baks – Levelényi majori (kb 14 km) függő szigetelős hálózati projekt ösztönzése; a Szegedi Fehér-tó térségében tervezett madáreltérítő rendszer kialakításában aktív szakértői részvétel (beavatkozás összesen nagyságrendileg 25-30 km*

magasfeszültségű légvezeték hálózaton); intézkedés kérés az áramszolgáltatótól a fokozottan védett fehér gólyát állományszinten veszélyeztető áramütések megakadályozása érdekében a fészkek 500 m-es körzetében.

8. A KNP honlap megújításának befejezése. – *Teljesült. A KNPI honlapja 2019. június óta teljes mértékben megújult. Már az új honlap van használatban, információi folyamatosan frissülnek.*

9. Európai közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok, valamint a védett fajok regionális - KNPI működési területére vonatkozó - természetvédelmi helyzetének egységes módszertan szerinti értékelése. Az előforduló, több mint 900 védett faj természetvédelmi állapotértékelését 8 éves ciklusban kívánja elvégezni az igazgatóság, a munka elindítására került sor 2018-ban. Ezzel párhuzamosan, pontozásos regionális természetvédelmi állapotértékelő rendszer kiépítésének megkezdése. - *Nem történt előrelépés.*

10. KNPI vagyongazdálkodási épületingatlanok fejlesztésének folytatása, így az Izsák 100-as állattartó telep felújításának folytatása, a központi irodaépület nyílászáróinak cseréje és épületgépészeti korszerűsítése. – *Részből teljesült. Az Izsák 100 telep felújítása kapcsán az 2019. év utolsó 2 hónapjában saját forrásból és saját munkaerővel megvalósult a 2. számú istállóban a betelelt állatok itatásához szükséges belső vízhálózat kiépítése, továbbá megvalósult a gulyásszállás lakhatóvá tétele. A központi irodában megtörtént 8 nyílászáró cseréje. Az épületgépészeti korszerűsítésre még nem került sor, pályázati finanszírozást tervezünk szerezni hozzá.*

11. A KNPI informatikai hálózatának, illetve informatikai eszközparkjának korszerűsítése. – *Teljesült. Eszköz beszerzések: asztali számítógépek beszerzése (24 db), monitorok beszerzése (14 db), notebookok beszerzése (19 db), okostelefonok beszerzése (22 db), nyomógombos telefonok beszerzése (10 db), 2 db 4G LTE router beszerzése. Szoftver beszerzések: ESET EndPoint AntiVirus 115 licenz beszerzése. Hálózat korszerűsítés: KNPIBELSO és KNPNP tartományokban a DC-szerverek áttelepítése, régi szerverek selejtezése, LTE450 hálózat kiépítése (KNPI Főépület; NISZ Zrt.)*

12. Ökoturisztikai fejlesztések végrehajtása, így a Bugaci Páztormúzeum kiállításának felújítása, érintőképernyős terminál kialakítása ismeretterjesztő anyagokkal és játékokkal. – *Teljesült. 2019 szezonnyitójára (április 1.) készült el a múzeum kiállításának teljes felújítása és az állandó kiállítás újrendezése. Júniusban egy érintőképernyős modullal egészült ki a kiállítás.*

A Naprózsa Ház és erdei iskola kültéri infrastruktúrájának fejlesztése (erdei tornapálya és az erdei iskola udvarán játszótér és közösségi kemence kialakítása). – *Teljesült. A nyár során elkészült a közösségi kemence és az erdei tornapálya, utóbbi 4 elemmel bővült. Az erdei iskola udvarára TUV engedéllyel rendelkező hinta, mérleghinta, madárfészkek hinta játékelemek kerültek.*

A Természet Háza diorámáinak karbantartása; érintőképernyős terminál kialakítása a Természet Házában játékokkal. – *Teljesült. A kiállítás karbantartása, sérült preparátumok cseréje 2019. májusában befejeződött. 2019. június végére egy érintőképernyős terminál és egy hulladékkezeléssel kapcsolatos kiállítási elem került elhelyezésre.*

13. A teljesítményértékelési rendszer gyakorlati alkalmazásának objektívebbé tétele, fejlesztése a szervezeti hatékonyság növelése érdekében. - *Teljesült. A teljesítményértékelési pontszámok szórása növekedett, jobban közelít a teljesítmények valós eloszlásához.*

2019. évi pályázati célkitűzések teljesülésének értékelése

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 számú „Natura 2000 jelölő füves élőhelyek és a természetvédelmi céllal művelt szántók kezelése” című projekt keretén belül tervezett állattartó telepek felújítása, mezőgazdasági gépek beszerzése, villanypásztorok telepítése. - *A közbeszerzési eljárás mind a 3 projektemre elindult.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 számú „Tájidegen fajokból álló erdők átalakítása Natura 2000 jelölő élőhelyekké a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területein” című projektben a vadkárrelhárító kerítés és villanypásztor telepítése és az erdőszerkezet-átalakítás eszközeinek beszerzését célzó közbeszerzési eljárások lebonyolítása. - *A közbeszerzési eljárás az eszközök tekintetében előzetes ellenőrzésen volt.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00052 számú „A puszták kapuja – természeti, kulturális és történelmi örökségeink bemutatása, fogadótér kialakítása Bugacon” című projekt keretében eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására, valamint a fogadóépület és tanösvény létesítésének megkezdése. - *Nem teljesült.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00070 számú „Egy fenntartható, természetkímélő tájhasznosítás újjáélesztése: a fokgazdálkodás XXI. századi lehetőségeinek megteremtése a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben” című projektben az élőhely rekonstrukció és hajómalom engedélyes és kiviteli terveinek beszerzése, valamint eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására. - *A hajómalom engedélyes tervei részben beszerzésre kerültek.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 számú „Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása a Duna-Tisza közén” című projektben a Kurgán-ház és a Kolon-tavi Fürkésző esetében a közbeszerzési eljárások lefolytatása és a kivitelezés megkezdése, valamint a Vörös-mocsár bemutatóhely tervezésére és kivitelezésére a kivitelezési eljárás lefolytatása. - *A Vörös-mocsár bemutatóhely tervezése elindult.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00080 számú „A Péteri-tó természetes mederalakulatának helyreállítása” című projektben eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására, valamint az élőhely-rekonstrukció megkezdése. - *A 2. közbeszerzési eljárás eredményesen zárult, a vállalkozási szerződés megkötött.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00082 számú „Elfelejtett jégkori képződmények nyomában - Alapszelvények rekonstrukciója a Duna-Tisza közén” című projektben a tervező beszerzése az élőhely rekonstrukciós feladatok megtervezésére, eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására, valamint az élőhely-rekonstrukció megkezdése. – *Nem teljesült, a projekt támogatása visszavonásra került.*

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00083 számú „Inváziós növényfajokkal fertőzött erdőterületeinek és foltszerű, degradált élőhelyeinek rehabilitációja, valamint természetvédelmi szempontból kitüntetett jelentőségű növényfajok in situ szaporítása a Peszéradacsi-rétek területén” című projektben az inváziós növényirtás tervezéséhez és kivitelezéséhez közbeszerzési eljárás lefolytatása. Ingatlanvásárlás. Kertészeti eszközök (kistraktor és boronák) beszerzése. Vizes élőhelyek rehabilitációjához tervezés és engedélyeztetés lebonyolítása. – *Nem teljesült, a projekt támogatása visszavonásra került.*

A KEHOP-4.2.0-15-2016-00009 számú „A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának komplex fejlesztésével” című projektben a talajvízszint-észlelő kutak kihelyezése, a Péteri-tavi ingatlan fűtőkorszerűsítésének kivitelezése, a tárolószín megépítése, valamint megismételt közbeszerzési eljárás lefolytatása a gépjárműbeszerzés tekintetében. - *A tárolószín megépült, a megismételt közbeszerzési eljárás a gépjárműbeszerzés tekintetében részben eredményes lett, a talajvízszint-észlelő kutak kihelyezése elkezdődött, a Péteri-tavi ingatlan fűtőkorszerűsítésének kivitelezése elkezdődött.*

A VEKOP-4.2.1-15-2016-00007 számú „Csatornák, rizskalitkák, tájsebek, tanyahelyek felszámolása, tájba illesztése a Kiskunsági Nemzeti Park területén” című projektben a kivitelezési munkálatok befejezése. - *A kivitelezési munkálatok 90% feletti készültségi fokot értek el.*

A LIFE12 NAT/HU/001188 számú a „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című LIFE+ Természet pályázatban a 2019. évi legfontosabb feladatok a projekthosszabbítási kérelem benyújtása, Európai Bizottság részéről történő jóváhagyása; a legeltetéshez szükséges állatállomány beszerzése; valamint a csatorna nyomvonal ingatlanviszonyainak rendezése és a vízjogi létesítési engedély megszerzése. - *A projekthosszabbítási kérelem benyújtásra és az Európai Bizottság részéről jóváhagyásra került; a legeltetéshez szükséges állatállomány beszerzése részben megvalósult.*

A LIFE13 NAT/HU/000081 számú „A szalakóta védelme a Kárpát-medencében” című LIFE projektben a Szalakóta Látogatóközpont környékének parkosítása, bútorok beszerzése, játszótér kialakítása, szaletli bővítése, madármegfigyelő torony engedélyes terveinek beszerzését követően a kilátó kivitelezése, a földmunkák végrehajtása, valamint a monitoring feladatok folytatása. - *A földmunkák végrehajtása teljesült, a bútorok beszerzése részben teljesült, a monitoring feladatok végrehajtása folytatódott.*

A LIFE15 NAT/AT/000834 számú „A túzok határon átnyúló védelme Közép-Európában” című LIFE+ projektben a Túzok Látogatóközpont kivitelezésének megkezdése, a tanösvény és kilátópontok kialakítása, valamint a monitoring feladatok folytatása, a térinformatikai adatbázis kiépítése. - *A monitoring feladatok végrehajtása folytatódott.*

A LIFE15 NAT/HU/000902 számú „A parlagi sas védelme a Pannon Régióban az ember okozta pusztulás csökkentésével” című LIFE projektben a kutyával végzett őri feladatok folytatása. - *Teljesült.*

A LIFE16 NAT/HU/000599 számú a "Homoki erdőssztyepp élőhelyek kulcsfontosságú ökoszisztéma szolgáltatásainak többszintű, több területen megvalósuló komplex helyreállítása" című projektben az eszközbeszerzések befejezése, az inváziós növényirtás folytatása, öntözőrendszer kialakítása, monitoring feladatok végrehajtása, erdei legeltetés újbóli megindítása, kisléptékű erdei tisztások kialakítása, helyreállított élőhelyek „florális diverzifikációja”, út menti cserjések átalakítása tölgyes erdőssztyepp ligettké. - *Részben teljesült.*

Az Interreg-IPA Magyarország-Szerbia PANNONSTEPPE HUSRB/1602/12/0065 számú „Kiemelten fontos, gyepekhez kötődő állatfajok megőrzése a Pannon régióban, Magyarországon és Szerbiában” pályázat keretén belül Bugacpusztaházán a pályázat által érintett területen a lőszermentesítés, inváziós növényirtás, kituskózás, területrendezés és

gyepvetés; az élőhely-rekonstrukciós munkákra sikeres PRAG eljárás lefolytatása és a kivitelezés elvégzése. - *Teljesült.*

A LIFE17 IPE/HU/000018 számú „A pannon gyepék és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával” c. pályázat keretén belül az élőhely rekonstrukcióra vonatkozóan az engedélyes és kiviteli tervdokumentációk, valamint a tervezett eszközök beszerzése. - *A tervezett eszközök részben beszerzésre kerültek.*

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (munkaterv), a tervezett pályázatok ütemezése és megvalósítása

1. Az agrárminiszter 1/2020 (I.24.) AM utasításában szereplő új szervezeti és működési szabályzat szerinti intézményi működés megszervezése. A szervezeti átalakulás lebonyolítása a munkavállalók 10%-nál nem nagyobb arányú távozása mellett.

2. Három új tájegységközpont kialakítása, infrastrukturájának megteremtése, zavartalan működtetése (Dunamenti, Homokhátsági és Tiszamenti Tájegységben).

3. A KNP természetvédelmi kezelési tervének elkészítése felettes szervi véleményezésre alkalmas készütségi fokig.

4. A klímaváltozás, a kisebb megszakításokkal évek óta tartó aszályos időszakok kedvezőtlen hatásainak ellensúlyozása céljából a gyepék eltartóképességéhez igazított legelőgazdálkodás fejlesztése, gyepes élőhelyek ökológiai állapotának javítása a KNPI saját hasznosításában lévő ingatlanokon, a legelőállatok területi elosztásának újratervelésével.

5. A Duna–Tisza köze legértékesebbjei közé tartozó, zárt homoki sztyeppréteket őrző Imrehegyi-homokpuszta védelemre tervezett terület természetvédelmi kezelési tervének elkészítése, a védetté nyilvánítási eljárás megindítása.

6. A környező élőhelyek jó ökológiai állapotát veszélyeztető, inváziós fásszárú állományok, magtermő fák tovább növekvő intenzitású irtása. 2020-ban a vállalkozók bevonásával megvalósuló kezelés célterülete 90 ha.

7. Erdőszerkezet átalakítások nagyarányú megvalósítása. 2020-ban 60 ha-nyi, főként fenyővel borított célterületen tervezett szerkezet-átalakítás, az őshonos fafajokból álló erdőállomány mesterséges úton történő létrehozása.

8. KNPI gépjárművek nyomkövetése, illetve a papíralapú menetlevelek kiváltása érdekében nyomkövető rendszer fejlesztése, gépjárművek felszerelése fedélzeti egységgel.

9. Ökoturisztikai fejlesztések keretében 5 tanösvény felújítása a KNPI működési területén, továbbá az Igazgatóság kecskeméti központjában a Hankovszky-liget ún. állatbarát kertté alakítása, valamint a Természet Házában látogatható állandó kiállítás megújításának elindítása.

10. A KNPI informatikai hálózatának, illetve informatikai eszközparkjának további jelentős arányú korszerűsítése, asztali számítógépek, monitorok, notebookok és szünetmentes tápegységek beszerzésével.

Kiegészítő célkitűzések

- Vízügyi erőforrások bevonásával történő vizes élőhelyfejlesztések előkészítése, egyeztetések lebonyolítása, módszertan kidolgozása, célterületek kijelölése (a kivitelezések legkésőbb 2021-ben történő kezdése érdekében): tervezett csatorna karbantartások közelében található, kisebb kiterjedésű, de nagy természetvédelmi jelentőségű, erősen benövényesedő, illetve feltöltődő vizes élőhelyekre megállapodás, illetve szerződés alapján a közelben tartózkodó kotrógépeket szándékozik „átirányítani” az Igazgatóság, kisebb kiterjedésű élőhelyrekonstrukciós kotrások elvégzése érdekében (megtérítve a nagy távolságú kiszállások költségét, megszervezésének nehézségeit).
- KNPI gépjárművek nyomkövetése, illetve a papíralapú menetlevelek kiváltása érdekében nyomkövető rendszer fejlesztése, gépjárművek felszerelése fedélzeti egységgel.
- 2020 év végéig került beütemezésre a kezelési terv tervezetek elkészítése a KNP mind a kilenc területegységére (Felső-Kiskunsági-puszták, Felső-Kiskunsági-tavak, Peszéradacsi-rétek, Mikla-puszták, Kolon-tó, Fülöpházi-buckavidék, Orgoványi-rétek, Bugac, Szikra és az Alpári-rét).
- A várható hatások megítélését és a szükséges kárenyhítő intézkedések kidolgozását segítő intenzív és célzott bioatikai adatgyűjtés a KNPI működési területén Natura 2000 területeket érintő, M8 jelű gyorsforgalmi út tervezés alatti nyomvonalán.
- Az erdőtervezési feladatok ellátásához szükséges biotikai adatgyűjtés, különös tekintettel a Marosszög-Csanádi, az Alsó-Duna-menti, a Kiskunhalasi erdőtervezési körzetekre.
- A természetvédelmi célú vízmegőrzések fokozása: ezt szolgáló vízállásmentesítő művek vízjogi üzemelési engedélyei rendezésének folytatása, új bukóműtárgyak létesítése és engedélyeztetése. Ezen belül többek között vízmegtartás lehetőségének előkészítésének folytatása a Balácsi-réten, a Szabadszállás 0419/1-3 hrsz. ingatlanok területén tervezett vízmegőrzéshez kapcsolódó engedélyezési eljárás szükség szerinti lefolytatása, műszaki tervezés (a beavatkozással érintett terület kb. 9 ha, mintegy 80.000 m³ víz tavaszi periódusban történő megtartásával).
- Az elmúlt években gyűjtött madárpusztulási adatokkal alátámasztva aktív részvétel a megújítandó prioritástérkép kialakításában. Az eredmények alapján az NKM Áramhálózati Kft-vel egyeztetett módon a legfontosabb beavatkozási területek meghatározása. Az elindított Baks – Levelényi majori (kb 14 km) függő szigetelős hálózati projekt ösztönzése, a Szegedi Fehér-tó térségében tervezett madáreltérítő rendszer kialakításában aktív szakértői részvétel (beavatkozás összesen nagyságrendileg 25-30 km magasfeszültségű légvezeték hálózaton). Intézkedés kérés az áramszolgáltatótól a fokozottan védett fehér gólyát állomány szinten veszélyeztető áramütések megakadályozása érdekében a fészkek 500 m-es körzetében.
- Az uniós jegyzéken szereplő idegen honos inváziós fajok monitorozásának folytatása, különös tekintettel a 2019-ben a listára került mirigyfa bálványfára vonatkozóan. Bálványfa visszaszorítás a KNP Bócsa-Bugaci homokpuszta területegységének legértékesebb részein.

Pályázati célkitűzések

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00036 számú „Naprózsa Ház a homokon” című projektben fenntartási időszak nyomon követése, fenntartási jelentés készítése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00045 számú „Natura 2000 jelölő füves élőhelyek és a természetvédelmi céllal művelt szántók kezelése” című projekt keretén belül a magasépítési projekt terveinek tervellenőr általi felülvizsgálata, sikeres közbeszerzési eljárás lebonyolítása a tervezett állattartó telepek felújítása, a mezőgazdasági gépek beszerzése és villanypásztorok telepítése tekintetében, a gépek beszerzése, a tervezett tevékenységek kivitelezésének megkezdése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00046 számú „Tájidegen fajokból álló erdők átalakítása Natura 2000 jelölő élőhelyekké a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területein” című projektben a vadkárelhárító kerítés és villanypásztor telepítése és az erdőszerkezet-átalakítás eszközeinek beszerzését célzó közbeszerzési eljárások lebonyolítása, a gépek beszerzése, használatba vétele, az erdőgazdálkodási tevékenységek kivitelezése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00052 számú „A puszta kapuja – természeti, kulturális és történelmi örökségeink bemutatása, fogadótér kialakítása Bugacon” című projekt keretében az épület engedélyezési és kivitelezési tervdokumentációjának átdolgozása, eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására, valamint a fogadóépület és tanösvény létesítésének megkezdése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00069 számú „Vizes élőhelyek rehabilitációja és természetvédelmi kezelése a Közép-Tisza mentén című projekt keretében a kivitelezési munkálatok folytatása, továbbá tanösvény táblák elkészítése és kihelyezése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00070 számú „Egy fenntartható, természetkímélő tájhasznosítás újjáélesztése: a fokgazdálkodás XXI. századi lehetőségeinek megteremtése a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben” című projektben az élőhely-rekonstrukció és hajómalom engedélyes és kiviteli terveinek beszerzése, eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására, műszaki ellenőr szerződtetése, valamint a kivitelezés megkezdése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00071 számú „Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása a Duna-Tisza közén” című projektben a Kurgán-ház, a Kolon-tavi Fürkésző, a Vörös-mocsár bemutatóhely és a mórahalmi Bivalyrezervátum esetében a közbeszerzési eljárások lefolytatása, a tervezett tevékenységek kivitelezése.

A KEHOP-4.1.0-15-2016-00080 számú „A Péteri-tó természetes mederalakulatának helyreállítása” című projektben az élőhely-rekonstrukció megkezdése, valamint a kilátó és a tanösvény esetében az engedélyes és kiviteli tervek beszerzése és a sikeres közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására.

A KEHOP-4.2.0-15-2016-00009 számú „A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának komplex fejlesztésével” című projektben sikeres közbeszerzési eljárás lefolytatása a gépjárműbeszerzés tekintetében, az irodák berendezése, a hátralévő eszközök beszerzése, a projekt zárása.

A KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 számú, „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” című projekt keretében a közösségi jelentőségű madárfajok 2020. évi felmérésének, és a szabadvezetékes madártani felméréseknek az elvégzése.

A VEKOP-4.2.1-15-2016-00007 számú „Csatornák, rizskalitkák, tájsebek, tanyahelyek felszámolása, tájba illesztése a Kiskunsági Nemzeti Park területén” című projektben a kivitelezési munkálatok befejezése, a projekt zárása.

A LIFE12 NAT/HU/001188 számú a „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című LIFE+ Természet pályázatban a csatorna nyomvonal ingatlanviszonyainak rendezése, a vízjogi létesítési engedély és a kiviteli tervek megszerzése, eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására, valamint a kivitelezés megkezdése.

A LIFE13 NAT/HU/000081 számú „A szalakóta védelme a Kárpát-medencében” című LIFE projektben a Szalakóta Látogatóközpont működéséhez szükséges infrastruktúra kialakítása, a monitoring feladatok folytatása, a projekt zárása.

A LIFE15 NAT/AT/000834 számú „A tűzok határon átnyúló védelme Közép-Európában” című LIFE+ projektben a Tűzok Látogatóközpont tekintetében eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására; a kivitelezés megkezdése, a tanösvény és kilátópontok kialakításához engedélyes és kiviteli tervek megszerzése, valamint a monitoring feladatok folytatása.

A LIFE15 NAT/HU/000902 számú „A parlagi sas védelme a Pannon Régióban az ember okozta pusztulás csökkentésével” című LIFE projektben a kutyával végzett őri feladatok folytatása.

A LIFE16 NAT/HU/000599 számú a "Homoki erdősztyepp élőhelyek kulcsfontosságú ökoszisztéma szolgáltatásainak többszintű, több területen megvalósuló komplex helyreállítása" című projektben az inváziós növényirtás folytatása, monitoring feladatok végrehajtása, erdei legeltetés újbóli megindítása, kisléptékű erdei tisztások kialakítása, helyreállított élőhelyek „florális diverzifikációja”, út menti cserjések átalakítása tölgyes erdősztyepp ligettké.

A LIFE17 IPE/HU/000018 számú „A pannon gyepes és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával” c. projekt keretén belül az élőhely-rekonstrukcióra vonatkozóan az engedélyes és kiviteli tervdokumentációk megszerzése, eredményes közbeszerzési eljárás lefolytatása a kivitelező kiválasztására és a kivitelezés megkezdése, valamint a tervezett eszközök beszerzése.

A LIFE18 NAT/HU/000799 számú „A rákosi vipera állományainak és élőhelyeinek fejlesztése a pannon régióban” c. projekt keretén belül a tervezett eszközök beszerzése, a földvásárlások megkezdése, a szükséges engedélyeztetési eljárások lefolytatása.

A jelenlegi uniós pénzügyi ciklusban tervezett KEHOP 4.1.0., 4.2.0.,4.3.0., ill. VEKOP pályázatok ütemezése és megvalósítása

	KEHOP 4.1.0 pályázatok	Projektek kerete (Ft)	Időtartama
1.	Vizes élőhely rekonstrukciója és a fokgazdálkodás lehetőségének megteremtése a tiszalpäri Nagy-tó területén.	358 840 311	2015.07.10. – 2020.03.15.

2.	Tájidegen fajokból álló erdők átalakítása Natura 2000 jelölő élőhelyekké a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság védett természeti területein.	230 000 000	2016.08.01. – 2020.07.27.
3.	Natura 2000 jelölő füves élőhelyek és a természetvédelmi céllal művelt szántók kezelése.	352 182 180	2016.09.01. – 2021.08.31.
4.	A puszta kapuja – természeti, kulturális és történelmi örökségeink bemutatása, fogadótér kialakítása Bugacon	206 982 000	2016.09.01. – 2021.02.28.
5.	Egy fenntartható, természetkímélő tájhasznosítás újjáélesztése: a fokgazdálkodás XXI. századi lehetőségeinek megteremtése a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben	200 000 000	2017.04.01. – 2021.08.31.
6.	Natura 2000 vizes élőhelyek bemutatása a Duna–Tisza közén	270 000 000	2017.01.01. – 2020.12.31.
7.	A Péteri-tó természetes mederalakulatának helyreállítása	300 000 000	2017.04.01. – 2021.12.31.
8.	Vizes élőhelyek rehabilitációja és természetvédelmi kezelése a Közép-Tisza mentén	1 200 000 000	2017.01.01. – 2021.04.30.
KEHOP 4.2.0 pályázat			
1.	A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása az Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának komplex fejlesztésével	139 000 000	2016.09.19. – 2020.05.31.
KEHOP 4.3.0 pályázat			
1.	A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok	1 070 000 000	2016.10.01– 2021.01.30.
VEKOP 4.2.1-15 pályázat			
1.	Csatornák, rizskalitkák, tájsebek, tanyahelyek felszámolása, tájba illesztése a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	420 655 896	2016.08.01. – 2021.03.31.